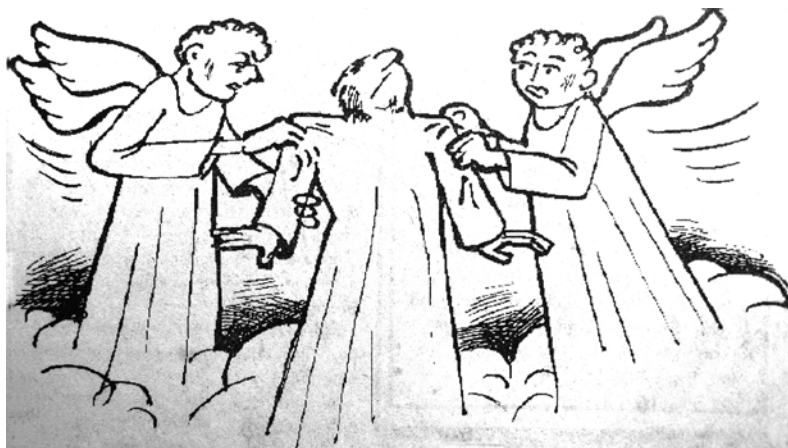

გივი სომხიშვილი

ფუნჯის სამსჯაჲჲ

თბილისი
2010

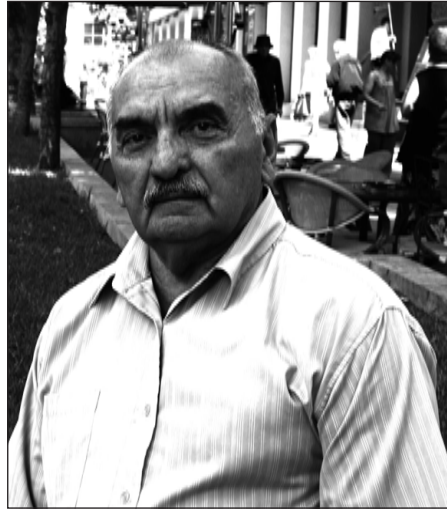
ავგორისაგან

ღელამიწა მასზე დასახლებული ყველა არსების სამშობლოა. ვინც იბადება – კვდება. ამ ლამაზ პლანეტაზე ყველა ერთმანეთს ებრძვის, კლავს და ჭამს; ბოლოს კი შეუჭმელი არც სუსტი და არც ძლიერი არ რჩება.

სხეული მიწის პროდუქტია და დროებით ფლობს მას, რათა შემდგომში სხვამ გამოიყენოს იგი. ამიგომ გაუმადლობას და სიძულვილს, საშინელ ცხოველურ თვისებებს თუ დათრგუნავ და ბოროტებას უარყოფ, ამქვეყნად სგუმრობა შეიძლება საამოდ აქციოთ.

ვინც ცოცხალი ამრავლა, ხსოვნას სირცხვილად შერჩენილი შეუერთდა სხეულის დამიწების წრებრუნვას.

ამ წიგნში წარმოდგენილი მოთხრობების და რომანის ბევრი სიუჟეტი ნამდვილად მომხდარი ამბის ნაყოფია. ამით ვცადე, რომ ყველას შევახსენო: ბედნიერია ის, ვინც ამ წუთისოფელში სიკეთით და სიყვარულით გაიელვა.

გ. ს.

რედაქტორი: თემურ ქორიძე

მხატვრები:

ვანტანგ კუცია

ვანტანგ ბაცაცაშვილი
ტარიელ გარიშვილი

დამკაბადონებელი: ილია თილილაური

მწირე წინასიტყვაობა

„მე არ ვენდობი მწერალს, რომელიც უამრავ ხალხს მოს-
ნონს, ისევე, როგორც არ ვენდობი უამრავ ხალხს“, — პოლ ვა-
ლერის ეს გაბედული კრიტიციზმი ყველა დროის ლიტერატურ-
რული სნობიზმის წინააღმდეგ არის მიმართული.

„უამრავი ხალხის“ მიერ ამა თუ იმ ქმნილების აღიარება,
ხშირ შემთხვევაში, სრულიადაც არ ადასტურებს გავრცელებუ-
ლი აზრის ჭეშმარიტებას.

კარგი მკითხველისათვის ნაკლებად მნიშვნელოვანია ისეთი
ცნებები, როგორცაა „თანამედროვე მწერალი“, „მოდური სტი-
ლი“ და ა.შ. მას მუდამ იზიდავს ხანგრძლივი არსებობისთვის
შექმნილი ტილოები, რომლებიც წარუშლელ შთაბეჭდილებებს
აღძრავენ სხვადასხვა თაობის ადამიანებში. ალბათ, არ მოიძებ-
ნება მწერალი, ვისაც ერთი ასეთი წიგნის, ან თუნდაც მხატვრუ-
ლი სტრიქონის დანერაზე არ უოცნებია.

არ ვიცი, ბატონ გივი სომხიშვილისთვის რამდენად მახლობე-
ლია მსგავსი განცდები, მაგრამ ის კი დაბეჯითებით შემიძლია
ვთქვა, რომ მისი პერსონაჟები გულგრილი დამკვირვებლების
როლში ნამდვილად არ გვტოვებენ. ცხოვრების მღვრიე მორევი-
დან ისინი მძიმე ნაბიჯებით მიიკვლევენ გზას ცოდვა-მადლის
მიჯნისაკენ და ამ უძნელეს გზაზე სასწაულებრივ მეტამორფო-
ზას განიცდიან. სწორედ ასე ემართება „უფლის სამსჯავროს“
პერსონაჟს, რომელიც ბოლომდე გაივლის მინიერი ჯოჯოხეთის
ყველა გარსს და ღრმა სულიერი კათარზისით ამალღებული, შვე-
ბითა და სიხარულით ემიჯნება თავისსავე სხეულს. „მადლობა,

უფალო, რომ შეისმინე ჩემი ვედრება და დამალნიე ამ ტანჯვის და მუხთლობის ცქერას! — უკანასკნელად ფიქრობს ლემიდან ამოდრომისას. სულეთის გამცილებლები ამოუდგნენ მხარში. ლოპიანამ ერთხელ კიდევ დახედა თავის დედამინისეულ სხეულს, ტაძრის შუაში მუხლებზე დამდგარი ზენარშემოხვეული რომ გაყინულიყო. „ბოლოს ხომ გავიმარჯვე შენზე“, — გაიფიქრა ლოპიანამ და უფლის განაჩენის აღსასრულებლად შვეებით შეერია სივრცეს“. ასეთია ამ ჩინებული მოთხრობის ფინალი, — ფინალი, საიდანაც პერსონაჟის სრულიად ახალი, ჭეშმარიტად ამაღლებული ცხოვრება უნდა დაიწყოს.

გივი სომხიშვილის მიერ დახატული პერსონაჟები ცხოვრებისეული დრამის აქტიური მონაწილენი არიან. ამიტომ მათი შინაგანი სამყარო თვალშისაცემი სიმძაფრითა და დინამიით ხასიათდება. მათ არ ძალუძთ პასიური მაყურებლის როლში დარჩენა. ისინი ზოგჯერ ეცემიან კიდევ, მაგრამ ზნეობრივი ძალის შეწევნით კვლავ ფეხზე დგებიან და ბრძოლას აგრძელებენ. ეს ბრძოლა კი, არსებითად, თავის თავთან, საკუთარ ვნებებთან და მანკიერებებთან ბრძოლაა.

საგულისხმოა, რომ ამ წიგნის ავტორი თავად არაერთხელ დამდგარა უსამართლობის პირისპირ. მან ვაჟკაცურად გაუძლო რეპრესიების გამანადგურებელ შემოტევებსაც. მიუხედავად ამისა, ბატონმა გივი სომხიშვილმა სულის ისეთი სიმშვიდე და სისპეტაკე შეინარჩუნა, როგორც გადავლილი ქარიშხლის შემდეგ ეუფლება ხოლმე ბუნებას.

ამბობენ, ქარიშხალს შეუძლია მიწასთან გაასწოროს ქალაქები, მაგრამ მას არ შეუძლია გახსნას კონვერტი... ეს წიგნი, ალბათ, სწორედ ასეთი „კონვერტი“ იქნება, რომელსაც დროის ქარიშხალი ვერაფერს დააკლებს.

თემურ ქორიძე.

უფლის სამსჯავრო

ღამე დიდი ხნის მგლოვიარე ქალის კაბასავით გახუნდა. ყვაეების გუნდებმა ყრანტალით მიაშურეს სადღაც, ქალაქის განაპირას მოწყობილ სანაგვეს. მარშის საზარელმა ჭყვიტინმა გათხელებული ნერვების სიმი გაწყვეტამდე დაჭიმა. შავად ჩაცმული ადამიანები აბორიალდნენ მღუმარე ბარაკებს შორის. საზარელი მარში ყველას სამუშაოდ ერეკება. მთავარ გასასვლელთან რაზმეულებად ეწყობიან. რეჟიმის მუშაკები, ზედამხედველები და რაზმეულის უფროსები ხუთ ხუთს ითვლიან. დათვლილი რაზმეული მოძრავი შავი ხოჭოსავით განხონდა სამუშაო ზონისკენ და თან წაიღო ამ უზარმაზარი სხეულის უჯრედთა ოხვრა და გმინვა. ახლა სხვა ჩადგა რიგში. სუსტი გონების ზედამხედველნი რის ვაივაგლახით ძლივს ითვლიან ხუთეულებს, ანგარიში კი მაშინ ერევათ, თუ ბოლო რიგში ხუთზე ნაკლები დგას. უჭირთ ხუთეული-სათვის ოთხეულის ან სამეულის მიმატება. შავად სხეულმებოლილი რაზმეულები გამურული სულით და უფრო ბნელი მომავლით, ლანძღვა-გინებით, კვნესით და წყევლა-კრულვით მიიზლანხებიან სამუშაო ზონისაკენ. განხონდა უკანასკნელი რაზმეული და ხმაურით დახურეს დიდი ალაყაფის კარები. მარშმა რამდენიმეჯერ კიდევ შეუღრინა ბედის ტყვე შოსნებს და დაასვენა გაწყვეტაზე მისული ნერვები.

ფრთხილად გამოალო კარი და ვირთხასავით გამოძვრა გარეთ, ეზო მოათვალიერა, სულიერი არ ჭაჭანებდა; საეჭვო ხმაურის გაგონებაზე მზად იყო, უკანვე შემძვრალიყო და კარი საიმედოდ დაეკეტა. ყველაფერი რიგზეა, პატიმრები სამუშაოდ გარეკეს, საცხოვრებელ ზონაში ინვალიდები და ყველა ჯურის სიმულიანტები დარჩნენ, თანაც დღისით აშკარა თავდასხმის ვერავინ გაბედავს. ისევ შეძვრა თავის სოროში. სამი მეტრა სიგრძის და მეტრანახევარი სიგანის ამ ჯურღმულს პატარა ოთხკუთხა, გისოსებიანი სარკმელი აქვს დატანებული, ხის ვიწრო ტახტის ბოლოში ჭუჭყიანი, ფანერაგადაფარებული ვედრო დგას, მის გვერდით პატარა ხის ყუთზე პურის ნაჭრები, ჩაიდან და ალუმიანის ჭიქა დევს. მაღლა, პატარა სარკმელზე ნაბდის ნაგლეჯია მიფარებული. ტახტი სარკმლის საპირისპირო კედელთან არის მიცურებული ისე, რომ ტახტის მფლობელს კედელზე მიყუდებული

თავით შეუძლია სარკმელზე მიფარებული ნაბდის ნაგლეჯის ყურება. ტანტიდან ხელის გაწვდნაზე მუხის კარებთან მიყუდებულია ნინაბი, ხის ტარიანი ცოცხი, თუნუქის აქანდაზი; იქვე აწყვია მყრალი, ჭუჭყიანი წინდები, ერთ ამოსუნთქვა სოროს საშინელი აქოთებული სუნით რომ ავსებს.

დაზვერვა წარმატებით ჩატარდა. ეზოში არავინ იყო. უკვე კარგად ინათა. ახლა შეუძლია აილოს თავისი ინსტრუმენტები და საქმეს შეუდგეს.

– ლოპიანა! – ვილაცამ დაიძახა და ტანტზე მჯდომი გველნაკენით შეხტა, – ლოპიანა, შე ოხერო, რას აგდინარ ამდენ ხანს?!

ხმა იცნო და რალაც ველური სიამოვნებისაგან საზარლად დაიღრიჯა, ეს მისი ღიმილი იყო. ახლა უკვე იცის, რომ მთელი დღის განმავლობაში მის მყრალ სიცოცხლეს აღარავინ დაემუქრება. ნინაბი, ცოცხი და აქანდაზი იღლიაში ამოიჩარა და კარები გააღო.

სასწავლებლის დირექტორი იცნო. გაიღრიჯა.

– ცოცხალი ხარ, ლოპიანა? – ჰკითხა კაცმა.

– ცოცხალი ვარ, ცოცხალი! – სასწრაფოდ და ისეთი სიხარულით უპასუხა ლოპიანამ, თითქოს ახლახან გამოეყვანა წყალში ჩავარდნილი კაცი და გადარჩენილი სიცოცხლისათვის ჯილდოს ელოდებაო.

– წუხელაც ხომ არ მოგაკითხეს შენმა ძმაკაცებმა?

– როგორ არა, სამი ქვა მესროლეს, მაგრამ ნაბდის ძველამ დაიჭირა და იატაკზე დავარდა მხოლოდ, გაჩვენო? – ისევ გაიღრიჯა.

– თავით დაიდე ბალიშის მაგიერ.

– კარგი იქნება? – გაიკვირა ლოპიანამ.

– კარგი და ცეცხლი შენ, დაალაგე დროზე, თორე გიკარი თავი კარცერში! – დაუღრიალა და ზიზღით გადააფურთხა.

– ახლავე, ახლავე! – დაფაცურდა ლოპიანა და ეზოს კუთხეში მიგდებულ ურნისაკენ გაძუნძულდა. უცებ სულის შეხუთვა იგრძნო, ხველა აუტყდა, იქვე ჩაჯდა და კარგა ხანს იხრიალა.

– ხრჩობა და არგადარჩენა! – მიამახა კაცმა და მეორე სართულზე ასვლა დაიწყო.

ლოპიანას დაუცხრა ასთიმის შეტევა. ურიკაში ჩააწყო თავისი ინსტრუმენტები, შენობის კუთხესთან მიაგორა და შიგ ადრე შეგროვილი ნაგვის ჩატვირთვა დაიწყო.

ლოპიანას ბუნაგი პატიმართა ორსართულიან პროფსასწავლებლის პირველი სართულის ყოფილ ინსტრუმენტების საკუჭნაოშია მოთავსე-

ბული. ეს სასწავლებელი მთავარი შემოსასვლელის მარჯვნივ არის, ღობის შიგნით. ღობის გარეთ მის გაგრძელებაზე, პედარასტების ორსართულიანი ბარაკია. სამუშაოდ მიმავალი რაზმეულები ამ ბარაკს ჩაუვლიან გვერდით და ოცდახუთიოდე მეტრში სამუშაო ზონის მთავარ შესასვლელში უჩინარდებიან. პედარასტების საერთო საცხოვრებელი სხვებისგან იზოლიერებულია, მაგრამ სამუშაო ზონაში ყველა ერთად ქაჩავს დაჭიმული ნერვების ძაფს.

საცხოვრებელი ზონის მთავარი შესასვლელის მარცხნივ საავადმყოფოა, მერე – პირველი რაზმეულის ბარაკი და ასე, ფართე ქუჩის, პატიმრები ტრასას რომ ეძახიან, ორივე მხარეს ბარაკებია ჩამწყობებული, სულ ბოლოს მარცხნივ კლუბია, მის ქვევით კი სასადილო, აბანო და სხვა საყოფაცხოვრებო ობიექტებია.

ლოპიანა სულ საცხოვრებელ ზონაშია, დამლაგებელია, „შნირი“ სასწავლებლის შენობას ასუფთავებს, ღამით კი თავის სოროში შემძვრალი კანკალით ელოდება გათენებას.

ვის უყვარს ღამე, მაგრამ ლოპიანას მთისხელა მიზეზი აქვს, ღამე და სიკვდილის ზმანება მისთვის განუყოფელი რომ იყოს. ყველა ღამე ახალი ტანჯვის დასაწყისია. როცა მთელი დღის დაძაბული დავიდარაბით დაღლილი პატიმრები ბარაკებში შეიყუჩებიან, მოთამაშეები ერთიმეორეს სულის ამოსაძრობად შეეჭიდებიან, ლოპიანას ბუნავს მიადგებიან „გამართობები“ და პირველ შეტევას კარებიდან იწყებენ. ჯერ სიტყვით და იღუმალი ბარიტონით, მღვდლის გალობის მსგავსად, მის მიერ ჩადენილ ცოდვებს ახსენებენ, მერე პატარა სარკმლიდან ნაბდის ნაგლეჯს ჩამოაგდებენ, ეღრიჭებიან, ქვის და აგურის ნამტვრევებით უტევენ მოპირდაპირე კუთხეში სოროში გამომწყვდეულ ვირთხასავით შეყუჟულ ლოპიანას. ღამის დათვლის წინ მიწყნარდებიან, მოეშვება ლოპიანასაც ნერვების დაძაბულობა. გათენებისას შეიძლება კიდევ შეახსენონ თავი. ისეთი დღეებიც არის, როცა ივიწყებენ მისი „გამართობები“, ამ დროს უშფოთველად ჩაძინებულს კომმარული სიზმრები აკითხებენ და, აბა, მაშინ ნახე შიშის მთქნარება. ამდენი განცდების, საზარელი კომმარული დღეების გადატანის შემდეგ ლოპიანა დევნილ ვირთხას დაემსგავსა, თავის უბადრუკი სიცოცხლის გადასარჩენად ყველაფერს რომ იკადრებს.

ლოპიანა პატიმარია, მისი სასჯელი მკაცრი რეჟიმის კოლონიაში თოთხმეტი წლის გამოკეტვას ითვალისწინებს. ჯერ მხოლოდ ხუთი წელია გასული და ისე მიეჩვია თავის ყოფას, თითქოს ამ მყრალ სოროში დაიბადა და ყოველი მომდევნო უგემურ სიცოცხლის დღეებსაც

ერთგვარი უშფოთველობით აქრობს. იგი ყველაფრის ფასად სიცოცხლეს ჩაბლაუჭებული ვირთხაა; მობუზული, დატუქსული, დამფრთხალი, ყოველგვარ ხმაურზე დასამალად მომართული სასოწარკვეთით ჩაბლაუჭებია საზარელ სიცოცხლეს.

ლოპიანა მკვლელია, ხუთი ადამიანი გაისტუმრა იმ ნეტარ ქვეყანაში, ადამიანებად აქ სასჯელის მოსახდელად რომ აგზავნიან. ლოპიანა კი თვითმარქვია მსაჯულივით თვითონ უცხადებდა ამნისტიას და უჩუმრად აგზავნიდა იქ, საიდანაც მოვიდნენ.

მატყლის დამამზადებელი იყო, ფულიანი და განებივრებული. მამალ ბუზს არ ისვამდა თავზე, სულ მეტსა და მეტს იხვეჭდა და მაინც, ის მეტიც, ეცოტავებოდა. ალაზნის ჭალაში მოქრთამვით, საიდუმლოდ ორასამდე ღორს ამწყემსინებდა დაქირავებულ კაცებს; მისი ღორები დაუსჯელად დაშლივინებდნენ. მუხის რკო და სხვა ბუნებრივი საჭმელი იმდენი ჰქონდათ, რომ მათი შენახვა თითქმის არაფერი უჯდებოდა ლოპიანას. სამაგიეროდ ღორებიდან შემოსავალი კარგა მსუყე და უზრუნველი იყო. ბევრი ჰქონდა ლოპიანას, მაგრამ მისი მადა სიმდიდრის ზრდასთან ერთად იზრდებოდა. აღარაფერი ჰყოფნიდა, ვერაფრით კმაყოფილდებოდა, ახლა ძროხა და კამეჩი გაიჩინა და მიუსია ჭალას. ღორების სულადობასაც ზრდიდა, მაინც არ ჰყოფნიდა. იყო ნებიერი ბედის და წუთისოფელიც მისთვის თაფლად და შაქრად ბრუნავდა. მის უზარმაზარ ბინაში ოთახებს ვერ ითვლიდნენ. თვითონ კენჭის გადაბრუნება ეზარებოდა, სავარძელში ჩანებივრებულს ემსახურებოდნენ, საჭმელსაც აჭმევდნენ, წინდებს ხდიდნენ და აცმევდნენ, ფეხებს ბანდნენ, ქოშებსაც სხვები აცმევდნენ. ლოპიანა ჰერცოგი არ იყო, ან რომელიმე აღზევებული გვარის წარმომადგენელი, მაგრამ იყო ბედნიერი ადამიანი, ამქვეყნად ცხოვრება ელიზიუმად რომ გადაქცეოდა. ბედნიერების დამაქრულ ნექტარს წოვდა ათასი ტანჯვა-წამებით დამძიმებულ ამქვეყნიურ ყოფას. თითქმის რომ ეკალი შერჭობოდა, ქვეყანას ყრიდა, ოჯახში და ახლობლებში განგაშს ტეხდნენ; ბედის ნებიერი ლოპიანა სიცოცხლეს დამწვარი თითივით უფრთხილდებოდა, სხვისთვის კი სიკვდილი არ ეზოგებოდა. ქალებთან ურთიერთობაშიც მანიაკი იყო, ბავშვი, ახლობელი, შინაური, ნათესავი არ გაეგებოდა.

ერთხელ, შებინდებისას სოფლის ბოლოს მშვენიერ, ჰაეროვან, თხელ, ჰებელასავით მოფარფატე ათიოდე წლის გოგონას შეხვდა. ირგვლივ კაცის შვილი არ ჭაჭანებდა. ლოპიანამ კიდევ დაეზერა მიდამო და სიცოცხლეს რომ შესაროდა უცოდველი კრავი შერჩა ხელში, ლოპიანას გაუსწორდა და შესცინა. ნამდვილ მგელსაც მოაჯადოებდა

ასეთი უშფოთველი, ნაზი და უსუსური სიცოცხლის სხვი, მაგრამ ლოპიანას სიკეთის ყველა გრძნობა ჩაჟანგულ, ჩამპალ, ჩამშორებულ ნერვებში გამქრალიყო. გოგონას ხელი სტაცა, დამფრთხალმა და შეშინებულმა ისეთი თვალებით შეხედა, ყვავილებით მოჩითულ მდელიოზე უხსენებლის გამოჩენას რომ აღძრავს. შეკვივლების უნარიც დაკარგა, პირი გააღო და ბგერა ვერ ამოსცდა მის ენძელასავით ქორფა ბაგეს. ლოპიანამ პირი და ცხვირი ხელის გულით დაუხშო, ბილიკიდან გადაათრია და აფართხალებული გოგო არ გაუშვა სანამ მჩვარივით არ დაეკიდა ხელზე. გაგუდული დაბლა დააგდო და ბოროტი ღიმილით, სატანური სიამოვნებანაგემი დაჰყურებდა ამ უმანკო არსების სულგაფრენილ სხეულს. — ეს ერთი, — ჩაილაპარაკა, იქვე მშენებლის მიერ დაგდებულ მსხვილ მილში შეაცურა და დიდი ქვა მიაფარა. ორი კვირის შემდეგ იპოვეს მილში გაჩრილი გოგონას სხეული. საწყალი შემძვრალა და შიგ გაგუდულაო, თქვეს და არავითარი ეჭვი არ აღძვრიათ თავიანთი გვერდით გამხეცებული ადამიანის არსებობაზე.

მალე ერთი მწყემსი გადაჩეხა ხრამში, მერე თვითონვე ჩავიდა, დამტვრეულ-დასახინრებულს ქვა ჩაარტყა თავში და მოუთავა სიცოცხლე. მერე ქვეყანა შეყარა, კაცი გადავარდაო ხრამში. კაცები მოვიდნენ, თვითონაც მიეშველა და მადლობაც დაიმსახურა, უბედურის მისანმარებლად ესოდენ თავდადებით რომ გაისარჯა.

ადამიანის საიქიოში გაგზავნის ფარულად მოწყობის შესაძლებლობას ხელიდან არ უშვებდა, ახალი მკვლელობის მოლოდინში წინა მკვლელობის სიამოვნებით ტკებოდა.

ერთხელ მინდორში ცხენიან კაცს გადაეყარა, შორიდან თოფი ესროლა და იქაურობას გასცილდა. იმ დაქირავებული მწყემსის მკვლელის ძებნით არავის შეუწუხებია თავი. უღიმოდა ბედის ვარსკვლავი და ისიც ვალში არ რჩებოდა თავის კაცისჭამია სულს.

მელორეობაში ამუშავებდა საიდანღაც გადმოხვეწილ ლოთებს, არყის ბოთლი რომ იყო მათი სიცოცხლის მიზანი. არც გასამრჯელოს თხოულობდნენ, არც ჩაცმა დახურვას. ლოპიანა არაყს არ აკლებდათ, ისინიც მიათრევდნენ სპირტით გაჟღენთილ გვამს სიცოცხლის დაისის შესახვედრად. ორი ასეთი მწყემსი ჰყავდა, მესამის მოყვანაც გადაწყვიტა. ღორის სულადობა გაზარდა და მუქთა მწყემსების სიმრავლე მის ჯიბეს საზრუნავს არ გაუჩნდა.

ერთხელ მწყემსებმა მესამე კაცი დაახვედრეს ბინაში.

მარკ პეტროვიჩი, — გაეცნო ორმოცდაათ წელს გადაცილებული კაცი. ლოთი არა ვარ, არც გასამრჯელოს გთხოვ: ერთი წელი დავრ-

ჩები აქ, მერე წავალ ჩემი გზით, – უთხრა და ლოპიანაც სიამოვნებით დაეთანხმა.

კაცი წესიერი და მწიგნობარი ჩანდა. ლოპიანამ უჩუმრა გაუჩხრიკა ჩემოდანი. პირის საპარსი, ფოტოაპარატი, დანა, მაკრატელი, რადიომიმღები, ათიოდე წიგნი და მამაკაცის სხვა აუცილებელი ნივთები კარგად მოვლილი და სუფთად ჩაწყობილი ნახა. აშკარა იყო, ცივილიზაციის ტვინსაკეპს გამოქცეული მარკ პეტროვიჩი ერთი წლით ლოპიანას მელორებთან აპირებდა ნაყუჯი გონების დასვენებას.

რა კარგია, ვინ რა იცის, საიდან მოვიდა, ან ვინ არის მომკითხავი, ჩემოდანიც ჩემი იქნება და მისი შიგთავსიც, – გაიხარა ლოპიანამ. ცივილიზაციის ტვინსაკეპს გამოქცეული მარკ პეტროვიჩი ლოპიანას საიქიოში გასაგზავნად პუნქტში მოხვდა.

ალაზანი გადარეული მოყვდა, ძირიანად მოთხრილ ხეებს ასანთის ღეროებივით მოათამაშებდა, ჭანანით და ზათქით ეხეთქებოდა ნაპირს, დუღდა, ტრიალებდა, ყალყზე ღებოდა და აჯილდასავით მიექანებოდა ქვევით. ლოთი მწყემსები ისე გაჟღენთა არყით, ერთი დღე-ღამე ვერ აუღებოდნენ ბახუსის სიმძიმეს. ახლა მარკ პეტროვიჩს აჩვენებს გადარეულ მდინარეს და...

– საშინელებაა პირდაპირ, – თქვა მარკ პეტროვიჩმა, გაცოფებულ სტიქიას მარჯვენა ნაპირის ამღლებული ბორცვიდან რომ ჩახედა. თავბრუ დაესხა და უკან დაიწია.

ახლა ჰკრავს ხელს და მოგჭამა ჭირი მარკ პეტროვიჩმა, მაგრამ ვინ იცის, იქნებ ისეთი მოცურავეა, რომ თავის დაღწევა შეძლოს. არა, ლოპიანას საეჭვოდ გაკეთებული საქმე არ უყვარს. ხელში პურის საჭრელი დანა ეჭირა და ჯოხს თლიდა. მარკ პეტროვიჩს ზურგში გაუყარა და ხელი ჰკრა. ზურგში დანაგარჭობილი მარკ პეტროვიჩი ალაზნის აღულებულმა მორევმა ჩაყლაპა.

ორი გაღეშილი მელორე ხრიალით შებმოდა ძილს. როგორ უნდოდა მათთვის ყელი გამოეღადრა და მდინარეში გადაეყარა, მაგრამ ღორებს უმწყემსებოდ ხომ ვერ დატოვებდა. მარკ პეტროვიჩის ჩემოდანი ჩადო მანქანაში და სახლისაკენ გააქროლა. ერთი კვირის შემდეგ იმ მაწანწალა ლოთებმა მოახსენეს, მარკ პეტროვიჩმა ისე დაგვტოვა, არც კი გამოგვეთხოვაო.

ეს მკვლელობაც შერჩა ლოპიანას და ისე გალაღდა, თავი ყოვლისშემძლე ეგონა. მოსამართლედ იყო და განაჩენის სისრულეში მომყვანიც. უნდა ემინოდეთ მისი, რადგან დაუნდობლად აგზავნის გრძელ სოფელში ვისაც თვალს დაადგამს. მის ქედმაღლობას და ავეიობას

საზღვარი არა აქვს. ლოპიანა თავის დიდების ზენიტშია. თვალებში შეჭყურებენ და კუდს უქიცინებენ ამ ფულიან, მდიდარ, სულში გამძვინვარებულ მხეცჩაბულებულ კაცს.

ალაზნის ჭალაში ეგერად მუშაობს უბადლო ვაჟკაცობის, ფიზიკური ძალის, გამხმარ მუხსასავით მაგარი ახალგაზრდა კაცი, ისეთი თავმდაბალი და კეთილი, როგორც შეიძლება იყოს დიდი ფიზიკური ძალის ადამიანი. საზამთროს ბაღს სანაქებოდ უვლის. არმაზი, მისი სახელი მთელ ამ მხარეში ძმობის და მეგობრობის სინონიმი. მეგობრობას, სიყვარულს და სიკეთეს ემსახურება არმაზი მთელი თავისი სიცოცხლის გზაზე. ამ ვაჟკაცის ბაღს შეესივნენ ლოპიანას გატყობილებული ღორები. რამდენიმეჯერ გააფრთხილა არყით გადაშტერებული მწყემსები, ღორები მომაცილეთო, მაგრამ არაფერი გამოუვიდა: მერე ორივეს აუწია ყურები და ღორებიანად იქიდან გაძეგვას დაემუქრა. მათ კი ყველაფერი ლოპიანას მოახსენეს და ეს დიდების ზენიტზე მჯდომი კაცი გადაირია, როგორ მაკადრეს ასეთი რამეო. ლოპიანას მორიგი მსხვერპლის ადგილი არმაზმა დაიკავა. ახლა მხოლოდ მომენტის შერჩევა იყო საჭირო. იცის, რომ არმაზი ჭალაში მარტო დადის უთოფოდ.

ლოპიანასაც ეს უნდა, ჩაუსაფრდება, ვინ რას გაიგებს, ერთის მაგიერ ორჯერ დასცემს ჟაკანს; ამის მეტი კი შერჩენია.

არმაზმა ბაღიდან ღორები გამორეკა და პირდაპირ მელორეებთან მივიდა: — ეხლა როგორ გინდათ, შევძულდეთ, ერთმანეთს?! — უთხრა მელორეებს და რაკი ლოპიანაც იქ დახვდა, ისაც გააფრთხილა, ღორები არ დამაზოცინოო.

ლოპიანა ბრაზისგან გაფითრდა. ნახეთ, რას უბედავენ, თავი მოსძულებია; გამძვინვარებისაგან სახე მოეღრიცა.

— რას იღრიცები ყველის ვაჭარივით, ხომ არ გინდა, ბოდიში მოგიხადო?! — დამცინავად უთხრა არმაზმა.

— ბოდიში კი არა ძაღლებს ვაჯიჯგინებ შენს ლემს, — კბილების ღრჭენით შეუღრინა ლოპიანამ.

არმაზს გაკვირვებისაგან თვალები გაუფართოვდა.

— გაიმეორე ეგ მუქარა, შე ბაღლინჯო! — კისერში დაავლო ხელი და ისე ასწია, ფეხები მიწას მოაცილებინა. ლოპიანა აფართხალდა. არმაზმა დაიქნია და კუთხეში მჩვარად მიაგდო.

— რომელი ღორიც ბაღში შემოვა, ამ საღორეში ველარ დაბრუნდება, გაიგე?! — უთხრა და უკან გაბრუნებული გაკვირვებით ფიქრობდა, ეს რა არაჩვეულებრივი პარაზიტი ვნახეო.

მოკუნტული ლოპიანა კი თავის უსუსურობას შემორჩენოდა. მძლავრმა ხელმა შეაშინა. ისე შეეძლო ლოპიანას მოგუდვა, როგორც მან მოგუდა გოგონა. „რატომ არ დამახრჩო?“ ფიქრობდა ლოპიანა, „რა მომენტი გაუშვა. მეც, ამ ლოთ მელორეებსაც მწერებივით გაგვსრესდა, არც არავინ დაეჭვდებოდა; ერთი მაგისი ჯანი მომცა, რას ვამრავლებდი მომხერჩალ-მოგუდულებს!“ ამ ფიქრში ნელ-ნელა გაუარა შიშმა; თავმოყვარეობის და სიამაყის ძარღვის ფეთქვა იგრძნო. როგორ ჰკადრეს ლოპიანას ასეთი შეურაცხყოფა?! მოკლავს. ყველას ეშინია ლოპიანასი, იციან, დაუნდობელი რომაა და სიკვდილს შეჰყრის. ჰოდა, არმაზმაც გამოუტანა თავის თავს განაჩენი; ხვალ ლოპიანა ჩაუსაფრდება და ერთის მაგიერ, ექვს კარტეჩს დაახლის. მართალია, ძლიერი და ავაზასავით სწრაფია, მაგრამ თოფის წინაშე ყველა და ყველაფერი უძლურია. არც არმაზია ავაზა და არც ლოპიანაა ჭირიანი ტურა. მაინც რა არის ადამიანი, ბუნების კანონები სულ თავდაყირა აქვს დაყენებული. ლომს მასზე სუსტი და ღვარძლიანი ლომი ვერაფერს დააკლებს, გინდ ჩაუსაფრდეს და გინდ მოულოდნელად დაესხას თავს, რაც ბუნებამ არგუნა კბილი და ბრჭყალის ძალა ბატონობს. მუხთლობა, ღალატი, ვერაგობა, დასმენა, ზურგში დანის ჩაცემა მხოლოდ ადამიანის მოაზროვნე ტვინის მოგონილია, იგივე ტვინის ნაცოდვილარია თავისივე მოდგმის ამოსაჟღელტად უამრავი სიკვდილის იარაღი. ლოპიანა ადამიანია, ბრჭყალი და ეშვი არა სჭირდება, აქვს თოფი და თავზე საყრელი სიმუხთლე – მშიშარა და დაუნდობელია, ახარებს სხვისი ტანჯვა. თვითონ ეკლის შესობაზე გული მისდის, ყველასთვის შურს სიცოცხლე, ცდილობს წაართვას, მოსტაცოს ისე, თავისას რომ არაფერი ავნოს. ეგოისტი და ხარბია ლოპიანა. ცხოველთა სამყაროში მას აქამდე დაგლეჯდნენ, დაფლეთდნენ, ქარს გაატანდნენ მის ბუმბულს, მაგრამ ლოპიანა ადამიანის და ადამიანთა მოდგმის მანკიერებათა ნიადაგზე მოსული მანკიერი სულია.

ლოპიანა ბარდში ზის და ელოდება არმაზის გამოჩენას. იცის, დილით ამ ბილიკზე აუცილებლად უნდა გაიაროს. ეშინია, ვაი, თუ აუცდეს, მაშინ ხომ გაწეწავს, როგორც მიმინო ბელურას. ეშინია, მაგრამ უფრო ძლიერია სურვილი სრულყოფილი ადამიანის სისხლით დათრობისა.

არმაზს თავის ბინაზე ძმაკაცები დახვდნენ, წაიპურმარილეს. არმაზი მოუყვა ამ საშინელი ადამიანის შესახებ, მელორეობის უფროსი რომ არის და რაღაც არაადამიანური ბოროტება და სიმუხთლე რომ შეატყო.

– ლოპიანა ეგ სულიერი, ბოროტი და დაუნდობელია, როგორც ყველა ლაჩარი და მშიშარა, ყველაფრის მკადრებელია, არც კაცის მოკვლა მოერიდება, თუ მომენტი იგდო ხელთ, – თქვა ერთმა.

– ვინ უნდა მოკლას მაგ ღვარძლის გუდამ! – აღელდნენ დანარჩენები.

– სწორედ ღვარძლის გუდა და არაკაცია მკვლელი, აბა, სიკეთით სავსე ადამიანი როდის კადრულობს ამგვარ რამეს.

– ეგეც არის, – დაუდასტურეს დანარჩენებმა...

ახლა არმაზი ბილიკს მიუყვება და ათვალიერებს ჭაღას, ბრაკონიერი ხომ არ შეეპარა, მერე მივა ამხანაგებთან და დაწყებულ დროსტარებას გააგრძელებს. ლოპიანაზე ფიქრი აეკვიატა. მისი დაღმანჭილი სიფათი რაღაც არაამქვეყნიურ, საზარელ ქმნილებას აგონებდა. მრავალფეროვანია ცხოველთა სამყარო, სუსხიანი და დაუნდობელია, მაგრამ ამ სამყაროში ადამიანი – ყველა სულიერის შიში და ძრწოლაა, ადამიანს კი თვითონ ადამიანი სპობს და ანადგურებს. ფიქრის ბორბალი უცებ გაუჩერდა, გაიყინა, ზედიზედ ორმა გასროლამ შეარყია ცა და დააფრთხო მუხის ტოტებში შეფარებული მტრედები. მკერდში ორმა ძლიერმა საშინელი ძალის დარტყმამ მოცელა არმაზი, თანატოსმა სახეში ჩახელა და ლურჯი ცა გაუშავა. ლოპიანამ კიდევ დატენა

თოფი, ორ გასროლას არ ენდობა, საიმედოდ უნდა მოკლას. აგერ, არმაზი მუხლებზე წამომდგარა, თავი მკერდზე ჩამოვარდნია, მაინც ცდილობს მარჯვენა ხელით სანადირო დანის ბუდიდან ამოღებას.

– უყურე შენ, რაებსა ბედავს, ჩემი მოკვლა უნდა. დანას იღებს! – კბილებში გამოსცრა ლოპიანამ, ორი კიდე დაახალა უკვე სიკვდილის ბრჭყალებში მოქცეულ სულიერს. კიდე გატენა თოფი და თავზე დაადგა. არმაზს დანის ამოღება მოეხერხებინა და სიკვდილის სამფლობელოში შესულს თითები მის ტარზე გაყინოდა.

– ჩემი მოკვლა გინდოდა, აჰა, ესეც შენ! – ლოპიანამ კიდე დაახალა ორი ზედიზედ, მერე ხელიდან გამოგლიჯა დანა და ტყვიით დაგლეჯილი სხეულის აჩეხვა დაიწყო. დროის შეგრძნება დაკარგა, ჩამუხლული დიდი სიამოვნებით კუწავდა ადამიანის ხორცს.

– არმაზ, საითა ხარ, არმაზ! – ვილაცხები იმხორდენ. ეტყობა, ამ ბილიკს მოუყვებოდნენ; ხმები ახლოვდებოდა.

– ალაზანში გადავადებ და ველარც იპოვიან, – ჩაილაპარაკა ლოპიანამ და ფეხში მოჰკიდა ხელი. აჩეხილი სხეული მიწაზე დარჩა, ფეხი მოძვრა და ლოპიანას შერჩა ხელში. ნაწილ-ნაწილ წაღების დრო აღარ იყო, ხმაური ახლოვდებოდა. ლოპიანამ ფეხი დააგდო, თოფს წაავლო ხელი და გაიქცა.

– ბიჭებო, ლოპიანა გარბის! – წამოიძახა ერთმა და ყველა გამოეკიდა.

არმაზის დასახიჩრებულ-დაჩეხილ სხეულს მოულოდნელად წაადგნენ და საშინელმა ღრიალმა სისხლი ძარღვში გაყინა.

– არ გაუშვით ეგ უხსენებელი! – აღრიალდა ვილაც და ლოპიანას კვალზე ოთხი გამმაგებული კაცი გაეკიდა.

– სასწრაფოდ დამძალეთ! – ღრიალით შევარდა მელორეებთან შიშით გონებადაბნეული ლოპიანა.

– დამძალეთ და დამძალეთო, – ჩაიღიღინა გამობრუყულმა მელორემ. – წამოდი, ჩემს არყის ბოთლთან ჩაგკიდებ, ეშმაკიც ვერ გიპოვის, – ლოთი რაცრაყით და ღიღინით წავიდა ფეხისადგილისაკენ.

– ჩქარა! ჩქარა!!! – ხელის კვრით აჩქარებდა ლოპიანა. თოფი ბარდებში მოისრიალა და ლოთს ტუალეტში შეჰყვა.

ოთხი ვაჟკაცი გრიგალივით შეიჭრა ეზოში. ქონში უნდა შევარდნილიყვნენ. უცებ ერთმა დაიღრიალა: – აგერ, მანქანა, შიგ ივდება, არ გაგვასწროს!

– დამძალე და დამძალე, ჩქარა და ჩქარა, – ლოთმა ღიღინით ახადა ტუალეტის ფიცრები. საზარელ მყრალ მასას ნახევარი მეტრი-

და აკლდა პირამდე რომ გაეცხო. ძაფით ჩაკიდული ბოთლი ამოიღო, რამდენიმე ყლოუპი დალია და ისევ შიგ ჩაკიდა.

– ჩაჯექ, რკინას ჩაავლე ხელი, რომ არ ჩაიძირო. არაყი არ დაძლიო, თორე ორმაგად მოვითხოვ, – უთხრა ლოპიანას და ტუალეტის კედელს მიეყუდა.

შიშისგან გაოგნებული ლოპიანა ისეთი შვეებით ჩახტა სიბინძურით სავსე ორმოში, როგორც რევმატიზმებით შეწუხებული ადამიანი გოგირდის აბაზანაში. რკინას ჩაავლო ხელი და ნიკაპამდე ჩაიძირა.

– არ მოიწყინო, – უთხრა ლოთმა და ფიცრები დააფარა.

ახლა თავისი საჭიროებაც გაასწენდა, ზედ დაამარდა და ჩქარა, ჩქარას ღიღინით გარეთ გავიდა.

ლოპიანა მანქანაში რომ ვერ ნახეს, ქოხიც გაჩხრიკეს, მიყარ-მოყარეს იქაურობა და ხელმოცარულები ახლა ეზოს აქოთებდნენ.

– მანდ რა დღეში ხართ! – დაიძახა შარვლის ღიღების შეკვრით გართულმა ლოთმა. ახლა მოჰკრეს თვალი და მისკენ გაიქცნენ.

– რა იქნა ლოპიანა, შე შობელძაღლო! – იღრიალა ერთმა და ისეთი სიმძლავრით ჩასცხო მუშტი თავში, რომ ლოთი მიწაზე დაამხო. მეორემ წიხლი მიაყოლა.

– მოიცათ, არ შემოგაკედეთ, – ერთმა კისერში ჩაავლო ხელი და ფეხზე წამოაყენა.

– ლოპიანი, ლოპრიანი არ ვიცი მე, – ენის ბორძიკით ძლივს თქვა ლოთმა, – თუ კაცები ხართ, არაყი დამალევენეთ, თუ არა და, თქვენი დედაც...

– ამისგან ვერაფერს გავიგებთ, – თქვეს, სათითაო უთაქეს და ლოთი გუღურასავით მიაგდეს.

– ტუალეტში არ იმალებოდეს, – ერთმა კარი გამოაღო და კინაღამ გული შეუღონდა, – ეს რა საზარელი სიმყრალეა, გავიგუდე კაცი, – თქვა უკან გამოქცეულმა.

– ვიპოვოთ ლოპიანა და მაგ სიბინძურეში ჩავკიდოთ.

– ლოპიანა იგრეც ჩაკიდებულია, – ბურტყუნებდა ლოთი და ვივაგლახით დგებოდა. ორმა მანქანა დაქოქა.

– ჩვენ შარაზე გავალთ, იქნებ გადავყვართ სადმე, – დაუბარეს დანარჩენებს.

– სად მივაქვთ, ე, ლოპიანასია! – რაცრაცით გაეკიდა ლოთი და მაგარი ჭიტლაყიც დაიმსახურა.

მთელი დღე იჯდა ლოპიანა ტუალეტის სიბინძურეში, ნიკაპთან მომდგარი სითხიდან მატლები სახეზე აცოცდნებოდნენ, პირში, ნესტო-

ებში, ყურებში და თვალებში უძვრებოდნენ; გამოფურთხვით, ფრუტუნით და შებერვით ებრძოდა ამ სიმყრალის მატლებს.

ის კაცები კარგა ხანია წავიდნენ, ეზოში სიწყნარე იყო, მაგრამ ამოდრომა ვერ გაებედა, ვაითუ აქ, სადმე სხედან და მელოდებიანო. ნაცემი ლოთი ქოხში შეძვრა და მკვდარვით ჩაეძინა. შუადღე გადასული იყო, მეორემ რომ გაიღვიძა. მინგრეულ-მონგრეული კარადა და მაგიდა რომ ნახა არ გაკვირვებია, არცის ბოთლის გატეხა ეწყინა. ყელი ვერ გაისველა. ბანცალ-ბანცალით წავიდა ტუალეტისკენ, ფიცრები ახადა, არცის ბოთლი ამოიღო და მოიყუდა. ისევ ჩაკიდა და ახლა დაინახა მატლებით თეთრად გაპოპკილი მრგვალი რაღაც, ზედ დააშარდა, მატლები ჩამორეცხა და შავი, თმიანი თავი გამოჩნდა. ლოთმა ფიცრები ისევ დააფარა და ჩაილიღინა:

– კომბოსტო იყო ზღარბი, თუ ზღარბი იყო კომბოსტო.

ლოპიანამ ხმა არ ამოიღო, შეშინებულმა ყვირილი არ დაიწყო და არ გამცესო. ოღონდ გადარჩენილიყო და მზად იყო ამ სიმყრალეში იმ კაცის შესვლის დროს რომ ჩაყვინთა კიდევ გაემეორებინა.

შებინდა. ლოპიანამ ფიცრები გადაყარა. ძლივს, ვაი-ვაგლახით ამოძვრა, ტუალეტიდან ხოხვით გამოვიდა და ლოკოკინასავით სველი კვალი გაიყოლა. სახლში წასვლა გადაწყვიტა, უჩუმრა შეიპარება და დაიძალემა. ქურდულად შეძვრა სოფელში. თავის სახლს რომ მიუახლოვდა, ელდა ეცა, უამრავი ხალხი შემოსეოდა მის კარმიდამოს და ღრიანცვლით იკლებდნენ იქაურობას. დამფრთხალი ლოპიანა პირდაპირ პოლიციაში გამოცხადდა და თავის სიმყრალით გულისრევით დააოსა დამხვდურნი.

სასამართლოზე ლოპიანა შემოღობილში იჯდა, მაგრამ მისი მოკვლა არავის უცდია. დახვრეტა არ მიუსაჯოთო, ითხოვდნენ არმაზის ნათესავ-მეგობრები. მაგისტვის დახვრეტა ხილია, სიცოცხლე ჯოჯოხეთად უნდა ექცეს, მაგ ცოდვის შვილსო. თოთხმეტი წელი მკაცრი რეჟიმის კოლონიაში მოხდა მიუსაჯეს ლოპიანას. ციხეში რაც იმას დღე აჩვენეს, ეგონა, უკან დარჩაო და შვებით ამოისუნთქა. დაისვენა, დამშვიდდა, ცა გაუნათდა, აღარც არავინ აწუხებდა. ახლა კოლონიაშია, ბარაკში საწოლზე წამოწოლილა და თავის ფიქრებს მისცემია: კიდევ კარგია, ის ოთხი ვერ გაიგეს, თორემ დამხვრეტდნენ ნამდვილად, გადავრჩი, – ელიძება ლოპიანას და უხარია, რომ ცოცხალია.

– ლოპიანა, აბა ერთი აქეთ გამოდი, – ვიღაცამ მხარში ჩაავლო ხელი და საწოლიდან წამოაგდო.

– რა გინდა?! – საშინელმა წინათგრძნობამ შეაკრთო ლოპიანა.

– რაც გვინდა, ეხლა გაივებ, – იმ ერთს სამნიც მიეშველნენ და ლოპიანა გასასვლელისაკენ გაათრიეს.

– სად მივყავართ?! – იღრიალა ლოპიანამ და გაუძლიანდათ.

– არსად, აქვე უნდა გაგაპედერასტოთ, – ლოპიანა წალუნეს, შარვალი კი არ ჩახადეს, ქამრიანად უბეზე გადაუჭრეს ისე, რომ ტოტები ცალ-ცალკე დაეკიდა. – ახლა დავიწყით, – თქვეს და ლოპიანამაც იღრიალა. რაღაც არაადამიანური ენერგიით გაიბრძოლა, ხელიდან გაეშვათ და ფეხებში გაბლანდული შარვლის ტოტების ფლარტუნით გარეთ გავარდა. მთავარი შამოსასვლელისკენ მიბრბოდა ტატრაყუნა კაცი ღრიალით და შარვლის ტოტების თრევით, ხან ფენს ადგამდა, წაიქცეოდა, იფართხალებდა, ძლივს წამოდგებოდა და გარბოდა, რომ ისევ წაქცეულიყო და გაკვირებული პატიმრების დამძარებულ სახეებზე ღიმილი ებარტყებინა.

ლოპიანას საერთო ბარაკში ცხოვრება არ შეიძლებოდა და კოლონიის ადმინისტრაციამ გარედან ცხიმიანი მოქრთამვის წყალობით, საკუთარი ჯურღმული და შესაფერისი სამუშაო გამოუძებნა. ახლა ლოპიანას თავისი ციხესიმაგრე აქვს. მართალია, ღამ-ღამობით აწუხებენ და სიმშვიდეს უშფოთებენ, მაგრამ ვერაფერს აკლებენ, სამაგიეროდ დღისით არავენ ერჩის. პატიმრებს გაურბის, შორიდან უვლის, თუ რამე საეჭვო შეატყო, გაიქცევა და თავის სოროში შეძვრება. იცის, რა ძვირად დაუჯდება გათამამება. ერთხელ ტრასაზე მოსიერნე პატიმრებში გაერია და მაშინვე ისეთი ჭიტლაყი მოხვდა, კინალამ კისერი

ელრო. უკან რომ მოიხედა, ახლა ქეჩოში მოხვდა მჯილი, კიდევ ჭიტ-ლაყი, კიდევ მჯილი და იმდენი მოხვდა, ხოხვით შევიდა თავის ჯურღ-მულში. პურის ასაღებად სასადილოში მისულ ლოპიანას ორზე მეტი ჭიტლაყი თუ არ მოხვდა, ის დღე მისთვის საზეიმოდ ითვლება.

კვლავ აჭყვიტინდა საზარელი მარში. ახლა სამუშაო ზონიდან ხუთრიგად დაწყობილი რაზმეულები დაიძვრებოდნენ. ოხვრა და გმინვა მოჰყვებოდათ თან. შავი, გაბოროტებული მასა მოედება ბარაკებს და გზებს. მათ დამნაშავეები ჰქვიათ, სასჯელს იხდიან, რომელიც ცოდვილმა ადამიანებმა მიუსაჯეს. კანონებიც ცოდვილი ადამიანების მოგონილია. ამ მექრთამეობის ქვეყანაში ქრთამი აკრძალულია, არადა, მექრთამეა ყველა, ქვეყნის მთლად უფროსი მბრძანებელიდან ყველაზე უკანასკნელ კოლონიის ზედამხედველამდე. ამ პატიმართა ლაშქარმა ყველაზე უკეთესად იცის ქრთამის ძალა დაპატიმრებიდან კოლონიითურთ. ქრთამის სიდიდეც დაკავებული სკამის სიმაღლით იზომება. ყველა პატიმარი მექრთამე კანონის დამცველთა მიერ გაძარცვული და გატყავებულია. თვითონ კოლონიაც ხომ მექრთამეობის სიბინძურეში ფართხალბეს. აქ შეუყრიათ მკვლელები, ყაჩაღები, ქურდები, მექრთამეები, კომბინატორები და ათასი ჯურის დამნაშავენი. აქვე არიან უდანაშაულონი, დანაშაულ-დაბრალებულნი, მართალი სიტყვის თქმისათვის უსამართლობაშეყრილი, დიდ სკამზე გაბლენძილ წმინდანთა ნიღბებში შემძვრალ ცოდვილთა მხილებისთვის იმათვე ცოდვაწამოკიდებულნი; სპეტაკი სულისა და უანგარო ცხოვრებისთვის სიბინძურესა და ანგარებაში შეკეტილები. იციან პატიმრებმა, რომ ყველაზე დიდი მკვლელები, ყაჩაღები, ქურდები, მექრთამეები, კომბინატორები და ყველა ჯურის დამნაშავენი გარეთ არიან და სწორეთ იმათ გამოუწერეს კოლონიაში ყოფნის სამსალა სხვადასხვა დოზით. უპყრიათ ხელში ქვეყნის მართვის სადავეები, იჭერენ წვრილმან დამნაშავეებს, რათა მსხვილმანში მათზე ეჭვი არავინ აიღოს. ეჭვი რაა, როცა ყველამ იცის მათი შავი საქმეების შესახებ, მაგრამ შიშით ენა აქვთ გადაყლაპული. თუ ვინმე რამის თქმას გაბედავს, კოლონიაშია მათი ადგილი. სიმართლის მოქმელობა დანაშაულია დამნაშავეთა სამთავროში. თვალთმაქცობის ქვეყნის შვილები თვალთმაქცობის ყველაზე მწარე მოსავალს აქ, კოლონიაში იმკიან. კოლონიაშიც აქვთ თავისებური კანონები და ისეთ დამნაშავეებს, როგორც ლოპიანაა, თავისებურად უსწორდებიან: ახრჩობენ, ფეხებით თავდაყირა ჰკიდებენ ვირთხებით სავსე ორმოში, ღამე ნამძინარევს სახეზე დანას დაუსვამენ, ან ყელს გამოჭრიან, აუპატიურებენ და პედერასტების ბარაკში გადააბარებენ.

მოკლედ, აქაც თავისებური კანონი და სასჯელის ფორმები აქვთ. არც ლოპიანას ასცდებოდა რომელიმე მათგანის ბედი, კოლონიის მექრთამე ადმინისტრაციას მისთვის იზოლირებული სორო რომ არ გამოეყო.

დაბრუნდნენ პატიმრები და საცხოვრებელი ზონა გნიასით გაივსო. ისინი ყველგან არიან, დადიან, დაობენ, კინკლაობენ, იგინებიან, იღრინებიან. ახლა სჭირდება განსაკუთრებული სიფრთხილე ლოპიანას. ყველას ერიდება, გაურბის, შებინდებამდე შეძვრება თავის სოროში და გათენებამდე ყორნისფერი იღუმალების ტყვეობაში ითვლის უბადრუკი სიცოცხლის მაჯისცემას.

დალამდა. კოლონიაში ხმაური შეწყდა. ყველა თავის ბარაკში შეიყუჟა. მთელი დღის გაწამაწიით დაოსებულნი საწოლებზე მიეყარნენ. თავის ტახტზე წამოწოლილა ლოპიანაც და გულის ფანცქალით ღამის შემოტევის დაწყებას ელოდება. ჩათვლიმა და, აგერ, კიდევ მოაკითხეს, მაგრამ ესენი სულ სხვა სახის და შესაძლებლობის არსებანი არიან. მათ ვერ აკავენს ლოპიანას ურდულგაყრილი კარები, ვერც გისოსებიანი სარკმელი და ვერც ნახევარი მეტრის სისქის კედელი. დაუკითხავად ჩაავლეს ხელი და მოკუნტული სხეულიდან ამოაძვრეს სული, მერე ჭერში გაიარეს და ცისკენ გაფრინდნენ. ლოპიანამ უკან მოიხედა, ტახტზე მოკუნტული თავისი სხეული დაინახა, საკრძოლიდან შავსაცმელიანი კაცები ქვას და აგურის ნამტვრევებს რომ ესროდნენ.

– სად მიგყავართ? – მოკრძალებით იკითხა.

– სადაც შენი მსგავსების ადგილია! – მიიღო პასუხი.

ორი მძლავრი ფრთოსანი სული თუ ანგელოზი ლოპიანას სადღაც, სივრცეში მიაქროლებდა. მაღლა სილამაზის, სიმშვიდის, კეთილსურნელების, მომხიბლავი ფერების, მუსიკის რაღაც საუფლო სიამოვნების სამყაროს კარიბჭეს მიაღვნი.

– სად მიგყავთ ეგ ბინძური ცოდვილი?! – მოესმა ხავერდოვანი, ყოვლის მომნუსხველი ხმა.

– უფლის სამსჯავრო ხომ არ ინებებდა ამის ნახვას? – იკითხეს ლოპიანას სულის მეგზურებმა.

– მიიყვანეთ, აჩვენეთ, სადაც მაგის მსგავსების ადგილია და ისევ ჩაასახლეთ ცოდვიან სხეულში! – მიიღეს ბრძანება და ლოპიანა სადღაც, დაბლა ჯურღმულში დააქანეს.

ფართე ჭაობის მსგავს, სიმყრალით გაჟღერთილ ველზე დაეშვნენ. ზედაპირი დუღდა და შივ რაღაცანი ფუთფუთებდნენ. პატარა, მშრალ ბილიკზე მიაცილებდნენ ლოპიანას სულეთის მეგზურები. მიწიდან

საშინლად დაღმანჭილ ადამიანთა ზოგან მარტო თავი ჩანდა, ზოგან წელს ზევით ამოზიდულიყვნენ და საშინელ მყრალ სითხეში ჩაძირვას ებრძოდნენ; ზოგი ჩაძირული ისევ ზევით ამოდიოდა, გამსკდარი თავის ქალიდან გამოჩრილი ტვინით. ერთმანეთს ებლაუჭებოდნენ, შველას ითხოვდნენ, სითხეში იძირებოდნენ, მერე ნაწილებად ამოდიოდნენ, ისევ მთელდებოდნენ და საშინელი სიცხისა თუ რაღაც შინაგანი დაძაბულობით სკდებოდნენ, ისევ მთელდებოდნენ. ერთმანეთს კიდურებს აგლეჯდნენ, ღრიალებდნენ, საკუთარ კიდურებს ჰკარგავდნენ და დაღრღნილ-დასახიჩრებულს ისევ იბრუნებდნენ; ხორცი სცვიოდათ, ძვლებშერჩენილები საშინელი ღრიალით ეძებდნენ საკუთარ ხორცს. რაც ღრმად შედიოდნენ, უფრო და უფრო საშინელი ხდებოდა იქაურობა. ადრე ჭაობს რომ მიაშვავსა, თურმე ეს სულ ადამიანთა ხორცი და ძვალი ყოფილა, დულდა და ბორგავდა ამხელა მასა, ეძებდნენ საკუთარ კიდურებს, ხორცს, ძვლებს, ტვინს, პოულობდნენ, მთელდებოდნენ, მერე ისევ იგლიჯებოდნენ, იფლითებოდნენ, სკდებოდნენ, იხარშებოდნენ და ახლიდან მთელდებოდნენ; საშინელი ტკივილი და საზარელი წამება დათარეშობდა ამ ველზე.

– მუღმივი ტანჯვის ველია შენისთანებისთვის, – უთხრა ერთმა მეგზურმა და დაუმატა: – სად ისურვებდი ჩაჯდომას?

ლოპიანა შიშისგან გაქვავდა. ამ დროს მბორგავი მასიდან ხელი ამოიშართა ლოპიანას ფეხში ჩაეჭიდა, ხელს თავის მოჰყვა, – მეორე ხელიც და ჩაეჭიდა მეორე ფეხს.

– ამომიყვა! აქედან ამომიყვა! ან შენც აქ ჩამოდი! – გაწამებული თავი ახარხარდა: – დამაბრუნეთ უკან და სულ სიკეთეს ვემსახურები, დამაბ... – სიტყვა ველარ დაამთავრა, თავი გაუბრტყელდა, მერე გაებერა და გასკდა. სხეული დაეშალა, ლოპიანას ფეხებზე მოჭიდებული ორი ხელი დარჩა, დანარჩენი მოთუხთუხე მასაში გაქრა.

მერე თავი გამოჩნდა, ნახევარი ტვინი შუბლზე ეკიდა.

– მომეცი ჩემი ხელი! – დაეჯღანა ლოპიანას და მარცხენა ხელს კბილებით ჩაეჭიდა, მხარზე მიიბა, მეორე ხელიც შეიერთა ღრიალით და გოდებით, კენესით და წყევლით ჩაიტენა გამონთხეული ტვინი თავის ქალაში და ისევ მოჰყვა მოთქმას:

– დამაბრუნეთ უკან და სიკეთედ ვიქცევი! დამაბრუნეთ! დამაბრ... – სიტყვა ველარ დაამთავრა, ისევ გაუსივდა თავი, დაეშალა სხეული, ისევ გამთელდა და ისევ აღრიალდა: – სიკეთედ, სიხარულად. ბედნიერებად, სიცოცხლედ დავბრუნდები!

– ვინ არი? – ძრწოლვით იკითხა ლოპიანამ.

– ნერონია. ორი ათასი წელი ამ დღეშია და არავინ იცის რამდენი ხანი იქნება ასე. იქ ხალხი აწამა, სხეულიდან სულები გამოაძევა. ბოროტება და ღვარძლი ამრავლა სულ რაღაც უმნიშვნელო სიცოცხლის განმავლობაში და დიდი ხნით დაიმკვიდრა ის, რასაც იმსახურებს, – მიიღო პასუხი.

– ახლა ჩავუშვათ, – თქვეს და ლოპიანა მუხლებამდე ჩააღრმავეს ბობოქარ მასაში.

საშინელი ტკივილით გადარეული ლოპიანა აბღვლდა ისე, ახლად სხეულაწყობილი ნერონიც კი გააჩუმა. ლოპიანა ბლაოდა, ფეხები მოსძვრა, ახლა ძვალმა გამოხია მკერდი და გრძლად გამოეჩხირა. ტკივილისგან თავის ქალა გაეებრა და შუბლიდან გამოხეთქილი ძვლიდან ტვინმა გამოიხედა, ლოპიანა კი ბლაოდა, ნელ-ნელა იძირებოდა.

– ახალია და რა მაგრად ყვირის, – ჩაილაპარაკა დაღრეჯილმა ნერონმა და გოლებით დაიწყო ძვლებიდან ჩამოცვენილი ხორცის აკრეფა. ლოპიანა ნიკაპამდე ჩაიძირა, დაიშალა, დაიფანტა, საშინელმა ტკივილმა შთანთქა მისი არსებობა. ახლა თავიც ჩაიძირება და ბლავილის შვებაც ტკივილს მიემატება.

– მეყოფა ტუალეტში ჩამავდეთ, რა ბედნიერება იქნება, ეს რომ შემეძრულოთ! – ბლავის ლოპიანა და იძირება.

– ყყოფა, თავის სხეულს დაუბრუნეთ! – ესმის რაღაც იდუმალი

ბრძანება და გამთელებული ლოპიანა, ნერონის ველიდან კოლონიაში გააფრინეს. მისი სხეული მოკუნტული დევს ტახტზე. სული ჩავიდა ჭერიდან და შეძვრა შიგ. რამხელა შვება იგრძნო იმ ტანჯვიდან თავდაღწეულმა. დაღლილს ჩათვლიმა, მაგრამ შიშისგან ისევ გამოფხიზლდა, ვაი, თუ მოვიდნენ და წამიყვანონო. ის ღამეული ქვისროლიები მაინც რა იქნენ, მოვიდნენ, გაუტეხონ თავი და დაულურჯონ გვერდები, ოღონდ ამით ისიამოვნონ, ლოპიანა მზად არის, ყველას მოეფეროს, მიეხმაროს, ტკივილი შეუმსუბუქოს, სიკეთედ სიხარულად და ბედნიერებად დაიღვრება.

გათენდა. საზარელი მარშის ხმამ ცივი, ყინულის ეკლებით მოითარეშა ბედმაჲ პატიმართა სხეულები. გაბოროტებული, გაავებული, დათრგუნულ-დაწინხული ადამიანები ოხვრით და წყევლა-კრულვით რაზმეულებად ეწყობიან.

ლოპიანა ადგა, სარკმელზე მიფარებული ნაბდის ნაგლეჯი მოხსნა, კარები გააღო, უშიშრად გავიდა გარეთ და პატიმრებში გაერია. ყველას უღიმოდა, უნდოდა, მათთვის როგორმე ტანჯვის სიმძიმე შეემსუბუქებინა. ასეთი სურვილი ჰქონდა, მაგრამ რა შეეძლო. პატიმრები კი ერიდებოდნენ და შეშინებულები მეორე მხარეს გადადიოდნენ. ლოპიანა მათში გარეკას ცდილობდა და როგორც მგელი ცხვარს, ისე აფრთხობდათ.

წავიდნენ რაზმეულები, შთაინთქნენ სამუშაო ზონის ფართე სტომაქში. ლოპიანა სასადილოში შევიდა, ჩვეულებრივ პურს აიღებს, სუპს თავის ქვაბუნაში ჩაასხმევინებს და სასწრაფოდ გამობრუნდება, რომ ცხელი წვნიანი ჯამი თავზე არ წამოაფარონ. პურის ასაღებად მღვარ ლოპიანას მაგარი ჭიტლაყი მოხვდა, მაშინვე მობრუნდა და ღიმილით მიაჩერდა ამის ჩამდენს.

– კიდევ მომარტყი, თუ ეს შვებას მოგცემს, – უთხრა.

ჭიტლაყის ამომკვრელი დაფრთხა, უკან-უკან წავიდა და სხვების ზურგს ამოეფარა. ლოპიანა ახლა დანარჩენებს მიუბრუნდა, ესოდენ შიშით რომ მისჩერებოდნენ.

– დამარტყით, მცემთ, ხორცები დამაგლიჯეთ, მაწამეთ, თუ თქვენ ეს სიამეს მოგვკრით, მე ბედნიერი ვიქნები, – ლოპიანა ყველასთან მიდიოდა სათნო ღიმილით, ისინი კი შეშინებული და თავზარდაცემულები გაურობდნენ. მალე სასადილო მთლად დაიცალა. ლოპიანამ პური და ცხელი საჭმელი აიღო. თავის სოროში კი არ წასულა, იქვე მაგიდასთან დაჯდა და შეექცა ულუფას. რამდენიმე პატიმარი შევიდა სასადილოში. ლოპიანა ადგა: – მობრძანდით, თქვენი ჭირიძე, მაგი-

დასთან დაბრძანდით, მე მოგიტანთ ყველაფერს, – თქვა და კეთილი ღიმილით პურის ასაღებად მივიდა, რომ იმ პატიმრებისთვის სუფრა გაეწყო. ახლა შეხედა შიშისგან დაზაფრულ პურის დამრიგებელს.

– რაშია საქმე, ცუდი ხომ არაფერია, ძმაო? – შეეკითხა.

– არაფერი! – ძლივს მოახერხა ამის თქმა, უკან-უკან წავიდა და პურის თაროს ამოეფარა.

ლოპიანა ახლა მაგიდასთან მივიდა, პური დაღო და ცხელი კერძის ასაღებად გაემართა, ქანდაკებად ქცეული პატიმრები შიშისაგან ენას ველარ ძრავდნენ. ლოპიანა რომ მობრუნდა, აღარც ერთი აღარ იჯდა იქ.

– ნეტა რა ვაწყენინე? – გულდაწყვეტილმა ჩაილაპარაკა.

სულეთიდან დაბრუნებული ლოპიანა მხოლოდ შეძვრა თავის სხეულში, მაგრამ გვამს ისევ უსიცოცხლო ფერი ეღო. ცხედარი დადიოდა საიქიოდან მოსულივით რაღაც არამქვეყრიური მოძრაობით. კოლონიაში დადიოდა მოჩვენება, რომელსაც მართავდა ზეადამიანური სიკეთენაზიარები სული.

მთელი დღე არ მოიხვენა, ვინც დაინახა, მისვლა და მოფერება დააპირა, ყველა ძრწოლვით და შიშით გაექცა. ავერ რაზმეულებიც დაბრუნდნენ სამუშაო ზონიდან. მათაც იცოდნენ, ლოპიანას სიკვდილის მოციქულად გადაქცევის შესახებ და იღუმალი შიშით გაურბოდნენ მასთან შეხვედრას. ლოპიანა კი ჯერ მთავარ ტრასაზე შემოხვდათ და ცხვრის ფარასავით დააფრთხო, მერე ბარაკში შეყუჟულებს მიაკითხა, თავისი კეთილი სურვილებით და ტკბილი საუბრით უფრო აუბნიათ შიშისაგან დაზაფრული გონება. ემალებოდნენ, გაურბოდნენ, ემუდარებოდნენ, ჩვენთან არ მოხვიდეთ. ის კი ვერ მიმხვდარიყო, რატომ იქცეოდნენ ასე, როცა ლოპიანას მათთვის მხოლოდ სიკეთე და ბედნიერება უნდოდა. არ იცოდა, რომ მისი გაკეთილშობილებული სული ცხედარს დაჰყავდა შიშით დამფრთხალ პატიმართა შორის და მისი სათნო ღიმილი იმქვეყნიური ღრეჭა იყო. დაღამდა. ამდენი სიარულით დაღლილი ლოპიანა გრძელ სკამზე ჩამოჯდა. ტრასა აღრე პატიმრებით რომ იყო სავსე, დაცარიელებულიყო, ყველა თავის ბარაკში შეიმალა. ლოპიანა კი იჯდა და ელოდებოდა, იქნებ ვინმე გამოჩნდეს, დაველაპარაკები, რაიმეს მივეხმარებო. არავინ არ გამოჩნილა, ვინც შორიდან თვალი მოჰკრა სკამზე მჯდომ ცხედარს, მისკენ რაღა გამოატარებდა.

დიდხანს იჯდა ლოპიანა. ძილი მოერია, თავს იმაგრებდა, ეშინოდა სულების გამცილებელთა სტუმრებისა. ოღონდ იქ, ნერონის ველზე არ მიეყვანათ, მზად იყო, გამქრალიყო სულთან ერთად, მაგრამ ხორ-

ცის მოკვლა თუ შექმლო ამ ცოდვილ დედამიწის მკვიდრს, უკვდავი სული ყველაფრისთვის აგებდა პასუხს. არადა, რა საზარელი იყო სასჯელი უფლისა. იცის ლოპიანამ, რომ იმათ ვერ გაექცევა, ვერც ჩადენილ ცოდვებს დამალავს, ყველაფერი იციან და სადღაც ზევით უფლის სავანეში განკითხვაც უზუსტესი განაჩენით მზადდება. აქ, სადღაც ხორცი ბატონობს სულზე, ბოროტების ჩადენაც შეიძლება, მისი დაფარვაც, მსაჯულის მოქრთამვაც და იმ მსაჯულად ყველა მიწიერი მანკიერების მტვირთველის დასმაც. ყველაზე დიდი სასჯელი სხეულიდან სულის გამოძევებაა, რის შემდეგ მიწა, რომელიც სხეულად იქცა, რათა სული ეტარებინა, ისევ მიწას უბრუნდება, სული კი მიდის იქ, სადღაც თავის საქციელზე პასუხი უნდა აგოს, სულეთის სამსჯავროში. ახლა იცის ეს ლოპიანამ და საშინლად ნანობს, რომ სხეულის უძლებობას და შავბნელობას შეაცდენინა სული და სამუდამო ტანჯვისთვის გაწირა.

თავის სოროში ზის ლოპიანა და ძილის შემოტყვევებს იგერიებს. დუმს შიშით დაზაფრული კოლონია. ბარაკებში ზარის თამაშსაც ვეღარ ბედავენ. ლოპიანას გამოჩენის შიშით გარინდულან ადამიანები. სულეთის მოციქულთა გამოჩენის შიშით ძილს შეჭიდებია ლოპიანა. იცის, განკითხვას ვერ გაექცევა, იმ საშინელ მინდორზე მისვლის შიშით ყველა წუთს სასოებით ჩაბლაუჭებია.

კარები ღია აქვს, არც სარკმელზე მიუფარებია ნაბდის ნაგლევი. ლოპიანას არაფრის ეშინია. ოღონდ არ წაიყვანონ იმ ძვალ-ხორცის სამტკრევ-საგლეჯ-სახარშში, როგორც სურთ, ისე მოექცნენ აქ, კოლონიაში და ამით შურისძიების თუ სიძულვილის ზმანება დაიცზრონ. აგერ ისინიც, ოღონდ არა ხორციელი შურის მძიებელნი, არამედ სულიერი, წმინდა, სპეტაკი, მოუსყიდავი, შეუცდენილი მოციქულები, თუ სულთა გამცილებლები.

– წავიდეთ! – უთხრეს ლოპიანას და ამოაძრეს თავისად შერქმეული სხეულიდან დიდი მიწის პატარა ნაწილაკად რომ ითვლება.

ისე უმტკივნეულოდ ამოვიდა სული ლოპიანა ხორცი ლოპიანადან, რომ არც თავის ჩამტკრევა დასჭირდათ და არც გულის გახეთქვა. ეტყობა მარტო, ამათ შეუძლიათ სულის სხეულში ასე უმტკივნეულოდ გამოსახლება და ჩასახლება.

– ისევ იქ მივდივართ? – საშინელი განცდით ამოიკნავლა ლოპიანამ.

– არა, შენ არც ისეთი დიდი შესაძლებლობის ცოდვილი ხარ, შენისთანებისთვის უფალს სხვა პლანეტა აქვს გამოყოფილი. ის დე-

დამიწაზე გაცილებით დიდია.

კიდევ უნდოდა შეკითხვის მიცემა, დედამიწაზე დიდი როგორ შეიძლება იყოსო, მაგრამ ვერ გაბედა, ეტყობა, სულების გამცილებლებს პატიმართა მებადრაგებებით არ უყვართ ზედმეტი ლაპარაკი. ოღონდ, თუ ქრთამს მისცემ, ყველაფერს გააკეთებენ. მაგრამ ამათი მოქრთამვა ხომ არ შეიძლება, ან რით მოქრთამავ ანგარებიანი ხორციდან ამომძვრალი ცარიელი სული. ის ხორცი კი თავის ანგარებით დედამიწაზე დარჩა. როგორ უნდა ლოპიანას უთხრას, ოღონდ იმ საშინელებაში ნუ წამიყვანთ და რაც გინდათ, მთხოვეთო.

– შენ ჯერ დედამიწის ჭეჭყისგან განწმენდილი არა ხარ, ფიქრებიც იმიტომ გაქვს ბინძური. გაფრთხილდი, მაგ მკრეხელური ფიქრებისათვის დაისჯები, სულეთის სამყოფელში მხოლოდ სპეტაკი, მოსიყვარული, კეთილი, უანგარო სულებისთვის არის ადგილი, – მიიღო პასუხი თავის ფიქრზე.

გაუკვირდა ლოპიანას, აქ დამალულ-დაფარული არაფერი ყოფილაო. იქ, დედამიწაზე, შეიძლება კაცი აქო, ადიდო, სიყვარული და ერთგულება შეჰფიცო, ზურგს უკან ზიზღის, ვერაგობის, დალატის ბადე უქსოვო, შეაცდინო, დააჯერო და მერე დასაკლავი დეკულებით გამოლადრო ყელი. კარგი ბიჭი ხარ და აქ სცადე ამგვარი რამ. ამიტომაც ამდენი თვალთმაქცი, ვერაგი და ბოროტი რომ ბოგინობს დედამიწაზე კეთილი და პატიოსანი კაცის მანტიით.

– ვინც ბოროტებას და ვერაგობას ემსახურება, რაც ჩაუდენია, მხოლოდ საკუთარი თავის საზიანოდ. ვინც სხვას მტრობს, ავ და ბოროტ საქმეს უკეთებს, უგნურზე უგნურია, რადგან თავის თავს უბრუნდება ყოველივე ავი. დედამიწაზე სულის მიწის პროლეუქტ სხეულში ჩასახლება დროებითია და გაელკებას ჰგავს, სულის ცხოვრება კი გრძელი და უსასრულოა. ყოველი ცოდვა უფლის სამსჯავროში ზუსტად აღირიცხება და სულს მოუწევს ამისთვის ქაჩოს განკითხვის მძიმე ტვირთი. – მიიღო თავის ფიქრზე პასუხი ლოპიანამ და შეშინდა, ჩვეულებისამებრ რამე ბოროტი ფიქრი არ ამეკვიატოს და არ გამიგონ, რომ დედამიწიდან შეძენილ ნაგვისაგან განწმენდილი არა ვარო.

– შენ როგორც გინდა ეცადო, ვერ დამალავ ჭეჭყს, – კვლავ უპასუხეს გამცილებლებმა და დაბნეულმა ლოპიანამ მოფრენილი ფიქრები ბუზებივით მოიშორა.

აგერ ისიც, უზარმაზარი პლანეტა, ალბათ დედამიწაზე დიდი. ერთ მინდორზე დაფრინდნენ.

– წადი, იარე და სადაც მოგეწონება, იქ ღარჩი, – უთხრეს გამცილებლებმა და გაქრნენ.

ლოპიანას უნდა დაეღრიალა, არ დამტოვოთო, მაგრამ თავი შეიკავა და შეშინებული იქაურობას დააკვირდა. ავერ, ცის ქვეშ ხალხი შეკრებილა და ხმაურობენ, ლოპიანა მათკენ გაემართა. ყველას თავისი სკამი აქვს და რაღაცაზე დაობენ. ერთი დგას ფეხზე და თავს იმართლებს:

– მე არ მომიკლავს, მე თქვენი განაჩენი მოვიყვანე სისრულეში, ეს ჩემი სამსახურებრივი მოვალეობა იყო. რაკი თქვენ სიკვდილი მიუსაჯეთ, იმას მაინც მოკლავდნენ, რა მნიშვნელობა ჰქონდა, მე მოვკლავდი თუ სხვა. თქვენ თუ უსამართლო განაჩენს იღებდით, რა ჩემი ბრალია! – ღრიალით იმართლებდა თავს.

– დაჯექი! რომელი მოძალადეც გავალებდა, იმას მოეკლა, – გაისმა იდუმალი ხმა, – ჯალათობის გარდა სხვა ხელობა ვერ იმოვე?!

– მე მართალი ვარ, ჯალათები ეგენი არიან, – ჯალათმა ხელი გაიშვირა მის გარშემო სკამებზე მსხდომ ადამიანებზე. ტკივილისგან რომ იღმანჭებოდნენ მოსამართლენი ისედაც მრუდე კანონის ძალით უსამართლობის დამკანონებელნი.

– დაჯექი სკამზე და გაირკვევა შენი სიმართლე, – ისევ გაისმა იდუმალი ხმა.

– არ დავედები, არა! – აღრიალდა ჯალათი, მაგრამ მაინც მორჩილად წავიდა სკამზე დასაჯდომად. დაჯდა და საშინელ ღრიალთან ერთად ხორციც აშიშინდა. ჯალათმა სკამზე ნელი დნობა იწყო, თან საზარელი ხმით გაჰკიოდა.

– მოსამართლენი რას იტყვიან, – ისევ გაისმა იდუმალი ხმა. მოსამართლენი ადგნენ და სხეულის ნაწილები გავარვარებულ სკამებზე ღარჩათ.

– მექრთამეები იყავით და ქრთამზე ასამართლებდით კაცს, თან ათასჯერ მეტ ქრთამს თხოულობდით, ვიდრე იმ პატარა ცოდვილმა აილო. თქვენ მართალი კაცის მანტიაში შემძვრალეები ცოდვებით დამძიმებული ხართ.

იმართლეთ თავი!

– ჩვენი ბრალი არ არის, სახელმწიფოს მეთაურის დავალებას ვასრულებდით. იმას კი ზოგის დახვრეტა, გზიდან ჩამოცილების მიზნით, ზოგის დატუსაღება სურდა და დამნაშავედ მონათვლა, ჩვენც ვასრულებდით, რა გვექნა, გამოძიებლები და პროკურორები კერავდნენ ცრუ საქმეს, – იმართლეს თავი.

– ვერ ისწავლეთ ჭკუა და სიმართლის აღიარება, დასხედით! – ბრძანა იდუმალმა ხმამ.

მოსამართლეებს გამოძვარი ღუნღულები გამოთელებოდათ, რათა სკამზე ისევ ჩამომჯდარიყვნენ.

– არ დავეჯდებით, არა! – აღრიალდნენ.

– უნდა დასხდეთ, თქვენ ხომ სკამის გულისთვის ყველაზე საშინელი ცოდვები ჩაიდინეთ და შეიმოსეთ ქონით, ახლა იმავე ქონს გამოგადენთ თქვენივე სავარძელი.

მოსამართლეები ახლიდან აშიშხინდნენ ცოდვებით გავარჯარებულ სკამებზე, მათ პროკურორები და გამომძიებლები მიჰყვნენ დედამიწისეული ცოდვებით. ისინი ბევრნი იყვნენ, დაწყებული ციხის ზედამხედველიდან, სახელმწიფოს მეთაურით გათავებული. მინისტრები, დიდი და პატარა ჩინოვნიკები ყველა თავს იმართლებდა, ცოდვებს ერთიმეორეს აბრალებდნენ, თვითონ კი მართლები იყვნენ ისე, როგორც აკეთებდნენ ამას დედამიწაზე. ის კი ავიწყდებოდათ, რომ იმ ცოდვილ დედამიწაზე იოლად იმალებოდა ცოდვები, რადგან ყველაზე დიდი ცოდვის მტვირთველი ყველაზე სპეტაკ წმინდანობას იბრალებდა ძალის, ვერაგობის და მაღალი სკამის შემწევობით. იმ თვალთმაქცთა სამყოფელშიც ყველამ იცოდა ცოდველთა ცოდვიანობა და მათი მსხვერპლი რომ არ გამხდარიყვნენ, პირმოთნედ უქებდნენ „წმინდა საქმეებს“.

თავს უფლის მორწმუნედ ასალებდნენ, ლოცულობდნენ და სანთლებსაც ანთებდნენ. სინამდვილეში ბოროტებას, ვერაგობას და ცოდვიან ხორცს ემსახურებოდნენ. დედამიწაზე თვალთმაქცობა ზეიმობდა, მის ეგოისტ მკვიდრთ განკითხვის დადგომის არ სჯეროდათ, რამეთუ მოჩვენებითი კეთილდღეობა, ბოროტებით რომ მოიპოვეს, უცვლელი და მუდმივი ეგონათ. ხორცის მიერ შეცდენილმა კი არ იცოდა, რომ ხორცი – მიწა დედამიწაზე დარჩებოდა, ცოდვანალოკ სულს კი მძიმე განკითხვის ჟამი დაუდგებოდა. აგერ, ახლა იყო წკმუტუნი, ჩხავილი, ბლავილი, გმინვა, გოდება, ცრემლის ფრქვევა, მაგრამ რაღა დროს ჩადენილი ცოდვები ათმაგად და ათასმაგად ითხოვდნენ თავის გასამრჯელოს. ახლა გაახსენდა ლოპიანას დედამიწაზე დამკვიდრებული გამოთქმა: დანაშაულზე ანგარიშსწორება მოკვდავებს გვეჩქარება, თორე უფალს არ ეჩქარება, ის უკვდავია, ყველაფერს ხედავს და არავის არაფერს დაუკარგავს, ყველას მიეზლობა დამსახურებისამებრ. და აჰა, რა საშინელი დღე დასდგომიათ იმათ ესოდენ მონღომებით რომ მაღავდნენ თავიანთ დასვრილ-დაბინძურებულ, ცოდვიან სულ-ხორცს. აქ ისეთებიც იყვნენ დედამიწაზე სახელმწიფო მეთაურის წყალობის დამ-

სახურების მიზნით ყველაფერს რომ კისრულობდნენ თბილი ადგილის და ცხიმიანი ლუკმის მოსაპოვებლად. ალბათ ისეთებიც იქნებოდნენ, სული რომ წაიწყმიდეს, ბოროტება და ცოდვები ჩაიდინეს და ამის გამო უკლებლივ და ზუსტად რომ უბრუნდებათ მის შემომქმედთ; მართალ ადამიანებს რომ გადააბრალებს თავიანთი ცოდვები, და სასჯელს ახდევინებენ დედამიწის კოლონიაში, უფლის სამსჯავროს კი ვერსად გაექცნენ. იქ, დედამიწაზე შეიძლება ერთმა მეორეს დააბრალოს დანაშაული, თუ ფული აქვს და ძალაც მის მხარეზე არის, მაგრამ ის დედამიწისეული მიეთ-მოეთი სულ ფუჭი ფაფხური ყოფილა, ამით ცოდვიანები უფრო იმძიმებენ იმ ტვირთს, ანგარებამ ესოდენ წარმატებით რომ წამოჰკიდათ. აქ არც მოწმეა საჭირო და არც თვალთმაქცობით გაჟღენთილი საქმის წარმოება; უფლის სამსჯავროში სასჯელს იმძიმებს წაწყმედილი სულის ოინბაზობა.

ლოპიანა დგას და უმზერს სულებს, დედამიწაზე სახელმწიფოს რომ მართავდნენ, მისი მახვილი, მათრახი, მუშტი და მჯიღი რომ იყვნენ. იქ ერთმანეთს მტრობდნენ, ღალატობდნენ, დასაღუპად იმეტებდნენ, ოღონდ სკამზე მყარად მსხდარიყვნენ და უფრო მაღალზე ამსხდარიყვნენ. ეს ყოველივე უჩუმრა, ფარულად კეთდებოდა, პირში კი ერთმანეთს ძმობასა და სიყვარულს ეფიცებოდნენ. აქ, სულეთის კოლონიაში ისევ ისინი არიან, ისევ უდგათ ის მაღალი სკამები, მაგრამ იმ სკამებზე დასაჯდომად ერთმანეთს უჯიკავებენ და უმტკიცებენ, რომ მაღალ სკამზე დაჯდომის ღირსია. სკამი კი, რაც უფრო მაღალია, მით გაჟღენთილია ცოდვებით და ცეცხლს უკიდებს ამ ცოდვების შემომქმედთ. ცოდვებისგან გაავარვარებული სკამი კი იკბინება და ზედ მჯდომს ნელ-ნელა ძვალ-ხორციანად ადნობს, რათა გამქრალი შემდეგ გამრთელდეს და ისევ ახლიდან დაადნოს. ეს წამება კი განუწყვეტლივ გრძელდება.

მოსამართლეები, გამოძიებლები, სახელმწიფო აპარატის ჩინოვნიკები უსამართლობით, ბოროტებით, მოტყუებით, დვარძლით, ცოდვებით გახურებულ სკამებზე იხუხებიან, თან საშინლად იღრიჭებიან და ღრიალებენ. ამ ღრიალშიც ვიდაცას სდებენ ბრალს და თვითონ ცამდე მართალი გამოდიან. რაც უფრო ენერგიულად იმართლებენ ცოდვიან თავს, მით უფრო მეტად უმატებენ ცოდვების საწვავს გაწითლებამდე გაავარვარებულ სკამებს; ძლიერი იყო ცოდვების ძალა და ზედ იხრახებოდა მის შემომქმედთა ხროვა.

იქით, მოცილებით, ყველაზე მაღალი და გაავარვარებული სკამი ცარიელი იდგა, იქვე მთელდებოდა ამ სკამის მფლობელი, სკამზე

ჯდომის დროს დამწვარს ახლიდან ესხმოდა ძვალ-ხორცი ისეთივე ტანჯვით და ტკივილით, როგორც კარგავდა სავარძელში წვის დროს. სხვა სახელმწიფო მოღვაწეთა და ჩინოვნიკთა ნარჩენებიც ახლა ოხვრით და გოდებით მთელდებოდნენ, რათა ახლიდან გაგრძელებულიყო მათი ცოდვიან სკამზე შემოჯდომის ციკლი.

– ყველაფერი შენი ბრალია, შენ მავალეზღი უსამართლო განაჩენის გამოტანას, არასასურველ პირებს ანგარიშს უსწორებდი ჩემი ხელით, შენა ხარ ცოდვიანი, შენ, მე არაფერი დამიშავებია! – შეეღავა მაღალი სკამის მფლობელს მოსამართლე.

– ეგ გვავალებდა ყველა უწმინდურობას, ეგ იყო ყველას ცოდვის შემომქმედი. ეგ უნდა დაიწვას, ჩვენი რა ბრალია! – ახმაურდნენ მოსამართლეები, გამომძიებლები და დედამიწისეული სახელმწიფო მოძალადენი, ყველაზე მაღალი სკამის მიერ გამომწვარ კაცს.

– თქვენ თვითონ მექრთამეებო და გამომძალველებო, ეგოისტებო, კარიერისტებო, კანონის მაგინებლებო, მე რა უფლება მქონდა რამე დამევალებინა! – კვნესით და ოხვრით შეეღავათ მარტო მჯდომი.

– სახელმწიფო მეთაური იყავი, ჩვენც ერთგულებისთვის გვირიგებდით სკამებს, რათა შენს მიერ ჩაფიქრებული ბოროტებანი ჩვენ-

თვის წამოგეკიდა, ცოდვილმა შენი ცოდვების მონაწილე გაგვხადე. სკამებიც ცოდვებით გაგვეფლენტა იქ რომ სხეულს გვინებივრებდნენ, რომელიც მიწამ დაიტოვა, სულები კი ცოდვით გავარვარებულ სკამზე გვეხრაკება. შენ უნდა იტანჯო, შენ! ვერ გაძეხი ძალაუფლებით, ვერ დათვერი სისხლით, გამოივსე სტომაქი ყალბი დიდებით და ფუჭი ყოყონობით. აჰა, შენს ბოროტებას აყოლილნი ასე სამუდამოდ შემოვრჩით ტანჯვას! – კენესით და გმინვით უტეკდნენ სახელმწიფოს მეთაურს.

– მე პატიოსანი ვარ, ხალხის სამსახურში ვიყავი და კიდეც უხვად მაჯილდოვებდნენ. არც ერთ დახვრეტაზე და სასჯელის დადებაზე ხელი არ მომიწვია. თქვენ გქონდათ კანონის დაცვა დავალებული და რა ვიცოდი, თუ მატყუებდით პატიოსან კაცს, – ღრენით და კბილების ღრჭენით პასუხობდა სახელმწიფოს მეთაური.

– შენ ისევ იქ ნუ გგონია თავი, შავბნელი აზრების დამალვით თვალებს რომ უბამდი გულუბრყვილო ადამიანებს. რატომ ვერ გაგიგია, აქ ის ფანდი აღარ გაგივა, შენივე ხალხის მოღალატე იყავ და იმ ღალატს ხალხის სიყვარულით აკეთებდი? თუ პატიოსანი ხარ, აქ რა გინდა, ან რატომ ავდის ცოდვების ბოლი?! დაჯექ სკამზე, მაგას რომ ანაცვალე შენი ხალხი, პატიოსნება და ყველაწმინდა! დაჯექ, რად გეშინია მაგ სკამისა, ადრე ძილშიც რომ არ იშორებდი! იქ იგივე ცოდვები განებივრებდნენ, აქ იგივე ცოდვები გიმღღერიან საჯდომს, ადი სკამზე და გაიგებ, რა სულიც ხარ! – ღრიალით და ყიჟინით შეაგდეს სკამზე, დედამიწაზე მისი მოპოვებისათვის უამრავი კეთილი სული რომ აწამა. დასვეს და აენტო, მოედო ცოდვების აღმური. აღრიალდა, აჩხავლდა, აყეფდა, აკნავლდა:

– არ მინდა ეს სკამი, მომაცილეთ, თქვენი იყოს, უფასოდ მოგცემთ!

– ეს იქ უნდა გეთქვა, დედამიწაზე, მურტალი ხორცის ცთუნებაა-ყოლილი ცოდვებით რომ ილეშებოდი! – გაისმა იღუმალი ხმა. ის კი ხტოდა, შიშინებდა, რაც დრო გადიოდა, სკამს ძალა უფრო ემატებოდა. ცოდვების მომატების ხარჯზე, ტანჯვა უათკეცდებოდა. თავისი ცოდვიანი თანამოაზრეთა წყევლა-კრულვის აკომპანიმენტში ილეოდა, დნებოდა, პატარავდებოდა, რათა გაქრობის შემდეგ ყველაფერი თავიდან დაწყებულიყო.

ლოპიანამ ახლა შენიშნა უამრავი ხალხი დიდი და მცირე მოღვაწეები, სხვადასხვა ზომის სკამზე რომ ისხდნენ მექრთამეები, მიმთვისებლები, კომბინატორები, დამტაცებლები, თავისი ერის ინტერესებით

მოვაჭრენი, მოღალატეები, გამცემები, ეგოისტები, ყველა სახელმწიფოს მეთაურის მიერ სკამშეძენილები, მის მიერვე დაჯილდოვებულ-შექებულები და ყოველივე ამისთვის საშუალო ტანჯვისთვის განწირულები. იჯდნენ, იწვოდნენ და მაინც ის აძლევდათ შვებას, სახელმწიფოს მეთაური ბოროტების სკამზე რომ ბორგავდა.

– რა დღეში ყოფილან, – გაიფიქრა ლოპიანამ, – დედამიწაზე სულ მაგ უფროსს აქებდნენ, კაბინეტშიც კედლებზე ეკიდათ მაგის სურათები. ანგელოზობას აბრალებდნენ, ლამის ფრთების გამობმა მოუნდომეს. როგორ კარგად სცოდნიათ ერთმანეთის ოინბაზობა დედამიწისეულ დიდ-პატარა შენიღბულ ავაზაკებს. ახლა კი თავიც და სხეულიც დათესილი ქარიდან გრიგალს იმკის. – მე ღირსი ვარ ტანჯვა-წამების, მე უნდა დავიწვა. რაც ჩავიდინე ვერავითარი ტანჯვით ვერ გამოვისყიდი, ვერა!!! – აღრიალდა ლოპიანა და მის გვერდით მდგარ სკამზე, ახლახან რომ ჩაიფერფლა რომელიღაც შემსრულებელი სახელმწიფო ცოდვისა, ჩამოჯდა, მაგრამ არც სიცხე უგრძენია და არც საშინელი წვა.

– ეგე, ვინა ყოფილა მაგ სკამის ღირსი, იჯექ, არავის დაუთმო, შენი იყოს.

– მე მართალი და წმინდა სული ვარ! – აღრიალდა ამ სკამზე ნაჯდომი სული, ახლიდან რომ მთელდებოდა.

– მაგ სკამმა შემოსა სიბინძურით და ვერაფრით გაექცევა; ცოდვები კი მხოლოდ მის ჩამდენს ეღებიან ცეცხლად. წადი, შენ შენი ცოდვები მოძებნე!

– ჩაესმა იღუმალი ხმა და ლოპიანამაც სასწრაფოდ მიატოვა სახელმწიფო ცოდვილთა მინდორი.

მისდევს ბილიკს ლოპიანა, რომლის ორივე მხარეს ცოდვილთა კოლონიებია, ღრიანცელით რომ იკლებენ იქაურობას.

– ამათ აქ რალა უნდათ?! – გაკვირვებით წამოიძახა ლოპიანამ, მღვდლები, მოლები, ქურუმები, ყველა ჯურის უფლის მსახურები რომ დაინახა. იქექებოდნენ, ბორგავდნენ, იწყევლებოდნენ. თვითონ წმინდანები დანარჩენებს უწმინდურ საქმეებს უხსენებდნენ, ერთიმეორეს აბრალებდნენ იმ სამარცხვინო საქციელს, უფლის სამსახურში მკრეხელობად რომ ეთვლებოდათ, იმდენი მკბენარი ეხვიათ, ანაფორებზე ტალღებად მოძრაობდნენ. იქექებოდნენ, იბერტებოდნენ, ხტოდნენ, გორაობდნენ, ხოცავდნენ, მაგრამ უფრო მეტი და მეტი აცოცდებოდათ.

– შენ გააუპატიურე გოგონა, ჭეშმარიტი რწმენით სალოცავად

რომ იყო მოსული. შეაცდინე, უფლის სახელით ვაკეთებო ამას. განა მარტო ის ერთი იყო, ავხორცი კერატივით რომ დაერიე შენს მრევლს. იმიტომაც ვახვევია ტილი, რწყილი, ბაღლინჯო, ტკიპა და ათასი ოხრობა, რა გეგონა უფალს მოატყუებდი, შე ხვადაგო?! – უთხრა ერთმა მეორეს, პირჯვარი გადაისახა, კარგა ხანს ებრძოლა პარაზიტებს და შეწუხებულმა დაუმატა: – უფალო, ყველას თავისი მიუზღე, მაგრამ ჩემში რალატო შეცდი, მე ხომ წმინდა რწმენით გემსახურებოდი.

– მღვდლებთან, დიაკვნებთან, მნათეებთან და ჯანიან მრევლთან მრუშობა წმინდა რწმენა გგონია, შე პედერასტო?! მე კაცი ვიყავ და ქალებთან მქონდა საქმე ისე, როგორც უფალს დაუდგენია, შენ კი, შე გარყვნილო, კაცი იყავი ფორმით და კერატებს დედაკაცობას უწევდი, თანაც მოძღვარი გერქვა და დიდი მრევლის სულიერი მამა, ღმერთთან შუამავალი გერქვა და დედამიწისეულ სიბინძურეში ფართხალებდი. ქება-დიდება გხიბლავდა, განცხრომას ეტრფოდი, მთავრობის ეგოისტ, ცოდვიან ხელმძღვანელებს გუნდრუკს უკმევდი, ბინძურებს წმინდანად ნათლავდი, წმინდანებს კი უწმინდურობას აბრალედი და წყევლა-კრულვით იკლებდი, რალა გინდა, უფალმაც მოგიძენბნა შენი შესაფერისი ადგილი, იდექ და ებრძოლე პარაზიტებს სულის უწმინდურობამ რომ გაგიმრავლა, – უთხრა მღვდელმა და აღრიალდნენ დანარჩენებიც.

– შენი ბრალია, ღვთისმოსიში და ჭეშმარიტი მორწმუნე რომ ყოფილიყავ, არც ჩვენ ჩავკარდებოდით ამ დღეში.

– შენი ბრალია, უფლის სამსახური ავანტიურისტების, ტახტის მაძიებლების, შარლატანების, აფერისტების სამსახურში ჩააყენე, გეგონა, სულ ასე იქნებოდა. შენზე კარგად ვინ იცოდა რომ დედამიწისეული სიკეთე მოჩვენებითია. აჰყევ ეშმაკისეულ ცდუნებებს და ჩვენც გაგვწირე სამუდამო წამებისთვის! – ღრიალებდა ღვთისმსახურთა ცოდვანალოკი ბრბო, უფლის სამსახური ხორცის განებივრებასა და მსუყე უწმინდურობაზე რომ გაცვალეს, მათი ცოდვები ორმაგად მძიმდებოდა, რამეთუ უფლის სამსახურში მყოფნი ხორციელ ვნებებს დამონებოდნენ.

მუცელღმერთობა, მრუშობა, მამათმავლობა, მრევლის ძარცვა, უწმინდურ ცოდვიან საერო უფროსობასთან ერთად ანგარებაში ხელის გასვრა. უფლის სახელს შეფარული ყაჩაღობა ცნობილი იყო მრევლისთვის, მაგრამ უფრო ზუსტად და შეუცდომლად სცოდნია უფალს.

მიდიოდა ლოპიანა და ესმოდა უამრავი ჯურის ცოდვიანთა გნიასი.

ეს იყო ღალატის, ორპირობის, სიცრუის, ეგოიზმის, კარიერიზმის, ყოვლგვარი მანკიერი ჩვევებით გაუმაძღრობის სამყარო. იქ, დედამიწაზე, კეთილი და მართალი ადამიანი იტანჯებოდა ამგვარი ბოროტების გვერდით, ახლა ეს სიბინძურე ერთად, ერთ პლანეტაზე შეუყვრია უფალს და ერთმანეთის დაგესვლაში კეცავენ უსასრულო წუთისოფელს.

აგერ მკვლელებიც, ჯერ აბორტმასხერების გნისია, ხორცში დაბინავება დაუმთავრებელი სულები რომ გამოაძევეს დედამიწიდან. ახლა ერთმანეთს ჩაჭიდებულნი ღრიალებენ, ხელჩართულ ბრძოლაში კიდურების გრეხვა-გლეჯვაში წყევლა-კრულვით იკლებენ იქაურობას.

ბოლოს მივიდა ლოპიანა იქ, სადაც მისი მსგავსი მკვლელები და ავაზაკები საკუთარი სხეულის ნაწილებით ძღებოდნენ. აგერ, ერთმა ღრიალით, მანჭვა-გრეხით, კვნესით და გოდებით გამოიგლიჯა ღვიძლი და კბილებით დაუწყო გლეჯა. სისხლს სვამდნენ საკუთარი ძარღვებიდან, კიდურებს იგლეჯდნენ და იქვე ანთებულ ქურაში ყრიდნენ

და იმ ნაწილების წვით იღმანჭებოდნენ, გოდებდნენ, მოსთქვამდნენ: – კარგად ვქენი, რომ მოვკალი, ღირსი იყო, ავკუწე, ავჩენე, შევწვი, დავმარხე, დავმალე, რომ არავის ეპოვნა. ასე ამბობდნენ და სწორედ ისე ჩეხდნენ და კუწავდნენ საკუთარ სხეულს.

– არა, იმათი არაფერი ბრალი იყო, მე ვარ ცოდვიანი და გარეწარი. მე გავვუდე ის ანგელოზი გოგონა. ღირსი ვარ ყველაზე მძიმე ტანჯვის. მე დავხოცე უდანაშაულო მწყემსები, კეთილი კაცი მარკ პეტროვიჩი მე დავახრჩე. ლაჩრულად, ვერაგულად, საღისტურად მოვკალი უბადლო ვაჟაკი არმაზი და ღირსი ვარ ყველაფრის.; ავერ ჩემი ადგილი, უფალო, და მიეუზღავე ჩემს თავს იმას, რასაც იმსახურებს! – ლოპიანა ჩადგა მკვლელებს შორის და სცადა თავისი ღვიძლის ამოგლეჯა. ისინი ამას მთლად იოლად აკეთებდნენ, კიდურების მოგლეჯა არ უჭირდათ, სამაგიეროდ, გაუგონარი ტკივილის ფასად უჯდებოდათ ეს.

ლოპიანამ იწვალა, მაგრამ ვერც ღვიძლი ამოიგლიჯა ცარიელი ხელით და ვერც ფეხი მოიძრო. დაიღალა, იქვე ჩაჯდა და მოიჩივლა: – რა დავაშავე, უფალო, რომ ჩემი ცოდვების წილ არ შემიძლია ვეწამო!

– თქვი, რომ მართალი იყავ და ისინი სცოდავდნენ, – უთხრა იღუმალმა ხმამ.

– არა, მაგის თქმა არ შემიძლია, იმ უცოდველ ადამიანებს ვერაფერს დავაბრალებ. მე ვარ ტანჯვის ღირსი, უნდა დავიწვა და დავიდავო იმის წილ, რაც ჩავიდინე, – გაჯიუტდა ლოპიანა.

– თუ გინდა, რომ იტანჯო ამათსავით, შენი ცოდვები შენსავე მსხვერპლს გადააბრალებ, – კვლავ დაარიგა იღუმალმა ხმამ.

– არა და არა, ცოდვიანი და ბოროტი თესლი მე ვარ, იმათი სულის საცხონებლად მე უნდა ვეწამო! – აღრიალდა ლოპიანა და ჩაეჭიდა ფეხს მოსაგლეჯად.

კარგა ხანს დუმდა იღუმალი ხმა, მერე თითქოს ვიღაცას უბრძანაო: – მანდ არ არის ჯერ მაგისი ადგილი, უკანვე დააბრუნეთ!

– მაწამეთ, შემწვით, შემხრაკეთ, ჩემ მსხვერპლთა სულების საცხონებლად! – ღრიალებდა ლოპიანა და თავისი საქციელით აოცებდა მის ირგვლივ გაწამაწიაში მყოფ მკვლელებს.

ვერ გაიგო, სულთა გამცილებლები როგორ ამოუდგნენ აქეთ-იქიდან. ყველა გაჩუმდა. შეწყდა ღრიანცელი. თითქოს აღარც ტანჯვა აწუხებდათ მკვლელებს, იცნეს სულების გამცილებლები და შეევედრნენ:

– წავგიყვანეთ აქედან, მართლები ვართ, დამნაშავენი ისინი იყვნენ, ვინც მოვკალით.

სულების გამცილებლებმა ლოპიანა აიტაცეს და თვალუწვდენელ სივრცეში გააქროლეს. რამხელა შეება, სილაღე, ბედნიერება და სიმშვიდე იგრძნო ლოპიანამ. აგერ, იმ კარიბჭესაც მიაღწენ, პირველად რომ მოიყვანეს.

– უფლის სამსჯავროში მიგყავს, – უთხრეს კარის მცველ ანგელოზს. – ვიცი, – მიიღეს პასუხი და ლოპიანა გაუგონარი სიმშვიდის და ბედნიერების სამყაროში შეცურდა. „რა განცდაა ეს? სიყვარულის, სიკეთის, შეების, სიხარულის, სიმშვენიერის, უშფოთველობის, ადამიანთა მოღვმის ყველა სასიკეთო ნატურის ახდენის, რა ბედნიერია ადამიანი, თუნდაც წამიერად რომ ეზიაროს ამ უმაღლეს, ღვთაებრივ, ბუნებრივ სიამის გრძნობას“, ფიქრობს ლოპიანა და ესმის ყველას მისი აღფრთოვანებული ძარღვის ფეთქვა.

– ამას დამსახურება უნდა, ცოდვიანო სულო! – მოესმა იდუმალი ხმა და უფლის საბრძანებელში შეიყვანეს ლოპიანა.

– რატომ არ აბრალებ შენს ცოდვებს მსხვერპლს შენსას როგორც ყველა, მკვლელო და ცოდვის შვილო! – გაისმა ხმა და ლოპიანამ თვალი მოჰკრა მთელი სამყაროს მბრძანებელ სპეტაკ არსებას, ირგვლივ ძლიერებას, სიკეთეს და სიყვარულს რომ აფრქვევდა.

– უფალი! – მუხლი მოეკვეთა ლოპიანას, მაგრამ სიკეთის და სიყვარულის სხივმა სიმშვიდე და რწმენა შესძინა.

– მე ისედაც დიდი ცოდვის მტვირთველი ვარ, ჩემი ცოდვიანი ხორცის მიერ შეცდენილი. ახლა მომეცი ნება, უფალო, ვიტანჯო იმათი სულის საცხონებლად, – თქვა ლოპიანამ და იმგრძნო ძალა რწმენით ნათქვამი სიტყვისა.

– შენ აქ, სულეთის მკვიდრი იყავი, ჩადერნილი შეცდომის გამო გადაგასახლეთ დედამიწაზე ჩემს მიერ თიხისგან მოზეულილ სხეულში. რომ არ იდარდო აქაურ სიმშვიდესა და ბედნიერებაზე, ამიტომ დაგავიწყეთ სულეთის ამბავი, თქვენ და თქვენისთანები იქეცით ადამიანებად, თიხაში ჩასახლებული სულები, რომლებიც იხდიან უფლის სამსჯავროდან დადგენილ სასჯელს.

მაგრამ თქვენ, ადამიანები, იმდენად თავხედები გამოდექით, როგორც გინდათ, ისე ცვლით უფლის დადგენილებას. შენ რომ გოგონას სული ამოაძვრინე თიხიდან, ის ოთხმოცი წელი უნდა ყოფილიყო დედამიწაზე. ვინა ხარ შენ, მსჯავრდადებული სულო, რომ ვადამდე გაანთავისუფლე დედამიწისეული სატანჯველისგან?! თქვენ იქ, თი-

ნაში ჩამძვრალო სულეხო, ადამიანებო, დაივიწყეთ ყოველი წმინდა, რაც სულს ასპეტაკებს და გახდით შეითხნილი, ეგოისტი სხეულის მონები. იხვეჭავთ უამრავ სიბინძურეს, ქონებას რომ ეძახით იქ. გამხდარხართ მუცლის მონა, ასკდებით კუჭის მოთხოვნებს და თქვლევავთ აუარებელ მიწის პროდუქტს, რათა უძღებ სხეულში გავლის შემდეგ ისევ მიწას შეერთოს. ეგოისტები, ძუნწები, ტრაბახები, თავხედები, სხვებზე ბატონობამოყვარულნი, მკლელები, მრუშები, ბილწები, სულეთიდან სასჯელის მოსახდელად გაგზავნილთაგან ასიდან ერთი იმსახურებს მხოლოდ აქ დაბრუნებას. დანარჩენები კი, ვინც ხორცის ტყვეობაში ცოდვებით დამძიმდა, უარეს სასჯელს იხდიან სხვადასხვა პლანეტაზე. სულეთის სამყოფელიდან წასულთა აქ მობრუნება მხოლოდ იმას შეუძლია, დედამიწისეულ ცდუნებებს რომ არ აჰყვას, ბოროტების მაგიერ სიკეთის სამსახურში არის ანგარებით, ეგოიზმით, ცოდვებით გაჟღენთილ დედამიწაზე.

შენ, სულო ცოდვილო, წახვალ ისევ იქ და მხოლოდ შენ გეცოდინება საიდან მიხველ, ან საიდან მოვიდნენ ისინი, თანამდებობათა ტყვეობაში უბედურებად რომ ქცევიან დანარჩენებს. არ გეცოდინება მხოლოდ ის, როდის გაგითავდება იქ ყოფნის ვადა. წადი, სულო, ათრიე შენთვის განკუთვნილი ლეში ბოროტებით და ცოდვებით დასვრილ დედამიწაზე! — ბრძანა უფალმა და გაქრა.

ენის მობრუნება ვერ მოასწრო ლოპიანამ, რომ უკვე კოლონიის თავზე დაფარფატებდა. ჭერიდან სოროში ჩამვრა, მაგრამ ლეში ლოპიანასი იქ აღარ დახვდა. რაღაც ინსტინქტის ძალით საავადმყოფოსკენ გაფრინდა და იქ დაინახა თავისი ცოლი. მალე ლოპიანას ლეშიც გამოასვენეს პროზექტურიდან, კატაფალკაში შედეს და კოლონიის კარებს გააცილეს; მისი მეუღლე და ნათესავები მსუბუქი მანქანით უკან მიჰყვნენ.

დიდ დარბაზში კუბოში წვეს ლოპიანას გამოპრანჭული ცხედარი, მეუღლე და რამდენიმე ახლობელი ნათესავია იქ. სამძიმარზე და დასატირებლად არავინ მისულა. სოფელი ახლოს არ ეკარებოდა ბოროტი მკვლელის ოჯახს. ხვალ დამარხავენ და დაისვენებენ მისი ამქვეყნად მოვლენით დაზაფრული ახლოებლები.

დალამდა. ყველამ მიატოვა ცხედარი, მიუსურეს კარები და ეშველა დიდ ჭადზე ჩამომჯდარ ლოპიანას სულს. ჩამვრა სხეულში და მაშინვე ეტკინა კუბოში ჩადებულ აგურზე ნადები თავი. ძალად ჩაძმულმა ახალმა ფენსაცმელებმაც აგრძნობინეს, რომ ერთი ნომრით პატარაში თითები შიგ ჩაეჭყუნათ. კუბოში წამოჯდა. ახლა მთავარი

იყო, შეუმჩნეველად გაპარულიყო და გაიპარა კიდევ.

მეორე დღეს ცარიელ კუბოსთან მეუღლემ და ახლობლებმა დიდხანს ითათბირეს. ბოლოს დაადგინეს, ის ისეთი უკუდმართი იყო, სხვის საფლავში ჩაწვებოდაო. კუბოს საფარობელი კარგად დალუსმეს და ცარიელი დამარხეს. ამით დამთავრდა ლოპიანას დედამიწაზე ყოფნის ერთი ეტაპი, როცა ხორცი ანგარებიანი და ბოროტი ბატონობდა სულზე. ახალ ცხოვრებას იწყებდა ლოპიანას სულ-ხორცი, ოღონდ ახლა სულის მორჩილებაში იყო ხორცი. სიკეთე ბატონობდა ბოროტებაზე, ადამიანი – მხეცზე.

სოფლის ორლობეს გასცდა და ფართე შარავზას დაადგა. ფეხსაცმელები მაშინვე გაიხადა, შვება იგრძნეს შეკუმშულმა ტერფებმა. სვლას მოუმატა. გზაზე არავინ შეხვედრია. მოპრანჭულ, ფეხშიშველა მგზავრს ფეხსაცმელები ილღიაში რომ ამოედო.

ირიჟრაჟა და დიდი ქალაქიც გამოჩნდა. ლოპიანამ მალე მოძებნა ნაგვის და ძველიმანების გროვა, კარგად გაისარჯა. იშოვა ძველი ფეხსაცმელები, თითები გარეთ ჰქონდა გამოყოფილი, მაგრამ ფეხიდან არ სძვრებოდა. ძველი კალთებშემოხეული, ერთილელშემორჩენილი ფარაჯაც იშოვა, ყურებიანი ქუდიც, გახეული ადგილიდან ლოპიანას თმა რომ ამოჩრილიყო, – გრძელმოკლე ტოტებიანი შარვალიც. მოკლედ, ლოპიანა შეიძოსა ისე, რომ თავისი მგლოვიარე ცოლიც ვერ იცნობდა. ახალი ტანსაცმელი შეახვია და გუდარასავით მოიგლო ზურგზე. ახლა სანაგვიდან პურის და საჭმლის ნარჩენები შეაგროვა, აგერ, მაწანწალა ძაღლებიც გამოჩნდნენ, ლოპიანაც გაუმასპინძლდა მოგროვილი საჭმლით და დაიძვეობრა მასავით ქუჩას შეხიზნული ოთხფეხები.

დაიღალა, ფეხზე დგომა ვეღარ შეძლო, იქვე გადაბრუნებული ნაგვის ჩასაყრელი რკინის ამბარი ნახა, შიგ შეძვრა. დიდი ძაღლი დახვდა. ლოპიანა მოეფერა, პურის და ხორცის ნაჭრები მიუყარა. ძაღლი სიამოვნებით შეექცა; მოფერებაზე გაიჭრუნა და კუდის ქიციანი დაიწყო. მაწანწალა ძაღლს ყველა წიხლს და ჯოხს ურტყამდა, ეს რა ბედნიერება ეწვია, ადამიანრი შეძვრა მის ბუნავში, გამოაძლო, თანაც ეფერება. ლოპიანა ძაღლს მიუწვა და მაშინვე ჩაეძინა. ძაღლმა ხელებზე ენა აუსვა, თათებზე დადო თავი და ჩათვლიძა.

შუადღე გადასული იყო, ლოპიანას რომ გაეღვიძა. ბუნავიდან გამოძვრა. ათამდე ძაღლი აქოთებდა სანაგვეს. ლოპიანას ბინის მფლობელი ძაღლიც იქ იყო, მივიდა, მკერდზე შაბობლდა და ხელები აულოკა. ლოპიანამ თავზე ხელი გადაუსვა და პურის ნატეხები შეაჭამა.

ახლა სხვა ძაღლებსაც დაუძახა და ნაგავში შეგროვილი სურსათით გაუმასპინძლდა. ძაღლებმაც სიამოვნებით მიიღეს ლოპიანას საჩუქარი იმ ადამიანთან მეგობრობის ნიშნად, წიხლის კერის ნაცვლად თავის ლუკმას რომ უყოფდათ.

ქალაქის ცენტრისკენ წასვლა გადაწყვიტა, მაგრამ ნატკენი ფეხები გაუჯიუტდნენ. დიდი ხნით მიტოვებული სხეულიც ჩვეულებრივ ვერ ემორჩილებოდა, გამომშრალი სახსრები სტკიოდა. ტკივილს ანგარიშს არ გაუწევდა, მაგრამ მოძრაობა შეუძლებელი გაუხდა. ისედაც ახლად სულჩამდგარი სხეული ძალიან გააწვალა ღამისუელი მოგზაურობით. ისევ ნაგვის აქოთებით გაერთო, ძაღლებიც გაახარა და ჩანთაშიც, იქვე სანაგვეში რომ მოინაგრა, ბევრი ნარჩენი ჩააწყო. მოძრაობა ვეღარ შეძლო, ძაღლის ბუნავში შეხიხდა და მოიკუნტა. რაღაცა შეაცოცდა, ტილი იყო, მწარედ უკბინა. ჯერ უნდოდა მოეკლა, შერცხვა, ეს ბოროტება როგორ მიუშვა თავის აზრთან. ღვთისმსახურების კოლონია გააჩხენდა, პარაზიტების ბუინა რომ დასეოდათ.

– მიკბინე, მაგრად მიკბინე, ისიამოვნე, ეს ლეში მალე მიწად იქცევა ისევ, მე კი გავუძლებ ჯიჯგვანას, – ჩაილაპარაკა. რატომღაც მოუნდა, ხელი გადაესვა და მოფერებოდა, შეეშინდა, არ დავაფრთხოო და გადაიფიქრა. სახსრები კი დაასვენა, მაგრამ ძილი არ ეკარებოდა. ფიქრები მოედანდნენ. ამდენი არაადამიანური განცდების შემდეგ პირველად ეძლეოდა საშუალება ეფიქრა: „ეს რა მოვიხილე, ვინ იფიქრებდა, რომ ასე დაწვრილებით ეცოდინებოდა უფალს დედამიწისეული ბოროტებანი. მე ცოდვილი, ადამიანს რომ ვკლავდი, ჩემსავით ცოდვილ ადამიანებს ვუმაღლავდი მხოლოდ, საუფლოში კი როგორ ზუსტად სცოდნიათ ყოველივე. რა სულელები არიან ადამიანები თავიანთი ბოროტი ჩანაფიქრის რომ სჯერათ. უზარმაზარი სამყაროს მფლობელი, უფალი სულეთიდან, ესოდენ საამო და საბედნიერო რომ არის იქ ყოფნა, შეცდომისთვის თუ დანაშაულისთვის აქ, დედამიწაზე აგზავნის სულებს სხვადასხვა ვადით. დედამიწა, რომელიც უზარმაზარ სამყაროში პატარა მტკერის ნაწილაკიც კი არ არის, სულთა კოლონია ყოფილა. აქედან, ვინც პატიოსნად მოიხდის სასჯელს, ისევ ბედნიერ სულეთში დაბრუნდება, სხვები კი ჩადენილი დანაშაულისთვის ნერონის ველზე, ან დანარჩენ დამნაშავეთა პლანეტაზე ამოყოფენ თავს. დიდია დედამიწისეული ცთუნება, ხარბი და ეგოისტია ხორცი, ძნელია, ამ ცთუნებასთან ბრძოლა სულისა, რომელმაც არ იცის, რისთვის არის ამ სხეულში ჩასახლებული და რა მოელის ლეშთან გაყრის შემდეგ. უფალს რომ სულისთვის მენსიერება შეენარჩუნებინა

საიდან და რისთვის არის აქ მოსული, გაგიხარია, ამ ცოდვიან დედამიწაზე ადამიანთა ცხოვრება განიწმინდებოდა ბოროტებისგან, მაგრამ სულები მაინც დაიტანჯებოდნენ იმ ღვთიური ბედნიერების შემდეგ დედამიწისეული გაწამაწიით. ადრე თუ გვიან სულთა უმრავლესობა ისევ იმ განცხრომაში მოხვდებოდა, რადგან ეცოდინებოდათ, თავიანთი საქციელით რას დაიმსახურებდნენ. ნახე, ადამიანები როგორ ბაძავენ უფალს, ციხე, კარცერი, სხვადასხვა დანაშაულისთვის სხვადასხვა სიმკაცრის სასჯელი რომ მოუვონია, ოღონდ ერთი განსხვავებით, სიკვდილით დასჯა არა აქვს უფალს. უგზური ადამიანები კი ვერ ხვდებიან, რომ სიკვდილით დასჯით დედამიწისეული სასჯელიდან გადაზე ადრე ანთავისუფლებენ და ჩადენილ ცოდვებსაც უმსუბუქებენ უფლის სამსჯავროს წინაშე. სიკვდილი მარტო ხორცისათვის არსებობს. სული კი თავისი დამსახურებისამებრ უზარმაზარი სამყაროს სხვადასხვა კუთხეში მოწყობილ კოლონიებში იხდის სასჯელს ზუსტად დადგენილი ვადით. უკვდავია უფალი და უკვდავები არიან სულებიც, ამიტომ დედამიწაზე ჩადენილი ცოდვების გამო შეიძლება მილიონი წელიც მოუწიოს იმ პლანეტაზე ყოფნა, მე რომ მოვიხილე“, – ლოპიანას გააჟრჟოლა, – „ხუმრობა საქმეა, ნერონის ველზე გაატარო მილიონი წელი, ან ტილებმა და ბაღლინჯოებმა გწუწნონ ათი ათასი წელი. ვაიმე, ნეტავი მე რამდენს მომიხჯის უფალი მკვლევობისთვის? რა მცირეა დედამიწაზე სულის ყოფნის ვადა და რა მძიმეა ჩადენილი ცოდვებისათვის უფლის სამსჯავროს განაჩენი!“ ახლა იცის ლოპიანამ, რომ სული უკვდავი და მარადიულია, იცის, რომ აქ სასჯელის მოხდისთვის მოავლინეს, ისიც იცის, რომ ცოდვის ჩადენისთვის უფრო საშინელი და ხანგრძლივი სასჯელის პლანეტაზე მოუწევს ყოფნა, მაგრამ არ იცის, რა დააშავა სულეთში ან რა დანაშაულზე შეიძლება ლაპარაკი იმ საუფლო ბედნიერების სამყოფელში. ფიქრში და აზრებთან ჭიდილში ჩაეძინა მშვიდი და უმფოთველი ძილით. აღარც ღამის ქვისროლიები აწუხებენ და აღარც უფლის მოციქულები მოსვლიან ხორციდან სულის ამოსაძრობად.

შუალაძე იქნებოდა, რომ გაეღვიძა. ციოდა. დიდი ძალღი მისწოლოდა გვერდით და თავისი სხეულით ათბობდა. ძალღს თავზე გადაუსვა ხელი, მოეფერა, გაიხარა ძალღმა, აულოკა ხელები. ამ დროს სხვა ძალღმა შეყო თავი მათ ბუნავში, ძალღმა დაუღრინა და გასაგებებად წამოიწია.

– მოვიდეს, ცუგა, შემოუშვი, გათბეს, დაისვენოს, რას აშავებს, ასე ერთმანეთის მოხმარებაში და მოფერებაში გავლით ჩვენი ამქვეყ-

ნიური გზა, – უთხრა ლოპიანამ. ძალი დააშოშმინა, სტუმარი შემოიპატიჟა, ისიც გვერდით მოიწვინა, მოეფერა და იმ საცოდავი ძაღლის ბედნიერი წკმუტუნით გაავსო ბუნავი. ახლა დიდი ძალი აღარავის უშლიდა შემოსვლას და ბუნავიც ძაღლებით გაივსო, გაიჭედა, დათბა. გარეთ კი ცივი ქარი აღვირახსნილი ბოროტმოქმედით ნადირობდა უბინაოდ და უთავშესაფროდ დარჩენილებზე.

გათენდა. ძაღლები ბეწვის ბერტყვით გავიდნენ გარეთ. ლოპიანაც გავიდა. ძაღლები კუდს უქიციანებდნენ. დიდმა ნავაზმაც უპრეტენზიოდ გადააბარა ბუნავის უფროსობა და ახლა ისაც ყველაზე თამამად ეგლისებოდა. ლოპიანამ ძაღლები დააპურა, გულურა გადაიკიდა და ძაღლების ესკორტით გზას გაუდგა. მერე ძაღლები უკან დააბრუნა, ვეცდები, კიდეც მოგაკითხოთო, დაიბარა და წავიდა. გზამ სასაფლაოს კართან მიიყვანა. შიგ შევიდა, იქვე ქოხი დანახა, ბუხრიდან კვამლი ამოდიოდა. ვიღაცამ ქოხის კარები გამოაღო და შიგ შეიპატიჟა:

– შემოდი, შე უბედურო, რას გავზარ, გაიყინები, – უთხრა. ლოპიანამაც პატიჟი არ გაამეორებინა.

– მაღლობელი ვარ კეთილო კაცო, აჰა, ტანსაცმელი. თუ ამას დამაწვევ, ორმაგად ვიქნები მაღლობელი, – ლოპიანამ თავისი გულურა მიაწოდა.

– რა არის ეს, იქურდე? მკვდარს გახადე? – შეწუხდა მასპინძელი.

– არ მიქურდია, მე გავიხადე, მაგრამ მკვდარი აღარა ვარ, ჩაცმით კი რაც მაცვია, ესაც მეტია ჩემთვის.

– კაცი დაფიქრდა, რაღაც არ მოეწონა, რაღაც გაუკვირდა, მაგრამ არაფერი უთქვამს. ტანსაცმლის შეკვრა ტახტზე მიაგლო და ლუმელს ხელებით მიეფიცხა. ლოპიანას სახემ და გარეგნობამ იდუმალი შიში მოჰგვარა და შეკითხვის უნარი დაუკარგა. საფლავიდან ამოსული ხომ არ არის? – გაიფიქრა და შიშისგან გააჟრჟოლა.

– ვინა ხარ შენ? – ჰკითხა ლოპიანამ.

– მესაფლავე ვარ, თან სასაფლაოსაც ვყარაულობ, – მიიღო პასუხი.

– სასაფლაოს ყარაულობა რად უნდა, სულელებს ვერავინ დაიჭერს, ხორცი კი შეუერთდება მიწას. მაშინ რის მაქნისი ხარ შენ?

მესაფლავე თუ ყარაული დაიბნა, მართლაც, რა ყარაული უნდა სასაფლაოს.

– მესაფლავე ვარ, ვყარაულობ კიდეც. ზოგი ყვავილს იაპარავს, ზოგი ხის ნერგს, ზოგი მდიდარ მკვდარს თხრის და ძარცვავს. ამქვეყნად უკუღმართ ადამიანებს რა გამოლევს.

– ნეტა რაზე ილუპავენ თავს, – ჩაილაპარაკა ლოპიანამ.

– რაზე ილუპავენ, ბინძური ხერხით ნაშოენი ფულებით კარგად კი ცხოვრობენ და... რამდენიმეს კიდეც მივატანე, მაგრამ დაბეზლებას არ ვიკადრე.

– დაბეზლება რა საჭიროა, უფალმა ყველაფერი იცის, არავის არ დაუკარგავს, რასაც იმსახურებს.

– ეხ, უფალი, უფალიო, ვიძახით, ისინი კი კარგად და ნებივრად ცხოვრობენ და გამკითხავიც არავინ არის. ადამიანებს ბელურებივით ხოცავენ. სკამს არ შემეცილოსო, იმისი ადგილი მე დამრჩესო. ზოგის ქონებაო, ზოგის ცოლიო და ეგრე. ვიღაცა საწყალს დაიჭერენ, ცემა-ტყეპში აკისრებინებენ, მე მოვკალიო და მორჩა, ვითომ მკვლელი იპოვნეს, ხალხს შეაყრიან თვალბეჭეში ნაცარს და ფაფუ, ხახვივით ირგებენ არასასურველი კაცის გზიდან ჩამოცილებას: ახლაც მარხავენ ერთს, წავალ, ნახევარი მეტრით კიდეც დავადრმავებ საფლავს და ისინიც მოვლენ, – მესაფლავე ადგა.

– მეც წამოვალ, გიშველი, – ლოპიანაც წამოდგა.

„ნეტა რას გავს, ი ჭირისუფლები არ დამიფრთხოს“, – გაიფიქრა მესაფლავემ, მაგრამ სიტყვის თქმა კი ვერ გაბედა. უხმოდ წავიდა, ლოპიანაც გაჰყვა.

სასაფლაოს თხრა ახალი დამთავრებული ჰქონდათ, რომ მოჯარდა ხალხი, გაივსო სასაფლაო.

– მაღალ სკამზე იჯდა, ალბათ, – იკითხა ლოპიანამ.

– მაღალ სკამზე იჯდა და უფრო მაღალი სკამის მფლობელმა მოაკვლევინა, ჩემსაზე არ ამოჯდესო. აგერ ისიც, ყველაზე დიდ ჭირისულად მოაქვს თავი. იძახის მკვლელს დავიჭერ და დავსჯიო.

– ჯერ ვერ დაიჭირა?

– დაიჭერს ვიღაცას, მკვლელობაზე აზრზე რომ არ იქნება, აკისრებინებს, მე მოვკალიო და გაასაღებენ. რატომ მოვკალი, რისთვის, ან რა ჯავრი მჭირდაო, ამას აღარავინ კითხულობს, მთავარია მკვლელობა დააბრალეს ვიღაცას და ვითომ ხალხსაც სიძმართლე უთხრეს. ვინ რას გაუბედავს, ენაჭარტალას აქ გამოგვიგზავნის. აგერ ისიც ჭირისუფალს ამშვიდებს, შურს ვიძიებო, – ირონიული ღიმილით თქვა მესაფლავემ. ამ დროს იმ დამშვიდებელს გაეშვა ჭირისუფალი და მოთქმით აღრიალდა:

– ვიცით შენი მკვლელი ვინც არის, მაგრამ ვაი, რომ ვერ ვიტყვით, დედაბუდიანად ამოგვწყვეტავს, თანაც სხვას დააბრალებს და ვიღაცა უცოდველს მოგაყოლებს უკან. უფალო, უფალო, შენი სამს-

ჯავროს იმედიღა გვაქვს, რამეთუ ადამიანების სამსჯავროში სიცრუე, ორპირობა, ღალატი, მრუშობა და ათასი უკუღმართობა ცოდვიან უწმინდურთა ხელშია! – მოსთქვამდა საბრალო ჭირისუფალი და უფრო მაღალი სკამის მფლობელი კი აწყნარებდა: – ნუ გეშინია, ქალბატონო, ათმაგად და ასმაგად ვაზღვევინებთ, ვინც ესოდენ გაგვამწარა, – ამბობდა და თან მკერდზე ირტყამდა მჯიღს.

– რა ბინძური თვალთმაქცობაა, – ჩაილაპარაკა მესაფლავემ.

– მეცოდება, როგორ მეცოდება! რა იცის, მაგ საცოდავმა, რა ელის. ვაი, ვაი, ვაი! როგორ აშიშხინდება, – მოსთქვამდა ლოპიანა, – წავალ, გავაფრთხილებ, რომ იკისროს და ცოდვების მოსანანიებლად ტანჯვა-წამებას ეხიაროს აქ, თორემ იქ არაფერი იმალება და უფალი ასმაგად კი არა, მილიონმაგად აზღვევინებს, – კანკალით ამბობდა ლოპიანა.

მესაფლავემ შეხედა მის არაამქვეყნიურ სახეს და შიშით დაზაფრულმა იკითხა:

– შენ რანაირად ლაპარაკობ, თითქოს იქ ნამყოფი იყო.

– იქ ყოფნა რა საჭიროა, უფალი ყველაფერს ხედავს და მისხალ-მისხალ მიუზღავს, რასაც იმსახურებს. ვაი, როგორც მეცოდება!

– შენ მკვლელი გეცოდება თუ მოკლული? – შეეკინა მესაფლავე.

– მოკლულს შეცოდება რად უნდა, საცოდავი მკვლელია, რა ტანჯვის გრძელი სოფელი ელოდება, როგორი ტანჯვა წამების სავარძლად ექცევა აქაური მაღალი სკამი, რომ იცოდეს, ეხლავე თავისივე მსხვერპლის კუბოში ჩაწვებოდა. ვაი, ვაი, ვაი! როგორ მეცოდება. უნდა წავიდე და გავაფრთხილო, იქნებ ვუშველო რამე, – ლოპიანა იმ მაღალი სკამის მფლობელისკენ წასასვლელად მოემზადა. მესაფლავემ ხელი სტაცა:

– გაგიჟდი?! მაგასთან ახლოს ვინ მიგიშვებს, აგერ შავსათვალისანი, მაღალი, ბულდოგის სახიანი კაცები რომ ახვევია ირგვლივ, მაგის დაცვაა, დაგიჭერენ და სასაფლაოს ქეზზე დაგათხევიანებენ ტვინს.

– ტვინის დათხევა იქ უნდა იხილონ, რომ აქ სულ სათნობად და სიყვარულად დადნენ. ვაი, ვაი, ვაი! რამდენი ცოდვილით მძიმდება დედამიწა. რა ეშველებათ, საშინელი ტანჯვის დღეებს იმზადებენ! – მოსთქვამდა ლოპიანა და რაღაც იღუმალი განკითხვის შეგნებით გულს უხეთქავდა მესაფლავეს.

იტირეს, იქოთქოთეს, ბევრი ცრემლი დაღვარეს, გოდება და ოხვრა ფანტეს. იმ მაღალი სკამის მფლობელმა სიტყვაც თქვა, დაღუპული აქო, რამეთუ მკვდრები არ იკბინებიან. მკვლელებს მუშტის

ქნევით მუქარა და არდანდობა შეუთვალა, მერე სახემოღრეცილმა ცრემლიც დაღვარა.

– რა ეგოისტ სხეულში ჩასახლებულა მაგისი მორჩილი სული, რომ ამხელა თვალთმაქცობას ეგუება; სკამზე ვდომას ვილა ჩივის, ნერონის ველი არ ასცდება, – ამოიტირა ლოპიანამ.

– შენ, კაცო, მართლა ზევიდან გამოგზავნილი ხომ არა ხარ?!
– ინსტინქტურად ამოიკნავლა შიშისგან თვალეზადმოკარკულმა მესაფლავემ.

– მაგის ბედნიერებას ვინ მალირსებს მე ცოდვიანს და ეგოისტს. აქ, დედამიწაზე, რა სასჯელი უნდა მოიგონონ, უფლისას რომ შეეღაროს. აწამებენ სხეულს, გაფრინდება სული და მორჩება ამით. იქ კი ათასი წლობით იხდიან აქ ჩადენილი ცოდვების საზღაურს, – ლაპარაკობდა ლოპიანა და თვალთა მზერით მიაცილებდა ადამიანს, დამცველებით გარსშემორტყმული, ამაყი და რისხვაჩამდგარი რომ დაჰყურებდა მასზე ნაკლებად ცოდვიან მოძრავ სხეულებს, მომენტს რომ არ ჰკარგავდნენ მისთვის ქება-დიდების ხოტბის გადმოსანთხევად.

– ღვარძლს, წყევლასა და კრულვას დაანთხევთ იქ, მაგრამ რაღა დროს. ჩემს გაფრთხილებაზე წიხლის კვრით მომიცილებთ თავიდან, – ბუტბუტებდა ლოპიანა.

საფლავს მიწა მიაყარეს. ყვაილებით და გვირვინებით დაფარეს ბორცვი. იქაურობა მოასუფთავეს და ჭირისუფლების მიერ მოტანილ საგზაოს მიუსხდნენ.

– დალუპულის შესანდობარი დავლით, – თქვა მესაფლავემ და ჭიქებში ღვინო დაასხა. – უფალო, ნათელში ამყოფე განსვენებულის სული! – თქვა და ჭიქა გამოცალა.

– რა უფლება მაქვს, უფალო, რამე ვთხოვო, დიდება შენს ნათელ სახეს, ქებათა-ქება შენს წმინდათა-წმინდა სამსჯავროს! – თქვა ლოპიანამ და ღვინო დალია, თან დაუმატა: – ჩახეთქე, უძღებო პროლუქტო მიწისაჲ!

გაკვირვებულმა მესაფლავემ ხმის ამოღება ვერ გაბედა. კიდევ დაასხა ღვინო ჭიქებში და ახალი სადღეგრძელო თქვა:

– ქვეყანაზე მართალსა და პატიოსან კაცს გაუმარჯოს! – დალია და ლოპიანას მიაჩერდა, შენც დალიეო.

– მართალი და პატიოსანი კაცი გამარჯვებულია, ვაი, ცრუს, უსინდისოს და ცოდვიანს! – თქვა და ერთი ყლუპი შესვა მხოლოდ, ნერწყვმომდგარი ტუჩები გააწკლაპუნა და ჭიქა დადგა.

– დალიე, კაცო, ბოლომდე, აქ რაც არის, ჩვენ უნდა ვჭამოთ და დავლით, – განუმარტა მესაფლავემ.

– მეტი არ ეკუთვნის, გაძღება, განებივრდება და ცოდვების ჩადენას მოიურევებს, – მიიღო პასუხი.

– ვინ გაძღება, ვინ მოისურევებს ცოდვების ჩადენას?! – ვერ მიხვდა მესაფლავე.

– ვინა და აი, ეს სხეული, დროებით რომ შესახლებულა შიგ ჩემი სული. ხარბი და გაუმადლარია, იმდენი უნდა ვაჭამო, არსებობა შეიძლოს მანამდე, სანამ სულების გამცილებლები არ მომაკითხავენ.

მესაფლავეს ყელში ლუკმა გაეჩხირა, ძლივს გადაყლაპა, ცოტა ღვინოც დააყოლა და მორჩილი ბავშვივით მიაჩერდა ლოპიანას. საფლავეების თხრაში და სასაფლაოზე ცხოვრებით ისე იყო საუფლო ზმანებაში გადაბარგებული, სულ განსვენებულთა სულების მოლანდებებს დასდევდა. ახლა კი რაღაც უცნაური, მკვდრეთით აღმდგარი ადამიანი თუ საიქიოს მოციქული იჯდა მის წინ და თავის უცნაური საუბრით შიშის ბარტყებს აჩეკინებდა.

– საიდან მოგაკითხავენ სულების გამცილებლები, ან რა საერთო

აქეთ შენთან, ან სად წაგიყვანენ? – მოკრძალებით ჰკითხა.

– სულების გამცილებლები უფლის სამსჯავროს ძალით მომაკითხავენ, რასაც ვიმსახურებ და რისი ღირსიც ვარ, იქ წამიყვანენ. ისინი ყველას მიაკითხავენ, მაგრამ არავინ არ იცის, როდის მოვლენ და სად წაიყვანენ, რამეთუ ამ ცოდვილ დედამიწაზე ადამიანებს უფლის კანონების საწინააღმდეგო ქმედება ნორმალურად ეჩვენებათ და ვერ მიმხვდარან, რომ ხორცის მსახურად გადაქცეული სული ყველა ავის და ბოროტის მტკივრთველია. უფალმა კი ყველაფერი იცის, მას ვერ დაემალება.

– ხორცის მსახურად გადაქცეული სული როგორია?

– ბევრის მოხვეჭის მსურველი. მიწები, ქონება, ოქრო-ვერცხელი, მილიონები და მილიარდები რომ არ ჰყოფნის და უფრო მეტს ითხოვს. მთელი დედამიწაც რომ მიითვისოს, მაინც არ ეყოფა. უსასრულოა ხორცის მსახური სულის სტომაქი. ვერ გაძლება, ვერ ამოივსება. ამისთვის ყველაფერს იკისრებს: მტრობას, ღალატს, მკვლელობას, ვერაგი ხდება. მოჩვენებითი ძლიერება კიდევ უფრო დაუნდობელს ხდის, რომელსაც საზღვარი არა აქვს, სანამ ერთ მშვენიერ დღეს სულების გამცილებლები არ გამოუცხადდებიან, იმ უძღები სხეულიდან ამოაძვრენენ და უფლის სამსჯავროში უკრავენ თავს. ბილწი ლეში კი იმხელა საფლავს მიიღებს, მხოლოდ თვითონ რომ ჩაეტევა. მორჩა, სული უფლის სამსჯავროს, ხორცი მიწას და ის მოჩვენებითი ქონება, თავისი რომ ეგონა, ისევ დარჩება, როგორც იყო, ოღონდ იმ სულების საუბედუროდ, ვინც ხორცს ვერ მოთოკავს და მოჩვენებითი კეთილდღეობის, სტომაქავსების წყალობით სულის სატანჯველად მოამზადებენ თავიანთ უძღებობას. ეხლა ჭამე, რაღას უცდი, გამოადღე ხორცი შენი, რათა მერე უფრო მეტი მოგთხოვოს, – უთხრა მესაფლავეს და საჭმელებით დატვირთული მათლაფა მიაწოდა.

– არ მინდა, ისედაც ბევრი ვჭამე, – მესაფლავემ აჯავრული მადა დაამუხრუჭა.

– თუ აღარ გინდა, მაშინ წავიდეთ და ვისაც შიმშილისგან სხეული დასძაბუნებია, იმას ვაჭამოთ, რათა უფლის გამოძახებამდე არ გამოსძვრეთ სული. ადგნენ, რაც საჭმელი ჰქონდათ, მოხვეტეს და სასაფლაოს შესასვლელში შეგროვილ საპყარ მათხოვრებს წაუღეს.

– გაინაწილეთ, ყველამ შეიხვედრეთ! – იხვეწებოდა ლოპიანა და თანაბრად განაწილებას აპირებდა, მაგრამ ვინ დააცალა, ვინც მოასწრო, ყველაზე ბევრი მოხვეტა, ჯიბებსა და უბებში ჩაიტენეს, ვისაც არ შეხვდა, წართმევა დაუპირეს, გაიმართა წეწვა-გლეჯვა.

ლოპიანა ჯერ მათ გაშველებას ცდილობდა, რომ ვერაფერი გააწყოს, მერე დაჯდა და მოთქვამდა:

– ვითომ სიკეთე გავუწიე ეხლა მე ამათ, დაჭამენ ერთმანეთს; შეუჭმელს და კუჭში ჩაუდებელს არაფერს დატოვებენ, – წასვლა დააპირა.

– ჩემთან დარჩი, არაფერს გაგიჭირვებ, – სთხოვა მესაფლავემ.

– არა, აქ განცხრომით ვიქნები, ისევ ჩემს საძაღლეში წავალ, თუ გარეთ ყოფნამ შემაწუნა, შენ კი აუცილებლად გინახულებ, თუ მანამდე ჩემმა გამცილებლებმა არ მომაკითხეს, – უპასუხა ლოპიანამ და თავის გზას დაადგა.

ქალაქის ცენტრში გაიარა. გამოპრანჭულ-გამოწკეპილი ადამიანები დააფრთხო თავისი გარეგნობით. ხედავს ლოპიანა, მდგომარეობით განებივრებული ადამიანები როგორ დამცინავათ და ზიზღით უკლიან გვერდს. ისეთებიც გამოჩნდნენ, თანაგრძნობით რომ მისჩერებიან და მოწყალებასაც აძლევენ. ლოპიანას წყალობაზე უარი არ უთქვია, წაიღებს და გამათხოვრებულ უქონელთ დაურიგებს. აგერ ეკლესიაც, მის შესასვლელში ჩამწკრივებულმა მათხოვრებმა მტრულად მიიღეს; ზოგმა მუჯლოუგუნიც ჰკრა, აქედან დაიკარგეო. ლოპიანას რაც ნაწყალობევი ფული ჰქონდა, ყველას ჩამოურიგა, გაკვირვებულები დატოვა და ეკლესიაში შევიდა.

ზის ლოპიანა ეკლესიაში, აკვირდება ყველას და ყველაფერს. ვიდაცას ნათლავენ, – ჯვარს წერენ, ერთ მოძღვარს მკვდრის საზიარებლად ევაჭრებიან. უკვირს ლოპიანას, უფლის სახელით გახურებულ ალებ-მიცემობას რომ უყურებს. მეტი მეკუთენისო, დაობს ერთი მღვდელი, ახლახან ჯვრისწერის ცერემონია რომ ჩაატარა. სულ ჩემი არ არის, ყველას თავისი წილი უნდა ჩამოურიგო. აგერ, მთლად უფროსი გამოჩნდა, ორი მხარბეჭიანი და მოჭიდავესავით სქელკისერა, წითლად ჩაჟინჟილებული, ანაფორიანი მღვდლები მიაცილებდნენ. „ანაფორა გახადე და სახინკლეში დააყენე დახლთან, მაგ სხეულის მონებს უფრო მოუხდებათ“, გაიფიქრა ლოპიანამ და თავისთვის ჩაილაპარაკა: – ამათ იქ ნამდვილად მკბენართა არმია დაეხვევა. არა, ლოპიანა ვერ მოითმენს, უნდა გააფრთხილოს, რა საფრთხის წინაშეც დგანან სხეულის მონა მოძღვრები.

– მონათვლაზე ნუ ვაჭრობთ, მოძღვარო, იცოდე, უფალი ხედავს და არ გააბტიებს ამას, – დაარიგა თუ დააშინა მეტი სმა-ჭამით სხეულგაფუებული „მღვდელი“.

– შენ რა იცი, უფალი რას ხედავს, შე ტურტლიანო! – უყვირა

მღვდელმა და მთელი ძალით მოქნეული წიხლი ანაფორას რომ არ შეეკაებინა, ლოპიანას სულს ამოაძრობდა.

არანაკლებ უჯჯავგუნეს წიხლი და მუშტი ჯვრის დამწერმა და მიცვალებულის საზიარებლად მოვაჭრე მღვდლებმა; არ შედრკა ლოპიანა და ახლა მთლად უფროს მოძღვართან მივიდა:

– მამაო, უფლის სახელით ცოდვებს ამრავლებთ, რას ჰგავს, ამქვეყნიურ ცთუნებებს რომ აპყოლილხართ და განებივრებული ხორცის ტყვეობაში დაგიმდაბლებით სული, ნუთუ არ იცით, რომ თქვენთვის განსაკუთრებით მკაცრი იქნება უფლის სამსჯავრო?! როგორ ბედავთ უფლის სახელით ვაჭრობას და უფრო უარეს მკრეხელობას აქ, სადაც ყველაზე წმინდა, სპეტაკი სულებისთვის არის ადგილი, – ლოპიანას კიდევ რაღაცის თქმა უნდოდა, რათა თავისი სიტყვისთვის უფრო მეტი დამაჯერებლობა მიეცა, მაგრამ ვინ აცალა, იმ ორმა მთლად უფროსი მოძღვრის სხეულის მცველმა მღვდლებმა დაავლეს ხელი და კარებისკენ გაათრიეს.

– მოაშორეთ აქაურობას ეგ სატანა, უფლის მაგინებელი! – ღრი-ალებდა მთლად უფროსი ანაფორიანი.

კარებამდე სულ ციმციმ მიიყვანეს, მერე ისეთი წიხლი ამოჰკრეს, რომ ლოპიანას დროებით გონება დაებინდა. აზროვნება რომ დაუბრუნდა, კედელთან იჯდა და მათხოვრები წყლით უსრესავდნენ საფეთქლებს.

– გაცოცხლდა, – თქვა ერთმა.

– მაღლობა უფალს! ან როგორ გადარჩა, რაც იმ ყასბებმა ამ საცოდავს წიხლი ურტყეს.

– მაინც რა დააშავე, ეგრე რომ გაგიმეტეს? – შეეკითხნენ.

– მე კი არა, საკუთარი თავი გაიმეტეს, ვაი, როგორ მეცოდებიან! უნდა მივიდე და გავაფრთხილო, ხორცის მსახურად ნუ გაუხდიათ სული, თორე ინანებენ და მერე გვიან იქნება, – ისევ ეკლესიაში აპირებდა შესვლას.

– გაგიჟდი, შე უბედურო! – წინ გადაუდგნენ მათხოვრები, – მოგკლავენ და პასუხსაც არავინ მოსთხოვთ ამ ჩვენს ძალადობის სამთავროში.

– სასჯელის გარეშე არავინ დარჩება, ძალადობის სამთავროში ჩადენილ დანაშაულზე უფლის სამსჯავროში მოსთხოვენ პასუხს.

– სად არის ის დალოცვილი, ნუთუ ვერ ხედავს, რა ცოდვის კალო ტრიალებს ამ ჩვენს გავერანებულ ქვეყანაში?! – მოიჩივლეს მათხოვრებმა.

– ხედავს, ყველაფერს ხედავს! მინდა გადავარჩინო ეს საცოდავები, მაგრამ რომ არ მიჯერებენ, რა ვქნა?! – აქვითინდა სასოწარკვეთამდე მისული ლოპიანა.

– წადი და წყნარად იყავ, სანამ არ მოუხვრჩიხართ, ამით კი, სამარის გარდა, ვერაფერი გაასწორებს, – დაარიგეს მათხოვრებმა და ეკლესიის ეზოდან გამოაცილეს.

მიდის ლოპიანა, სხეულის კვნესას ყურს არ უგდებს, ძალათი მიათრევს; მაინც მიდის, არ ჩერდება.

აგერ ვილაცამ ქალს ჩანთა გამოგლიჯა და გაიქცა. ლოპიანა გამოეკიდა, სადღაც, უკაცრიელ ეზოში შეჰყვა და დაუყვირა:

– ნუ გარბიხარ, ავტოლიკოს, მომიცადე! ისმინე ჩემი დარიგება, ქურდობა დაგლუპავს!

ქურდმა უკან მოიხედა, რა დაინახა ჩამოძინძილი კაცი, უშიშრად გაჩერდა და უყვირა:

– რას მომდევ, შე მათხოვარო, ხომ არ გინდა, სული გაგაფრთხობინო?!

ლოპიანა მიუახლოვდა და დარიგება დაუწყო:

– იცი, იქ ქურდები, ყაჩაღები და ათასი ჯურის მომხვეჭენლ-მიმტაცებლები მარხილში არიან შებმული, რაც მიუთვისებიათ, თუ მოუპარ-მოუტაციათ, ზედ აწყვია და მარხილს თოვლზე კი არა, მშრალ მიწაზე დიდი ჭაპან-წყვეტით მიათრევენ უსასრულოდ და გაუთავებლად.

– რის მარხილი, რის ჭაპან-წყვეტა, შე ნაბიჭვარო! – უყვირა ქურდმა და თავპირში ძუშტი წაუშინა; წაქცეულს წინლებიც მიაყოლა.

– თავს გაუფრთხილდი, მეცოდები, შე საწყალო, ცოდო ხარ, ცოდლო! – მოსთქვამდა ლოპიანა.

ქურდს ხელ-ფეხი დაეღალა, თუ ამ უცნაური ადამიანის შეეშინდა, ჩანთას დაავლო ხელი, ეს ვინა ყოფილაო, თქვა და სირბილით გაუჩინარდა.

ლოპიანამ ძლივს აზიდა დაჟეჟილი გვერდები და ლასლასით გასწვია სანაგვისაკენ. ბუნავთან ძლივს მივიდა, ძაღლები უკვე შიგ შეყუყულიყვნენ. ლოპიანა იცნეს, გარეთ გამოცვივდნენ, ლაქუცი და ლოკვა დაუწყეს. ლოპიანა ყველას მოეფერა, მერე ბუნავში ძლივს შეხონდა და ულონოდ მიწვა. ძაღლები შიგ შეყვნენ, გვერდით მიუწვნენ და ერთმანეთის სხეულით გამთბრებმა ჩაიძინეს. მარტო ლოპიანას არ ეძინა, ფიქრობდა მშფოთვარე და აჯაგრული ფიქრებით: – „რატომ მომცა უფალმა მისი სამსჯავროს და სულეთის ამბების მეხსიერების

უნარი. ვინ მიჯერის, რაში სჭირდებათ ჩემი შეგონება ამ ზორცის მონებს. აქ დედამიწაზე, სულეთის საიდუმლოებანაზიარები კაცის ცხოვრება ტანჯვა ყოფილა, რამეთუ უყურებ როგორ ღრმავლებიან უვიცი ადამიანები ცოდვებში და ვერაფრით შველი. იცი რა მოელთ ყოველივე ამისათვის, ყვირიხარ, აფრთხილებ, მაგრამ ეს უმადური უვიცნი ცემა-ტყეებით გიმასპინძლებიან მაღლიერების და გამოსწორების ნაცვლად“. ფიქრობს ლოპიანა და იხუტებს მის გვერდით მიწოლილ ძაღლებს. ელოდება სულების გამცილებლებს, აღარ ეშინია მათი, იმ სასჯელისთვისაც მზად არის, რასაც ჩაღნილი ცოდვებისთვის მიუსჯის უფალი. მანამდე კი არ მოასვენებს ცოდვილთ და სანამდე შეძლებს, სიკეთისკენ მოუწოდებს ზორცის მონა სულებს.

ჩაეძინა ლოპიანას. გაქრა ყველაფერი. მშვიდმა ძილმა შთანთქა მისი შფოთიანი სიფხიზლე, რათა ხვალ ისევ შეეჭიდოს დედამიწისეულ უკუღმართობას, ან სასჯელის მოსახდელად წარსდგეს უფლის სამსჯავროში.

დილით ჯერ ძაღლები გამოძვრნენ ლოპიანას ბუნაგიდან, ბეწვი გაიფერთხეს და ახლად დაყრილ ნაგავში მსუქანი ლუკმის ძებნას შეუდგნენ. ციოდა, ჭირხლით შებოჭილი მიდამო სუსხიანად იკბინებოდა. ფოთოლგაცვენილი ხეები შეჭირხლული ტოტებით თავის ბედს შეეუბული პატიმარივით ჩაბარებოდნენ ზამთრის ჭირვეულობას.

ლოპიანა მოკუნტული იწვა, მხოლოდ დიდი ძაღლიდა შემორჩენოდა მის ბუნავს და თავისი სხეულის სიახლოვით ათობდა. ლოპიანას არ ეძინა. ჯერ კიდევ მაშინ გაეღვიძა, ღამეს დღის მიახლოების შიში რომ არ აკრთობდა. ფხიზელი შეხვდა სიბნელის სინათლით დაღამექრას. ახლა წევს ფიქრებით შებოჭილი და ვერ გადაუწყვეტია, დაატოვებინოს თუ არა თავის სხეულს ეს მყუდრო ბუნავი და შეუერთდეს დედამიწისეული ამო ცხოვრების გაწამაწიას. იცის, რომ ცემა-ტყეპას, მჯიღს და ჭიტლაყებს მოიმკის თავისი საქციელის გამო, მაგრამ ამას კი არ გაურბის, ან თავისი თავი კი არ ეცოდება, პირიქით, ყველაზე მსუქანი ცხოვრებით განებივრებულებზე ჩივის, რამეთუ ამ ნებივრობის ნიადგზე წამოუკიდათ ცოდვა და არ იციან, რა მოელთ ყოველივე ამის გამო. თავისი უსუსურობა აბრაზებს, ნუთუ ვერ უნდა შეძლოს, დაარწმუნოს ადამიანები, რომ დედამიწაზე დროებითი სტუმრობა ბოროტების, ვერაგობის და სიხარბის სამსახურში კი არა, სიკეთის, სიყვარულის და ურთიერთ თანადგომის სიხარულში უნდა გაატარონ. ვინ დაუჯერებს ლოპიანას იქ, სადაც გამორჩენაზე, მოხვეჭასა და ორპირობაზეა აგებული ყალბი კეთილდღეობის სინამდვილე.

ადამიანები ეგოისტები არიან. მათ შავ ლიმუზინებში გამოპრანჭულ ბლენძთა მხარის დაჭერა აწყობთ გამორჩენის მიზნით, რათა მათი ნა-სუფრალიდან ქონიან ლუკმას ეზიარონ.

არავის არ სჯერა ლოპიანასი, არავის არ უნდა მისი ქადაგება ირწმუნოს; ერთი მაგარი გამოძღობა ურჩევნიათ უწმინდეს და ამაღ-ლებულ რწმენას. იმათ ხორცი ჰქცევიათ სულის მეუფედ, ხორცი გა-ბატონებული სულზე კი ყველაფერი ავის და ბოროტის შემომქმედა. ხორცი-მიწა დედამიწის პროდუქტია და უფლის დავალებით დროებით ემსახურება სულს, მორჩება ეს სამსახურის ვადა, ხორცი თავისივე მიწას შეუერთდება და არც პასუხს აგებს ხორციელი ავხორციობისათ-ვის, რამეთუ წეწვა, გლეჯა, მოხვეჭა და ათასი მანკიერებანი იგივე დედამიწის პროდუქტია და მისგან სხვა რამ არც არის მოსალოდნე-ლი. სხვა დანარჩენი, რასაც სიკეთე, სიყვარული, შენდობა, ბედნიერე-ბა და სიხარული ცით მოვლენილი ამაღლებული სულის პროდუქტია და თუ სული მიწიერ სიბინძურის ტყვეობაში მოექცევა, მასზე იქ, ზევით საუფლო სამჯავროში აგებს პასუხს, რადგან მისი ადგილი იქ არის და მიწიერი ჭუჭყისაგან დასვრილი სული სანამ საუფლო სავა-ნეში მივიდოდეს, განსაწმენდად სხვადასხვა დოზით პროცედურების მიღება მოუწევს, რომელიც არც თუ სასიამოვნოა; ეს პროცედურები კი იმით განისაზღვრება, რა დოზითაა სული დასვრილი მისი დედამი-წაზე ჩასახლების განმავლობაში.

ლოპიანა ხვდება, რომ მისი მცდელობა ამაო და ფუჭია, ხორცის ტყვეობაში მყოფი სულების სასიკეთოდ გადარწმუნება შეუძლებელია: ყველას კიდევ ხომ არ ერგება წილად ლოპიანას მსგავსი გამოცდა. განა მაშინ, ლოპიანას ლეშს განცხრომის ზეიმი რომ ედგა, ვინმე შეძლებდა მისთვის დიდი და ფართე სასახლე თავისი მსუყე ცხოვ-რებით სანაგვეზე მღვარ ბუნაგში გაცვლაზე დაერწმუნებინა? დიდა ცთუნება ფუჭი და ყალბი კეთილდღეობისა, დიდა ცთუნება ჩადენი-ლი დანაშაულის დამალვით თავის უცოდველ კრავად წარმოჩინებისა, აქ, დედამიწაზე ამას ბევრი ახერხებს, განსაკუთრებით სახელმწიფოს მესვეურნი, რამეთუ ცოდვის, ღალატის, ჩადენილი დანაშაულის გამომ-ჟღავნების მექანიზმებიც მათ ხელშია და იმავე მექანიზმით ჩადენილ ბოროტებას სხვა უცოდველს ადვილად გადააბრალებენ; იმას მნიშვნე-ლობა არ აქვს, თუ მორჩილი მრევლიდან ურწმუნო თომები ირონიუ-ლად გაიღიმებენ. კარგი ბიჭი ხარ და ხმა აიმაღლე, მაღალ დაფაზე გამოფენავენ მასზე დაბრალებულ ცოდვების ნუსხას მის ტყავთან ერთად. ჰკონიათ, რომ ყოველივე დანაშაული უკვე შერჩათ, არც კი

იციან, როდენ დიდ განსაცდელს უმზადებენ საკუთარ სულს. სწორედ ეს აწუხებს ლოპიანას, მთავარი სამეფო ცოდვიანთა ხსნა უნდა, მაგრამ როგორ შეძლებს ამას?! ეს შეუძლებელია, მაგრამ მაინც უნდა, რომ იჯახიროს, სანამ არ მოაკითხავენ და წაიყვანენ დედამიწაზე ჩადენილი ბოროტებისაგან დასვრილი სულის განსაწმენდად.

ნერონის ველის კოშმარის საშინელების განცდის შემდეგ ლოპიანას ყველაფერი სიამედ და შვებად ეჩვენება. ძაღლებთან ერთად სანაგვე ყუთში შეყუყულოს სახსრების ტეხა და ნაუჟეი ხორცის ტკივილი მხოლოდ ღიმილს გვრის იმ საზარელი განცდის შემდეგ. აქ, დედამიწაზე თუ ძალიან მძიმეა ტკივილი და ვეღარ უძლებ, წაგვივა გული და დამთავრდა წამება. თუ სულიც ამოფრინდება სხეულიდან, ხომ დამთავრდა ამქვეყნიური ტანჯვა. იქ არის ძნელი, არც რომ გულის წასვლა არსებობს და არც სულის ამოფრენა; ბოლომდე უნდა იგემო საზარელი ტანჯვა, უსასრულოდ რომ გრძელდება და უფალმა იცის მხოლოდ, როდის მოელება ამას ბოლო. არა, ლოპიანა ბედს არ ემდურის, ის ბედნიერია თავისი ხვედრით, ჯერჯერობით ხომ გადარჩა იმ საშინელებას; ახლა კი სიკეთეს ემსახურება და ეს აძლევს შვებას.

ბუნაგიდან გამოძვრა. სიცივე მაშინვე ეკვეთა დახეული საცმლებიდან და კიდურების გაყინვას შეუდგა. ლოპიანამ ადგილზე სტუნაობა სცადა. ხორცის ტკივილი, თუ ყინულად ქცევა არ აშინებს, არც მის კვნესას უგდებს ყურს, იცის, როგორც ხორცი დაიწყებს კვლომას, მოვლენ სულთა გამცილებლები, ამოაძრობენ სხეულიდან და გააქანებენ ცაში, რათა რომელიმე პლანეტაზე მიაგდონ ჩადენილი ცოდვებისგან განსაწმენდად. სძულს ხორცი, თავისი სხეული, რომელმაც ამხელა საშინელი ბოროტება ჩაადენინა, მაგრამ ჯერჯერობით მის მიტოვებასაც ვერ ახერხებს, თუმცა ყოელი საათის შემდეგ გრძნობს უგრძობელი ცხედარი ხდება და მისი დამორჩილებაც თანდათან უძნელდება.

სანაგვის აქოთებას შეუდგა, დაგლეჯილ-დაძენძილი ტყაპუჭი იპოვნა, შიგ გაეხვია და ისევ შეძვრა ბუნაგში. დიდ ძაღლს მყრალი ხორცის ნაჭერი მიუგდო, თვითონ კი აობებული პურის ნაჭრის ლოლნა დაიწყო.

– ჩახეთქე, არც ამის ღირსი ხარ, მაგრამ რა ვქნა, უფლის სასჯელის გახსენებაც კი მზარავს, თორე აქამდე მიგაგდებდი მატლების ლუკმად, – დააყვედრა გაციებულ და ისედაც მკვდარ სხეულს ის აობებული პურის ლუკმა.

შესცივდა, მოიკუნტა, ფეხები მოხარა და ძაღლს მიეკრა. გაუფიუტლენენ სახსრები და ძარღვები. ძველი ურემივით ჭრიალებს ადრე

დასამარხად გამზადებული სხეული. ყოველი მოძრაობა დიდი დაძაბულობისა და ტკივილის შემორენად უჯდება, გაუნძრევლად წოლის სურვილი ექაჩება თავისკენ, მაგრამ სხეულის მონა სულების მომავალი უბედურების შეგნება არ ასვენებს და აიძულებს ამ ცოდვის შვილების ბრბოში ფუჭი ქადაგება ფანტოს. თუმცა აშკარა დაძაბუნებას გრძნობს და ენის ტრიალიც უჭირს. მაინც გამოძვრა ბუნაგიდან. დიდი ძალის გამოჰყვა, ტანი გაიბერტყა და ბუნაგის უფროსს მორჩილი მზერა მიაბჯინა.

– შენ აქ დარჩები, – ურჩია ლოპიანამ და სახსრების ჭრაჭუნით წავიდა.

მიდის ლოპიანა დიდი ქალაქის ქუჩაზე, ტროტუარი ხალხს ვერ იტევს, ისინი მანქანის სავალ ნაწილზეც დადიან, ქუჩაზე, ღრმა ორმოები სარეველსავით რომ მომრავლებულა. მანქანები რახუნით და ხვნეშით მიგორავენ, ჩოფურა ასფალტი ორმოებს დაუბრყიათ, თითქოს ღვარცოფს გაუჯირითიო ახლახან. ძვლების მოტეხის რისკით ყვინთავენ ავტომობილები უფსკრულის მსგავს პირადლებულ ორმოებში და ისევ მიიკვლევენ გზას თიხა ადამიანის მიერ ეს თიხით მოზეულილი მექანიზმები. „ვერ მოუსვენია ადამიანს და ეჯობება ღმერთს, არ ისვენებს თიხაში ჩასახლებული ეს ღვთიური არსება“, ფიქრობს ლოპიანა და მიაბიჯებს ბაბილონის გოდოლად ქცეულ ქალაქის ქუჩებში.

უამრავი ღიმილმოკლული, შიმშილის შიშით დაზაფრული, მომავლის იმედწართმეული სახეები; ოხვრა, გმინვა და კვნესა დაპატრონებია ქვეყანას. არიან ისეთებიც რომ იღიმებიან, ქეიფობენ, ზეიმობენ, დაქრიან უძვირფასესი ავტომობილებით, ნებივრობენ დედამიწისეული ხორციელი სიკეთით, რომელსაც ამ გაწამებული ადამიანების კვნესა და გოდება კვებავს. ეს ადამიანები თავს ქრისტიანებად თვლიან. ქრისტიანობა სარწმუნოებაა. ადრინდელი სარწმუნოება, ახლა წარმართობას, თუ უკუღმართობას რომ უწოდებენ, დაივიწყეს. ერთ პერიოდში ქრისტიანობაც დაგმეს და სალოცავები მილევ-მოლევს. მაშინდელი ქურუმები უღმერთობით რომ იწონებდნენ თავს, ღმერთს და მის ხსენებას ქვით და ნაჯახით დასდევდნენ, ახლა ქრისტეს ხსენება ისევ მომგებიანი გამხდარა და ის ათეიზმის მამამთავრები ღმერთის რწმუნის სამოსელში შემძვრალან, დამშეულ ხალხს პირიდან უკანასკნელ ლუკმას აცლიან და ეკლესიების, ადრე საძირკველებიანად რომ მოთხარეს, შენებით იწონებენ თავს მორწმუნეთა და იმ ღმერთის წინაშე, რომელიც არაფრით არ სწამთ. მამა, ძე და სულიწმინდა აკერიათ პირზე და აშენებენ სამების ტაძარს, ალბათ მამა და ძე უფრო თავ-

შეკავებული არიან, მაგრამ სულიწმინდა კი სიცილით დაოსებულ იქნება ამ წარმართ-ნაუკუღმართალი ქურუმების ოინბაზობით.

უფალი არავის არ უნახავს ლოპიანას გარდა, მაგრამ ადამიანს უამრავი სარწმუნოება შეუქმნია და ყველა თავის რწმენის ჭეშმარიტებას ამტკიცებს, სხვებს უღმერთოებს და ურჯულოებს ეძახიან. თვითონ ქრისტიანებსაც ერთმანეთში გაუთავებელი დავა აქვთ. კათოლიკები, მართლმადიდებლები, ლუთერანელები, პროტესტანტები, მწვალებლები, ანგლიკანები, პაპტისტები, იელოვისტები და სხვები ერთმანეთს სახეს აკაწრიან: არც ხოცვა-ჟლეტაზე დაუხევიათ უკან ქრისტეს და იელოვას თავიანთებური დოგმების ჭეშმარიტების დასამტკიცებლად. ახლა მაკმადიანები, კონფუციანელები, ბუდისტები, ბრაჰმანები, დაოსტები და სხვები ხომ თავიანთი ღმერთის გარდა სულაც არ სცნობენ ქრისტეს, მის მამას და მხიარულ სულიწმინდას. ესოდენ საყოველთაო აღთქმა რომ უკარნახა ებრაელებს. ყველანი სხვა ღმერთების თაყვანისმცემლების ამოჟლეტით ამშვიდებენ საკუთარ ღმერთებს. სულ დაივიწყეს ბერძნების მამა ღმერთი ზევსი, რომაელებმა იუპიტერად რომ მონათლეს. ეს ღონჭუანი მოკვდავი ლამაზების შეცდენით რომ ერთობოდა და თავის მეუღლე ღმერთქალ ჰერას ეჭვიანობით გულზე ხეთქავდა. უფალი კი, ნამდვილი უფალი, რომელიც იხილა ლოპიანამ ყოველივე ამგვარ ცელქობაზე არას ამბობდა, რამეთუ ადამიანებს, თინაში ჩასახლებულ სულებს, ასე სწამდათ და რწმენა, რამდენადაც არ უნდა იყოს დაცილებული ჭეშმარიტებას, არ ისჯება, თუ იგი ადამიანს ნამდვილად სპეტაკად სწამს და მას საჯამბაზოდ და საოინბაზოდ არ იყენებს. ეს ქალაქი კი, დღეს ლოპიანა რომ დააბიჯებს მის ქუჩებში, სწორედ იმიტომ დაამსგავსა უფალმა ბაბილონის გოდოლს, რომ მისმა ურწმუნო ქურუმებმა თავიანთი უფლის მაგინებელი თავი შერგეს უფლის მორწმუნეთა სკაფანდრში და უფლის სახელით არბევენ საკუთარ ერს.

ლოპიანა ნავის გროვას მიაღვა, პირდაპირ ქუჩაზე რომ იყო დაზვინული. ადამიანები მოკლე ჯოხებით ქექავდნენ და თუ რაიმე საკბილოს იპოვნიდნენ, ბედნიერი ღიმილი ეწვეოდა მათ სახეს. სხვები ნავავს ჯერ გვერდს უვლიდნენ, მაგრამ მათ გაჭირვებისგან დამდულ-რულ სახეებზე ეტყობოდათ, რომ ისინიც მალე შეუერთდებოდნენ ნავის მქექავთა არმიას. ამაყი ერის შვილები გამათხოვრებული, ბერავი სიცოცხლის გადარჩენაზე ფიქრობდნენ მხოლოდ. ლოპიანა მუხლებზე დაეცა და ცას შეღალადა:

– მიეცი, უფალო, ამ მრავალტანჯუოლ ერს ერთი პირი და გვიოზმით გაჟღენთილ ცხოვრებას ბედნიერების ზეიმად აქცევს.

კეფაზე მძლავრი დარტყმა იგრძნო, პირქვე გაიშხლართა, სახსრების ჭრაჭუნით ძლივს წამოღდა.

– ვინ მოგცა ნება აქ რომ დამდგარხარ სამათხოვროდ! – ბობოქრობდა მომხდური.

ლოპიანამ შეხედა. პოლიციელი დასდგომოდა თავზე. ათეიზმის დროინდელი სამი ხუთეტიანი ვარსკვლავი მიჟანგოდა პაგონზე. თვალებში მიაშტერდა და გულუბრყვილოდ ჰკითხა: – შენ პოლიციელი ხარ თუ მილიციელი?

– შენი საქმე არ არის, ვინა ვარ მე! ერთი ლარი გამოუშვი თუ აქ დგომას და მათხოვრობას აპირებ, – გაბრაზდა პოლიციელ-მილიციელი და კეფაზე წამოსარტყმელად აღმართა ხელი, მაგრამ...

ლოპიანა სიკვდილშეყენული სახით მიაშტერდა, მის წინ მოსიარულე ცხედარი იდგა და თანაც მას ელაპარაკებოდა: – მე ვარ მათხოვარი? მე ვთხოვე რამე? შენ არ მთხოვე ლარი; მთელი დღე შენ არ მათხოვრობ აქ? მაშ, მომეცი ლარი!

ვარსკვლავფორმიანს შიშისგან ჩასარტყმელად აღმართული ხელი ასევე აღმართული დარჩა, ჯერ უკან-უკან წავიდა, მოლაპარაკე სიკვდილის სუსხი შეიგრძნო და ენას დამბლა მიეძალა.

– მომეცი ლარი! – არ მოეშვა ლოპიანა და თავისი მიცვალებულის ფერმკრთალი ხელი გაუწოდა.

წახდა ფორმიანი კაცი, გაიქცა, არაამქვეყნიური მოძრაობით და სახსრების ჭრიალით გამოეკიდა ლოპიანა.

ამ გაწამებული ქალაქის მცხოვრებლებმა პირველად იხილეს მათხოვრის მიერ დამფრთხალი პოლიციელი. მარტო უფალმა თუ იცოდა ლოპიანა მათხოვარი რომ არ იყო და არც ადამიანი, მისი ერთ დროს დაბინძურებული სული ცხედარს დაპატრონებოდა და უფლის სამსჯავროს მკაცრი განაჩენის მოლოდინში დედამიწისეულ უკუღმართობასთან ბოლო პაექრობას იხდიდა.

აგერ ბაზარიც, სკა სადაც დედა ფუტკარი არა ჰყავთ, გამოფრენილი ჟოლი – არეული ქვეყნის სარკე, ბანგნაგეში ერის ტკივილი. მეცნიერი რომ ყიდის თავის ნაფერებ წიგნებს, მშენებელი – ქაფჩას და ნიველირს, მასწავლებელი – თურქულ კანფეტებს, მუშა – ქლიბს და ქანჩის გასაღებს, გლეხი თავის ნაცოდვილარის ქალაქამდე ჩამოტანას ვერ ახერხებს; ვისაც გასაყიდი აღარაფერი დარჩენია მოწყალებას ითხოვს. აგერ, ერთი პენსიონერი დაღვრილ ზეთში ბამბას ასველებს და ჭიქაში წურავს; უფრო გაბედულები კუჭის ამბოხის დასწყინარებლად საჭმელს იპარაკენ, ან იტაცებენ. უმუშევრები, იმედდაკარგულე-

ბი სასოწარკვეთისგან თავის დასაღწევად საერთო ქილიდან ნისიად სვამენ ღვინოს, არაფრის მიტანება არ სურთ, ან რას მიატანენ, რაც არა აქვთ. ოღონდ დათვრენ და ამ ქვეყნის ამაოებას გაეთიშონ, რათა გამოფხიზლებულებმა უფრო მწარედ იგრძნონ ღუხჭირი ცხოვრების კლანჭის ძალა. ირგვლივ მომავლის იმედმომსპარი ადამიანების სახეებია. კენესა, გოდება, მოთქმა, წუწუნი და ოხვრა ერთად ქმნის ბაზრის გაუთავებელ გნიასს.

ვილაცას შიმშილისგან გული შეუღონდა. იქვე ყიდიან პურს, ერთი ლუკმა უნდა, რომ მოსულიერდეს, ვინ მისცემს, ყველას თავისი გაჭირვება ყელში უჭერს და ხვალინდელი დღეც შიმშილიანი გულის ხეთქვით მოდის. მეორედ მოსვლა ემუქრება ნიჭიერ, მშრომელ და ყველა ერის მოყვარულ ხალხს.

ლოპიანამ დახლიდან პური აიღო, ყველის ნაჭერიც მიითვისა და გულშეღონებული გვერდით ჩაიმუხლა. საცემად მიეჭრა ორი, მაგრამ მისი თვალების შემხედვარნი ადგილზე გაქავდნენ.

– აბა, გამომართვი და ჭამე, ჩემო კეთილო, – ლოპიანა მოეფერა გულშეღონებულს.

მან ჯერ ვერ გაბედა პურის გამორთმევა, არ ისურვა ნაყაჩაღარის შეჭმა; თანაც გაცოფებული დაზარალებულები თავზე დასდგომიან. ლოპიანა წამოდგა და დაზარალებულებს თვალეში მიაშტერდა, დაბალი ხმით ძლივს თქვა:

– სთხოვეთ, რომ ჭამოს, მე თუნდაც ქვით გამინაყეთ თავი.

– ჭამოს, ჭამოს, – ნაძალადევად ჩაილაპარაკეს და რალაც იღუმალი განცდით დაზაფრულები ბუტბუტით წავიდნენ.

კაცმა რამდენიმე ლუკმა შეჭამა, დარჩენილი პური და ყველი ჯიბეში ჩაიღო და წამოდგა.

– აკადემიკოსი შიმშილით რომ დაძაბუნდება აფერუმ იმ ქვეყანას. ჩვენიდან ყველა გარბის. მოაზროვნე, ჭკვიანი, შემომქმედი ადამიანების ადგილი არ არის აქ. ნორმალურ ცხოვრებას ვინ ჩივის. შიმშილით სიკვდილისგან თავის დაღწევის იმედიც აღარაა. ვერ მივატოვე ჩემი სამშობლო, არ მივაქირავე ცოდნა და ნიჭი სხვა ქვეყანას. ვიცი, რომ აქ ჰაერივით საჭიროა, მაგრამ ჩვენი ქვეყნის დაქცევის გზაზე შემყენებულთ ეჩქარებათ ჩემნაირთა გაქრობა და აჰა, შიმშილით მძვრება სული.

ლოპიანას ხმა არ ამოუღია, სხვებიც მღუმარედ იდგნენ. მიდიოდა კაცი, ქვეყნის გამოუყენებლად მიტოვებული ჭკუა და გონება. დღეს გადარჩა, სახვალიოდ პური და ყველის ნაჭერი შემორჩენია ჯიბეში, რა ეშველება ზეგ, არავის აწუხებს.

ლოპიანა ადგა, მის გარშემო შეჯგუფებულ ხალხს მოატარა მზე-რა და ისედაც გაკვირვებულები შიშით დაამუნჯა. ამ გამათხორცებულ ყოფაში მათხოვარი რა გასაკვირია, მაგრამ ერთს ვერ მონახავ ისეთს, ვიდაც უცხო შიმშილით დაოსებულ ადამიანისათვის პური რომ მოიტაცოს, არადა ამაზე დაბეჩავებული და ჩამოძენილი მათხოვარი ორი არ იქნება ამ მათხოვართა სამთავროში. მაგრამ ეს რაა, რა შინაგანი ძალაა, თუ ჯადო ასე რომ დაამუნჯა და შიშისგან დაზაფრა სუყველა.

ლოპიანამ გვერდები მოიქექა. მის გარშემო შეკრებილ ადამიანთა წრე გაარღვია და სახსრების ხმაურით წავიდა. შეუერთდა სიცოცხლის გადასარჩენად აფუთფუთებულ, ლუკმა პურის მაძიებელთა არმიას. მიდის ლოპიანა მინგრეულ-მონგრეულ ქუჩებში, ხვდება ადამიანებს, რომელთაც სინარული და ბედნიერება დაუმარხიათ და მის მაგიერ უბედურება და ტანჯვა ჩაუსახლებიათ მათ ცხოვრებაში. ერთ დროს მხიარული, ამაყი, თავმოყვარე, მოძმის და მეგობრის, თვისტომის და უცხო ტომის მოყვარე, სიკეთით ნაკურთხი ერის შვილებისათვის ეშმაკის მოდგმას მუხთლობით აურევია გზა და ახლა გათიშულობის მსხვერპლნი გოდებით და ცრემლით რწყავენ მშობლიურ, მრავალტანჯულ მიწას, ყველა ჯურის უკუღმართობა სარეველასავით რომ მოსდებია. ამ უბედურების ალიაქოთის შემხედვარე ლოპიანას აღარ უნდა დედამიწაზე დარჩენა, ახლა აღარ აშინებს უფლის სამსჯავროს განაჩენი, ოღონდ დაეღწიოს აქაურობას. აგერ, ფართო ქუჩაზე გადააბიჯა და ხელის კვრით უკანვე გამოაბრუნა პოლიციელმა. მალე სირენების წივილ-კივილით პოლიციის მანქანებმა დაიწყეს სხვა მანქანების განდევნა. ქუჩები გადაკეტეს. მოქალაქეებსაც აუკრძალეს ტროტუარზე გავლა. ჯერ მხოლოდ პოლიციის მანქანები მიმოქროდნენ ხმაურით და წივილ-კივილით.

– ვინ უნდა გაიაროს? – იკითხა ლოპიანამ შენობის კედელთან ამოფარებით მდგარ რამდენიმე კაცთან.

– ვინც არის ამ ქვეყნის მამამთავარი. – მიიღო პასუხი.

– ფარაონი? – გულუბრყვილოთ თქვა ლოპიანამ.

იმათ გაკვირვებით შეხედეს ამ ბოსტნის საფრთხობელას.

რამდენიმე მანქანამ გაიბრინა დიდი სიჩქარით, მას სხვები მიყენენ სირენების წივილით, კიდევ პოლიციის მანქანა და გამოჩნდა შავი ლიმუზინების ქარავანი, მათ უკან ისევ პოლიციის თუ დაცვის მანქანები მისდევდნენ. დიდი სიჩქარით ჩაიარეს და ქუჩებმაც ამოისუნთქეს.

– ნეტავ რა ჯდება მაგისი გაცილებ-გამოცილება, ან თუ იცის, რა დღეშია ხალხი? – თქვა ერთმა.

– არ იცის, არ ეუბნებიან, – უპასუხა გამოპრანჭულ-გამოწკვილი-

მა ნასუქმა კაცმა.

– არც ის იცის, რომ ვშიმშილობთ?

– არა, არ იცის.

– უბუქვერობით რომ ვიხრჩობით.

– არ იცის.

– არც ის იცის, ქვეყანა თავზე რომ გვენგრევა და საშველი არა გვაქვს?

– არ იცის.

– მთელი ჩვენი ახალგაზრდობა, ვისაც კი შეუძლია საზღვარგარეთ რომ გარბის ლუკმა პურის საშონად, არ იცის?

– საიდან ეცოდინება, არ ეუბნებიან.

– რომ ვნადგურდებით და ვისპობით?

– არ იცის, – თვითდაჯერებულად პასუხობს ის კაცი.

– მთვარიდან ხომ არ არის? – იკითხა ლოპიანამ.

– მთვარიდან არ არის, – მიიღო დამაჯერებელი პასუხი.

– მაშ რა იცის, თუ არაფერი არ იცის?!

– არ იცის.

– რობოტია ეს უბედური, მაშ რა იცის?! – თქვა ერთმა მოთმინებიდან გამოსულმა.

– ყველაფერი იცის, – მიიღო პასუხი.

– ამერიკაში რა ხდება იცის?

– იცის.

– შრი ლანკაში, ან ზანზიბარში?

– იცის.

– ჩვენთან რა ხდება, რომ ვნადგურდებით, იცის?

– არ იცის.

– გარეთ ყველაფერი იცის, სახლში არაფერი არ იცის, – დაასაბუთა ერთმა.

– არ ეუბნებიან და რა ქნას, – გაამართლა იმ არვიცი-ვიციმ.

– ცოტა ნელა გაიაროს და გვკითხოს, მაგას რა სხვისი თქმა უნდა.

– არ იცის, – მიიღო პასუხი.

ლოპიანა თავის გზაზე წავიდა, თან ბუტბუტებდა:

– ყველაფერი იცის, არაფერიც არ იცის. გარეთ იცის, სახლში არ იცის. რაც უნდა იცის, რაც არ უნდა არ იცის.

პატარა სკვერში შევიდა. ლამაზი რესტორანი რომ გადმოჰყურებს. მეორე სართულის ფართე ფანჯრებიდან კაცები შემოჯდომიან მაგი-

დას, ქეიფობენ. დაბლა ადამიანები შეჯგუფებულან და სიცივისაგან იბუზებიან. მაღლა ისე ცხელა დროდადრო ფანჯრებს აღებენ, დაბლა სიცივისგან გათოშილი ქალაქის მკვიდრნი ორთქლის შებერვით ასულიერებენ გათოშილ ხელებს. მაღლიდან გასართობად ხორცის ნაჭრებს ყრიან. თან იცინიან, დაბლა მათხოვრები არ ღვანან, მაგრამ შიმშილი და გაჭირვება თავმოყვარეობის ბარიერს ლახავს, ხორცის ნაჭრებს კრეფენ, მაღლა სიცილით იჭაჭებიან.

ამ ჯგუფში ბავშვებიც არიან, უხალისოდ ჭამენ მიგლებულ ნაჭრებს და მძიმე ნალველჩაგუბებული თვალებით მისჩერებიან უფროსებს, უიმედობით რომ ჩაჰქრობიათ მომავლის სხივი.

– სანაგვეში ახლად დაბადებული ბავშვი გადაეგდო ვიდაცას, მას შემდეგ იქ ვეღარ ვეძებ სიცოცხლის გადასარჩენ მყრალ ლუკმას, – თქვა ერთმა და თავი ხელებში ჩარგო.

– სიკვდილი სანატრელი გაგვხდომია, მაგრამ, ის დალოცვილი სწორედ ახლა არ ჩქარობს. ერთი შეღავათი კი გვაქვს, ექიმი, წამალი და მკურნალობა წარსულს ჩაბარდა, აღარაფერი გვაბადია გასაყიდი და ავადმყოფობაც ნელ-ნელა ღეჭავს ჩვენს გამომხმარ სხეულს.

– ცოფიანი ძაღლის მიერ დაგლეჯილი ბავშვი დაილუპა, ნემსი არ გაუკეთეს, უფულო მშობლის შვილს.

– ჩვენ კიდევ რა გვიჭირს, გადმოგდებულ, თუ სანაგვეში ნაპოვნ ლუკმას არ ვთაკილობთ, იმათ რა ქნან, სიამაყის და თავმოყვარეობის ბარიერი რომ ვერ გადაულახიათ და ასე ნელ-ნელა გამოხრულნი უმფოთველად ბარდებიან გაუმადლარ სიკვდილს.

– ბავშვები გვეცოდებიან, მომავალი რომ არა აქვთ, და შიმშილის ბრჭყალებში მყოფნი ველარაფერს ვშველით.

– რა ცხოვრებას ვებრძოდით, რა გვინდოდა, ვისმა ნაგდებმა ჯადომ მოგვწუსხა?! სამუშაო, საჭმელ-საცმელი, ბინა, გათბობა, სინათლე და ყოველივე ცხოვრებისეული სიკეთე გვქონდა, თუ რამე მრუდდებოდა, ფუჭდებოდა, უკუღმა კეთდებოდა ისევე ამ დღევანდელი ცხოვრების ბღენძთა მიერ, მაშინ მაღალი სკამების მფლობელნთ იმ ცხოვრების საცმელში რომ ვეღარ გაძლეს ზედმეტი ქონით გასიებულებმა და აჰა, შეგვყარეს კიდევ უბედურების ხახაში.

– რა დავაშავეთ, რატომ ვისჯებით ასე, რა შეგცოდეთ ისეთი, ღმერთო, თავში საცემად და გოდებად რომ გვიქცევი სიცოცხლე?

მოთქვამდნენ, ცრემლი გაშრობოდათ უბედურებაში და უიმედობაში თავჩარგულებს.

ლოპიანა მოცილებით იდგა, ისმენდა ადამიანების მოთქმას და

სიტყვის თქმის სურვილი დაკარგოდა. ადრე ნატრობდა, როგორმე დიდხანს დარჩენილიყო დედამიწაზე, ახლა აღარ აკრთობს სულეთის მოციქულთა გამოჩენა, უხარია კიდეც ამ ცოდვების სამთავროდან თავის დაღწევა. იქ, უფლის კოლონიაში მასავით ცოდვიანებთან მოუწევს ტანჯვა, აქ უცოდველ ბავშვთა უბედურებას როგორ უნდა გაუძღლოს. ლოპიანას სხეულს თანდათან ეუფლება სიკვდილი, სულიც ამოდრობაზეა, იცის, რომ ყოველივე ეს უფლის სასჯელის მონატრების გამო ხდება, ისეთი გაწამებული და საშინელი ყოფა დახვდა აქ, დედამიწაზე, რომ ეჩქარება, დროზე დაეღწიოს აქაურობას და მიიღოს შვებად უფლის მკაცრი განაჩენი.

ზევთ ისევ მოვიდნენ გართობის ხასიათზე და ლოპიანას კატლეტის ნაჭერი ესროლეს.

– აბა, თუ დაიჭერ, შე მაწანწალავ! – მოაყოლეს კატლეტს ეს „ფროტოსანი“ ნათქვამი.

ძლივს დაიხარა, კატლეტის ნაჭერი აიღო და შენობის ფართე მინას მიათხლიშა.

– ვაა, რა წიხლებს იქნევს ეგ ოხერი, ეცოტავა ალბათ, – ზევით ახარხარდნენ. ახლა მთელი თეფშით გადმოაყარეს კატლეტი.

– ადამიანებო, აკრიფეთ, მიირთვით, ბავშვებს აჭამეთ, – ბუტბუტებს ლოპიანა.

ზევიდან შენიშნეს, რომ ეს ყველაზე საცოდავი არსება მათ მიერ მიგდებულ ლუკმას არ ეკარება. ახლა ძეხვის ნაჭრები ესროლეს. ლოპიანამ ბავშვებს დაუძახა და გაუნაწილა. ზევით ხარხარი შეწყვიტეს, ეწყინათ.

– შეხედე, რას ბედავს ეგ მაწანწალა, ჩვენი მიგდებული ლუკმა არ იკადრა! – გაბრაზებით თქვა ყველაზე ნებიერმა ამ ნებიერთა შორის და მიმტანი იხმო.

– აიღე ზონჩა, ბლომად დააწყე გემრიელი საჭმელ-სასმელი, ჩაუტანე და მის გასკდომამდე გაძღომას გვაყურებინე. ეგ პარაზიტი შიმშილა მალე ღორივით დაიწყებს თავისი ბინძური ღინგით ბავშვების გაყრას, – ნათქვამით ნასიამოვნები ახარხარდა.

ლოპიანას ზორჩა დაუდგა მიმტანმა და უბრძანა:

– ბოლომდე ჩახეთქე, სხვებს აყურებინე, როგორ ამოიყორავ მუცელს, თუ სულ არ შეგიჭამია, ისე მიგთეთქავ, მათხვრობა კი არა, თავშესაფრის გზა დაგავიწყდეს!

ლოპიანა ამოდრავდა, სახსრებმა ჭრაჭუნე და ჭრიალი დაიწყეს, მიმტანს თვალებში ჩახედა და თავისი მიცვალებულის ხელები გაუ-

წოდა, ძლივს გასაგონად, მაგრამ რალაც იმქვეყნიური იღუმალებით შენელებული არაადამიანური ხმით უთხრა:

– რალას უცდი, მიმთეთქვე, შე უბედურო, ლაქიავე, მუცლის, მყრალი სხეულის მონავ! ჩემი თავი გამჭირებია, ახლა შენიც უნდა შევავედრო უფალს, შე ეგოისტი სხეულის ტყვევ! – მიმტანი პირს ადებს, უნდა ამოიღრიალოს, მაგრამ ხრიალის გარდა სხვა ბგერა არ სცდება მის ბაგეებს; შიშით კანკალებს; მოლაპარაკე ცხედარი კი განაგრძობს: – მათხოვარი მე ვარ თუ შენ, ვის წილს ხეთქავთ თუ იცით?! არ შეგერგებათ, არა, როცა თქვენს ირგვლივ ადამიანები შიმშილით იხოცებიან. იცოდეთ, ძალიან მკაცრი იქნება უფლის განაჩენი!

მიმტანმა სახსრების დამბლა დამლია, უკან-უკან წავიდა; პატარა ბურქს გადააწყდა და გადაყრავდა. ახლა კი იმძლავრა შიშმა, საშინელი ძალით იღრიალა და გაიქცა. რესტორანში არ შესულა, გაიქცა უმისამართოთ, თავდაუზოგავად გარბოდა სადღაც შორს, რაც შეიძლება შორს ამ რალაც იმქვეყნიური მოლანდებისაგან.

ლოპიანა იქ მყოფთ მიუბრუნდა. ქალები, კაცები და ბავშვები შეჯგუფებული მისჩერებოდნენ, არ ეშინოდათ, არც გაქცევას არ აპირებდნენ. ლოპიანას სტუმრობით რალაც შვება იგრძნეს, იქნებ ეს შვება გაწამებული სიცოცხლიდან თავის დაწლევის იმედი, ან იქნებ ამ ცხოვრების პარაზიტთა რისხვის გამოჩენის სურვილი იყო. ერთი წამოდგა წინ და თამამად ჰკითხა: – ვინა ხარ შენ, უცნაურო არსება?

– მე უბედური სული ვარ, ეგოისტი და ბოროტი სხეულის მონადყოფილი. ნეტავ მეც მრგებოდა თქვენი ბედი, სანამ უძლები ლემი ცოდვების სიბინძურეში დამსვრიდა. ბედნიერნი ხართ თქვენ, უფლის რჩეული და წმინდა სულის ერის შვილები, რამეთუ არ ავიწყდებით უფალს და საუფლო სავანეს გიმზადებთ იქ ამქვეყნიური ტანჯვა-წამების მტვირთველთ. მე ისინი მეცოდებიან ბინძური ლემის ტყვეები კატლეტებს რომ გვესვრიან ზემოდან.

იმათ კი ზევით ხმაური და სიცილი შეწყვიტეს. ხასიათი წაუხდინათ მიმტანის დაფრთხობამ.

– რა უგლო, უკბინა მაგ შობელძალმა? – იკითხა ერთმა.

– აქ ქეიფის სურვილი აღარა მაქვს, წავიდეთ და ეგ მაწანწალაც წამოათრიეთ ჩემთან, ნახოს როგორია ცხოვრება და გასკდეს შურით, სანამ შადიმანის აბანოში მოიხარშება და წყალს გაყვება, – თქვა ნებიერთა ნებიერმა და მაგიდას აჰკრა ხელი.

დაბლა ჩავიდნენ, პირმოთნე ლაქიებს ფულები მიუყარეს და გაწკრიალებულ მანქანებისკენ გასწიეს.

– ჩემთან წამოათრიეთ ის მათხოვარი! – უბრძანა ორ ლაქიას მანქანაში ჩაჯდომის დროს. – მერე კარგად გახეხეთ სავარძლები, იმ ფეთხუმის კვალი რომ არ დარჩეს.

ოთხი უჩვეულოდ მდიდრული მანქანა სიგნალების წივილით მოსწყდა ადგილს. მეხუთის მძღოლი და ორი ლაქია ლოპიანასკენ გაეშურნენ, მხრებში ჩაავლეს ხელი, მაღლა ასწიეს და ციმციმ წაიყვანეს მანქანისკენ.

– რა მსუბუქი ყოფილა ეს ჩანჩურა, – სიცილით ამბობდნენ.

მანქანის კარებთან დაუშვეს.

– შეძგრები თუ შეგტენოთ, – სიცილით უთხრეს და ლოპიანამაც ასწია თავი.

– რა გინდათ ჩემგან? – იკითხა თავისი იდუმალი ხმით.

დაცინვის სურვილი და მხიარული სიცილი გაქრა, რაღაც ზეადმიანურმა შიშმა შთანთქა გალაღებული თავხედობა. თვალედაჭყეტილ და პირლიადარჩენილ მძღოლს კარების გასაღებად გაწვდილი ხელი გაუჩერდა, ლაქიები კი გონებადაფანტულნი ქანდაკებად იქცნენ.

ლოპიანამ გაჭირვებით გადადგა ნაბიჯი მძღოლისკენ და ააჭრია-ლა სიკვდილნაგეში სახსრები.

– სად უნდა წამიყვანო? – თვალედაჭყეტილ მძღოლს და კეფა აუწვა გამჭოლი მხერით.

– ააარსად, მეუ აარა, შადიმანმა მიბრძანა, ჩემთან წამოიყვანო, – ენის ბორძიკით და შიშის ხველებით ძლივს უპასუხა მძღოლმა.

– ვინ არის შადიმანი?

– შადიმანი დიდი კაცია, მდიდარი და ნებიერი.

– შენ ვილა ხარ?

– მე მისი მეხუთე მძღოლი ვარ.

ლოპიანამ ხელი გაიშვირა და ლოყაზე მოუთათუნა.

– მეცოდება, ჩემს თავზე ძალიან მეცოდება შენი შადიმანი.

საშინელი ცივი ხელის შეხებამ და სახსრების ჭრაჭუნმა მთლად გამოათაყვანა მძღოლი; შიშით ხველება აუტყდა.

ლოპიანა მობრუნდა და თავისი მხერით დაცხრილა ჭკუადამფრთხალი ლაქიები.

– გემსუბუქებით არა? ჩემი ცოდვების წონას ვერ გაიგებთ, ვაი, რომ მძიმე ტვირთი მკიდია, – თქვა და უკანა სავარძელში თავისი გაჯიუტებული სახსრების მტკრევით მოეწყო.

ლაქიებმა შვებით მიუხურეს კარები და ეს საშინელება გაოგნებულ მძღოლს შეატოვეს გულის გასახეთქად. ცივი ხელების კეფაში ჩაფრე-

ნის მოლოდინში მოკუნტულ მძღოლს ფრთხილად მიყავდა მანქანა.

დიდი ალაცაფის კარები ღია დახვდათ, მაღალი შენობის ფართე კიბეებთან ორი ავტომატიანი ახმახი ელოდებოდათ.

– შადიმანმა ბრძანა, ჩემს აბანოში მოიყვათო მაწანწალა, – თქვეს, მანქანის უკანა კარი გამოაღეს, ზიზლით შეყვეს ხელი, გამოათრიეს ლოპიანა და ციმციმ წაიღეს. ზედ არ უყურებდნენ, ცხვირს არიდებდნენ, მისი ნასუნთქი არ ჩავისუნთქოთო. დიდი დარბაზი გაიარეს სამ სართულად დაკიდული უზარმაზარი ჭალი რომ ბრჭყვიალებდა. ზღაპრულად მოწყობილი ოთახები, დარბაზები, ფართო ტალანები როგორც იყო მოათავეს და აგერ შადიმანის აბანოც. აქაც ზღაპრული სიძლიდრე, მარმარილოს აუზები, უამრავი მოცეკვავე ფერადი ნათურები, შადრევნები, ოქროს და ვერცხლის ჩუქურთმათა სიმრავლე. შადიმანს და მის სამ თანამესუფრეს წყალში დასველება მოუსწრიათ, ახლა ლუკულუსის გემოვნების სუფრასთან სხედან და რესტორანში დაწყებულ ფაშვის ამოყორვას აგრძელებენ.

– მოიყვანეთ? გააძვრეთ ძონძები და დიდ აუზში ისროლეთ, ნახოს როგორი ცხელია შადიმანის აბანო მათხოვრებისათვის!

გასცა განკარგულება შადიმანმა. ორმა ახმახმა თვალის დახამხამებაში შემოაფხრიწეს ტანსაცმელი ლოპიანას და აუზში ისროლეს. ახლა მოვიდნენ გონს, მათხოვრის სხეულის დანახვამ შეაკრთოთ:

– ბიჭოს, ეს რა იყო კაცო, მოჩვენებაა თუ ჯოჯოხეთის მაშხალა?! – ერთმანეთს მიაჩერდნენ შეშინებული ახმახები.

ლოპიანა ჩავარდა აუზში და ცხელმა წყალმა თავზე გადაუარა. ფეხი ვერ გამართა, ადგომა გაუჭირდა, სუნთქვა შეეკრა. ამკარად იგუდება, ხორცი ეხარშება, ეწვის. ნერონის ველის საშინელი განცდა გაახსენდა, მაგრამ ამოძვრება სხეულიდან და ტანჯვაც მორჩება. წყალი გადაყლაპა და ის იყო გაფრენას აპირებდა, რომ წვალებით დადგა ფეხზე და ზედაპირიდან ამოყო თავი. შესუნთქული წყალი გადმოღვარა და ხველა აუტყდა.

– გაყლაპა მაწანწალავ? შადიმანის აბანოში ჭყუმპალი ფლავის ჭამა ხომ არ გეგონა?! სანამ მაგრად მოიხარშები აპა, ეს ბარკალი გამოხარი და დაიხსომე, რომ მე ლუარსაბი ვარ, დაკარგული ყმა და მამული სულ მუქთად ვიყიდე და ისევ ის მებატონე ვარ. ყველას უთხარით, ყველამ გაიგოს, რომ რაც მოხდა, ფინთი სიზმარი იყო, ბატონყმობა არავის გადაუგდია. თუ ჭკუით არ ინებით, მონებად გაქცევთ სუყველას და სტამბოლში გაგყიდით, გაიგეთ?! – ხარხარებს ლუარსაბი და ყანწს ითხოვს. – მომეცით, ჩამასხით, მაჭამეთ,

გამადღეთ, ყმამ და მონამ კიდევ ლოკოს მიწა! – ისხავს ლუარსაბი ყანწიდან ღვინოს ხახაში – ისხამს და გასკლომამდე გაბერილ ფაშვზე ხელს იტყაპუნებს.

– არავინ არ უნდა დაინდო, მოაზყუე, უმუხთლე, წართვი, მოხვეტე, მოიხვეტე, სახლ-კარი გააყიდინე, ქუჩაში გამოავლე, მათხოვრად აქციე, დააბეჩავე, დააკინე, შენ კიდევ იბედნიერე, სიმდიდრეში და ქონებაში იბანავე. შენი ღრო დადგა ფარსადან და გაშალე ფრთები! – ყვირის ფარსადანი და ლუარსაბისგან მოწოდებულ ყანწში იხრჩობს თავს.

– მე ყვარყვარე არ ვიყო, თუ ფენის დასადგმელი მიწა დავუტოვო ამათ. ადრე კიდევ კარგად ვერ ვივაჟაკე, ჯერ სად არის, სუყველას ლტოლვილებად ვაქცევ, იმდენ მშობლიურ მიწას არ ვაღირსებ, მუჭით რომ დაიყარონ საფლავზე, – იმუქრება ყვარყვარე და გულზე იბრაგუნებს მუშტებს.

– ესენი არ უნდა გაერთიანდნენ, ერთი პირი არ შეიძლება ჰქონდეთ. უნდა დაეყოთ, დავაქუცმაცოთ სამთავროებად, მამულებად, საბატონოებად; ვინც ჭკვიანია, ნიჭიერია, ხალხი უყვარს და მის ბედნიერებაზე ფიქრობს, მოვსპოთ, დავამშოთ, აქედან გავაქციოთ, სამშობლოს და ერის სიყვარულის ნერგზე სიცოცხლის გადარჩენის და ლუკმა პურის შოვნის გაწამაწიის გრძნობა ვამყნოთ. ძმობის, ერთობის, თავისუფლების ბაღში მტრობა, გათიშვა და მონობის სარეველა ვახაროთ. სოციალიზმში ჩაყვინთულები მონათმფლობელობაში ამოვყურყუროთ. სამუშაო მოვუსპოთ, ყველა მეწვრილმანედ, ჩარჩად და სპეკულიანტად ვაქციოთ. ამათი გაერთიანება არ უნდა დაუშვათ, არა! – ბობოქრობს ყვარყვარე და ძმაკაცების მიერ მიწოდებულ ალავერდს ბოლომდე ცლის.

– რამ გადარია ეს უბედურები, მე პატარა, ნაჭუჭში ჩაკეტილი მანიაკი ვიყავი, ესენი მთელი ერის მასშტაბის მანიაკები, ავაზაკები, მოღალატე და ბინძური სხეულის მონები არიან, – ბუტბუტებს ლოპიანა და აუზიდან ამოსვლას ცდილობს.

– შეხედეთ რა მაგარია, ჯერაც არ მოხარშულა, არ დაშლილა, მოუმატეთ ცხელი წყალი, ნახოს როგორია შადიმანის აბანო კაღნიერთათვის! – ღრიალებს შადიმანი და აუზში წყალი დღვს.

ლოპიანას ეწვის ზორცი, მის მიტოვებას ცდილობას, მაგრამ ჯერ არ ჩანან სულეთის გამცილებლები, თორე სხეულის მიტოვების შვებას უკვე ნატრობს. კიბე მოძებნა, ერთი, მეორე საფეხურზე ააბიჯა და მხრებით ამოიმართა წყლიდან.

ორი ახმახი შიშით ენაჩავრდნილი მისჩერებია მდულარე წყლიდან

ამომავალ მოჩვენებას.

შადიმანი, ფარსადანი ლუარსაბი და ყვარყვარე ხარხარებენ, ეს ქვეყანა თავისი ჰგონიათ, ბოროტებისგან დაბუშუბულებს არ უკვირთ აუზში დატრიალებული სასწაული.

ლოპიანა კიბეზე ადის. საფეხურზე ფეხის დაბიჯება და უამრავი ფერადი ნათურა ინთება; შადრეენები მუსიკაზე ცეკვავენ; კედლებიდან სასმელ-საჭმელით დატვირთული მაგიდები გამოდის და შიშველი ლამაზმანები მზად არიან სურვილი შეუსრულონ. შორს, კუთხეში ტიტველი ქალები ცეკვავენ, შადიმანი და მისი ამქარი ძლება და ტყვრება; ლოპიანა კიბეზე ადის როგორც სიკვდილის მოლანდება.

– ზეწარი მომიტათ, – ძლივს გასაგონად ჩურჩულებს ლოპიანა, მის ბაგეებს მოძრაობის უნარი დაუკარგავათ.

ორმა ლამაზმა დედაკაცმა თეთრი ზეწარი მიუტანეს და თვითონ შიშისგან კინაღამ გონი დაკარგეს. ლოპიანამ ზეწარი შემოიხვია და მოხეიძე, მხიარულ კიბეებზე ნელი სვლით შადიმანის საკრებულოსკენ გაემართა.

ზეწარში გახვეული ლოპიანა მათ წინ დგას. გამძღრები და ლამაზ დედაკაცთა მოფერებით დაბანგულები ლოპიანას ყურადღებას არ აქცევენ. ზეწარი მოიხსნა და პირველად სხეულით მოვაჭვრე დედაკაცები დააფრთხო. სიკვდილის აჩრდილი მთელი თავისი საშინელების შეგნებით იდგა შადიმანის და მისი ამფოსონების წინაშე, პირველი ლუარსაბი დარფთხა, უცებ გამოფხიზლდა და აღრიალდა. შადიმანი და ფარსადანი არ აღრიალებულან, მდუმარეთ ელოდნენ იდუმალ საშინელებას და შიშით კანკალებდნენ. ყვარყვარე ტუჩებს იკვნეტდა, მოჩვენების არ სჯეროდა მაგრამ მაინც შემკრთალი, დაბნეული და დარეტიანებული თავისთვის ბუტბუტებდა:

– მშობლიურ მიწას იმდენსაც არ დავუტოვებ, მუჭით რომ დაიყარონ საფლაგზე.

ფეხადგმული ცხედარი კი იდგა მათ წინაშე და სიკვდილის ცივი ილუმალების საშინელებას ფანტავდა. ადულებულ წყალს ვერაფერი დაეკლო უკვე გაყინული ხორცისათვის.

– შადიმან, შენს აბანოზე საშინელი ნერონის ველის განცდა მიგემია, მაგრამ იქ დამსახურებისამებრ ისჯება ხალხი. შენ რამ გაგაბოროტა ასე, შე არნიცოდვილო, ასე რომ იმეტებ უცოდველთ, – ლოპიანას ნათქვამი მისწვდა შადიმანის ყურს და შიშისგან გონდაკარგული გაქვავდა.

ლოპიანას კიდევ რალაცის თქმა უნდოდა, მაგრამ ძალა აღარ ეყო.

ველარც ენა დაძრა და ვერც ტუჩები.

ამ დროს მოისმა მძლავრი, ყველაფრის მომწესხავი და მომაჯადოებელი ხმა:

– რამ გაგაბოროტათ არარაობად ქცეული სულებო?!

იცნო ლოპიანამ ხმა უფლისა. „რატომ შეწუნდა, ნეტავ? ალბათ ამ სიკეთედ შობილი ხალხის უბედურებამ შეაშფოთა“, – გაიფიქრა.

– გირჩევთ, რაც მოგიხვეჭ-მოგიძარცვიათ საკუთარი ხალხის კეთილდღეობას მოახმაროთ, ნუ უშლით მის გამთლიანებასა და ბედნიერ ცხოვრებას ხელს, თორე სამუდამო იქნება სასჯელი ბილწად ქცეული ლემის სამსახურში ჩამდგარი დასვრილ-დაბინძურებული სულისათვის.

უცებ დუმილი გამეფდა. მოცეკვავე შადრევნები და ფერადი ნათურები ჩაქრნენ. მიხვდა ლოპიანა, რომ უფალი წავიდა და ზეადამიანური თაყვანისცემით მონუსხულმა სიტყვის თქმის ენერგია მოიკრიბა.

– ეგ თქვენი არმად ქცეული ქონება ერის გამთლიანების, გამრავლების და გაძლიერების საკურთხეველზე დადეთ. თქვენც ჩაიცვით მამულიშვილების კვართი, თორე საზარელი იქნება უფლის განაჩენი. მე ცოდვიანი ლოპიანა გაფრთხილებთ, რამეთუ ვემზადები უფლის სასჯელის მოსახდელად. იცოდეთ, თქვენს მიერ სისხლმოწოვილი ერი გაიმართება და გაიმარჯვებს კიდევ, მაგრამ რა გემველებათ თქვენ, ცოდვების ტვირთით რომ წარსდგებით უფლის წინაშე. მეცოდებით, ძალიან მეცოდებით და სანამ დროა იხსენით თქვენი სულები. – ლოპიანამ ზეწარი შემოიხვია, ზურგი აქცია შადიმანის სუფრას და სახსრების ჭრაჭუნით გასწია გასასვლელისაკენ. ორი შიმის მთქნარებაშეყრილი ახმახი კარებთან დახვდა.

– მაჩვენეთ გზა ამ ცოდვების ლაბირინთიდან გასავლელად, – თქვა ლოპიანამ. ისინიც დიდი მოწიწებით და კანკალით გაუძღვნენ წინ.

გარეთ სიცივე ქვას ხეთქავდა, გაყინული ასფალტი კვნესოდა. სველ ტანზე ზეწარმოხვეული ლოპიანა ფეხშიშველი გავიდა.

– თბილად ჩაიცვით, თორე გაიყინებით, – მოწიწებით უთხრეს ახმახებმა.

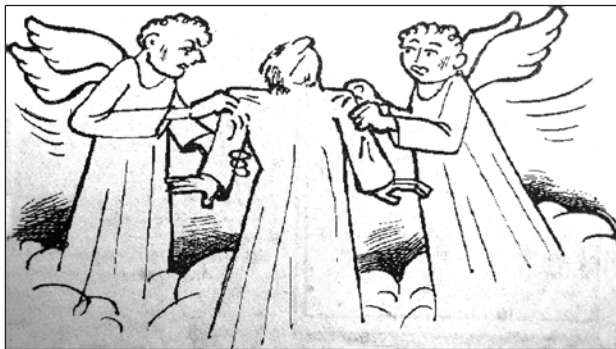
ლოპიანას მათთვის ყურადღება არ მიუქცევია, ფეხშიშველა მიაბიჯებდა სიცივისგან ყინულად ქცეულ ქუჩაზე; უჭირდა ფეხის გადადგმა, გაციებულ სხეულზე ზეწარი შეყინოდა. სულს ამოფრენა უნდოდა უკვე დიდი ხნის გაყინული ლეშიდან, მაგრამ სულეთის მეგზურები არ ჩქარობდნენ და ლოპიანაც ითმენდა ცხედარში ყოფნას.

აგერ ეკლესიაც, თავისი ყველაფრის დამფრთხობი მოძრაობით

შევიდა შიგ, ყური აღარ ათხოვა მღვდელების გახურებულ ვაჭრობას მრევლთან. შუა ტაძარში წვალებით და ოხვრით მოხარა გაყინული სახსრები და დადგა მუხლებზე. იცის ლოპიანამ, რომ ადამიანთა მიერ აშენებულ ეკლესიაში, რომელი რწმენისაც არ უნდა იყვნენ, ვისი სახელიც არ უნდა უწოდონ მას, უფალი დაეპატრონება მაინც, როგორი მცდარიც არ უნდა იყოს ლოცვები ადამიანთა, თუ ეს სუფთა და სპეტაკი რწმენის ნაყოფია, უფალი მაინც კმაყოფილია. ჰოდა, იცის ლოპიანამ, რომ თუ უფალი არაა, მისი რომელიმე მოციქული მაინც იქნება აქ. დგას გაყინული სხეულის მფლობელი მუხლებზე, სიტყვის თქმა უნდა, მაგრამ ენას ვეღარ იმორჩილებს. თუმცა რა მნიშვნელობა აქვს თქმას, როცა უფალი მისი ფიქრის ყველა ძაფს სწვდება და ფიქრობს ლოპიანა: – ვეღარ ვუძლებ, უფალო, ამდენ უბედურების ხილვას, მიხსენი დედამიწისეული ტანჯვისაგან, წამიყვანე სულეთში, რათა წამებით განვიწმინდო ჩადენილი ცოდვებისაგან.

სხეული ლოპიანა მუხლებზე დგას გაყინული და უძრავი. სული ლოპიანა ამოსაფრენად მზად არის. აგერ, მოესმა სულთა გამცილებელთა ფრთების შრიალი.

– ამათ ჩემი არ ესმით, ვერაფერი შევავნებინე, ისე არიან მოწამლული დედამიწისეული ზორციელი ცდუნებით ბოროტების მოხვეჭის და ძალადობის სამსახურში ჩამდგარნი, ვერავითარი შეგონება ვერ იხსნით უფლის სამსჯავროსაგან. მაღლობა, უფალო, რომ შეისმინე ჩემი ვედრება და დამაღწიე ამ ტანჯვის და მუხთლობის ცქერას! – უკანასკნელად ფიქრობს ლეშიდან ამოდრობისას. სულეთის გამცილებლები ამოუდგნენ მხარში. ლოპიანამ ერთხელ კიდევ დახედა თავის დედამიწისეულ სხეულს, ტაძრის შუაში მუხლებზე დამდგარი ზეწარშემოხვეული რომ გაყინულიყო. „ბოლოს ზომ გავიმარჯვე შენზე“, – გაიფიქრა ლოპიანამ და უფლის განაჩენის აღსასრულებლად შვებით შეერია სივრცეს.

უიღბლო

სიცხე ჩამოწოლილიყო წნორში. გამდნარ ასფალტს ალმური ას-დიოდა, ისე გაბოროტებულიყო, მანქანების გატარება აღარ უნდოდა, თვლებზე ეწებებოდა. ნელ ცეცხლზე შემოდგმულ ქვაბს ჰგავდა ეს პაპანაქებისაგან გათანგული ქალაქი.

ჩრდილი და წყალი ყველაზე დიდი სანატრელი გამხდარიყო. ქარი ისე გადაკარგულიყო, მცირე სიოც კი აღარ დაეტოვებინა ვერხვის ფოთლების გასატოკებლად. სიცხე სრულად და უპრეტენზიოდ ბატონობდა.

– ზვიად, გამოდი, არხზე ჩავიდეთ! – დაუძახა ზვიად ჯიქურიშვილს მისმა მეზობელმა დათამ, რომელიც ეზოში შემოსულიყო ოთხი თანატოლი ბიჭის თანხლებით. ნიკო, შალვა, ნუგზარი, ანზორი. ერთნაირად იყვნენ ჩაცმულები უსახელებო მაისურებში და გრძელ, დაკერებულ და პირვანდელ ფერდაკარგულ შარვლებში. ფეხზე ჯღან-დადებული და ნაკერგარღვეული, ქუსლებშიჭყლეტილი ფეხსაცმელი ეცვათ, ტიტველი სხეულის ნაწილები ისე დასწვოდათ მზეზე უდაბნოს ბელუნიები გეგონებოდათ. თავზე კი ხშირი თმა მეცხვარის ქულებით ჩამოფხატოდათ.

– ახლავე, მოვიდვარ! – გაეხმიანა ბიჭებს, მოწიწებით გადაკეცა წიგნის ფურცელი, დახურა, ფრთხილად დადო ტახტზე და კიბეზე ჩაირბინა.

– რას უზიხარ, ბიჭო, შინ კრუხვით, ჩვენ მთელი წნორი მოვიარეთ, ახლა საბანოდ მივიდვართ და ჩემი დამსასურებაა, რომ შენც მოგაკითხეთ! – დაიტრაბახა დათამ.

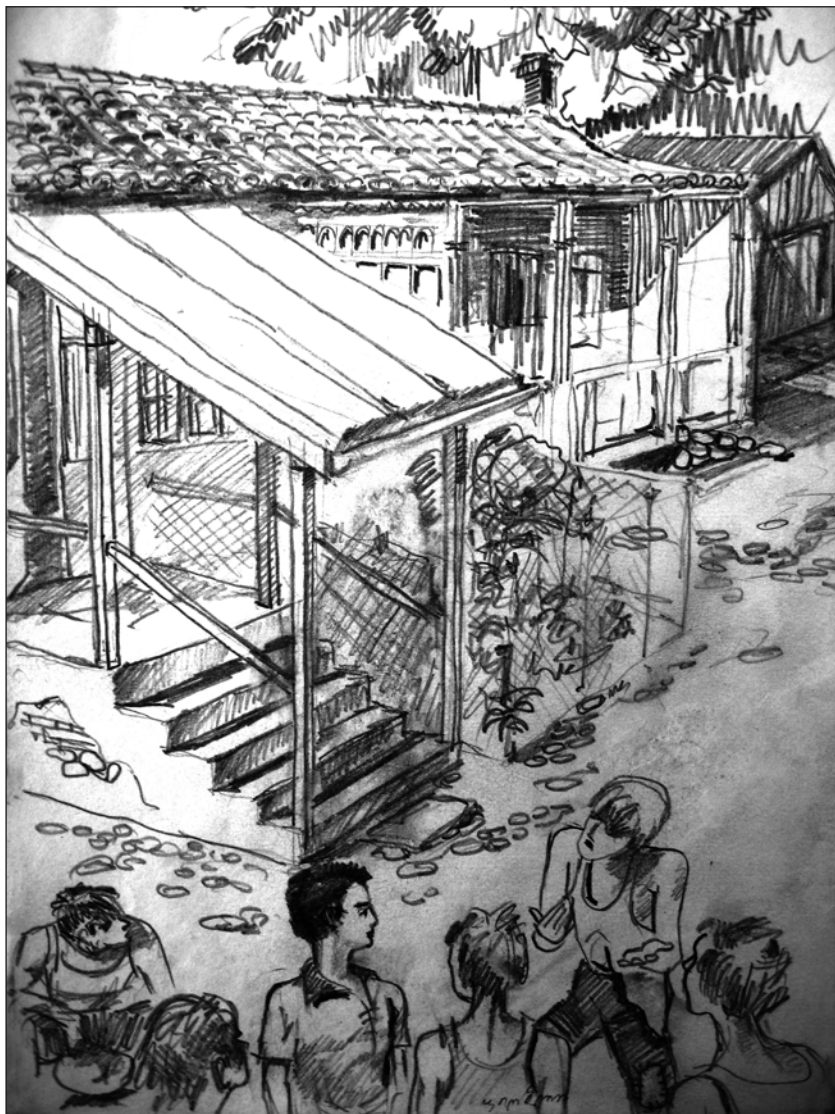
– ბიჭო, წიგნი სკოლაში ვერ ამაღებინეს ხელში, შენ რა ნახე, რომ ამ გაგანია სიცხეში კითხულობ?! – შეიცხადა ნიკომ.

– ყველაზე ძალიან ის მიკვირს, რომ არავინ არ აძალბებს, ეს კი აუტკივარ თავს იტკივებს, – გაიკვირვა შალვამ.

– ეჰ, რომ იცოდეთ, რა კარგი რამეები, სწერია, ბიჭებო, თავს აღარ დაანებებდით.

– რა სწერია? – ფარული დაცინვით შეეკითხა შალვა.

– „მაცნე მოვიდა შატლსა“... – დაიწყო ზვიადმა ემხით.

– მოიცა, თუ ძმა ხარ, ჩვენც არ გამოგვაშტერო! – შეაწყვეტინა ნუგზარმა, – წიგნის გახსენებაზე ალერგია მეძარბოვანა.

– ეტყობა ამისი საქმე კარგად ვერ არის! – გაიხუმრა შალვაძე.

– სიცხის ბრალია, თუმცა, ზამთარშიც ამ დღეშია, კაცო, მოკლელ, ყველა სეზონის გიჟია! – დაასკვნა ნუგზარმა.

– გიჟმა აი, რა იცის, – ზვიადმა ხელი სტაცა ნუგზარს და მარჯვენა კისრულით მტკვერში გაუდინა ზღართანი, ახლა შალვას გაუქანდა, ის კი ხელიდან გაუსხლტა.

– თავი დამანებე, ძმაო, და რამდენიც გინდა, იმდენი იკითხე წიგნები, ყველას მაგივრად იმდენი იკითხე სანამ ქვის სროლას დაიწყებდე, – იძახოდა შალვა და თან გარბოდა.

– ქვებისა რა მოგასხენო და ტვინი რომ მალე გადაგეწვება, ნაღია! – ბუზლუნით იბერტყავდა მტკვერს ნუგზარი.

– სჯობია გქონდეს და გადაგეწვას, ვიდრე შენსავით ბზე ეყაროს თავში! – ხმა ამოიღო ამირანმა. ყველამ გულიანად გადაიხარხარა.

– მთელი დღე ქუჩაში რომ დავატყავუნებთ, რითი ვჯობივართ? ჭიდაობაში ყველაზე მაგარია, სირბილში ვერავინ ვუსწრებთ, ცურვაში ხომ თქმა აღარ უნდა; მოდი ერთხელ ვაამბობინოთ რასა კითხულობს, იქნება ჩვენც გვეშველოს?! – გაიხუმრა ანზორმა.

– თავი დამანებე, თუ ძმა ხარ, მაგასავით ქვეყნის დარდი გავხდები და მერე რაღა მეშველება?! – შეიცხადა დათამ.

– მთისა და ბარის გასწორება უნდა და მაგ წვალეებაში მოკვდება.

ხმაურით და ყაყანით მივიდნენ ბიჭები ღრეჯის ხილთან; ხელად გაიდრეს ტანისამოსი, უწესრიგოდ მიყარეს და არხში გადაემენენ.

დიდხანს იბანავეს. დრო შეუმჩნეველად გაეპარათ. მოშივდათ. არხის პირას, ტირიფის ჩრდილში ჩამოსხდნენ.

– ერთგან ატამი ვიცი, ბიჭებო, ტოტები ემტკრევა, ისეა დახუნძლული, შეგვერგებოდა, – თავისთვის ჩაილაპარაკა ნუგზარმა.

– შეეშვი, თუ ძმა ხარ, სხვის ბალებში ხილის ქურდობა სირცხვილია, – ჩაერია ბიჭების საუბარში ზვიადი.

– სწორი ხარ, ზვიად, ქურდობა რად გვინდა, როცა ჩვენს ვენახში უფრო კარგი ატამი გვიმწიფს, – თქვა დათამ და თან ეშმაკურად ჩაუკრა თვალი ნუგზარს.

– წავიდეთ, კაცო, ესეც ხომ ქურდობაში არ ჩაგვეთვლება, – აყაყანდა ყველა.

ბიჭები წამოიშალნენ, ზვიადიც უხალისოდ წამოდგა და ბიჭებს გაჰყვა.

– შენც უნდა დაიკვეხო კაი კაცობა, ვენახში ატამი გილპება და აქამდე არ დაგვპატიჟე, – ეშმაკურად საყვედურობდნენ ბიჭები დათას.

– აბა, რა ვიცი, სხვის ბალებში ხეტიალით ჩემი გადამაწიფდა, – შეიფერა საყვედური დათამ.

– დღეს შენს ბაღში დავკრიფოთ ატამი, ხვალ ჩემსაში, ზეგ კი-

დეკ სხვისაში და ეგრე ვატაროთ დრო, – წამოაყენა თავისი გეგმა ნიკომ.

– ყველა ბალი ჩვენია, ყველა ატამიც – ჩვენი, – მხიარულად და-ადასტურეს დანარჩენებმაც.

მთავარი გზიდან გადაუხვიეს და ხეების ჩრდილგადაფარებულ ბა-ლებს შორის ვიწრო ბალახიან ორღობეს გაუყვნენ.

ზვიადი სარწყავი წყლის ბეტონის გამანაწილებელთან შეჩერდა.

– მე აქ დავიცდი! – თავისთვის ჩაილაპარაკა და ცემენტის კე-დელზე ჩამოჯდა.

– აბა, ჩემი ატამი მევე დავკრიფო და აქ მოგართვა? იქამდე მოს-ვლაც აღარ გინდა? – იწყინა დათამ.

– ქურდობის სუნი უდის მაგ საქმეს, თუ მართლა შენია, ალალი იყოს, თქვენზე, მე კი ატამი არ მინდა და თუ ისევ ქურდობას აპი-რებთ, ამოგშხამდება, დათავ, ეგ ტყუილი! – წინასწარმეტყველურად ჩაილაპარაკა ზვიადმა.

ბიჭებს, ცოტა არ იყოს, ხუმრობის ხასიათი გაუფუჭდათ, მაგრამ მაინც განაგრძეს გზა.

დიდ კაკალს გასცდნენ. გზიდან გადაუხვიეს და ვიწრო ბილიკზე დაწალიკდნენ. მალე მიადგნენ ერთ ფარღალალა ოთხ ბოძზე შემდგარ და დამტკრეული კრამიტით გადახურულ ქოხს. შიგ ფიცრის ტახტი და ხის პატარა სკამი იდგა, იქვე ექვსიოდე დიდ ყუთში ლოყებჩაყლე-რებული, სიტკბოჩაგუბებული ატმები ეწყო.

– ეს ქოხი კრიჭინანთ ზაქარასია, – ჩურჩულით თქვა ნუგზარმა.

– მეც აქ მოვდიოდი, გაიხედეთ, ატმებს ტოტები ემტვრევა, თუ დროზე არ შევამსუბუქეთ, ერთიანად დაილეწება, – ისე თქვა დათამ, თითქოს ატმის მოსაპარად კი არა, კრიჭინანთ ზაქარას დასახმარებ-ლად იყვნენ მოსულები.

– მოიცადეთ! სადმე აქ არ იყოს, ეტყობა, ბაზარში წასაღებად გაუშხადებია ატამი! – ფრთხილობდა ნუგზარი.

– მყიდველებიც აგერა ვართ, – წამოიძახა ნიკომ, ყუთიდან მოზ-რდილი ატამი აიღო და გემრიელად ჩაკბინა.

– ბიჭო, რალა დაკრეფილს ეცი, წადი და ხეზე მოწვიტე! – არ მოუწონა საქციელი ანზორმა.

– კაცს ჩვენთვის უზრუნია და ამაგი ხომ უნდა დავეუფასოთ?! – იხუმრა ატმით ყბაგამოტენილმა ნიკომ.

ბიჭები ატამს შეეხივნენ, ჭამით რომ გული იჯერეს, ჯიბე-უბეების გავსება დაიწყეს...

ზვიადი ცემენტზე იჯდა და ფეხებს წყალში აჭყაპუნებდა. ყოველთვის ფიქრით და ოცნებით გამოტენილი თავი ახლა გამოენთავისუფლებინა, არაფერზე აღარ ფიქრობდა, სიცარიელის გრძნობა დაპატრონებოდა.

ორღობეში ცხენის ორთვალა გამოჩნდა. კოფოზე მჯდარი კრიჭინანთ ზაქარა და მისი ცოლი საქმიანად ბაასობდნენ:

– კიდევ კარგი, რომ ორთვალა მათხოვა, თორემ ატამი ერთიანად დამილპებოდა, ახლა სალამოს ბაზარზე გატანას მოვასწრებ, ნაწილს კი ზვალ დილით ადრე გავიტან, – გეგმებს აწყობდა კრიჭინანთ ბიჭი.

– მაშა, ქა, მაშა, რა უცბად დამწიფდა, ეგ ოხერი, რაც დარჩება, დავჩირავ, – მხარი აუბა ზაქარას დედაკაცმა.

– ნეტა ვისია ის ბიჭი, ცემენტზე რომ ზის? – სახრით დაანახვა ზვიადი ზაქარამ ცოლს.

– მაიცა, ქა, მაიცა, მგონის ეფრემიანთ ქვრივის, თინასი უნდა იყოს, ძალიან სხვანაირ ბიჭს ამბობენ.

– რას უზიხარ, ბაღლო, მანდა! – რიხიანად შეუძახა ზაქარამ.

– ისე, ვზივარ, – თავისთვის უპასუხა ზვიადმა.

– თევზებს თუ იჭერ, არაფერი გამოგივა მაგ ტურტლიანი ფეხებით, ბაღე უნდა, ბაღე! – წაიოხუნჯა ზაქარამ.

ზვიადმა გოროზად გახედა წარბებს ქვევიდან ზაქარას და ისევ განაგრძო წყალში ფეხების ტყაპუნი.

– ემაგ ბიჭს ყველა კრამიტი თავის ადგილზე არ უნდა ჰქონდეს, რამდენიმე დაცურებული ექნება, – ჩაილაპარაკა კრიჭინანთ ბიჭმა და ცხენს დაუწროუწუნა.

ორთვალა დიდ კაკალს გასცდა და მოსახვევში გაუჩინარდა. ცოტა ხანს კიდევ ისმოდა თვლების ჭრიალი და მალე ისიც მიწყნარდა. არ გასულა ათი წუთი, რომ გაცოფებული კრიჭინანთ ბიჭის ღრიალი გაისმა.

– ოხ, თქვენი დედა!.. სად წამიხვალთ, ყველას გიცნობთ!

ამას ღობის ლაწა-ლწუწის და გაქცეული ბიჭების ფეხთა ტყაპატყუპის ხმა მოჰყვა.

ზვიადს უბეგატენილმა დათამ და ნიკომ ჩაურბინეს, – ჩქარა გამოიქეცი, ზაქარა კეტით მოგვდევეს, – მიაძახეს შეუჩერებლად.

მალე აქომინებული, ხელმარგილიანი მდეგარიც გამოჩნდა

– ვინ იყვნენ?! – დაუყვირა ზვიადს.

– არ ვიცი, – დინჯად უპასუხა მან.

– შენც იმათი ხარ, შენი ღედა!.. – შეივინა ზაქარამ და მარგილი შემართა.

ზვიადმა შეატყო, რომ მომხდური არა ხუმრობდა და წამოხტა.

– ფეხებს რომ შემოგამტვრევ, მერე გაიგებ, როგორია სხვის ბალში წანწალი! – დაიღრიალა ზაქარამ და გაბედულად მოუქნია ფეხებში მარგილი.

ზვიადი შეხტა, მარგილმა ფეხებქვეშ გაიშხუილა, ზაქარამ თავი ვერ შეიკავა და ინერციით მთელი წრე შემოხაზა.

გაბრაზებულმა ახლა ზევიდან ქვევით მოუქნია, ზვიადი მარცხნივ გადახტა, მარგილი წვერით მიწას დააცხრა.

ზვიადმა ზაქარას მესამე მოქნევა აღარ აცალა, უცებ ეცა, მატლეს ბისაგან დალიანდაგებული და ლპობაშეპარული მარგილი ხელიდან გამოსტაცა, ასწია და ამ დროს გაისმა ზაქარას ცოლის კვიილი:

– არ დაარტყა, შე ტყვიავასაციებელო!!! – ზვიადმა მარგილი მოიქნია და იქვე მდგარ ტირიფს შეაღწია.

პატარა ნატეხი კიდევ დარჩა ხელში, მოიქნია. ზაქარამ სახეზე აიფარა მარჯვენა ხელი. მარცხენა კი წინ გაიშვირა. მარგილის ნატეხმა ჰაერში გაიშხუვლა და ვიდაცის ვენახის რბილ მიწას დაენარცხა.

ზვიადი მოტრიალდა და უკან წავიდა; გაშტერებულმა ზაქარამ ძლივს ამოღერდა:

– გაგონილა, კაცო, შენ ბალში აღარ გიშვებდნენ, თანაც ცემით გემუქრებოდნენ?!

ხმაურზე თავიანთი ნაკვეთების ღობეებთან მოდგნენ გლეხები.

– ვისი ბიჭები არიან, ხალხო? – კითხულობდნენ.

– ეს ერთი, ეფრემიანთ ქვრივისა, თინასია, იმიტომ იკლავს საწყალი ქალი თავს, რომ ეგეთი არგასაზრდელი გამოუვიდა?! – წუწუნებდა ზაქროს ცოლი.

თავჩალუნული მიდიოდა ზვიადი.

– არ გრცხვენია, ბიჭო?! – ესმოდა აქეთ-იქიდან.

– აბა, მაგისგან რა უნდა გამოვიდეს, ისე მიდის, თითქოს ბუზიც არ აფრენიაო!..

– შენ მაიდნობ საწყალ ღედაშენს, შე არგასაზრდელო!.. – ესმოდა ზვიადს და ყველა სიტყვა ტყვიასავით ზვებოდა. მთელი სხეული ეწვოდა ბრაზისა და სირცხვილისაგან. ვინ დაუჯერებს, რომ მას თავის დღეში არავისი არაფერი მოუპარავს. თავის დღეში სიკეთისა და სამართლიანობის დამცველი რომ იყო. თავის მართლება იმთავითვე არ უყვარდა. სისხლში და ხორცში ჰქონდა გამჟღარო სიმართლე და

სულაც არა გრძნობდა საჭიროებას სხვისთვის ემტკიცებინა. არც იმას იკადრებდა დამდგარიყო და საქვეყნოდ თავი ემართლებინა. თავისი მეგობრები ამ გაბრაზებული ხალხის საჯიჯვანად მიეცა. არა და მას ყველას წილი ხვდებოდა, ხვდებოდა, მაგრამ იტანდა მოთმინებითა და სიმწარით.

არხის პირას ბიჭებს მოპარული ატამი ერთად დაეხვავებინათ და მაღიანად კბეჩავდნენ ჩაშაქრეულ, წვენმოჭარბებულ ნაყოფს. ზვიადის გამოჩენაზე წამოხტნენ და გარს შემოეხვივნენ. კითხვები დააყარეს:

- რა მოხდა?..
- ხომ არა გცემეს?..
- ჩვენგან რომელიმე ხომ არ იცნეს?

მრავალი კითხვით მისდევდნენ თავჩაღუნულ და ბოლმისაგან გასიებული ზვიადს. მას ხმა არ ამოუღია, არხის პირას უხმოდ ჩამოჯდა და მუხლბში ჩარგო თავი. ბიჭებიც იქვე ჩამოსხდნენ და ატმის ჭამა უხმოდ გააგრძელეს.

– შენც გამოქცეულიყავ ჩვენსავით, რომ გაუჩერდი სახედარივით, რა გამოძიებას შეუდგებოდნენ თუ რა? – თითქოს თავისთვის ჩაილაპარაკა ნიკომ.

– მე არც გამოძიება მჭირდება და, როცა არაფერი დამიშავებია, არც გავიქცევი, სიცოცხლის ფასად რომ დამიჯდეს, ვისაც რა უნდა, ის იფიქროს, მე ხომ ვიცი, რომ მართალი ვარ! – ღინჯად და მტკიცედ ლაპარაკობდა ზვიადი.

– მოდით, ბიჭებო, წავიდეთ კრიჭინაანთ ბიჭთან, ვუამბოთ როგორც იყო, ხომ ყველამ ვიცით, რომ ზვიადზე მართალი კაცი ამ ღუნიაზე არ დადის; რა უეყოთ, ცოტა მოგვხვდება, სამაგიეროდ ჩვენც მოგვეხსნება სინდისის ქენჯნა! – თამამი წინადადება წამოაყენა ანზორმა.

– შენ ხომ არ გაგიჟდი! ამდენი ატამი მოვიპარო და მერე მივადგე, მე ვიყავი-მეთქი, სად წავა?! რა ჩვენი ბრალია, ძმაო, ეგეც გამოქცეულიყო-რა! – შეიცხადა მიტომ.

– ეგ ისეთ ვარსკვლავზე დაბადებულა, ყველას მოსახვედრი მაგას უნდა მოხვდეს! აბა, ქვეყნის დარდი ტყუილად არის?! – ღიმილით თქვა ნიკომ და ატამი მაღიანად ჩაკბინა.

– მე მომხვდეს, კი ბატონო, მაგრამ თქვენ რა გეშველებათ?! – მზრუნველი კაცის ტონით თქვა ზვიადმა.

– შენ მოგხვდეს და საშველი ვის ექნება, მაგასაცა ვნახავთ! – ატმის თქვლევის შეუწყვეტლად თქვა მიტომ.

– არა, ძმაო, თქვენ რომ ნამუსმა შეგარცხვინოთ, ეგ არ მოხდება, იქნებ ამან მაინც გიშველოთ! – ადგა ზვიადი და არხის პირას დახვევებულ ატმის გროვას ისე აჰკრა ფეხი, რომ ყველამ წყალში მოაღინა ტყაპანი. ბიჭები არხში გადახტნენ ატმების დასაჭერად.

მიტო წამოხტა და ზვიადს წინ გაეფხორა:

– ხომ არ გაგიჟდი?!

– გიჟის ხმა მესმის! – დაუბრუნა ხურდა ზვიადმა და წყალში აფართხალებული ბიჭებისაკენ შებრუნდა.

მიტომ ხელი ჰკრა, არხში უნდოდა ჩაეგლო. ზვიადი წაბარბაცდა და თავი ძლივს შეიკავა.

– ხელის კვრა ეგრე არ უნდა! – მიუბრუნდა მიტოს. ის კი გაიქცა და არხში გადახტა, ზვიადი უკან მიჰყვა, მალე დაეწია და გაიმართა ძიძგილი წყალში. მიტო ცდილობდა ზვიადისთვის წყალში ჩაეყოფინებინა თავი და მღვრიე წყალი ეყლაპებინა.

– მაშ, ეგრე გინდა? ეხლავე გაგაგებინებ მღვრიე წყლის გემოს! – ხელი სტაცა მიტოს და ორივემ წყალში ჩაიყურყუმალავეს, მერე ხელი გაუშვა და წყლიდან ამოყო თავი, მიტოც ამოძვრა და ის იყო, უნდ ჩაესუნთქა, ზვიადმა დააჭირა თავზე ხელი, მიტომ გაიბრძოლა მაგრამ ვერაფერს განდა, სული უგუბდებოდა, ძალა აღარ ეყო და ერთი სრული უღუფა წყალი ჩაისუნთქა. ახლა უკვე უგონოდ დაიწყო ფართხალი. ზვიადმა გაგუდული ნაპირისაკენ გამოათრია, ამასობაში მეორე ჩასუნთქვაც მოასწრო და მთლად გაიბერა. ზევით გაოგნებული ამოიყვანეს, დააყირავეს, პირიდან არხის მღვრიე წყალს ასხამდა, მერე გული აერია და ნაქურდალი ატამი სულ ზევით ამოყარა.

მიტო მისავათებული იწვა. ბიჭები სიცილისაგან ფეხზე ძლივს იდგნენ.

– ხომ ვითხარი, ნაქურდალმა წყენა იცის-მეთქი! – შეახსენა ზვიადმა.

მიტოს პასუხის თავი აღარა ჰქონდა.

მზე ცივგომბორის ქედზე მიფარებას აპირებდა. ბიჭები ნელა აიშალნენ და ყაყანით გასწიეს სახლებისაკენ.

თავის ეზოს რომ მიუახლოვდა, ზვიადმა ქალების ხმამაღალი ლაპარაკი გაიგონა. ღობეს მოეფარა და ყური დაუგლო. კრიჭინაანთ ბიჭის ცოლი აღელვებული ლაპარაკობდა.

– ღედაკაცო, ატამს ვინა ჩივის, კინალამ ქმარი მარგილით მომიკლა!

– თინა, გენაცვალე, – ამბობდა მეორე ხმა, – მაგ ბიჭს მიხედვა უნდა, არ გახსოვს ამას წინათ კინალამ თოფით არ დახოცა ჩემი ბიჭი

და აქესენტას კაკო?!..

ზვიადის მწარედ გაელიმა და ეს ამბავი გაახსენდა: აქესენტის კაკოს და ამ ქალის გელას ძველი კაჟიანი თოფის დაკუთხული ლულა ეპოვნათ, კონდახი გაეკეთებინათ; ორივე ზვიადზე სამი წელით უფროსები იყვნენ. გამასროლინეთო, სთხოვათ ზვიადმა. მათ ერთმანეთს გადახედეს, კი ბატონოო, უთხრეს და გატენილი თოფი შეაჩერეს. ისიც სახლს უკან გავიდა, რამდენიმე კრამიტი ფეხზე დააყენა, მანძილი ფეხით გაზომა, წამოუწვა, დაუმიზნა და თოფს საპირისწამლებზე ანთებული ასანთი დაადო. თოფმა დაიქუხა და ყველაფერი დენთის კვამლში გაეხვია. ზვიადმა თოფი ხელში აიღო, კრამიტებთან მივიდა, ნამსხვრევებად ქცეულიყო ყველა. სახლის უკანიდან რომ გამოვიდა, გოცებულები გელა და კაკო შეეგებნენ, ცოცხალი ხარო? – ჰკითხეს. აბა, რა მომივიდოდა, კრამიტების ადგილზე მე ხომ არ ვიყავიო, – უპასუხათ ზვიადმა. პირველად გავტენეთ, ლულის განეთქვის იმედი გვქონდა, გვემინოდა, იმიტომ ვერა ვცლიდითო, უპასუხეს. მერე ხელიდან თოფი წაგლიჯეს, სასწრაფოდ გატენეს, სახლს უკან გაიქცნენ, კრამიტების სამიხზე მოამზადეს და ფეხზე რომ ადგნენ, ათიოდე ნაბიჯის მოცილებით, გატენილი თოფით ხელში ზვიადი დაინახეს. როგორი უნდა ექსპერიმენტი, ახლა გაჩვენებთო, დაუძახათ ზვიადმა, თოფი დაუმიზნათ და ასანთი რომ გაჰკრა საპირისწამლისკენ წაიღო, ბიჭებმა მოკურცხლეს, თანაც რაც ძალი და ღონე ჰქონდათ ღრიალებდნენ, გვიშველეთო. უკან თოფმომარჯვებული ზვიადი მისდევდათ. აღარც ასანთი ჰქონდა და აღარც საპირისწამლებზე ეყარა დენთი, ისე ეჭირა თოფი და მისდევდათ. მთელი უბანი შეიყარა. უფროსებმა თოფი რომ გამოართვეს, არაფერი უთქვამს, ჩუმად გაბრუნდა, ღობეს მოეფარა და გულთანად ახარხარდა. გელა და კაკო კი გარშემოხვეულ ხალხში ჩამდგარიყვნენ და მომხდარ ამბავზე ზღაპრებსა ყვებოდნენ. – ეგ ბიჭი მთლად ნორმალური არ არისო, – იმახონდნენ უფროსები.

– თინა, გენაცვალე, აბა გაიხსენე, ამ ცოტა ხნის წინათ, ჩემ სურენას ცამოწმენდილზე, მთელი უბნის თვალწინ რომ უმიზეზოდ ცემა დაუწყო, მაგ ბიჭს რაღაცა სჭირს! – ასკვნიდა ერთი მეზობლის ქალი.

ეს ამბავიც გაიხსენა ზვიადმა: სკოლიდან დაბრუნებულს შინ ერთი ფათირი¹ ეგულებოდა: ნახევარი შეჭამა, ნახევარიც დედას დაუტოვა, თუმცა შიმშილი მთლად ვერ მოიკლა.

ბიჭებში სათამაშოდ გამოსულს სურენა და ტრისტანი შემოხვდ-

¹ ფათირი ტაფაში გამოცხვარი თხელი პურია

ნენ, – ძალიანა გეშია, დღეს არაფერი გევიჭამიაო, უთხრეს. ზვიადს გული დასწყდა ნახევარი ფათირი რომ შეჭამა. ბიჭები ისევ პურზე წუწუნებდნენ. ზვიადი რაღაცას ყოყმანობდა, შინ დედის წილი ნახევარი ფათირი ეგულეობდა, ბიჭების დაპურება უნდოდა, მაგრამ დედა ეცოდებოდა, მშვიერი რომ დარჩებოდა. ბოლოს გულმა ვეღარ გაუძლო, ის ნახევარი ფათირი გამოიტანა და ბიჭებს შუაზე გაუყო, მათ სულმოუთქმელად გადაყლაპეს თავიანთი წილი. რამდენიმე ხნის შემდეგ ტრისტანი წავიდა. სურენამ დანანებით უთხრა ზვიადს: – ნეტავი ის ფათირი მაშინ მოგეტანა, მარტო როცა ვიქნებოდით, ტრისტანის წილსაც მე შევჭამდიო.

– არა მგონია, რომ ტრისტანის წილი შეგრგებოდა, – დინჯად უთხრა ზვიადმა, – მშვიერ ტრისტანზე ფიქრი არ მოგასვენებდა.

– მე კარგად ვიყო და ტრისტანს თავში ქვა უხლია!

– უჯიშო და არამზადა ხარ, სურენ!

– არამზადის ხმა მესმის!

– შენთვის სილაც კი არ მემეტება, უღირსო!

– მაშინ მე მემეტება! – ესა თქვა სურენამ, ზვიადს სილა გაუტყლაშუნა და გაიქცა.

ზვიადი არ გამოჰკიდებია. ანთებულ ლოყაზე ხელი მოისვა და ნელა წავიდა.

სურენა უბნის თავშეყრის ადგილას გაჩერებულიყო. დედაკაცები სკამზე ისხდნენ და საუბრობდნენ, ბავშვები იქვე თამაშობდნენ.

ზვიადი მივიდა და სურენას წინ ჯიქურ გაჩერდა. სურენას ხალხის იმედი ჰქონდა, ცალყბად გაიღიმა. ცოტა ხანს იდგნენ ასე, ქალებმა გაკვირვებული შეხედეს მათ. ზვიადმა არც აცია არც აცხელა და სურენას იქედნურ ღიმილიან სახეში სთხლიშა სილა, რაც ძალი და ღონე ჰქონდა. სურენა მიწაზე გაცურდა.

– რა გინდა, შვილო, გაგიჟდი?! რა დაგიშავა მაგ ბიჭმა?! – მიეჭრნენ ქალები ზვიადს.

მას ხმა არ ამოუღია, მიბრუნდა და შინისკენ გასწია.

– ყველამ ხომ დანახეთ, აბა, მე რა დავუშავე? – მოსთქვამდა თვალღრემლიანი სურენა.

– არა, ქალებო, ეგ ბიჭი თუ ნორმალური იყოს, თავი დამაჯერით! – თქვა ერთმა და ყველამ დაუკრა კვერი.

– საწყალი თინა, მაგ გიჟს თავისი სიცოცხლე შესწირა! – ვიშვიშებდნენ ქალები...

ზვიადი ზურგით მიეყუდა ღობეს და ფიქრებში ჩაიძირა...

ქალები გამოემშვიდობნენ ჯიქურაანთ ქვრივს და თავთავიანთ სახლებისაკენ გასწიეს.

ზვიადი წყნარად შევიდა ეზოში, დედა ისევ იმ ადგილას იდგა, ქალებმა რომ დატოვეს.

– ყველაფერი გავიგონე, დედა, მაგრამ თუ ჩემი გჯერა, გწამდეს, რომ მე არაფერი დამიშავებია, სხვას ნურაფერს მკითხავ, თუ ჩემი თავი გიყვარს!..

შინ შევიდა, ტახტზე წამოწვა და ვაჟა-ფშაველას „გველის მჭამელის“ კითხვა დაიწყო.

დედას ხმა არ გაუცია. კარგად იცოდა, თავისი შეილის ხასიათი, ზედმეტ დარიგებას და დატუქსვას არავითარი აზრი არა ჰქონდა; შეიძლებოდა უარესი შედეგი მოჰყოლოდა.

დიდხანს კითხულობდა ზვიადი წიგნს. რაღაც არ მოსწონდა, რაღაცაზე ჯავრობდა. დროდადრო კითხვას წყვეტდა, წიგნს დახურავდა და ოცნებაში ჩაიძირებოდა, მერე კითხვას ისევ განაგრძობდა, ემინოდა, განიცდიდა, მინდია ადამიანურ სულმოკლეობას არ აჰყოლოდა და ბუნებასთან საუბრის უნარი არ დაეკარგა.

დედა მღუმარედ აკვირდებოდა მის საქციელს და ოხვრით ყლაპავდა მოწოლილ ცრემლებს.

* * *

ზვიადმა დილით გვიან გაიღვიძა. ადგა, ეზოში ჩავიდა, პირი დაიბანა; თუთის ხეში ჩამაგრებულ ღერძზე ვარჯიში დაიწყო.

დედამ ეზოს ცოცხი მარანთან მიაყუდა და ზვიადისაკენ წავიდა, თუთის ხეს მხარით მიეყრდნო და ნელა დაიწყო.

– შეილო, ზვიად, ხომ არ აჯობებდა, ორი კვირით წითელწყაროში ნატალია ბაბოსთან წასულიყავი? იქ შედარებით უფრო გრილა, ხომ იცი, ნატალია ბაბოს როგორ უყვარხარ, ძალიან გაუხარდება!

ნატალია ბაბო, ზვიადის დედის უშვილო დეიდა იყო, ძალიან თბილი და გულისხმიერი მოხუცი. ზვიადი ხშირად ატარებდა ზაფხულის არდადეგებს მასთან. ახლა ეს ამბავიც ძალიან გაუხარდა, თუმცა, აშკარად ხვდებოდა, წითელწყაროში გაგზავნა მის დროებით გასახლებებას გაედა.

– დღესვე წავალ! – თქვა ზვიადმა.

– კარგი, შეილო, ბარგი უკვე გაგიმზადე, ისაუზმე და წადი...

პატარა ჩანთით, რომელშიც ერთი წყვილი საცმელები ეწყო (დედამ დაჟინებით სთხოვა ზვიადს წიგნები არ წაეღო), დინჯად მიაბი-

ჯებდა ზვიადი პურპროდუქტების ბაზისაკენ მიმავალ მტვრიან ქუჩაზე. გადაიარა ალაზნის არხზე გადებული საცალფეხო ხიდი, გაუყვა არხის მარცხენა ნაპირს, მერე პატარა არხს ქვევით დაუყვა, რომელშიც წყლის საშვებიდან გიჟივით მოხრიალებდა მღვრიე ნაკადი. გადარეულ წყალს გააყოლა თვალი, შიგ ჩავარდნილ კაცს ტყვიასავით წაიღებს, სადღაც ქვევით ისე, რომ ფეხს ვერაფერზე მოიკიდებს, გაიფიქრა თავისთვის.

არხის პირას წისქვილთან გაჩერდა. აქ ელოდებოდნენ მგზავრები წითელწყაროსკენ მიმავალ მანქანებს.

ხალხი კრამიტით გადახურულ წისქვილის ფარდულში იყო შეფარებული. მზე ძალუმად აჭერდა და გზის პირას პაპანაქებაში ლოდინი არავის უნდოდა.

რახრახით ჩაიარა ძველმა ტონანახვერიანმა სატვირთო მანქანამ. მგზავრებმა წისქვილიდან ხელების ქნევა და ყვირილი დაიწყეს, – წითელწყაროში წაგვიყვანეო. მძღოლმა ყურადღება არ მიაქცია, მანქანამ სვლის შეუწყვეტლად ჩაირახრახა.

– რას ყვირიხართ, – გააფრთხილა ყველანი ერთმა გამოცდილმა ქალმა, წითელწყაროში წამსვლელი თვითონ მოგვებნის!

წინასწარმეტყველური გამოდგა ამ ქალის ნათქვამი. თხუთმეტი წუთიც არ გასულა, რომ პურპროდუქტების ბაზის მხრიდან, ხენეშით გამოსულმა „ზის-5“-მა გადალახა არხის ბოგირი, წისქვილს გაუსწორდა და გაჩერდა. მანქანის კაბინიდან გათხუზული მძღოლის თანაშემწე გამოძვრა და რიხიანად დაიძახა:

– წითელწყაროში ვინ მოდის?

ათამდე ადამიანი ტომრებითა და სხვადასხვა ბარგით სირბილით გაემართა მანქანსაკენ.

თანაშემწე კაბინიდან ძარაში აძვრა და საქმიანად განაცხადა:

– კაცის თავზე ხუთი მანეთი, ერთ ტომარაზე – ორ მანეთს ავიღებთ!

– რა ამბავია! – შეიცხადა ერთმა ქალმა.

– შენ, ალბათ პირველად ხარ, თორემ აქეთ ნაკადი რომ იყო, გეცოდინებოდა, რაც ღირს მგზავრობა! – აგრძობინა თანაშემწემ ყველას, მგზავრობის გადასახადზე შელაგათი არ იქნებო.

მანქანა ნელა დაიძრა. პირდაპირ ძარის იატაკზე მოკალათებული მგზავრები გზაზე ყველა ორმოს, თავიანთი სხეულის შექანებით გრძნობდნენ.

ტიბაანის ბოლოში, ერთი მოხუცი ქალი, ორი თავმობმული და

ნილაბანდგადაფარებული ვედროთი შემოუერთდათ. მძლოლის თანაშემწემ ხელად გამოუწერა ხუთი მანეთის გადახდა.

მანქანა ხვნივით შეუღლა გელიქის ხეობას. ძარაში მხდომთა მდგომარეობა კიდევ უფრო გაუარესდა, ჩახრამულ, დიდი ქვებით დაფარულ ხევზე ტომრები და ხალხი ძალდა ხტოდნენ და ერთმანეთს ენარცხებოდნენ.

– ნელა, შე მუდრეგო, ადამიანები მიგყავს, საქონელი კი არა! – აყაყანდა ხალხი.

მძლოლს მათთვის ყურიც არ უთხოვებია, რაც შეეძლო მიასრიგინებდა თავის ბებერ ზისს წყლისაგან დაღრღნილ ხეობაში.

სოფელ ოზანის ჩამოსწვრივ, ვიწრო ყელთან, მანქანა უცბად გაჩერდა. ისევ გამოჩნდა თანაშემწის გაბურძნული თავი, ამოძვრა ძარაში და შემოჰკრა ხელი ხელს:

– აბა, ფული გადავიხადოთ!

– რა გეჩქარება, შე მამაცხონებულო, გამქცევები ხომ არა ვართ?!

– ამბოშიკის ბოლოში ავტონისპექტორი იქნება, იმას თავისი უნდა მივცეთ, – თავი იმართლა თანაშემწემ.

მეზაერებმა ფულის გადახდა დაიწყეს. ზვიადი იჯდა ვილაცის ტომარაზე და ამ ფაცაფუცს სულაც არ აქცევდა ყურადღებას. ჯერი ტიბაანელ მოხუც ქალზე მიდგა,

– გამოუშვი, ძალო, ხუთი მანეთი! – შეახსენა თანაშემწემ.

მოხუცმა ათკეც კაბაში დაიწყო ძებნა; ვერა და ვერ იპოვა ფული.

– ვერ მიპოვია, შვილო, დამაცადე, თუქურმიშამდე ვიპოვნი და გადავიხდი, – უთხრა შეწუნებულმა მოხუცმა თმაგაჩეჩილ ბიჭს.

– თუქურმიშამდე არა, სხვა რაღა გინდა! მოიტა ფული, თორემ ეხლავე ჩამოგსვამ დაბლა და იარე ფეხით! – მარჯვენა ხელი სტაცა ბიჭმა მოხუცს, დაბლა ჩამოსასამელად, მარცხენაში კი ფული ჰქონდა ჩაფლუჯუღლი.

– დამაცა, შვილო, დამაცა! – აწრიალდა საწყალი მოხუცი, მაგრამ ფული მაინც ვერ იპოვნა.

– ჩადი დაბლა! – სერიოზულად შეუტია თანაშემწემ.

ზვიადს დედამ მხოლოდ ათი მანეთი მისცა – მისვლა-მოსვლაში უნდა ჰყოფნოდა.

ველარ მოითმინა ამ თავხელი ბიჭის საქციელი, წამოხტა და წინ დაუდგა.

– ხელი გაუშვი მოხუცს!

– გირჩევნია შენი წილი ფული გაამზადო!
 – აჰა, მოხუცის ფული! – ზვიადმა ხუთი მანეთი ჩასწარა ხელში,
 – ჩემსას წითელწყაროში მიიღებ! – პასუხს აღარ დაელოდა, მიბრუნ-
 და და ტომარაზე ჩამოჯდა.

– ესლავე მოიტა, თორემ დაბლა გადაგიშვებ! – იხტიბარი არ
 გაიტეხა თანაშემწემ.

– ფულს წითელწყაროში მოგცემ, თუ თავს არ დამანებებ, გაჩვენ-
 ნებ ვინ ვის გადაუშვებს! – ფოლადი აკვესდა ზვიადის ხმაში.

– ვნახოთ, ვნახოთ, შენ თუ გადახტომა გაქვს განზრახული, ეგ
 არ გამოვა! – დაიმუქრა თანაშემწემ და ბურტყუნით ჩაძვრა კაბინაში.
 ცოტა ხანს რალაცაზე ისაუბრეს იმან და მძლოლმა და მერე ისევ
 დაიდრა მანქანა.

არბოშიკთან ოთხი უღვაშებაღერებული მკვირცხლი ბიჭი შეე-
 მატათ.

– ბიჭებო, თქვენზე სამ-სამი მანეთი იქნება, აქედანვე იცოდეთ! –
 შეახსენა თანაშემწემ.

– მაგას რალა თქმა უნდა! – დარდიმანდულად უპასუხეს ბიჭებმა
 და ძარაზე ერთმანეთზე ხელიხელგადახვეულები გაჩერდნენ.

თავწყაროსთან მანქანამ სვლას უკლო, მძლოლმა სიჩქარე შეცვა-
 ლა. ბიჭებმა ერთმანეთს ანიშნეს და ძარის უკანა ბორტიდან, საავია-
 ციო დესანტივით ჩალაგდნენ მტვრიან გზაზე.

წითელწყაროს რომ მიუახლოვდნენ, მანქანა ერთხელ კიდევ გა-
 ჩერდა, ისევ ამოძვრა თანაშემწე ძარაში, ბიჭები რომ ველარ დაინახა,
 აყვირდა:

– ლიმონა ძია, გაქცეულან!

– ოხ, მაგათი, დედა!.. – აბობოქრდა ლიმონა ძია კაბინაში.

– გამოუშვი შენი ხუთი მანეთი, თორემ ვიცი, შენც გაიტყევი! –
 შეუტია გაბრაზებულმა ბიჭმა ზვიადს.

– ფულს წითელწყაროში მიიღებ! – იყო დინჯი პასუხი.

– ლიმონა ძია, არ იხდის! – მიეჭრა ბიჭი მძლოლს.

კაბინის კარი ნელა გაიღო. საფეხურზე საშუალოზე დაბალი ტა-
 ნის კაცი გადმოვიდა, კოკარდიანი ქუდი ყალყზე შემდგარი ეხურა,
 წვერით, ვერტიკალურად, ზევით იყურებოდა, თითქოს უნდოდა, ლი-
 მონა ძიასთვის სიმაღლე მოემატებინა. ძლივს დაინახეს მგზავრებმა
 მძლოლი.

ზვიადს სახეზე ღიმილმა გადაურბინა.

– გადაიხადე ფული, თორემ ჩამოგაგდებ და გაგაბრტყელებ! –

დაეშუქრა ლიმონა ძია.

– ხელი არ აგიცდეს! – დაცინვით შეეხმიანა ზვიადი. – ფულს წითელწყაროში მიიღებთ! – დაუმატა. ლიმონა ძიამ ცოტა ხანს იფიქრა, მერე უცებ გადაწყვიტა:

– ბალო, ძარაში დარჩი, თვალყური ადევნე, არ ჩახტეს! – უბრძანა თანაშემწვეს, თვითონ კი ისევ კაბინაში შეძვრა.

მანქანა წითელწყაროს ბაზართან გაჩერდა. მგზავრებმა ძარის ყველა ბორტიდან ყაყანით იწყეს ჩამოსვლა.

ზვიადი სასწრაფოდ ჩახტა დაბლა და ტბაანელ მოხუცს მიეხმარა ვედროების ჩამოღებაში.

მძლოლის თანაშემწვე სასწრაფოდ ჩამობობდა მანქანიდან, მიიბრინა ზვიადთან, წინ დაუდგა და გამომწვევად უთხრა:

– მოიტა ფული!

ზვიადმა დამცინავად შეხედა, ბიჭს, ხელების ნაოჭებში ჭუჭყი ისე ჰქონდა ჩამკვდარი, საეჭვო იყო, მისი იქიდან გამოდენა.

– რამ გაგახარბა, ბიჭო, არა გრცხვენია?! – დამრიგებლურად უთხრა ზვიადმა.

ბიჭს შერცხვა, გაწითლდა, ხელები უხერხულად აათამაშა:

– მე რა, ჩემთვის ხომ არ მინდა? ლიმონა ძიას ყველა კაცი დათვლილი ჰყავს და ფულს ისე მთხოვს, – თვალბზევ ცრემლი მოადგა, – არ მინდა შენი ფული! – უთხრა ნაწყენმა და უკან გაბრუნება დააპირა.

ზვიადმა ხუთმანეთიანი ამოიღო და ჭუჭყიან ხელში ჩაუჭყუნა.

– ისე, ლიმონა ძიას თავს რომ დაანებებდე, უფრო კარგი ბიჭი იქნებოდი! – უთხრა და მეგობრულად დაარტყა მხარზე ხელი;

მობრუნდა, ორივე ვედრო აიღო, – წავიდეთ, ბაბო, ბაზარში, – უთხრა მოხუცს და ბაზრისაკენ გასწია.

მოხუცს ზვიადის პატარა ჩანთა ეჭირა ხელში და უკან ლოცვა-კურთხევით მიჰყვებოდა.

ბაზრის კარებთან ზვიადმა ვედროები დააწყო.

– შვილო, გენაცვალე, მომიცადე, გავყიდი პამიდორს და ეხლავე დაგიბრუნებ შენს ხუთ მანეთს.

ზვიადმა მოხუცს თავისი ჩანთა გამოართვა, – კარგად იყავი, ბაბო! – მიაძახა და, სანამ მოხუცი რამის თქმას მოახერხებდა, სირბილით გაუჩინარდა ბაზრის კუთხეში.

* * *

სალამო იყო.

გოგილაანთ უბანში დიდი ხმაური იდგა. სუყველა ეზოში, მოლზე გამოქუჩებულყო, დიდსა და პატარას საზეიმო განწყობილება ჰქონდა. წრე შეეკრათ და ბიჭების ჭიდაობას შეძახილებითა და ხარხარით უერთდებოდნენ.

უბნის ავან-ჩაგანი მძლოლი კირილე, ჯან-ლონით სავსე მხიარული კაცი, ზვიადის ყოველ გამოჩენას ჭიდაობით აღნიშნავდა ხოლმე. ზვიადი ყოველთვის მისი ფალავანი იყო და ყველაზე ძალიან ის უხაროდა, როცა იგი თავისზე უფროს ბიჭებს აქცევდა.

ზვიადს უკვე რამდენიმე ბიჭთან წარმატებით ჰქონდა ჭიდაობა დამთავრებული, რომ კირილემ დაიძახა:

– აბა, მასხარ, – ასე ეძახოდნენ რობინზონს, რომელიც ზვიადზე ორი წლით უფროსი იყო, – გამოდი და დაეჭიდე ზვიადს!

– დავეჭიდები-რა! – თამამად გადახტა წრეში მასხარა.

მესამე წაქცევის შემდეგ, მასხარამ ჭიდაობაზე უარი განაცხადა.

– ეგ წნორელ ჯიბიერებთან არი გაწაფული, – მიეხმარა მასხარას დედამისი აგრაფინა.

– შე ყველაფერში ლოხე, შენა! – პანდური მიაყოლა კირილემ მასხარას. ნაცემი, უპატრონო ძალღივით კუდამოძუებული, მასხარა ბურტყუნ-ბურტყუნით მიჯდა ლობის ძირში.

აგრაფინა ახლა ზვიადს მიუხტა:

– ბიჭო, რა არი, რომ ჩამოსვალ თან ჩხუბი და დავიდარაბა მოგაქვს ხოლმე?!

ზვიადმა მხრები აიჩეჩა.

– შე აშარო, ის გირჩევნია იმ ღონღლო ბიჭს ასწავლო ჭკუა! – შეუღრინა კირილემ აგრაფინას.

– შენი ცოლი გაწყდა წელში მუშაობით, შე უსაქმურო, დგახარ და გოგო-ბიჭებს აძიძგილაგებ! – მიუბრუნდა აგრაფინა.

– აბა, აბა! ნუ გადაამლაშე, თორე!.. – შეუბღვირა კირილემ აგრაფინას და ენა ჩააყლაპინა...

* * *

წითელწყაროში ზვიადის სტუმრობის სამი დღე გავიდა. ბიჭები ბურთის თამაშით ერთობოდნენ. ბოლოს მოსწყინდათ და ყველა აკაცი-ის ჩრდილში შეგროვდნენ.

– მოდი, ბიჭებო, ელიასაკენ წავიდეთ, – აზრი გამოთქვა მასხარა-

რამ, – იქ მზესუმზირას ბევრი გვრიტი ესევა და ვინადიროთ.

ერთხმად მოიწონეს მასხარას წინადადება. შურდულები გამართეს და ელიის გზას დაადგინენ...

მზესუმზირებს კალათები ისე დამძიმებოდათ, რომ მზის ღვენი-თვის თავი დაენებებინათ და, მხრებში გადადრეკილები, მიწას ჩაჰყურებდნენ.

– ბიჭოს, რა კალათებია, – დაიძახეს ბიჭებმა და ყველაზე დიდი თავების მოსაძებნათ ნაკვეთში გადავიდნენ.

ბევრი ეხვეწათ ზვიადი, ამ საქმეს ნუ ჩადიხართ, გვრიტებზე ვინადიროთო, მაგრამ ყური არავინ ათხოვა და მალე მზესუმზირის კალათებით დატვირთულებმა გზაზე მარტო დარჩენილ ზვიადთან მოიყარეს თავი.

– რა მშიშარა ყოფილხარ, ერთი თავის მოტეხაც ვერ გაბედე, თითო თავი ყველამ მიეცეთ, ბიჭებო! – ღიმილით თქვა მასხარამ და ერთი ყველაზე პატარა კალათი გაუწოდა ზვიადს. სხვებმაც მიბაძეს მასხარას.

ზვიადმა ხელი აუკრა მასხარას:

– ნაქურდალი შენთვის დაიტოვე, მე არა მჭირდება! – დანარჩენებსაც ხელი ჰაერში გაუჩერდათ.

– წნორმი სულ ქურდობაზე ხარ და აქ განდი ანგელოზი?! – ინტიბარი არ გაიტეხა მასხარამ.

ყარაულმა, ეტყობა, შორიდან გაიგო ქურდების შემოსევა, უჩუმრამ მიეპარა ბიჭებს და ამ საუბარში რომ იყვნენ, უცებ დასჭყვივლათ:

– ჰოი, თქვე გასაწყვეტებო! – გამოვარდა მზესუმზირებიდან და ბიჭებს მიეჭრა, – ადგილიდან ფეხი არ მოიცივლოთ!

მეველის პირველი დაყვირებისთანავე ბიჭებს ხელში აჩონჩხილი კალათები გასცვივდათ და შიშისაგან თავპირისმტვრევით გაიქცნენ.

ზვიადი იღვა მზესუმზირის თავებს შორის, ადგილიდან ფეხი არ მოუცვლია, შეგნება იმისა, რომ მას არ უქურდნია, მეველესთან პირისპირ შეყრის უფლებას აძლევდა.

მეველეს იმედი ჰქონდა, ყველანი გაიქცეოდნენ და ინერციით მიეჭრა ჯიქურ გაჩერებულ ზვიადს. ერთი კიდევ სცადა, იქნებ დავაფრთხილო ბიჭი:

– შენც იმათი ხარ, შე მამად... – ზვიადის აკვესებულ თვალებს რომ შეხედა, დასარტყმელად აწეული ხელი ცივად დაუშვა.

– ტყუილად მლანძღავ, ძია, მე ერთი თავიც არ მომიტეხნია! – მტკიცედ უთხრა ზვიადმა და გამობრუნდა.

– შენც მოგიტეხნია და იმათაც, მაგრამ, გაგიგონიათ, ხალხო, გაქცევაც არ უნდა, ლამის აქეთ მე მცემოს! – შეიცხადა მეველემ. – შენ აქაური ფერი არ გადევს, ბალო, ისინი კი ვიცანი, გოგილაანთ უბნისანი უნდა იყვნენ. მიხო! დათა! პეტო! გამოიხედეთ, ხალხო, იქნება თქვენ მაინც იცნოთ ეს ახალი ჯიშის ქურდი, ქურდი კი არა, ყაჩაღია, არავის ეპუება! – დაიწყო ყვირილი მეველემ.

ზვიადს გაახსენდა ატმის ქურდობის მწარე გაკვეთილი და ნაბიჯს მოუმატა, მაგრამ გაქცევა არ უფიქრია. გზაზე ფიცრის ღობესთან მომდგარი ორი ქალი შეეხმიანა:

– შენა ხარ, ბიჭო, მზესუმზირას რომ იპარავ?! არა გრცხვენია?! ეგ აქაური არ არის, გოგილიაანთ ნატალიას სტუმარი უნდა იყოს. ეტყობა, იქიდან მოიცილეს, ისეთი ამოსაგდები ჩანს! – არ ასცდა ზვიადს თავისი უკუღმართი ბედის განაჩენი.

სალამოთი გოგილაანთ უბანში დიდი ჩოჩქოლი იდგა. მეველე და რამდენიმე ქალი ხმამაღლა ყვებოდნენ ამ უცხო ბიჭის ქურდობის ამბავს. ხშირად მასხარას წუწუნის ხმაც ისმოდა, – რა ვქნა, რამდენი ვეხვეწეთ, მზესუმზირის ქურდობა არ შეიძლება-მეთქი, მაგრამ ძალათი წაგვიყვანა, ჩვენ ერთი თავიც არ მოგვიტეხნია, სულ იმან დაამტვრია.

გაწიწმამებული აგრაფინა იქაურობას იკლებდა: – გაგვიფუჭა ბავშვები, თუ დროზე არ წაეთრა აქედან, ყველას გაგვიყაჩაღებს. – ჩუმად იჯდა ნატალია ბაბო წიფლის კუნძზე და მღუმარედ ხვდებოდა აზვირთებული მომჩივრებისა და მეზობლების გაუთავებელ საყვედურებს.

ზვიადი კლუბის ღობის ბოძის ძირში, მწვანე ბალახზე იჯდა, თავი მუხლებში ჩაერგო და ყურს უგდებდა ღობის მეორე მხარეს ატეხილ ქარიშხალს.

სალამოთი, გვიან შევიდა შინ. ნატალია ბაბოს ხმა არ გაუცია. საჭმელი დაუდგა წინ და ჩუმად დაჯდა კუთხეში.

– ცული არაფერი ჩამიდენია, ბაბო! – მტკიცედ თქვა ზვიადმა, საჭმელისათვის პირი არ დაუღვია, ისე წავიდა დასაძინებლად.

– საწყალი გოგო, რამდენი მწარე ღლეები აქვს ნანახი ამ ბიჭის ხელში, – ჩაილაპარაკა თავისთვის და ზვიადს გააყოლა მღუმარედ თვალი. ფრთხილობდა მოხუცი, იცოდა, ზვიადის ხასიათი, პატარა წყენა და დაეკარგებოდა ბიჭი.

* * *

ბურთის თამაშით დაღლილი და გაოფლილი ბიჭები კლუბის ეზოში, დიდი აკაციის ჩრდილში მოლზე დაეყარნენ.

– რა კარგი იქნებოდა ეხლა მდინარეში ბანაობა, – ინატრა ზვიადმა.

– მოდი, კლუბის აუზში ვიბანაოთ, – წამოაყენა წინადადება მასხარამ.

– როგორ შეიძლება, მაგ წყალს დასალევად ხმარობენ! – შეეპასუხა მათში ყველაზე პატარა ნოდარი.

კლუბის ეზოში დიდი აუზი მიწაში იყო ჩადგმული, ზევიდან საგულდაგულოდ გადაეხურათ თუნუქით, ერთი მხრიდან კარი ჰქონდა. მის კამკამა წყალს ხშირად დასალევად და ზოგჯერ სახანძრო საჭიროებისათვის იყენებდნენ. სიცხისაგან გაგულულ შუადღისას გრილ აუზში ბანაობა დიდი ცთუნება იყო.

– არა, მაგ წყალს ხალხი სვამს, უსინდისობა იქნება შიგ ბანაობა! – მტკიცედ თქვა ზვიადმა.

– მალე ყველას ანგელოზებად გვაქცევ, – დამცინავად შეეპასუხა მასხარა.

ზვიადს გაახსენდა, როგორ ხმამაღლა ცრუობდა მასხარა, მზესუმზირის ქურდობას მას როცა აბრალებდა, არაფერი უთხრა, თავისთვის გაელიმა.

მასხარას ეგონა იმიტომ გაილიმა ზვიადმა, რომ გაიფიქრა – ვერ გაბედავ ბანაობასო.

– ახლა გაყურებიანებო სეირს, რა მშვენივრად გავვრილდე! – მასხარამ დაიწყო საცმელების გახდა, აკაციის ჩრდილში დაყარა და ტრუსის ამარა აუზისაკენ წავიდა, მას მეორე ბიჭიც მიყვა. დანარჩენი ბიჭები ბალიდან გაიპარნენ, – ეს ბანაობა კარგად არ დამთავრდებაო. ზვიადი ჩრდილში წამოწოლილი დარჩა, იქავე ორივე ბიჭის ტანისამოსი ეყარა.

მასხარა მიიპარა აუზთან, გადარაზული კარები გახსნა და შიგ შეძვრა, მას მეორე ბიჭიც მიყვა. ერთად ჩავარდნენ წყალში და ისეთი ტყაპატყუები და დგაფუნე ატეხეს, ზვიადს ეგონა იხრჩობიანო.

ეტყობა, ყარაულსაც მოესმა ხმაური ბალის ბოლოდან გამოიხედა, აუზის კარები ღია რომ დაინახა, ყვირილით და ქოთქოთით წამოვიდა. ბიჭები მაშინვე ამოცვივდნენ წყლიდან და გაიქცნენ, აკაციის ჩრდილში დაყრილ ტანისამოსს დასტაცეს ხელი, კუტიკარში გაძვრნენ და მეზობლის ეზოში გაუჩინარდნენ.

ზვიადი ნელა წამოდგა, შარვალი გაიბერტყა და წასვლა დააპირა, ყარაული ყვირილითა და ხელების ქნევით მოვარდა.

– ვინ იყვნენ, რომ ბანაობდნენ?!

– მე რა ვიცი?

– შენც იმათი ამხანაგი ხარ! წამოდი, სარდაფში რომ შეგაგდებ, ყველაფერს დაფქვავ! – ყარაულმა ზვიადს ხელი სტაცა და სარდაფისკენ გათრევა დაუპირა. ზვიადმა ყარაულს ხელი შეაშვეებინა და ისეთი თვალთ შებნდა, გათრევა ვეღარ გაბედა.

– უყურეთ, კაცო, შეიძლება ხელიც შემომბრუნოს, ამ მამქ!..

– ჩემგან რა გინდა, ძია, ხომ დაინახე, რომ მე არაფერი დამიშავებია? – შემრიგებლური ტონით უთხრა ზვიადმა.

– რაც დაგიშავებია, გიჩვენებ, ძალიან კარგად გიცნობ, ნატალიას დისწულის შვილი არა ხარ?! – ბურტყუნით გაბრუნდა ყარაული უკან.

იმ საღამოს კიდევ ერთი საჩივრის მოსმენა მოუხდა ნატალია ბაბოს. წინა დღის სცენა განმეორდა.

ბიჭს ყოველგვარი თამაშის ხასიათი წაუხდა, თანაუბნელებისაკენ აღარ მიუწევდა გული.

მეორე დღეს, მღუპარედ ისხდნენ ბიჭები მოედნის კუთხეში, სადაც ფეხბურთს თამაშობდნენ ხოლმე, კლუბის ეზოში შესვლას ვეღარა ბედავდნენ.

– მოდი, მინდორში წავიდეთ, – წამოიწყო მასხარამ, – შროშნებზე გავინადიროთ.

– კარგი, წავიდეთ! – წამოიშალნენ ბიჭები. – ზვიადი ადგილიდან არ დაძრულა.

– რატომ არ მოდიხარ, ზვიად? – მიუბრუნდნენ ბიჭები.

– წამოსვლა მინდა, მაგრამ რაღაცას მოიპარავთ და ისევ მე გამიხდება ჭირად! – საყვედურით თქვა ზვიადმა.

ბიჭებმა ყოყმანი დაიწყეს, მინდორში წასვლა ჩაშლანზე იყო.

– თუ არაფერს მოიპარავთ, მაშინ წამოვალ! – მტკიცედ თქვა ზვიადმა.

ბიჭები შეპირდნენ, არაფერს მოვიპარავთო და დაიმედებული ზვიადის თანხლებით გაუდგნენ გზას.

შუადღის მზემ ბიჭები ძალზე შეაწუხა. შროშნების დევნამ შედეგი ვერ გამოიღო. მხოლოდ რამდენიმე ბელურა მონადირეს. დასიცხუოლები და გაღეჭებულები ღელეში წყაროს მიადგნენ. ბლომად მოჩქეფდა სპილენძის მილში წყალი. წყარო საგულდაგულოდ ამოემენებინათ

ცემენტით, იქვე, მილის გასწვრივ, მოეწყობთ გრძელი ნავი, რომლის გვერდები მწვანე ხავსს დაეფარა, ფსკერზე კი სქლად დალექილიყო ლამი. ნელა მოძრაობდა გამჭვირვალე წყალი ნავში და გადამშვებ ღარიდან ღელეში გადაჩხრიალებდა.

ბიჭები მილს მიესივნენ, წყურვილი რომ მოიკლეს, ნავში ჩაცვივ-

დნენ და ისეთი დგაფუნე ატეხეს, რომ ფსკერზე დაღეჭილი ტალახი სულ ერთიანად გათქვიფეს წყალში. ახლა წმინდა წყლის მაგიერ, რალაც ტლაპოს მსგავსი ჭუჭყიანი მასა იდგა ნავში.

ბევრი ეხვეწა ზვიადი ბიჭებს, – წყალს ნუ ამღვრევთ, საქონლის დასალევად არის, საღამომდე აღარ დაიწმინდებაო, მაგრამ ვინ დაუჯერა? იჯდა მოშორებით, ბელტზე და უყურებდა ამ ალიაქოსს. ისე იყვნენ ბიჭები გართული თავიანთი საქმიანობით, რომ ვერ გაიგეს, როგორ მოადგათ წყალმონატრებული ნახირი. მწყემსმა რომ დაინახა ნავში აცეკვებული ბიჭები, გაცოფდა:

– თქვე შობელძაღვლებო, ეგ რა გიქნიათ! – დაიღრიალა და მსხვილი შვინდის ჯოხმომარჯვებული ბიჭებისაკენ გაქანდა.

ფხაჭავლეჯით ამოცვივდნენ ბიჭები ნავიდან და სირბილით აუყვნენ ფერდობს; მწყემსი ყველაზე პატარას, ნოდარს მისწვდა, უზომოდ გაბრაზებულმა ვეღარ მოზომა და ჯოხი დასარტყემლად მოიქნია, ზვიადმა ხელი უტაცა. ნოდარი გაიქცა, მყემსს ზვიადი შერჩა ხელში, არ მოელოდა ამხელა კადნიერებას, გაბრაზებულმა მოქაჩა ჯოხი თავისკენ და დაითრია ზვიადი, ბიჭი ჯოხს ხელს არ უშვებდა, კარგად იცოდა, როგორც ხელს გაუშვებდა, მის ზურგზე ათამამდებოდა. მწყემსმა ორივე ხელით ასწია ჯოხი, ზვიადიც თან აჰყვა.

– გაუშვი ხელი, თორემ ცემით გაგხეთქავ! – მწყემსი ცოფსა ყრიდა.

ზვიადს სხვა გამოსავალი აღარ ჰქონდა, კარგად იცოდა, როგორც გაუშვებდა ხელს, გაჯოხვა არ ასცდებოდა, ამიტომ იყო, რომ თავგანწირულად არ ანებებდა მწყემსს თავის ჯოხს.

ამ დიბგილში იყვნენ, რომ ნახირის ბოლოში მომვალმა შუახნის კაცმა მოუსწროთ და გააშველათ.

– რა მოხდა? რას დაობთ? – იკითხა მან.

– ნახე რა დღეში ჩაუგდიათ წყალი, საქონელი ვეღარა სვამს! – ჯოხით აჩვენა მწყემსმა ნავზე, რომღესაც ძროხები ახლოს აღარ ეკარებოდნენ, მილთან შეგროვილიყვნენ და დიდი მიწოლ-მოწოლა ჰქონდათ მილიდან წყლის დასალევად.

შუახნის მწყემსს ეწყინა და ზვიადს მიუბრუნდა:

– არა გრცხვენია, ბიჭო?! – უთხრა საყვედურით.

– ეს ამას არ ჩაუდენია, აგერ იმათი ბრალია, – ჯოხით აჩვენა მწყემსმა გორის თავზე შეგროვილ ბიჭებზე, – ეს კი იმათ გამოესარჩლა.

ბიჭები სირბილით დაემუნენ გორის მეორე მხარეს, მარტო ნოდარი დარჩა ადგილზე, მზვერავივით ზვიადს უყურებდა, თუ რა ხდე-

ბოლა წყაროსთან.

– ეგრე თავგამოდებით რომ დამეტაკე, აბა, ახლა რატო არ გშველიან ისინი!

– მე იმათ შველის იმედით არ გიტაცე ხელი ჯოხზე, რომ დაგერთყა იმ პატარა ბიჭისათვის, მერე მწარედ ინანებდი.

– მართალი ხარ, ისე გაგებრაზდი, რომ ჭკუა დაგეარგე, მაღლობის მეტი რა მეთქმის, – დარცხვენილად თქვა მწყემსმა.

– ვისი ბიჭი ხარ, შვილო? – შეეკითხა შუა ხნის მწყემსი.

– აქაური არა ვარ, ძია, სტუმრადა ვარ ჩამოსული.

– ვისი სტუმარი ხარ, შვილო?

– გოგილაანთ ნატალიას დისწულის შვილი ვარ.

– ჰოო, შენ თინასი იქნები, – თავისთვის თქვა მწყემსმა, – ეგრე თავგამოდებით რომ დაეტაკე ამ კაცს, ამხანაგებმა რატომ მიგატოვეს? გასაკვირია, წყალი იმათ ამღვრიეს, შენ არ მონაწილეობდი, როცა გაუჭირდათ, ისევ ამან გამოიღო თავი, იმათ კი არც აინტერესებთ ამის ბედი. ზვიადს ხმა არ ამოუღია.

– შვილო, შინ, როცა მიხვალ, ნატალია ბაბოს უთხარი, ბაღაანთ ჯანდიერი ვნახე-თქო; ჩვენ შორეული ნათესავები ვართ. უთხარი, იქნება ჩვენთან გამოგიშვას. ეს ზაფხული აქ გაატარე, სწორედ შენნაირი ბიჭები გვჭირდება. როგორც ჩამოვალ, აუცილებლად ნატალიას მეც ვეტყვი. ძალიან მომეწონა ეს ბიჭი, – მიუბრუნდა მწყემსს ჯანდიერი.

– არა ღირს, ძია, მალე უნდა დავბრუნდე წნორში, – ზვიადი წასასვლელად მოემზადა.

– მაიცა, შვილო, მაიცა! – ჯანდიერმა ზურგიდან გულა მოიხსნა, მიწაზე დაჯდა, პური, ყველი და შაშხი ამოალაგა. – ჩვენს ღარიბულ პურმარილზე უნდა დაგპატიჟოთ.

– არა, ძია, ბიჭები მშივრები იყვნენ, მე მართო ყელში არ გადამივა ლუკმა! – ზვიადი წასასვლელად მოემზადა.

ჯანდიერი გაშტერდა. თავისთვის გაიფიქრა: – ეს მათ გამო კინალამ გაჯოხეს, იმათ კი მიატოვეს და გაიქცნენ, ახლა პურის ჭამას არ აპირებს, ბიჭები მშივრები არიანო, ბარაქალა, შვილო!

– კარგად იყავით! – თქვა ზვიადმა და გზას გაუდგა.

– მაიცა, ბაღლო, მაიცა! – საჩქაროდ აიღო ერთი შოთის პური, ზედ ყველისა და შაშხის ნაჭრები დაადო ჯანდიერმა და ძალით ჩასჩარა ხელში ზვიადს. – დიდი მაღლობა, – უთხრა ზვიადმა და ჩქარი ნაბიჯით შეუდგა აღმართს.

დიდხანს უყურებდა ჯანდიერი მიმავალ ზვიადს, მერე ღრმა ფიქ-

რებში ჩაძირულმა თავისთვის ჩაიდულუნა:

– ეხ, კარგი ბიჭვი ხარ, შვილო, მაგრამ შენი ხასიათის გამო, ბევრჯერ მოგხვდება სხვისი მოსახვედრი ჯოხი ამ აღმართ-დაღმართიან წუთისოფელში!..

ზვიადს მარტო პატარა ნოდარი ელოდებოდა. გამოძევიო, უთხრა და მღუმარედ გასწიეს შინისაკენ.

ორივე კლუბის ღობესთან ჩასხდნენ და ყური დაუგდეს გოგილა-ანთ უბნის ეზოში შეგროვილი ხალხის ლაპარაკს.

– გაგიგონიათ, ხალხო, – ცხარობდა აგრაფინა, – იმ ბიჭს ახლა ძროხებისათვის დასალევი წყალი აუძღვრევია, მწყემსებს დაუჭერიათ, კარგად გაუჯოხნიათ, თურმე აღარ გამოუშვიათ.

– საწყალი ნატალია, ესლა უნდა? ისედაც ლამის გაგიჟდეს მაგ ბიჭვის გამო, – წუწუნებდნენ ქალები.

ზვიადმა ნოდარს შეხედა, ორივე მიხვდა, რომ ბიჭვებს მოეტყუები-ნათ უფროსები.

– ნოდარ, ხომ ხედავ, ჩემი გამოჩენა არ შეიძლება, წადი, ბიჭები მოაგროვე, ეს პურ-მარილი გავინაწილოთ! მარტო მე და შენ ხომ არ შეეჭვამთ?! – შევევდრა ზვიადი ნოდარს.

ნოდარმა მალე ყველანი კლუბის ეზოში მოაგროვა. ზვიადმა პურის, ყველისა და შაშხის განაწილება მასხარას მიანდო, ხმა არ დაუძრავს გამრუდებული ამბის მიტანის გამო.

ბიჭვებმა მალე გადასანსლეს მწყემსების პურ-მარილი და ახლა ხმამაღლა ოხუნჯობდნენ. ზვიადი ჩუმად იჯდა. ფეხები ბალახებზე გაემოტა, ზურგით ბოძს მიყრდნობოდა, ორივე ხელი მიწაზე დაებჯინა და ასე გაშტერებული იყო დიდხანს. რატომღაც მინდია გაახსენდა. წიგნს რომ კითხულობდა, სულ იმაზე ჯავრობდა, მინდია ცოლს რად დაუჯერა, ბუნების მოსმენის გრძნობა რად დაკარგაო. ახლა საწინააღმდეგო აზრი გაუჩნდა, ღირდა კი ასეთი ფაქიზი ბუნების ადამიანის არსებობა? არავისი ტკივილი, არავისი გაჭირვება, არავისი გულისწუხილი არ უნდა გესმოდეს, ყრუ, უგრძნობი უნდა იყო, ქვის გული გქონდეს, აი, როგორი კაცი იქნება ბედნიერი, მინდია კი უბედური იყო, სანამ ესმოდა ბუნების სუნთქვა, სანამ ყველას ჭირის მოზიარე იყო.

კლუბის ეზოში ყარაული გამოჩნდა, ბიჭვებს ეჭვით გახედა, – კიდევ მოსულან, ეს სალახანებიო, – გაიფიქრა და შორიდან დაუწყო თვალყურის დევნება.

ზვიადი გამოცოცხლდა, სახეზე ღმილმა გადაურბინა.

– მასხარ! ხომ ხარ გულადი?! პირდაპირ გააკვირვებელი ვარ შენით! – მოულოდნელად შეაქო მასხარა.

– კიდევაც რომ ვარ! – შეიფერა იმანაც.

– წამოდი, მე და შენ ერთი ვაჟკაცური საქმე ჩავიდინოთ, იქნება მეც გავხლე შენისთანა გულადი, – ხვეწნის კილო იგრძნობოდა ზვიადის ხმაში.

– რაც გინდა, ის გავაკეთოთ! – შეიფერა მასხარამ. – ნახე როგორი გულადი გავხადო!

წამოდი, აუზში ვიბანაოთ.

– აგერ, ყარაული დაგვინახავს, – ცოტა არ იყოს შეფიქრიანდა მასხარა.

– ნუ გეშინია, ისე შევიპარებით, ვერ დაგვინახავს, შეეხვეწა ზვიადი, – მე ვბედავ, შენ რა მოგივიდა, ხომ არ გეშინია?

– მე და მეშინია? წამო, ვიბანაოთ! – შეიფერა გულადი კაცის სახელი მასხარამ.

– ბიჭები ეხოლან გავიდნენ, ტანისამოსი გაიხადეს და ღობის გარეთ ქვის ქვეშ ამოდეს, მერე ღობიდან გადმოვიდნენ, ზვიადმა მოურიდებლად გაალო აუზის კარები და მასხარა შიგ შეუშვა, მერე კარები ისე მაგრამ მიაჯახუნა, რომ ყარაულის ყურადღება მიიქცია. როცა დარწმუნდა, ყარაული ხედავდა, გაქანდა და აუზში მოადგონა ტყაპანი.

– ჰოი, თქვე შობელძალღებო! – გინებით გამოენტო ყარაული.

ზვიადმა არაფრად ჩააგლო მისი ბობოქრობა და აუზში ცურვა განაგრძო. მასხარამ ამოსასვლელად გაიწია, მაგრამ მიხვდა, რომ ყარაულს ვერ გაასწრებდა, მობრუნდა და აუზზე გადებულ სქელ ძელს ამოეფარა.

კარებში ყარაულმა შემოყო თავი.

– აბა ეხლავე ამოდი, ყურები დაგახიო!

ზვიადმა ყური არ ათხოვა, ცურვა განაგრძო.

ერთი უყურე, კაცო, ამ თავხედ მაჰამდ!..

– არ შეაგინო, თორემ თავის დავიხრჩობ! – გააფრთხილა ზვიადმა.

– შენ რომ არ დაიხრჩო, მე დაგახრჩობ! – ქვა აიღო ყარაულმა და ესროლა, ზვიადისაგან სულ ახლოს დაეცა ქვა.

ზვიადმა აღარ დააყოვნა, ერთი შეფართხალეობა და წყალში ჩაყვინთა. ტალღების რგოლები მორიგეობით დაიძრნენ ნაპირისაკენ. ცოტა ხნის შემდეგ ტალღებიც გაქრნენ და ზედაპირი დაწყნარდა.

შიშისაგან დაზაფრული მასხარა ძელს ჩაჭიდებოდა და სუნთქვი-

საც ეშინოდა, ყარაულმა არ დაძინახოსო.

– ვაიმე, ხომ არ დაიხრჩო?! – შეშინებულმა წაიბუტბუტა ყარაულმა.

წყალი ისევ უძრავად იყო.

– ვაიმე, კაცო, ვაიმე! დავიღუპე! – მოუმატა მოთქმას ყარაულმა და ის იყო ღრიალი უნდა დაეწყო, მიშველეთო, რომ ზვიადმა წყლიდან ამოყო თავი. შვეებით ამოისუნთქა ყარაულმა. მერე ისევ მიეცა გული და კვლავ შეუტია ბიჭს.

– თუ არ შემეშვები, ეხლა კი მართლა დავიხრჩობთ თავს! – დაემუქრა ზვიადი.

– რა გინდა, ბიჭო, ხომ არ უნდა გამაგიყო?! – ამოდი მალლა, ხელს არ გახლებ!

– კარებს მოსცილდი და ამოვალ!

ყარაული რამდენიმე ნაბიჯით მოსცილდა კარებს.

ზვიადი ახლოს მიცურდა და დაუძახა, – კიდევ წადი იქითო. ყარაულმა შეუსრულა მოთხოვნა, – კიდევ! კიდევ! – იძახოდა ზვიადი, ისიც ნაბიჯნაბიჯ იხევდა უკან.

უცებ ამოხტა აუზიდან ზვიადი, გამოძვრა კარებიდან და ღობისაკენ მოკურცხლა. ყარაულიც მაშინვე გამოენთო, დიდი სურვილი ჰქონდა, ეს თავხედი ბიჭი დაეჭირა და ერთი მაგრად მიებეგვა.

ზვიადი ღობეს შეახტა და თვალისდახამხამებაში ზედ გადააფრინდა. პირში ჩალაგამოვლებული ყარაული ღობის შიგნით დარჩა და თავის უსუსურობის გასაფარავად გინებით იკლებდა იქაურობას.

ზვიადმა ქვის ქვეშ ამოდებული ტანსაცმელი გამოაძვრინა და დინჯად დაიწყო ჩაცმა.

შეშინებულმა მასხარამ აუზის კარებიდან გამოიხედა, დარწმუნდა, ჩემთვის არავის სცალიაო და მოკურცხლა.

ყარაულმა მაშინ მოასწრო, ფიცრის ღობეს რომ ეფოფნებოდა. ის იყო ცალი ფეხი გადაყო, მეორე მხარეს, რომ ტრუსში სტაცა ხელი, ძალუმად ჩამოსწია, სულ ერთიანად ჩამოახია და მასხარამ დაბლა გაადინა ზღართანი. ყურში სტაცა ხელი და დედიშობილა მასხარა ფეხზე წამოაყენა. ბიჭი მარცხენა ხელს სასიცრხო ადგილზე იფარებდა, ყარაული კი ისე მაგრამ ექაჩებოდა ყურს, ფეხის წვერებზე იდგა საცოდავი მასხარა. ბალის კუთხეში შეყუჟული ბიჭები სიცილისაგან იგულებდნენ.

– აბა, წამოდი! პირდაპირ დედაშენთან უნდა მივათრიო! – უბრძანა ყარაულმა და ფეხის წვერებზე აზიდული მასხარა გოგილანთ

უბნისაკენ წაათრია.

ზევიადმა ღიმილით გახეთა ამ პროცესიას. მერე შარავზაზე გავიდა, ერთმა ხორბლის ტომრებით დატვირთულმა მანქანამ ჩაუარა. ზევიადმა ხელი აუწვია, – გააჩერეო, ყურიც არავინ ათხოვა. გაცხარებული მოსავლის ალება იყო და შირაქიდან წნორის პურპროდუქტების ბაზაში ეზიდებოდნენ ხორბალს.

მეორე მანქანისათვის ხელი აღარ აუწვევია. გამოეკიდა, ძარის უაკანა ბორტს ჩასჭიდა ხელები, აფოფხდა და ტომარაზე დაჯდა. ძარაზე, წინ კაბინასთან ორი კაცი იჯდა, მათ გაბრაზებით ხელების ქნევა დაუწყეს ბიჭს, ეტყობოდა, ზევიადი არად აგდებდა მათ მუქარას, არხეინად იჯდა ნაპირა ტომარაზე. ერთი კაცი ადგა, ზევიადთან მივიდა, ხელი მოჰკიდა, და გვერდით მოისვა, მალე მათ შორის გულთბილი საუბარი გაიმართა...

მირახრახნებდა ხორბლის ტომრებით დატვირთული მანქანა ოღროჩოღრო გზაზე და თან მიყავდა ცხოვრების დინებას შეჭიდებული ბიჭი; მას კი წინ უამრავი მუხთალი მორევი ელოდებოდა, ეყოფოდა ენერგია ყველა გადაეცურა, თუ რომელიმე პირღია უფსკრულის მსხვერპლი გახდებოდა, ეს ჯერ განგების მეტმა არავინ იცოდა...

ადამიანი და ძალი

დიდი მონადირე არ გახლავართ, მაგრამ ვინმემ რომ მკითხოს, ნადირობასთან რა კავშირი გაქვსო, თავს გამოვიდებ ჩემი ათასგვარი თავგადასავალის მოყოლით.

ტყუილის მართალზე დაჭარბება მონადირის თვისებაა, მაგრამ ეს თვითგანდიდებით კი არ ემართებათ, ბუნებაში მყოფ და მის წიაღში გაზრდილ ადამიანს უკიდევანო ფანტაზია აქვს და რა ქრნას, სადმე ხომ უნდა ამოხეთქოს ვულკანივით ამ ბობოქარმა ვნებამ.

სად უნდა მოხდეს ეს, თუ არა ამბის თხრობისას შენთან, ჩემთან, სხვასთან და თუნდაც ყველასთან ერთად. ფრთხილად კი უნდა გაგანდროთ ჩემი საიდუმლო: არასოდეს მონადირედ არ მომქონდა თავი; საიდუმლოდ-მეთქი იმიტომ ვამბობ, რომ მონადირეებს შორის ამას არ ვამჟღავნებ, რადგან მათი ფანტაზიის დასაოკებლად მჭირდება ხოლმე ზოგჯერ ჩემი მცირეოდენი გამოცდილება. გამოცდილება კი იქიდან მეწყება, როცა მე და ჩემმა მეზობელმა ნიკამ ძველებური თოფის დაჟანგული, დაკუთხული ლულა ვიპოვეთ; მაშინვე გამოვთალეთ კონდახი, მავთულებით და იატაკის ლურსმნებით საიმედოდ დავამაგრეთ ჩვენი მრავალ ნატანჯი თოფის ლულა, გავტენეთ მავთულის ნაგლეჯებით და ხევში უნაყოფო ლელვის ხესთან დავაქუხეთ ჩვენი მომავალი საგმირო საქმეთა იმედი; მის ძალაში უმაღლესად დავრწმუნდით, როცა ლელვის ქერქში გაჩრილი ჩვენი „კარტეჩის“ კვალი დავინახეთ, რომელიც ახლაც ეტყობა თავგანწირული კვლევის ნიშნად.

მაშინვე აგვეშალა ნადირობის საღერდელი; რად უნდა დავგეწვა მუქთად დიდი წვითა და დავვით ნაშოვნი ღენთი, როდესაც ჩვენს ვენახში ერთი მოზრდილი ნაცარა კურდღელი მეგულეობდა, შურდულით ვერაფერი დავაკელი და ახლა ხომ ჩემს ხელში იყო იმისი სული. თოფი ხელახლა გავტენეთ და სანადიროდ წასასვლელად მოვემზადეთ, თოფი კი არა, მთელი საარტილერიო დანადგარი იყო, ერთს ხელში უნდა სჭეროდა და დაემზადებინა, მეორე კი ანთებულ ასანთს დაადებდა საპირისწამლეზე; ამ წესით დაბმულ კურდღელს თუ მოვკლავდით, ისაც დიდი გამარჯვება იქნებოდა.

სანადიროდ კი წავიდოდით, მაგრამ კურდღლის ადგილსამყოფელი რომ არ ვიცოდით, რაღა ჩვენს მისვლაზე გამოვიდოდა მანც და მანც, წინ დაგვიცუტკლებოდა და გვეტყოდა, მესროლეთ, თორემ თუ გავტოკდი, ეგ თქვენი ჟანგიანი ლურსმებით გატენილი თოფი ეშმაკმა იცის რომელ ვაზს შეამტვრევს ნაფერებ რქებსო.

ძალღი იყო საჭირო, წინააღმდეგ შემთხვევაში შეიძლება ნადირობა უიღბლო გამოგვსვლოდა. სად გვეშოვნა ძალღი?

ჩვენთვის მაშინ მნიშვნელობა არა ჰქონდა მონადირე იყო, თუ მგლის მახრჩობელა ქვაკი, მთავარია ყოფილიყო ძალღი, მის დანარჩენ ფუნქციებზე წარმოდგენაც არ გვქონდა.

ჩვენი „ჭრელო“ გავიხსენეთ, ცოტა კი შეფეფქრიანდი, მაგრამ სხვა იმაზე უკეთესი ძალღი არ გვეგულებოდა და გადავწყვიტეთ მისი წაყვანა.

ჭრელო ისეთი ავი იყო, ჭერმის ხეზე, რომელზეც მთელი დღე იყო მიბმული, ჩიტი რომ შემოვდებოდა, იქამდე უყუფდა, სანამ არ დააფრთხობდა; ბრახისაგან საკუთარ ბალანს იგლეჯდა ხშირად; ჯაჭვისა და სალაფავის გობს ენა რომ ჰქონოდათ, ჩივილით აიკლებდნენ ქვეყანას, ისეთ დღეში ავდებდა. ღამე მავთულზე გაბმული ეზოს აღმა-დაღმა ურბენდა, შინაური ყველა ფრთხილობდა, თორემ გარეულს ქუჩის გაღმა ედავებოდა. ჭრელო ჭრელი იყო და ისეთი ავი, თავის თავსაც არ ინდობდა ხოლმე, სწორედ მისი წაყვანა გადავწყვიტეთ კურდღელზე სანადიროდ.

იმისი ხასიათი ვიცოდით და მოსაქრთამავად ჩანთაში ოთხი შოთის პური ჩავდე; ჭრელო ქრონიკულად შიმშილობდა და ვიცოდით, საჭმელზე უარს არ იტყოდა.

გვიანი შემოდგომა იდგა, ხეებს ფოთლები გასვცვენოდა, ბუნება თოვლის მოსვლას ელოდა და დასახვედრად მომზადებული იყო. უფროსებს რომ დავენახეთ, ძალღის ამვებას არ დავგანებებდნენ, ამიტომ ბაღჩაში, სადაც ის იყო ჭერმის ხეზე მიბმული, ბოლოდან შევიპარე. ჭრელომ უნდობლად შემომხედა, შემომიღრინა, მიცნობდა, ხშირად სალაფავსაც ვაჭმევდი, მაგრამ ასეთი ჰქონდა ხასიათი და რას იზამ. პურის ნაჭერი გადავუგდე, ჰაერშივე დაიჭირა და სწრაფად გადასანსლა. კუდი კმაყოფილებით გააქიცინა. გული მომეცა, ახლოს მივედი და საყელურის შეხსნა დავუწყე, მიხვდა, ამვებას მიპირებნო და გაუხარდა, თამაში დაიწყო. ძლივს გამოვხსენი აბზინდა, ისარივით გავარდა ბაღჩაში, დავუძახე და კიდევ ერთი ლუკმა მივუგდე, პირი დაავლო, იქვე დაწვა, თათებს შუა მოაქცია და მაღიანად შეექცა.

ბაღჩის ბოლოსაკენ წავედი, სადაც გადამტკვრეულ ძეძვის ლობეზე უნდა გადავსულიყავი, გადაღმა კი ნიკა მელოდებოდა ჩვენი გატენილი მუსიკებით. ძაღლს დაუწერუწუნე და ლობისაკენ წავედი, ადგილიდან არ დაძრულა, ცნობისმოყვარის თუ გამორჩენის მოძლოდინე თვალი გამაყოლა. ლობეზე შევდექი, პატარა პურის ნაჭერი გარეთ გადავავდე ძაღლის დასანახად, რომელიც ისე გადაევლო ლობეს, კინაღამ მისმა ქარმა წამიღო. ძაღლმა პური შეჭამა და მოგვიბრუნდა; მე და ნიკა უკვე ერთად ვიდექით, არ მოეწონა უცხო პირის დანახვა და ღრენით გამოექანა მისკენ, პურის კიდეც ერთი ნაჭერი გადავუგდე; ასე ლოლიაობით ჩავიყვანეთ ვენახმდის და პურიც გაგვითავდა. თითქოს გაიგო, პური აღარ აქვთო, ვენახის შგესასვლელ ხრიხალში წამოსკუპდა და ავად დაგვიწყო ყურება. ჩანთაში ამოდ ვაფათურებდი ხელს, შიგ ერთი ნამცეციც აღარ დამრჩენოდა; ცარიელი ხელის ამოღება და ჭრელოს გაბრაზება ერთი იყო, ჯერ ღრენა დაგვიწყო, მერე დაიყეფა და ნიკასკენ გამოქანდა. ნადირობას ვილა ჩიოდა, საკუთარი თავი გაგვიხდა საზრუნავი. ნიკამ თოფი ხელიდან გააგდო და იქვე მდგარ შავი ლელვის ხეს შეახტა; ჭრელო ზედ შეაფოფხდა და ბიჭს რომ ვერ მისწვდა, ხეს დაუწყო ღრღნა. მე დაბლა დაგდებული თოფი ავიღე, ძაღლს დაუძახე. ხის ღრღნას თავი ანება და ჩემკენ გამოემშურა, ღრენით მოძიახლოვდა, რამდენჯერმე შემომყეფა, აშკარა იყო, კბენასაც არ დამამადლიდა.

– ამოდი, ხეზე, თორემ დაგვლევჯავს! – გამაფრთხილა ნიკამ. ძაღლის ავად დაღრჭენილ კბილებს რომ შევხედე, რჩევა ჭკუაში დამიჯდა, და ლელვის ხეს შევაფოფხდი მთელი ჩემი ალჭურვილობით. ღრენით მომყვა, შემომყეფა, გაბრაზებულმა წიხლი მოვუქნიე, იმანაც თავისი სცადა და ფეხის წვერში გამისვა კბილები; ახლა უკვე გაგულისებული ასკდებოდა ლელვის ხეს, მაგრამ მე სამშვიდობო სიმაღლეზე ვიყავ აფოფხებული, თუმცა მარჯვენა ფეხიდან სისხლი მწვეთავდა.

– თოფი უნდა დავცე ამ საოხროს! – ცრემლის ყლაპვით გავანდე ჩემი აზრი ნიკას.

– ეგ როგორ მოხერხდება, მე მაგ ტოტზე ვერ გადმოვალ და ასანთს როგორ მოიხმარ?

– აი, ნახე! – ვუპასუხე და ქამარი მოვიხსენი.

თოფის კონდახი გამხმარ ტოტზე მივყარდენი და ქამრით მაგრა მივაკარ ტოტს; ნიკამაც გადმომიგდო თავისი ქამარი და ისიც მაგრად დავახეი. თოფი ლუღით ქვევით საიმედოდ იყო მიბმული იმ ხეზე,

რომელსაც ჩვენი ჭრელო ღრენით და ყეფით ეფოფებოდა. მოცილებით ტოტზე გადავძვერი, ასანთი გაგკარ და საპირისწამლეზე დავადე. თოფმა იქუხა თუ მიწა იძრა, აღარ მახსოვს, ტოტი ფეხქვეშ გამომეცალა და დაბლა მოვადინე ზღართან. გონს რომ მოვედი, ძაღლის წკაპწკაპი შორიდან მოისმოდა და თანდათან იკარგებოდა. ნიკა თავზე მადგა.

– ვერ მოვკალით? – ვკითხე.

– მოკვლაზე რა მოგახსენო, მაგრამ ერთი ორი ლურსმანი რომ ჩაერჭობოდა, ეჭვიც არ მეპარება; სულ სიმღერით მოუსვა შინისაკენ, – ამიხსნა საქმის ვითარება ნიკამ.

მას შემდეგ თოფის ხმაზე ჭრელოს ისტერიული წკმუტუნი და ყეფა ემართებოდა ხოლმე; მე კი მარჯვენა ფეხზე სამუდამოდ დამრჩა მისი კბილების ნაკვალევი.

ამ უიღბლო ნადირობის შემდეგ გავიგე, რომ თურმე ყველა ჯიშის ძაღლს თავისი კონკრეტული მოვალეობა აქვს: ერთი სახლს დარაჯობს, მეორე ქურდის მოძებნაში ეხმარება ადამიანს, მესამე – ფრინველზე ნადირობს, მეოთხე – ღორზე, მესუთე, მეექვსე და ასე შემდეგ. მათი ფუნქციების არევა მხოლოდ გაუგებრობას გამოიწვევს და შეიძლება იმაზე უარესი შედეგიც მოჰყვეს, კურდღელზე ჩვენს ნადირობას რომ მოჰყვა.

არ ვიცი, რა ვუწოდოთ ჭრელოს მიმართ ჩემს მოქმედებას; ხეზე ვმჯდარიყავი, დავლოდებოდი, ის იყეფებდა და ბოლოს წავიდოდა, აბა რას იზამდა, ჩვენც თამამად ჩამოვიდოდით ჩვენი თავშესაფრიდან, მაგრამ, ალბათ, ფეხზე კბენამ გამაღიზიანა, იმიტომაც ჩავიდინე ესოდენ გაუპართლებელი საქციელი. რას ვერჩოდი, რა მინდოდა, ის თავის მოვალეობას უკეთ ასრულებდა, ვიდრე ევალებოდა, რა ნადირობა მოვუნდომე მთელი სიცოცხლის განმავლობაში ჭერმის ხეზე მიბმულ, გაავებულ ძაღლს. ჩემმა უცოდინრობამ და პირადმა წყენამ უმადურობის გზაზე დამაყენა, მაგრამ მოგვიანებით ისეთი უმაბურობის მოწმე გავხდი, რომ ერთხანს ეს სინანული თითქმის გამიხსუნა.

საშუალო სკოლა რომ დავამთავრე, პირველ წელს ცხვარში გავყევი პაპაჩემს. რამდენიმე დღე ვიყავ მის ბრიგადაში, მერე მომიკიდა ხელი და მეზობელ ბრიგადაში, თავის ამხანაგთან, ცხვრის კარგ მცნობთან, ვანო ბალაშვილთან მიმიყვანა, იმას ჩამაბარა და უთხრა: – ვანო, ე ბიჭს მიმიხედე, იგრე ამუშავე, როგორც ნამდვილ მწყემსს ეკადრება; მე ვერ გამიმეტებია და შეიძლება გაფუჭდეს.

დამიბოვა ვანომ ბრიგადაში, ჯაფას და მეცხვარეობის საპატიო საქმის შესწავლას არ მაკლებდა, სანამ ერთ მშვენიერ დღეს ჩვენი პაპა ვანოს მაგიერ ბრიგადირად კოლმეურნეობის ყოფილი გარაჟის გამგე არ მოგვევლნა და თან ორასი სული ცხვარიც მოაყოლა.

– ცოტა საქმეები აიფუტკნა გარაჟში, რალაც რალაცეებს მეღავებიან; ერთი წელი გავჩერდები აქ, სანამ მიწყნარდებიან ავი ენები და მერე ისევ იქაურობას მივუბრუნდები, თორემ ამ მიყრუებულ მინდორ-

ში რა გამაძლებინებს, – გამოგვიცხადა.

მწყემსთა ბინაში ყოფნა არ ინება, გვერდით, ცხვრის საკვებსა და ძაღლის ჯერს რომ ვინახავდით, ის ოთახი გამოათავისუფლა, გამოასუფთავა და ასე ვთქვათ, თავის საკუთარ კაბინეტად აქცია ისე, რომ თუ მხედველობაში არ მივიღებთ, იმ ორას სულ ცხვარსა და მის ყოფნას გვერდითა ოთახში, ჩვენ ყოფაში დიდი არაფერი შეცვლილა.

დანარჩენები, როგორც ვცხოვრობდით ძველებურად, ისევე დავრჩით, ვანო პაპაც ჩვეულებრივად ასრულებდა მწყემსის მოვალეობას, სულაც არა სწყენია ბრიგადირობიდან გადაყენება, ის ხომ სულით და ზორციტო მეცხვარე იყო და ბრიგადირობას მხოლოდ ამხანაგების თხოვნით ითავსებდა.

გარაჟის გამგეს ტიგრანა ერქვა, სულ იმ ორას ცხვარს უტრიალებდა, არაფერი არ აინტერესებდა და არც გულზე ეხახვებოდა; დღეებს თითებზე ითვლიდა, უკან მიბრუნებას ჩქარობდა. მწყემსებმა ასე თუ ისე მიიღეს და შეეგუენენ მის ბრიგადირობას, მაგრამ ძაღლებმა, შვიდნი იყვნენ, ვერაფრით შეითვისეს ის კაცი. პირველსავე დღეს საჩენის კიბესთან დაწოლილ მურიას წიხლი ამოჰკრა. – ჰაგა, შე საოხროვ, აქ რას დავდებულხარ! – უყვირა. ძლიერი, მორჩილი და ზვიადი იყო მურია, ასეთ დამცირებას ის ვანო პაპასგანაც არ მოითმენდა და ეს ვინ იყო, ვიღაც ახლად გამომცხვარი უფროსობას რომ ჩემულობდა; ბინაშიც მწყემსების ხათრით შეუშვა თორემ... მურია ლომივით აიჯაგრა და ისე დაიბუბუნა, კედლები შეირხა, მის ხმაზე შვიდივე ძაღლი იქ გაჩნდა, ტიგრანამ ოთახში შეასწრო, თორემ ძვირად დაუსვამდნენ კადნიერებას. მას შემდეგ ისე ცხოვრობდა, როგორც ამოსაფრქვევად გამზადებულ ვულკანზე, ძაღლები აშკარად არ ესხმოდნენ თავს, მაგრამ მის დანახვაზე ერთმანეთს რაღაცას ღრენით მანც ჩაულაპარაკებდნენ ხოლმე, ტიგრანა კი ოთახიდან კომბალისა და თავისი განუყრელი თოფის გარეშე არ გამოდიოდა.

– იქნება გვეცადა, ძველებური აბჯარი გვეშოვნა სადმე, მაშინ მთლად დაზღვეული იქნებოდა.

– აბჯარი კი არა, მურიას და ბოლვერას ჩვენი ხათრი რომ არა ჰქონდეთ, ტიგრანა ტანკშიც რომ იჯდეს ვერ გადაურჩებოდათ. – ხუმრობდნენ მწყემსები.

მურია დედალი ძაღლი იყო, ბოლვერა კი – მამალი; დანარჩენები ყველა მათი შთამომავლები იყვნენ, მათ ოჯახს ეკუთვნოდნენ. მარტო ვანოს ბრიგადაში კი არა, ბოლვერასა და მურიას ნამრავლით მთელი მეცხვარეობის ფერმა ამაყობდა. მძლავრი კაკკასიური ნაგაზები მგლის

სსენებას აქრობდნენ ბინების სიახლოვეს, ცხვარს ხომ მწყემსებივით უკლიდნენ.

ნოემბერი იყო. ტარიბანაში ვიდექით. დილით ცხვარი ორ ფარად გაყვეს, ერთი ხრამს გაღმა, ბინიდან მოცილებით წავიდა საძოვარზე, მეორე კი იქვე, ახლოს, გორის ფერდას შეეფინა. მწყემსებს როგორც წესი, რომელი ძაღლის გაყოლაც უნდოდათ, იმას დაუძახებდნენ ხოლმე, დანარჩენები ბინაზე რჩებოდნენ. ხრამს გაღმა საძოვრად წასულ ფარას ბოლვერა გაჰყვა. საღამოთი ცხვარი მორეკეს, დააბინავეს და სანამ დავიძინებდით, ბინაზე შევიკრიბეთ.

– რაღაცა, ბოლვერას ვერ მოვკარ თვალი, ხომ არავინ იცის, რა იქნა? – იკითხა ვანო პაპამ.

– დილას მე გამომყვა ხრამს გაღმა, – თქვა ციხელომ, რომელიც თავის დაუდევრობით ცნობილი იყო, – ჰოდა, – იქიდან რომ მოვბრუნდი, აღარსად ჩანდა.

– მემრე, არ დაუძახე?

– ხრამს გამოღმა რომ გადმოველ, მაშინ გავიგე, ერთიორჯერ კი შევძახე, მაგრამ ცხვარს თავს ხომ არ დავანებებდი.

– აქ რომ მოხვედი, რატომ არა თქვი, შე დამთხვეულო! არ იცი, რომ ბოლვერა შემთხვევით არ ჩამოგრჩებოდა?! – გაუბრაზდა ვანო პაპა. – რომელი ცხვარი დაგაკლდა, ვერც ეგ გაიგე?

– ცხვარი რაზე უნდა დამკლებოდა?

– ბიჭო, ე ტიგრანას მოყვანილი ცხვრები, ეშმაკმა იცის ვისია, ან რა საქმეს ემსახურებიან, გზათა უკან ყრიან ბატკნებს, დოლი მაგათ არ იციან და წესრიგი, ეტყობა რომელიმემ მოიგო და ჩამოგრჩა, ბოლვერა თავს არ დაანებებდა, ვერ უნდა მიმხვდარიყავ, შე ბოთე! საწყალი ძაღლი, მგონი გველოდება, მოვლენ და მომეხმარებიანო; აბა, რა უნდა გელაპარაკოს კაცი! ბიჭო, რამდენი ხანია ჩვენთანა ხარ და ამ დალოცვილ მწყემსობას ალლო კი ვერ აუღე! – გაუბრაზდა ყურებჩამოყრილ ციხელოს პაპა.

ამ დროს თავისი ოთახიდან ტიგრანა გამოვიდა, ფიცრის კედელს იქით ყური მოეკრა საუბრისათვის, მაგრამ კარგად ვერ გაურკვა საქმის ვითარებაში და ცნობისმოყვარობამ ველარ მოასვენა.

– რას ამბობდით, რა მოხდაო? ცხვარი დაიკარგა თუ ძაღლი, ვერ გავიგე კარგად? – იკითხა.

– ძაღლი დაიკარგა, მაგრამ სად წავა, აი ცხვარი კი გვაფიქრებს, მგლებმა არ გავლიჯონ, – უპასუხა შეწუხებულმა ვანო პაპამ, – მოსაგებად ჩამორჩა ალბათ და...

– ცხვარს თქვენი ძაღლების მეტი მგელი რად უნდა! ცხვარი ჩამორჩა და ძაღლიც მშვენივრად დანაყრდება, – დაასკვნა ტიგრანამ.

– შენ ნამდვილ ცხვრის ძაღლს არა სცნობ, თორემ მაგას არ იტყოდი, – გაუნაწყენდნენ მწყემსები.

– თქვენა სცნობთ, და ხვალ პირსისხლიანი რომ მოგადგებათ, მაშინ ხომ დაიჯერებთ.

– ეს, რა გელაპარაკოთ, უმაღ ვირი ხეზე გავა, ვიდრე ჩვენი ძაღლი ცხვარს შეჭამს! – დაასკვნეს მწყემსებმა.

– მაგას სულ მალე დაგიმტკიცებთ, გათენდეს!

– იმ შენი გარაჟის მანქანებისა ჩვენ უფრო მეტი გვექმის, ვიდრე შენ ცხვრისა. ბიჭო, შენ ანბანიც კი არ გინდა გაიგო, ბრიგადირად რომ დაგნიშნეს, ის ხომ არ დაუვალვებით, ცხვრის უნახავმა მწყემსებს მეწყემსობა ასწავლეო, დაგვიჯერე, თუ ცოტა რამ გინდა გაიგო მეცხვარეობისა! – უსაყვედურეს მწყემსებმა.

ტიგრანა იმ კატეგორიას არ ეკუთვნოდა, ვინმესთვის რამე დაეთმო, ან თავისი აზრი უკანვე წაეღო, მტკიცედ იდგა იმ აზრზე, რომ ძაღლი ცხვარს შეჭამდა. მწყემსებმა ვერაფერი შეასმინეს და მასთან დავას შეემუნენ, შეაყარე კედელს ცერცვიო, ხელი ჩაიქნიეს და სხვა თემაზე გადაიტანეს საუბარი, ბოლოს ისიც დაადგინეს, რომ ცხვარი შეიძლება ტიგრანასი ყოფილიყო, რადგან წარამარა ისინი იგებდნენ ბატკნებს; ბრიგადაში დოლის დაწყებას კი თებერვლის მეორე ნახევრიდან ვარაუდობდნენ.

– ხომ ვთქვი, ეგ თქვენი ძაღლები სულ დაჭამენ, რაც ცხვრები მომიყვანია! – აყვირდა ტიგრანა. – რად გინდათ ეგ საოხროები, რის მაქნისები არიან, ამოდენა სალაფავს აოხრებენ, რაც აქა ვარ მგელი არ მინახია, თუ გამოჩნდება, თოფი არა გვაქვს?! მარტო პატრონებზე და ცხვარზე იწევენ, უნდა მოვაშოროთ სუყველა!

– დაფიქრდი, ბაღლო, რას ამბობ! – გაუწყრა ვანო პარა. – მგელი იმიტომაც ვერ გვეკარება, ეს ძაღლები რომა გვყავს, მთელი ღამე ფარენს გარშემო უვლიან, ამ კუნაპეტ ღამეში თოფით რა უნდა გააწყოს კაცმა, ერთი მგელი რომ შევარდეს ფარეხში, იცი, რომ ნახევარ ფარას გაწყვეტავს?! უძაღლოდ მარტო კომბლებილა შეგვრჩება ხელში.

– თქვენ რას გაგაგებინებთ კაცი, პირი გაქვთ შეკრული, ხვალე დაგანახვებთ, რა ძაღლებიცა გყავთ! – გაბრაზებულმა ტიგრანამ მიგვატოვა და თავის კაბინეტში ჩაიკეტა.

– თოფი დაიღოს გვერდით და იმედინად დაიძინოს, რომ მაგის

შიშით ცხვარს მგელი არ გაეკარება, რა გვეშველება ეგ ჭირი თუ დიდხანს დარჩა ჩვენთან, გარაჟის გამგის ყაიდაზე მუშაობს, მანქანებს კი მგლები არ ეტანებიან; სანამ მაგას შეევაგონებთ, რომ ცხვარი მანქანა არ არის, ჩვენ კიდევ მძღოლები და შემკეთებები, გაგვინიავდეს შეიძლება ამხელა ნამავარი.

– ნუ გეშინია, ცხვრის გემო კარგად იცის, აბა საიდან მორეკა ეს ორასი სული, სულ დარჩეული დედა ცხვარია.

– ამბობენ მაიდან ნახევარზე მეტი თავმჯდომარისა არისო.

– ვისიც გინდა იყოს, მაცცილოს აქედან, თორემ სულ კოლექტივისად გადაუსერამთ, რაზე უნდა ვემსახუროთ ვიღაცის ცხვარს მუქთად! – ხმამალა დაობდნენ მწყემსები ისე, რომ ფიცრის კედლის იქით ტიგრანას ესმოდა ყველაფერი.

ბრიგადირსა და მწყემსებს შორის ურთიერთობა მწვავედებოდა. ორი მწყემსი წავიდა ფარეხში დასაძინებლად, სადაც მათთვის ტახტები იყო გამართული, ჩვენც გავეხვიეთ ნაბდებში და მოსასვენებლად მივწყექით.

დილით ადრე გარეთ პირველმა გასულმა ყვირილი ატეხა: – გამოლით გარეთ, ხალხო, ნახეთ რა ამბავია!

ყველანი სასწრაფოდ საჩეხში გავცვივდით და გაკვირებული იქავე გავეშეშდით. ბოლვერა მთლად სისხლში მოსვრილი ბოძთან იწვა, დაღლევილი ცხვირიდან და ტუჩებიდან სისხლი მოჟონავდა, ტანზე ალაგ-ალაგ ბალანი ამოგლევილი ჰქონდა და წითლად ხორცი თუ ტყავი უჩანდა, დრო და დრო მარჯვენა თათს ილოკავდა, დანარჩენი ძაღლები გარს შემოხვეოდნენ და რაღაც თანაგრძნობით შეჰყურებდნენ.

– ეტყობა, მგელთან იჩხუბა, – დაასკვნა ვანო პაპამ. – მაგრამ ცხვარს მაინც არ მიატოვებდა, რმოელიმე ძაღლი მიეშველებოდა, მუერია არა ჩანს, ნამდვილად ის დარჩა ცხვართან, ეს კი ჩვენთან ამბის მოსატანად მოვიდა.

– მგელი კი არა, ნამდვილად ჩემი ცხვარი შეჭამა, მაგ საოხრომ იგრეა გამძღარი, წამოდგომაც კი ეზარება! – შეიცხადა ტიგრანამ.

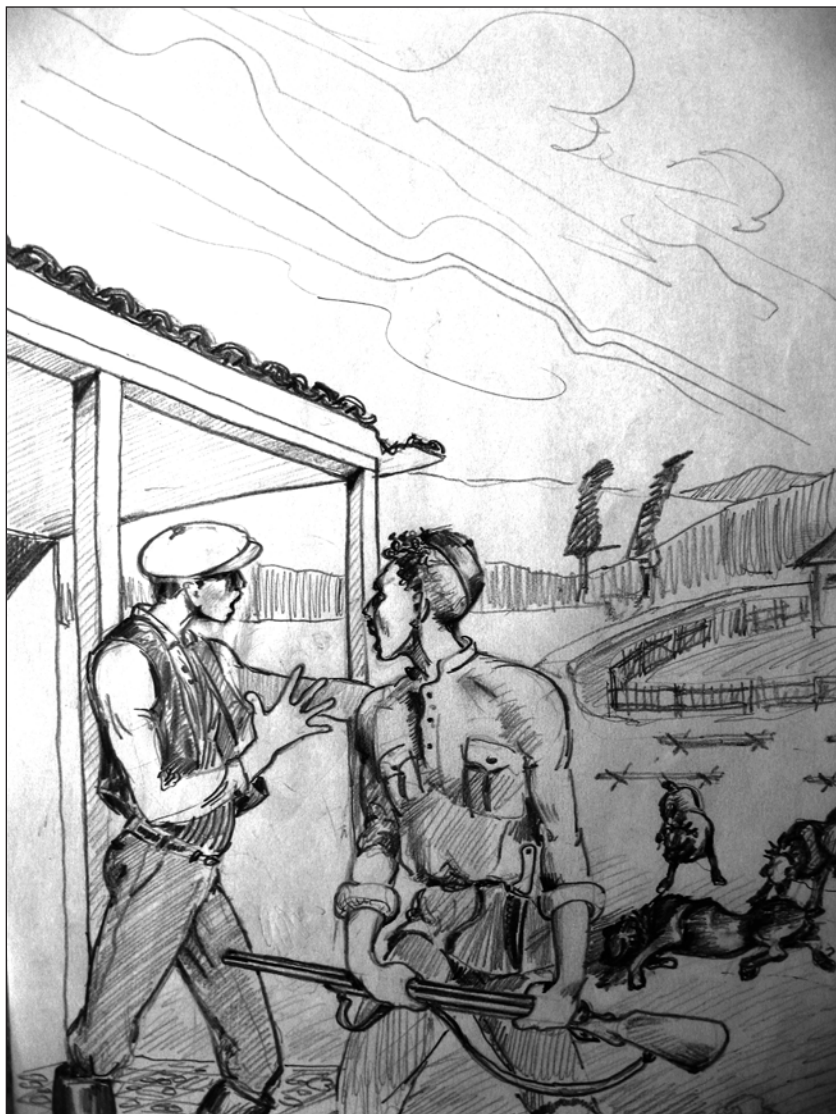
– რას ამბობ, ბიჭო, ნორმალურ ჭკაკაზე ხარ? ვერ უყურებ, როგორი ნაომარია! – ვანო პაპას ამ სიტყვებს ტიგრანა აღარ უსმენდა, სანამ მწყემსები რამე გადაწყვეტილებას მიიღებდნენ, მან ოთახიდან თოფი გამოარბენინა:

– შე საოხროვ, ჩემი ცხვრის შეჭმას არ შეგარჩენ! – დაიჭყვილა და ბოლვერას გვერდებში თოფი დასცა.

ძაღლი ბურთივით წამოვარდა ზეზე, საშინლად დაიყმუვლა, მიწას დაასკდა, ისევ სცადა წამოდგომა, უკანა ფეხები ვეღარ აიტანა, გამ-

წარებული ნატყვიარს სწვდა პირით და გლეჯა დაუწყო. დანარჩენი ძაღლები ყეფითა და ღრენით მივარდნენ ტივრანას.

– ყველას დაგხოცავთ, თქვე მგლის დაყრილებო! – გაისისინა ტივრანამ და კიდევ ერთს დაუმიზნა თოფი. იქვე მდგარმა მწყემსმა ხელი აუკრა და ძაღლის მოსახვედრმა ტყვიამ საჩეხის კრამიტი ჩამოლეწა.

– შე გამჩენდალო, ცოფი ზომ არ შეგეყარა! – უყვირა მწვემს-მა, თოფი ხელიდან გამოსტაცა და იქვე საჩხის სვეტზე მოუღეწა კონდახი.

ტიგრანამ იწყინა თოფის დაკარგვა და მწვემს სახეში სილა სთხლიშა.

– უყურეთ, ახლა ჩვენზე გადმოვიდა ეს ნაოხრალი! – დაიქუხეს მწვემსებმა და მიეხვივნენ. პირველი ისეთი მაგარი მოხვდა ტიგრანას, რომ ზურგით შეიტანა თავისი სამყოფის კარები ოთახში და ლაწა-ლუწით მიაღინა ბრაგვანი. გარეთ აღარ გამოსულა, არც არავის მიუკითხებია, მისთვის ვის ეცალა.

ბოლვერას წინ ჩავიძუხლე, მთლად სისხლში ცურავდა, შემომხედა, თვალები ცრემლიანი ჰქონდა; ყრუდ შემიღრინა, მინდოდა მოვფერებოდი, მაგრამ ეს შეუძლებელი იყო, ძალლი უმადური ადამიანის გამო მთელ მის მოდგმაზე იყო გამწყვრალი. ცრემლები მომადგა.

– ბოლვერ- ბოლვერ! რა მოდგის, ბოლვერ?! – გაბზარული ხმით და ცრემლის ყლაპვით ავჩურჩულდი.

ძალღმა რაღაც უცნაური, კვნესაგარეული ღრენით მიპასუხა, გამშრალი ენით ტუჩზე ჩამოჟონილი სისხლი მოილოკა, თავი მიწაზე დაღო და ღია თვალებით მომაჩერდა. როგორი უძირო მწუხარება, სინანული და სამდურავი წაიკითხე მაშინ მე იმ მომაკვდავი, ადამიანის მოდგმის ერთგული არსების თვალებში იმავე ადამიანის მოდგმის მიმართ.

ბოლვერა მოკვდა...

მწვემსებმა ხრამის გაღმა, დიდი ძეძვის ბუჩქის გვერდით ტიგრანას ახლადმოგებული ბატკნიანი ცხვარი ნახეს, რომელსაც მურია სდარაჯობდა, ორმოციოდე მეტრის მოშორებით კი სახედარისხელა მგელი ეგლო გაგულული.

– ეტყობა მურია იყნოსა ბოლვერას გაჭირვება, მაგრამ ბრძოლისთვის ვეღარ მოუსწრია საშველად წამოსულს, ბოლვერას რაკი მურია აქ დაუგულებია, თვითონ წამოსულა ჩვენთან, უფიქრია, დამინახავენ და მიხვდებიან რაშიც არის საქმეო, ეეხს! კარგად მივუხვდით საცოდავს! – ხელი ჩაიქნია ვანო პაპამ და ამდენი ხნის კაცი ბავშვივით ატირდა; მეც ავკვითინდი.

სალამოთი ერთად ვვახშობდით, ტიგრანაც ჩვენთან იჯდა, ლაპარაკის განწყობილება არავის ჰქონდა, მარტო კოვზების ჯამებზე მოხვედრის ხმა ისმოდა მხოლოდ. ჩემი ლობიოს ჯამი ხელუხლებლად იდგა, ვერაფრით ვერ გადავაცილე ლუკმა ყელს, რაღაც ბუმტი მქონდა

შიგ გაჩრილი, ბოღვერა მასხენდებოდა და ცრემლებს ვერ ვიკავებდი. რამდენიმეჯერ ამოვურიე კოვზი წვენიში, ორი წვეთი ცრემლი მომწყა და თვალებიდან და შიგ ჩავარდა, ველარაფერი დავინახე, უუუ!!! ერთი გაბმული ყმუილისმაგვარი გმინვა აღმომხდა. კოვზი დავაგდე, ხელები თვალებზე ავიფარე და ავქვითინდი.

ყველას უჭირდა ჭამა, ძლივს ერეოდნენ თავს, ლუკმა არ გადადიოდა ყელში. ჩემმა შემყურეებმა კოვზები დაყარეს და ერთობლივად ამოიგმინეს; ტიგრანა დინჯად განაგრძობდა ლობიოს ჯამის ამოშრობას.

– პირუტყვი ხარ, ტიგრან და არა კაცი! – ქვითინით წამოვიყვირე მე.

– დადექ, ბალო, ხელუკუღმა სილა არ გშამამტყუო! – კბილებში გამოსცრა ტიგრანამ და კოვზი დაღო.

– მხეცი არ იაკდრებს, რაც შენ ჩაიდინე, შე გათახსირებულო! – ისტერიულად ავყვირდი.

– უყურეთ ამ გამჩენძალს, რაებს მიბედავს! – ტიგრანა წამოხსტა.

– შენ გამჩენს ძაღლობა უდა ენატრებოდეს, შე მორიელო! – ვიღრიალე და ჩემი ჯამიდან ლობიო სახეში შევასხი.

– აკუწავ, ამ ნაბიჭვარს! – ტიგრანამ იქვე კედელზე ჩამოკიდებული ხანჯალი ჩამოგლიჯა და გამომიქანდა, მეც ვეცი კუთხეში მიყუდებულ თოფს და დასახვედრად მოვემზადე; ისე ვიყავი გამწარებული, ბოღვერას გზას გავუყენებდი, თუ შემოტევას გაბედავდა. ერთმა მწყემსმა თოფი ხელიდან გამოშტაცა, მერე მკრა ხელი და ნარებზე მიმაგდო; ტიგრანამ ამით ისარგებლა.

– აგკუწავ, შე გველის წიწილავ! – დაიღრიალა და ამოღებული ხანჯლით გამომიქანდა.

თვალი ვერ მოვასწარ, როგორ გამოსტაცა ვანო პაპამ ხელიდან ხანჯალი და, სიბრტყით შემოჰკრა მარცხენა ლოყაზე, ახლა ვამბობ, სიბრტყით შემოჰკრა-მეთქი, თორემ მაშინ პირდაპირ მეგონა.

გულშედონებულმა ტიგრანამ იქვე ჩაიკეცა. მას შემდეგ მარცხენა ლოყაზე ყურის ძირიდან, ქვედა ტუჩის კიდის ჩათვლით, ბრტყელი ზოლი დარჩა სამუდამოდ იმ დღის მოსაგონებლად.

ამ ამბის შემდეგ ბევრმა წყალმა ჩაიარა. უმაღლესი სასწავლებელი დავამთავრე და ერთ პატარა წარმოებაში დავიწყე მუშაობა. კოლეგა მყავდა ერთი გიგიშა, პატარა ტანისა და ვერცხლის წყალივით მოძრავი კაცი, თავი უბადლო მონადირედ მოჰქონდა და ისეთი ამბის თხრობა იცოდა, როგორიც შეეძლო იმ მონადირეს, რომელმაც მთელი

დღის აღმა-დაღმა ბოდილით ბელურაც რომ ვერ მოკლა. ერთხელ გიგისამ ეკონომისტი რეზო და მე სანადიროდ წაგვიყვანა. დილით ადრე დავტვირთეთ გიგისას ჟიგული და დანიშნულ ადგილისაკენ გავწიეთ. ივრის გამოღმა, ერთ ფერადზე კოლმეურნეობას მეჩხერი მზესუმზირა მოსვლოდა, ეტყობა კომბაინის შეტანის ღირსად არ ჩათვალეს, აუღე-

ბელი მიატოვეს, ალბათ რომელიღაც სტიქიას დააბრალეს და ჩამოწერეს. ჭარბი წვიმების შედეგად ათასი ჯურის ბალახი, განსაკუთრებით ძურწა, ისე წამოყელყელავებულყო, მუხლებს ზევით გვეწვდებოდა. აქა იქ კი გამხმარი მხესუმზირას ღერო ამოჩრილიყო; ხშირ და ერთმანეთზე გადაბმულ ბალახებში სიარული ჭირდა.

მანქანა ნაკვეთის ბოლოში გავაჩერეთ, ორი ძალლი, რომლებიც გიგიმას თქმით გაფრენილ მწყერებს იჭერდნენ, მთელ გზაზე კი მუხლებს გვაკაწრიდნენ, გამოვუშვით, ჩვენც ჩამოვბარვით.

ფალასკა რომ შემოვირტყი და თოფი მხარზე გადავიკიდე, რეზომ გიგიმაზე თვალთ მანიშნა:

– ერიჰა! ბიჭო, ეგ ისეთი ვილაცა ჩნას, საჩვენოთ მწყერს არ გაუშვებს, – ჩურჩულთ მითხრა და იმედგაცრუებულმა თოფი უგულოდ აიღო ხელში.

გიგიმას ისეთი ფორმა ჰქონდა, მწყერების რისხვა შეიძლება ეწოდებინათ. თავზე გრძელ კოკარდიანი, სპეციალურად ამ საქმისთვის შეკერილი ქუდი ეხურა; ტყავის ნაჭრებჩაკერებული უსახელებო ფილეტი ეცვა, რომელსაც სამ რიგად მასრების ჩასაწყობი ჯიბეები გასდევდა, ქვეშიდან ბრეზენტის „მტურმოვკა“ ეცვა, რომლის ორივე სახელოზე სამსამი სხვადასხვა ზომის ჯიბე ჰქონდა მიკერებული; თასმებით ჯვარედინად მხრებზე გადაკიდებული და წელზე შემორტყმული ორრიგიანი ფალასკა ვაზნებით ჰქონდა სავსე; მრავლად უჩანდა მწყერის ჩამოსაკიდი თასმები, იქავე ქამარს სანადირო დანა უშშვენებდა, ზურგზე ჩანთა ეკიდა, ცოცხლად გადარჩენილ მწყერთათვის სპეციალური ბადით. ჩანთაც მასრებით ჰქონდა სავსე; შარვლის ყველა ჯიბე, რომლის მსგავსი დესანტეებს აცვიათ, მასრებით ჰქონდა გამოტენილი.

– ვააა, ვინა ყოფილა ეს გიგიმა, კაცო! – ვერ დავფარე გაკვირვება.

– რა დრო მოვიდა, საწყალ მწყერებზე ერთი მონადირე იმდენი ტყვიაწამლით მიდის, ადრე ერეკლეს მთელ არმიას არ ექნებოდა. აფსუს, ჰყოლოდა გიგიმასნაირი მეომრები, არ გაახედებდა ბაღდაღამდის! – სინანულით ინატრა რეზომ.

– ერეკლეზე ჯავრობ და შენი თავი კი გავიწყდება, ერთ მწყერსაც რომ აღარ დაგვიტოვებს! – მოვიჩივლე მე.

– ბოლოს თითო მწყერს მაინც არ მოგვცემს, რა ღმერთი გაუწყრება! – დამამიგლა რეზომ.

გიგიმამ ძლივს მოავროვა აღმა-დაღმა მოშლივშინე ძაღლები, წინ

გაირეკა და ბალახით განებივრებულ ნაკვეთში შევიდა.

მე და რეზომ ინტერვალი დავიჭირეთ და თოფმომარჯვებულები ფრთხილად შევუდექით ჩვენ საქმეს.

– აბა, ჰე, ჯეკა, მარსიკ, ეძებთ! – ცხარობდა გიგიმა და ბალახს მიარღვევდა, ძაღლები კი სადღაც შორს აფრთხოზოდნენ მწყერს, ისე რომ ტყვია ვერ მისწვდებოდა. თუმცა სულ მალე დავრწმუნდი, რომ მწყერის მოსაძებნად ძაღლი სულაც არ იყო საჭირო. პირველად სროლა გიგიშამ ატეხა, რომელიც ჩემგან მარცხნივ კარგა მანძილით დაწინაურებულიყო თავის დარეხვილი ძაღლების დევნით. ატეხა სროლა და რა ატეხა, ლულები გაუწითლა ალბათ თავის თოფს. ჯეკა, მარსიკ, ჰაი, ჰეის ძახილით და თოფის სროლით გადალახა ბორცვი, მოპირდაპირე მხარეს დაეშვა და ახლა იქ გახსნა ფრონტი.

– ფრრრ!!! – ერთდროულად ხუთი მწყერი ამიფრინდა, ისე შევკრთი, კინალამ თოფი გამივარდა ხელიდან, გონს რომ მოვედი, დავუმიზნე, სასხლეტს თითი გამოვუსვი, მაგრამ მაშინლა გამახსენდა, თოფი ღილაკზე რომ მქონდა ჩაკეტილი; სროლაც ვერ მოვახერხე, ისე გამიფრინდა სუყველა. დარცხვინილმა რეზოს გავხედე, ისიც, ეტყობა, ჩემს დღეში იყო, აფრენილი მწყერების გუნდს სინანულით გაჰყურებდა.

– რა ჰქენი, რეზო, ვერ ესროლე? – შევეხმიანე.

– შორს აფრინდნენ, ტყვიას ვერ მივუწვედი, – იმართლა თავი.

– ნამდვილად! ეს საოხროები, ეტყობა ნაფრთხენები არიან, ძალიან შორსა ფრინდებიან, – მეც ვინუგეშე თავი, არადა ისე ახლოს წამომიფრინენ, კინალამ ზედ შევდექი.

მწყერი ბუზივით ირეოდა, როგორც არ იყო, ორი მწყერის ჩამოკიდება მოვახერხე, ალბათ სამი ამდენი კიდევ დამეკარგა ბალახებში. რეზოს თასმებზეც ქანაობდა სამი მწყერი. მეორე ფერდიდან კი სროლა არა წყდებოდა.

ბექობზე რომ გადავდექით, ბრძოლის ველივით გადაგვეშალა თვალწინ გიგიშას მოქმედების ასპარეზი. ფერდა ერთხელ უკვე ჩაეთავებინა, ახლა უკან ბრუნდებოდა და ჩვენ გვიახლოვდებოდა.

– ჯეკა. მარსიკ! ეძებე, ნახე! – ხმაურობდა გიგიმა და ზოგ მწყერს აფრენამდე, ზოგს კი დაფრენის შემდეგაც ტყვიას ტყვიაზე უგზავნიდა. ძაღლები კი სადღაც, სამას მეტრში დასდევდნენ ერთმანეთს.

ბექობზე შეჩერებულებს გახვითქული გიგიმა შემოგვიერთდა.

– რა ჰქენი, კაცო, რა ცეცხლი დაანთე, გადავირჩა რამე? – აღფრთოვანებით ჰკითხა რეზომ.

– ბლომად გავწყვიტე, მაგრამ რად გინდა რა, ერთიც ვერ ვიპოვე, – უკმაყოფილოდ ჩაიქნია ხელი.

– შენ არ ამბობდი, ჩემი ძაღლები მწყერს ისეთ „სტოიკას“ უკეთებენ, თოფის სროლა აღარც კი არის საჭირო, მარტო მიდი და დაიჭიო, – ეჭვის თესლგარეული ირონიით შეენიშნე.

– რა ვიცი, მაგ საოხროებს დღეს რა ჭირი ეცათ, გადარეულები დარბიან.

– ეტყობა ეგენი არც ადრე იყვნენ ჭკუადალაგებულები, თორემ მარტო დღეს არ გადაირეოდნენ, – არ დავინდე გიგიშა. – ერთად ვი-
ართო და მოძებნაში მოგეხმარებით, – შევთავაზე სამსახური.

უკან გამოვბრუნდი. ახლა სამივე მხარგაბმულად ვნადირობდით, ნაკვეთი შუამდე ისე გავლიეთ, გიგიშას პირი და თოფი არ დადუმებულა, მაგრამ ჯერ ერთიც არ ჰყავდა ჩამოგდებული; მივხვდი, რა მონადირესთან მქონდა საქმე. მე შუაში მივდიოდი, რეზო მარცხნივ, გიგიშა მარჯვნივ მიარღვევდა ბალახს, ძაღლები კი კარგა ხანია აღარ ჩანდნენ.

უცებ გიგიშას ერთდროულად რამდენიმე მწყერი აუფრინდა და იმანაც ზედიზედ ორჯერ ესროლა, – აჰაუუუ! ჩამოვარდა! – იმისმა ყვირილმა გამაკვირვა.

– მოხვდა! მოხვდა! – იძახოდა და მწყერის დაცემის ადგილისაკენ მიარღვევდა გადახლართულ ტურწიანს.

ჩვენ ორმა წინსვლა გავაგრძელეთ, ის კი იქვე ტრიალებდა და ჩამოვარდნილ მწყერს ეძებდა. ორასიოდე მეტრით ვიქნებოდით ალბათ მოცილებული, რეზომ რომ დამიძახა.

– რა მოუვიდა გიგიშას, მადანი ხომ არ აღმოაჩინა იმ ადგილას, რატომ აღარ სცილდება?!

– მგონი მწყერი მოკლა და ეძებს.

– მაგის მეტი კი დაიკარგა, ეგაც იქ იყოს, რა ჯიგარი დააყოლა, სხვა აღარ არის თუ რა!

– მოდი აქ, რაღაც უნდა გითხრა! – მოვიხმე ჩემთან.

– რა იყო კაცო, ისეთი რა სათქმელი გავიჩნდა, მერე რომ არ ითქმებოდა, – მოსვლისთანავე მისაყვედურა ძნელ გზაზე ნატარმა რეზომ.

– ბიჭო, მგონი პირველად მოკლა მწყერი მაგ შენმა ნაქებმა მონადირემ, წამოდი, მივხმართო მოძებნაში, იცოდე, აუცილებლად ფიტულს გააკეთებს და ბუხრის თავზე დასვამს ამ დღის სამახსოვროდ.

– მართლა ეგრე იქნება ხომ იცი, თორემ რა ვეღარ შელევია, –

მანაც გაიზიარა ჩემი აზრი.

როცა ჩვენ მივედით, გიგიშას ერთი კალოს ხელა ადგილი თითქმის სულ გაეთელა და მიწასთან გაესწორებინა.

– ბიჭებო, გეფიცებით, აქ ჩავარდა, ჩემი თვალი დავინახე! – შემოგვევება მაშველ ძალას გიგიშა.

ერთხანს ჩვენც წავიმუშავეთ, მაგრამ რას იპოვი, თუ შემთხვევით ფეხი არ დაადგი, ან თვითონ არ დაგიძახა, აქა ვარო, იმსიმაღლე ბალახია, ბატის მოძებნა გაჭირდება შიგ.

– დავანებოთ თავი, მაგის მეტი რა დაკარგულა! – ხელი ჩაიქნია რეზომ.

– რას ამბობ! – შეიცხადა გიგიშამ, – იქნება არ გვერა, ჩემი თვალით დავინახე, როგორ ჩამოვარდა ფრთების ფართხალით.

– ჰოდა დაჭრილი იქნება, და თავს უშველიდა, რა იპოვის იმას ძაღლების გარდა, – ძებნას დაანება თავი რეზომ.

– მე ვიპოვი, ვიპოვი! – იმედიანად თქვა გიგიშამ და კედლად მდგარ ბალახს ცელივით მოუსვა თავისი ჯიბედაჩუტულ შარვლიანი მარჯვენა ფეხი.

– როგორც ვატყობ, ეს აქედან საღამომდის ფეხს არ მოიცვლის, – ვუჩურჩულე რეზოს, – რაღაც უნდა მოვიფიქროთ.

– ერთი დაჭრილი მწყერი მყავს, – ეშმაკობას მიმიხვდა ისიც.

– ჰოდა, შენ იცი, – ვუთხარი და ძებნა გავაგრძელე.

– ბიჭოს, აგერ აქ არა ყოფილა! – აყვირდა ბალახებში ჩაცუცქცული რეზო და მწყერიანი მარცხენა მალლა ასწია.

– ხომ ვამბობდი, – აქ არის სადღაც მეთქი! – გაიხარა გიგიშამ და რეზოსთან სულმოუთქმელად მიირბინა, მწყერი გამოართვა და დიდხანს დაკვივრების შემდეგ, ჩანთაზე მიმაგრებულ ბადეში მოათავსა.

– მარცხენა ფრთასა და ფერმდია დაჭრილი, – შეწუხებულმა გვითხრა, – შეიძლება არც კი გადარჩეს.

– ნუ გეშინია, ფიტულად მაინც გამოდგება, – ვანუგემე. რეზოს გაეღიმა. ის კი ოხუნჯობას ვერ მიმიხვდა და საქმეში ჩახედული კაცის იერით დამეთანხმა.

ისევ გავიშალენით, ისევ ატყდა სროლა, ის იყო ნაკვეთიდან უნდა გამოვსულიყავით, რომ გიგიშას ორი მწყერი აუფრინდა, ერთი მარჯვნივ, ხრამისაკენ წავიდა, მეორემ კი პირდაპირ ჩემსკენ აიღო გეზი; ერთი პირველს ესროლა, მეორე მეორეს დაადევნა. მწყერზე რა მოგახსენოთ და მე საფანტი მათრახივით მარჯვენა მხარზე გადამიჭირა, მწყერმა ჩვეული ხმაურით გადამიფრინა თავზე, თითქოს

მეუბნებოდა, ახია შენზე, ვერე რომ ავაწიოკეთო და მოშორებით ჩალიანში ჩაეშვა.

მზე ჩასასვლელად იკეცავდა სხივებს, გრილმა ნიავმაც გამოიღვიძა. მანქანის ახლოს ვისხედით, რეზო კანში გაჩრილ საფანტს დანის წვერით მაყრევინებდა.

– აფსუს, ბიჭო, რა მონადირეს მომკლავდა! – ღიმილით მოვიწუწუნე.

– ამას ისე მოუვიდა, ხომ იცი, ერთმა კაცმა თავის ძმის თავზე ნიჩბით ბუზი რომ მოკლა! – დაახასიათა გიგიმას საქციელი რეზომ.

– ამან მწყერი რომ ვერ მოკლა? – სიცილით დავუწუნე შედარება.

– რა იმან მოკლა ბუზი? – დაიცვა თავისი თქმულის სისწორე რეზომ.

– ძალიან გტკივა? – წუხდა საწყალი გიგიმა და გარშემო გვირბენამდა.

– მტკივა კი არა, ხანდახან გაბრაზებულზე ამაზე მაგრა მომიფხანია, – გული გავუკეთე.

– ბიჭო, რაღაზე უფალი მოისმენდა და წელანდელ ნატვრას შემისრულებდა, ესაც აღარ ვიქნებოდით, რაც ეხლა ვართ! – უცებ შეიცხადა რეზომ, მუხლებზე ხელი დაირტყა და ბალახებში ჩაჯდა.

გიგიმამ შიშით გაფართოებული თვალები მოგვაპყრო ორივეს.

– რა მოხდა ისეთი?! – სერიოზულად შემფოთდა.

– ბიჭო, შენისთანა მეომარი რომ ყოლოდა ერეკლეს, დღევანდელი მსოფლიოს არსენალიც რომ ჰქონოდა, ერთ ყიზილბაშსაც ვერ დააკოჭლებდა! – ახარხარდა რეზო და ბალახებზე ზურგით გადავორდა.

შებინდებამდე მოგვიწია იქ დარჩენა, ვისხედით და ველოდებოდით, სანამ ენაგადმოყრილი და ერთმანეთზე გადაკლირტული გიგიმას ძაღლები გაეშვებოდნენ

– კარგით, რადგან ესეა, ზვალ ისეთ ძაღლებს მოგიყვანთ, ნადირობის პროფესორები არიანო, იტყვი, ოღონდ დილიდანვე არ მოხერხდება ნადირობა, ცოტა მოგვიანებით იყავით მზად, – შეგვპირდა გიგიმა.

მეორე დღეს, თერთმეტ საათზე მომადგა თავისი მანქანით გიგიმა. უკანა სავარძელზე ორ ძაღლს ჩამოედო თავი, იქავე ტვიაწამლის ახლად შევსებული მარაგი ეწყო.

– წავიდეთ, ახლა გაჩვენებ მონადირე ძაღლი როგორია! – იმედიანად მიმიპატიჟა.

– რეზო რაღა იქნა?

– არ მოდის, შინ რაღაცა საქმე გაუჩინეს.

მე და გიგიშა წავედით სანადიროდ. ისევ იმ ნაკვეთს მივადექით, გუშინ რომ ვიცოდელიეთ; მანქანა ჩვეულ ადგილზე გაგაჩერეთ და იარაღი ავისხით.

– მხარი ხომ არ გტკივა? – მკითხა შეწუხებულმა.

– აღარც მახსოვს, ეგლა მაკლია მწყერის საფანტმა მატკინოს! – გავიცინე და გიგიშაც გავამხიარულე.

– ჩემ ქვისლს გამოვართვი ძაღლები, ხვეწნით ქუჩამდე მომაცოლა, საღამოზე აუცილებლად უკან მომიყვანეო, ათასნაირად დამარიგა, იგრე მიხედე, არ გამინაწყენო ძაღლებიო.

– რა დაგარიგა მაინც?

– რა ვიცი ერთი, მაგის ჯავრი მაქვს, ინადირონ კი და, – ხელი ჩაიქნია გიგიშამ. – ეს ახალგაზრდა, ამაზე მასწავლა, როგორ დაეუძახხო, რა ვუთხრა. ეს მეორე ბებერია, შენ გაიყოლე, არაფრის თქმა არ უნდა თურმე, რაც საჭიროა თვითონ იცის.

– ბებერი მინდოდა ახლა მე? – ჩავიბურტყუნე და ბალახზე დაწოლილ თვალდახუჭულ ძაღლს დავხედე.

– რა ჰქვია მაინც კვითხე.

– ციბა, მარტო სახელი დაუძახე, სხვა არაფერი უნდა, აი ნახავ, წავიდეთ, ცოტა გან-გან ვიაროთ, – დამარიგა გიგიშამ და გუშინდელ ტრასას დაადგა.

– წავიდეთ ციბა, – ვუთხარი ძაღლს და მეც გავწიე ნაკვეთისაკენ.

ძაღლი დინჯად ადგა და უკან გამომყვა. დიდრონი ლაშები გადაბრუნებოდა და ტყემლის ტყლაპივით ეკიდა დაჭმუჭუნულ სახეზე.

– აბა, ციბა, წინ წადი და მწყერი მოძებნე! – მივეცი დავალება; ძაღლი მაღალ ბალახში გაძუნძულდა, ერთგან გაჩერდა, გაილურსა, რაღაც წერტილს თვალები მიაბჯინა და ქანდაკებასავით გაჩერდა, მე ილღიაში თოფამოდებული ვუახლოვდებოდი, ძაღლმა შემომხედა, თითქოს რაღაცას მანიშნებდა.

– რა არი, ციბა, რა ყეყეჩივით გაშტერდი? – ვუთხარი ხმამაღლა და კიდევ მის წინ აიფრთხილა მწყერმა, თოფის დამიხნება ვერ მოვასწარი, ის უკვე სამშვიდობოს იყო. წყენით შემომხედა ციბამ, თითქოს მეუბნებოდა, ყეყეჩი ვინ არის, საკითხავიაო. ერთ მწყერს კიდევ გაუჩერდა, ამჯერად ვესროლე, მაგრამ ვერ მოვარტყე; აბა ესა ყოფილაო, იფიქრა ამ მრავალნაცადმა ძაღლმა და იმის შემდეგ წინ აღარ წასულა, კვალში ჩამიდგა და უკან მომყვებოდა, გარღვეულ ბალახში

სიარული არ უჭირდა. ხან ისე ახლოს მოვიდოდა, ფეხის ქუსლებს ჩამომბრჭყალავდა ხოლმე.

– ერიპა, ციბა, შენ იქნება მაზოლები გამიჩინო, ისე ვატყობ, – გავიხუმრე, – გეწყინა? კარგი გაჩვენებ, რომ მთლად წყალწაღებული მონადირე არა ვარ, – შევპირდი და მთელი არსებით მოვემზადე მოულოდნელად აფრენილი მწყერის დასახვედრად.

მწყერი მართლაც მოულოდნელად წამომიფრინდა. დინჯად დავეუმიზნე და ვესროლე, მსუქანი ფრინველი ბალახებზე მუშტივით დაეცა, იმ ადგილს თვალი მივაყოლე, არ დამკარგოდა. – ფრრ! – უცებ მეორე ამოვარდა ბალახებიდან. ძველს თვალი მოვაშორე და გაფრენილს მივაყოლე თოფის საშიზნე, ისაც ჩამოვაგდე, მაგრამ მაშინვე გავიფიქრე: – რათ მინდა, რომ ვხოცავ, რა ეშმაკი იპოვის ესლა მაგათ! – სიტყვა დამთავრებული არა მქონდა, რომ ციბამ პირველი მწყერი მომიტანა, სანამ ამას თასმის ყულფში გავაყოფინებდი თავს, მეორეც მომირბენინა და დიდი ლაშიანი პირით მომაწოდა.

– ოჰო, შენ მართლა პროფესორი ყოფილხარ, ციბა, – ვუთხარ და თავზე ხელი გადავუსვი.

ეს ისეთი ძალდი იყო, თვითონ რომ არაფერი ეშლებოდა და მონადირისგანაც ამას მოითხოვდა. ათმაგად დამბებული ვიყავი, მწყერი არ გამპაროდა, ან არ ამეცდინა და ციბას დასაცინი არ გავმხდარიყავი. სალამოსათვის ყველა ვაზნა დაეწვი, თასმაზე მწყერის ჩამოსაკიდი ადგილი აღარ მქონდა. ციბამ გუშინდელი დაკარგული ნანადირევიც კი ამოკრიფა, რაც კი შეხვდა გზაზე, მართალია იმათ ჭიანჭველები დახვეოდნენ, მაგრამ ჯერ სუნი არ დასცემოდა.

როგორც მერე ვნახე, გიგიშასაც ბლომად ჩამოეკონწიალებინა ჭიანჭველა დახვეული მწყერები.

ძალიან დაიღალა საწყალი ციბა, მანქანასთან ძლივს მოლასლასდა. თვლის მორგვის მონიკელებული ხუფით დავალევინეთ წყალი, უკანა კარიდან შევიდა მანქანაში, სავარძელზე დადო თავი და მაშინვე დაიძინა.

– ძალიან ბებერია, მაგრამ რაც შეუძლია, მაინც აკეთებს, – შეაქო გიგიშამ.

– ნეტავ მაგის მეასედის გაკეთება შეეძლოთ იმ შენ საროსკიპოდან გამოყვანილ ჯეკასა და მარსიკას, – ვუთხარი და ციბას მორგევით თავზე სიყვარულით გადავუსვი ხელი...

რამდენჯერმე კიდევ ვთხოვე გიგიშას ციბას სანადიროდ წამოყვანა, მაგრამ არაფრით აღარ მოხერხდა, ბებერია, ჩემ ქვისლს ძალიან

უყვარს და არავის არ ატანს სანადიროდ, იმასაც ნანობს, მაშინ რომ მათხოვაო. იმ ზამთრის ერთ დღეს კი სამწუხარო ამბავი მომიტანა; ციბა თავისი წერით გარდაცვლილიყო. ძალიან დამწყდა გული, ნეტა არც მენახა, მაგრამ ის რომ არ ყოფილიყო, მე ნადირობას ვერაფერი შემაყვარებდა.

ამის შემდეგ ნადირობას თანდათან აუწყვე ფენი, მრავალნაირი ნირისა და ჯიშის ძაღლთან დამისერია გორები და მინდვრები, ისეთებიც იყვნენ, მწყერებს ყბის ერთი მოქნევით რომ ყლაპავდნენ, ან სანამ მიასწრებდი, ხოხბის ფრთებილა რომ ჰქონდა შესაჭმელი; ისეთებიც მინახავს, თოფის გასროლისთანავე მანქანის ქვეშ რომ ძვრებოდნენ და მერე სახრითაც ვეღარ გამოგვყავდა; ზოგს ჭამა უყვარდა, ზოგს სმა და ვინ იცის კიდევ რა, მაგრამ იმის მსგავსი, რომლის გახსენებამ კალამი ამაღებინა ხელში, არ შემხვედრია ნამდვილად.

ჩვენს პატარა ქალაქში ერთი მონადირე ცხოვრობდა. კაცი მთელი თავისი არსებით ამ საქმეს იყო შეყვარებული, ნამდვილი ბუნების ტრფიალი და არა განურჩეველი ბრაკონიერი; არასდროს მოკლავდა იმას, რაზეც ნადირობა წესით და კანონით კი არა, ადამიანის მორალით იყო აკრძალული. დადიოდა და ხოხბის ყურებით ტკებოდა; მერე ორ სამ მამალს შეაცლიდა, გამოსშირვის მიზნით და ამით კმაცოფილი იყო. მგელს, ტურასა და მელას ხშირად დასდევდა, მწყერს იმდენს მოკლავდა, რასაც ნამდვილი მონადირის სინდისი აიტანდა, ერთიც რომ დაკარგვოდა, არავითარ შემთხვევაში აღარ გააგრძელებდა ნადირობას, თუმცა ძალიან ძნელი იყო მისი ძაღლების პატრონს რამე დაეკარგა.

ერთხელ ბედმა უმუხთლა, კაკაბზე ნადირობის დროს გიურზამ უკბინა, მაშინ კი გადაარჩინეს, მაგრამ ხუთი წლის შემდეგ გარდაიცვალა გულის დაავადებით. ზოგი ამას გველის ნაკბენს აბრალებდა, ზოგი რას და ზოგი რას, მაგრამ რისი მიზეზიც გინდა ყოფილიყო, ეს ღვთისნიერი, ნამდვილი ვაჟკაცი კი დაიღუპა და...

იმისი შვილი, გიორგიც, ვითომ მამასავით ნადირობის ტრფიალი იყო, მაგრამ მხოლოდ შერჩენილი ინერცია ჰქონდა მემკვიდრეობით გადაცემული და სხვა არაფერი, რაც დროთა განმავლობაში ხუნდებოდა და იფერფლებოდა.

გიორგი ერთ საცდელ ნაკვეთში მუშაობდა მეცნიერ მუშაკად, ჩემთან ამხანაგობდა. ერთხელ შემომთავაზა, სანადიროდ წავიდეთ, არ გინდა მამაჩემის გაწვრთნილი ძაღლის ნადირობა გაჩვენო? მეც სიამოვნებით დავთანხმდი.

ეტყობა გიორგის ხელმძღვანელი ტარასაც ნადირობას იყო ფეხა-ყოლილი. ძალლიც კი ჰყავდა. სამნი წავედით სანადიროდ. ტარასა დიდი ინდივიდუალისტი გამოდგა. თავისი ძალლით ცალკე წავიდა; თუ შეკრება გახდეს საჭირო წითელი რაკეტა გავისროლოთო, დაიბარა და ჩვენი მიმართულების საწინააღმდეგო მხარეს წავიდა.

– ჩვენ ერთად წავიდეთ, ვნახოთ ვინ მეტ ნანადირევს დაავროვებს, – გამომიწვია გიორგიმ, – თან დააყოლა, – ნახავ რა შეუძლია ზოიას!

– ვინ არის ზოია? – ვკითხე.

– ზოია ეს არის, – გიორგიმ ძალღს თავზე გადაუსვა ხელი; ყველაფერი ესმის და როგორც საჭიროა, ისე ასრულებს, მალე ენასაც ავუცრი და შენ მაშინა ნახე, პიკრულ ხმაზე რომ ჩააგალობებს დილის საარს.

– სხვა შესაფერი სახელი ველარ მოუძებნე? – დაუწუნე ნათლია.

– კარგად როცა გაიცნობ, იქნება ეს სახელიც გეცოტაოს და არტემიდაც არ შეგშურდეს, – დამამშვიდა გიორგიმ.

ზოიას სახელმა ერთი ჩემი უფროსი მეგობრის ნაამბობი გამახსენა: თურმე ახალგაზრდობისას, დედაქალაქში მუშაობდა ერთ ხელმძღვანელ რგოლში პასუხისმგებელ მუშაკად. რაღაც საქმეზე მოუწია რაიონში წასვლა, იქ ობიექტის ხელმძღვანელთან ბინაზე იქიფვეს, შეზარხოშებულს რატომღაც ტელეფონზე მოუნდა სადღაც დარეკვა, მორიგის ხმა რომ გაიგო, ძალიან მოეწონა და სულ დაავიწყდა სად რეკავდა; გაუბა საუბარი, გააცნო თავისი ვინაობა, აუხსნა სიყვარული, ერთგულება შეჰფიცა და პაემანი დაუნიშნა ნაზ და ხავერდოვან ხმასთან ერთად თურმე მისმა სახელმაც, ზოიამ, მოხიბლა. ერთმანეთი რომ ეცნოთ, პირობითი ნიშნები შეუთანხმა და მეორე დღის მოლოდინში თვალის კი ველარ მოხუჭა, თურმე, ჩემი უფროსი მეგობარი ზუსტად დანიშნულ დროს გამოცხადდა პაემანზე და დღესაც არავინ იცის, რა მოხდა იქ, რომ მას შემდეგ სამუდამოდ შეიძულა ღვინო, ტელეფონი და ქალი.

– ეს ამბავი ვუამბე გიორგის და თან დავძინე:

– შენი ზოიაც ისეთი ზომ არ არის, რომ სამუდამოდ შემაძულოს თოფი, ნადირობა და ძალლი!

– ვნახოთ წინასდწარ ვერაფერს გეტყვი, – თავის შეკავება ამჯობინა.

ორივენი ერთად გავედით. გიორგიმ დავალება მისცა ზოიას და

იმანაც ათი-თხუთმეტი მეტრი გაგვისწრო და ჩვენ წინ მაქოსავით გარდიგარდმო დადიოდა, ერთ გოჯს არა ტოვებდა გადაუმოწმებელს. პირველი მწყერი გიორგის აუფრინა, იმანაც ჩამოაგდო და ზოიამ მოწიწებით მიართვა. მეორე ორივეს საზღვარზე აფრინა, პირველი გიორგიმ ესროლა თავისი ნაქები გოლანდ-გოლანდი ააცილა, მე მივაყოლე ჩემი „იჟეკა“ და მწყერი კარგა მანძილზე ჩამოვაგდე.

– თოფი კი არა, ქვემეხია! – დავაყოლე ნასიამოვნებმა.

– ქვემეხებით მწყერებზე არ ნადირობენ! – გული მოიფხანა თავისი ხელმოცარულობით ნაწყენმა გიორგომ.

ზოიამ ის მწყერიც თავის პატრონს მიართვა.

მართალია, მწყერი ჩემს ზონაში ჩამოვარდა, მაგრამ საზღვარზე აფრინდა, ძაღლს ობიექტურობა არ დავუწუნე, როგორც მოწინააღმდეგის მოედანზე მოთამაშე გუნდმა მსაჯს-უმნიშვნელო გადახრა.

მესამე მწყერს პირდაპირ ჩემ ცხვირწინ გაუკეთა ზოიამ „სტოიკა“, აფრენისთანავე ჩამოვაგდე და სანამ ძაღლი მწყერს მოიტანდა, თასმის გამზადება დავიწყე; ზოიამ ის მწყერი პატრონს მიართვა.

– ეგ არის თქვენი სამართალი?! – გავძახე გიორგის.

– ეგრე, ვიცით ჩვენ, მაშა! – ნიშნის მოგებით შემეხმინა და სამივე მწყერი ხელით შეათამაშა.

ნადირობა ნორმალურად წარიმართა, მწყერი იმდენი იყო, კაცი არ მოიწყენდა, მაგრამ ერთი იყო მხოლოდ; გიორგის თასმაზე ადგილი აღარ ჰქონდა და ახლა ჩანთაში ყრიდა მწყერებს, მე კი წამლათ ერთიც არ მქონდა.

ერთხელ, როდესაც ზოია მეორე კიდეში იყო გასული, გიორგისათვის მოკლული მწყერის მოსატანად, მეც ამიფრინდა მწყერი უძაღლოდ, მაშინვე ჩამოვაგდე.

მაგრამ ვინ შემარჩინა, თოფის ხმაზე ზოიამ მოიბრინა, მწყერი რომ ვერ ნახა, კარგი რევიზორივით შემამოწმა, ახლად თასმაზე მიბმული მწყერი დინჯად ჩამომგლიჯა და თავის პატრონს წაუღო.

– ყაჩაღები და ჯიბგირები ხართ შენც და შენი ავაზაკი ძაღლიც! – გავძახე გიორგის.

– უფრო სწორი გაგებით, თავადები ვართ, ყმებს ჩვენთვის ვაძუშავებთ, – გამისწორა ნათქვამი.

– დათვურ სამსახურს გიწევს შენი ზოია, მოგწყდება წელი მწყერების თრევით და მთელი ნანადირევი მე დამრჩება, – არ დავუმაღლე ჩემი ფრთოსანი იმედი.

– სულიც რომ ამომძვრეს, ერთ ბუმბულსაც არ გაგატანს ჩემი

ზოია.

– ზოია კი არა, ძუნწი კარაპეტაა, შუასაუკუნეებში უნდა დაბადებულიყო ეგ, თავისი თავისა და თავისი წარსულის გადმონაშთებით დამძიმებული პატრონის მეტს არავის რომ არა სცნობს!

– ამის ორი ლეკვიდან ერთი შენთვის მინდოდა მომეცა, რადგან ესოდენ დემოკრატიული სული აღმოგაჩნდა, წადი და სანადირო ძაღლი არსენა მარაბდელსა სთხოვე! – დამარიგა გიორგიმ.

ორი მწყერი მოკვალა ისე, რომ ზოიას მოვასწარი, რადგან მისი ხასიათი უკვე ვიცოდი, როგორც მომიხლოვდა დავმალე და ამჯერად ვეღარ გამძარცვა. რაკი იმ მომენტში მწყერი ვერ წაიღო, მერე აღარ მეკარებოდა და მეც იმედიანად მეკიდა გვერდზე ჩემი ორად-ორი მწყერი.

დავამთავრეთ ნადირობა და ნაკვეთის ბოლოში გავედით.

– ისროლე რაკეტა, ტარასაც მოვიდეს, – რაღაც შეფარული ემბაკური ღიმილით მითხრა გიორგიმ.

მე ვისროლე რაკეტა. თოფი გადავხსენი, რომ ახლა საფანტიანი ვაზნა ჩამელო გასაწმენდ გასროლისთვის, რომ უცებ ზოიამ იმ ორიდან, ერთი მწყერი შემავლიჯა და თავის პატრონს მიუტანა.

– გაისვრი მეორეს და ეგ საბოლოო მწყერიც ჩემ ჩანთაში გადმონაცვლებს, – სიცილით გამაფრთხილა გიორგიმ.

– შენ მართლა აპირებ ამის ლეკვი მაჩუქო? – ვკითხე და თან ის ერთადერთი მწყერი დავმალე.

– თუ კარგად მოიქცევი, შეიძლება ვიფიქრო, ისე მაგ მწყერს ნუ მალავ, ერთ გასროლაზე მხოლოდ ერთი მწყერი მოაქვს ზოიას.

– ძაღლიც ეგა ყოფილა და პატრონის დაფასებაც მაგასა სცოდნია! რა გაგიჭირდება ბიჭო, დაჯექი აივანზე და ატკაცუნე თოფი, რაც მეზობლებს კრუხწიწილა ჰყავთ, შენ მოგიზიდავს.

– მე მაგ ხელობითა ვცხოვრობ, აბა ჩემი ჩაჩანაკი სამსახური მაცხოვრებს გგონია? – გამანდო საიდუმლო გიორგიმ.

– მომეცი ერთი ის ლეკვი, ისე დავგეშო, მეზობლების კრუხწიწილი რა არის, შაშხი და ხაშლამის ქვაბი აღარ დავუტოვო ზედადგარზე, – უცებ დავსახე მომავლის იმედიანი პერსპექტივა.

ამასობაში ტარასაც გამოჩნდა თავისი კუდმოკნეტილი კურცხალით. თვრამეტამდე მწყერს მოიქნევდა საკიდ თასმებზე.

– ისე ვერ მოახერხებ, რომ ზოიამ მწყერები მე მომიტანოს? – ვკითხე გიორგის.

– მოვახერხებ, იმასაც მოვახერხებ, აქედან თქვენი გაერთიანების

დირექტორსაც ჩაუტანოს ქალაქში, – შემპირდა გიორგი.

– აგაშენა ღმერთმა! – შევეუქე დაპირება.

ტარასას მოსვლას პირველი გასროლის სალუტით შეეხვდი, ზოიამაც პირველი მწყერი ჩამოაგლიჯა ახალმოსულს და გიორგის მიუჩინებინა, იმან რაღაც უჩურჩულა და ჩემზე ანიშნა ხელით, ძალღმა მაშინვე მომირბენინა, მეც ძაღლობის ნიშნად მეორედ ვისროლე და მეორე თავაწყვეტილი მწყერი ჩავაბრძანე ჩემ ჩანთაში.

ტარასა ზომაზე მეტად მორიდებული და ზრდილობიანი კაცი ჩანდა, ექვსი მწყერი ისე შეაგლიჯა ზოიამ, გაკვირვებულმა ხმაც ვერ ამოიღო, მეშვიდეზე კი რაღაც გამოუცნობი ტონითა თქვა:

– ბიჭოს, ეს როგორი უცნაური ძაღლი ყოფილა?!

– ეგერის ნაყოლია, ჩემო ტარას, მაშინ, ეს რომ მსახურობდა, ექვსი მწყერის მეტის მოკვლის უფლება არ იყო, ჰოდა, ეგერი გაუშვებდა ხოლმე მინდორში და ესაც უშეცდომოდ უწყობდა კონფისკაციას ზედმეტი მოხვეჭის მსურველებს, – ავუხსენი საქმის ვითარება და მორიგი ვაზნა ჩავდე თოფში.

ძალე მორჩილ ტარასას ექვსი მწყერი და თორმეტი მწყერის თავილა ეკიდა თასმაზე.

– ცოტა დაუტოვე, ბიჭო, ვაზნები მაინც არ გენანება?! – სიცილით გაგუდულმა გიორგიმ მთხოვა ჩურჩულით.

ვაზნები გამითავდა, თორემ ქრისტე-ღმერთი აღარ იყო ჩემი გამჩერებელი, სანამ ტარასას არ მოიტანდა ზოია აჰა, ჩაიდე, ჩანთაში და შემეშვიო.

სალამო ხანს ზემო ბოდბის სახინკლეში ვისხედით და გემრიელად შევექცეოდით ანტრეკოტს; ძალე ხინკალი, მოხარული ქათამი, ხაშლამა და ვინ იცის კიდევ რა არ მოვატანინეთ მთელი დღის დამშეულებმა; ზოია ჩემსა და გიორგის შორის იყო ჩაცუცქეული და ისე ეჭირა თავი, თითქოს საჭმელზე საერთოდ არა ფიქრობსო. მე ერთი მოზრდილი და მსუქანი ანტრეკოტის ნაჭერი მივაწოდე, ძალღმა ერთი კი შემომხედა და თავი მიაბრუნა, ვითომ, როგორ გეკადრებათ, სულაც არ მშიაო. არადა მთელი დღე ჩვენსავით მშიერი უკლიდა მინდვრებს.

– არ შეჭამს, სანამ ნებართვა არ იქნება, – დარწმუნებით თქვა გიორგიმ და მოზრდილი ხაშლამის ნაჭერი გადაიღო.

– შე ურჯულო, ყველას მაგიერ დღეს მაგან ინადირა და ერთი ნაჭერი ხაშლამა გენანება?! გაეცი ბრძანება, თორემ დადნა ძაღლი ნერწყვის ყლაპვით! – შევუტიე გიორგის.

– ჭურჭელი უნდა ბიძია, სუფრას ეგ ვერა სწვდება, კუდალა კურცხალი ხომ არ არის, დაბლა დაგდებულის აღება იკადროს, – ტარასას ძაღლს გადახედა, რომელიც ჩემს მიერ მიგდებულ ხაშლამის ნაჭერს სულმოუთქმელად გლეჯდა.

თეფშზე დავაწყე ხაშლამა, ანტრეკოტი, ქათმის ბარკალი თავის მენჯით და ზოიას წინ დაუდგი; ძაღლმა მსუყე საჭმელს დასუნა, მერე თავს მაინც დასძლია და უკმაყოფილოდ შემომხედა, თითქოს მეუბნებოდა, შენ რა უფლება გაქვს საჭმელს რომ მიღვამ, პატრონი არა მყავსო! მაგრამ მთელი დღის შიმშილმა თავისი გაიტანა და ლაშზე ერთი ობოლი ნერწყვის წვეთი ჩამოუგორდა.

– გაეცი განკარგულება, შე ჯალათო, თორემ დავიწვი ამ ძაღლის ცოდვით! შენ გქონდეს ამხელა მოთმენა, რა გაგიჭირდებოდა! – შევუტიე გიორგის.

– ჭამე, ზოია, ჭამე, ხომ დაანახვე ყველას როგორი ძაღლის გაწვრთნა შემძლება, – უთხრა გიორგიმ ძაღლს და იმანაც უმაღ გადაყლაპა ყველაფერი.

– ტყუილად იბრალებ იმას, რაც ჯერ არა თუ ვერა ხარ, იმ პატიოსანი კაცის ხსოვნისა იყოს, ვინც ეს ძაღლი ასე გაწვრთნა! – ვთქვი და წითელი ღვინით გავსებული ჭიქა ბოლომდე დავცალე.

– ეს რა არის, შენ მერე ნახავ, რამდენი რამე იცის, ყველაფრის დამახსოვრება მეც კი ვერ შევძელი, – გამოტყდა გიორგი.

სანამ იმ ლეკვს გამოვართმევდი, გიორგის კარი და ბანი არ დავუგდე, ახლა მე მყავს და ვზრდი, თუ თავის დედას ვერ დავამსგავსე, იმის იმედი მაინცა მაქვს, რომ საკუთარი სანადირო ძაღლი მეყოლება, არადა, წელიწადში ერთხელ რომ გასიამოვნოს კარგი ნადირობით, იმათ კი ღირს ნამდვილი ძაღლის შენახვა.

უჯიგრო ქიტა

– კაცო? მიტოს ბავშვი ავადა ყავს, ქალაქში უწევთ, იქნებ შენ წაგეყვანა, მაინც იქით მიდიხარ და...

– ხომ არა თქვი, დედაკაცო, რომ ქალაქში მივდივარ?! ცოტა გრძელი ენა გაქვს და კარგი იქნება, დაიმოკლო!

– რა მოხდება, ადამიანო, ცოტა ბარგიცა აქვთ წასაღები, ავტობუსში გაუჭირდებათ!

– რა ჩემი საქმეა! ქრისტე ხომ არა ვარ, ყველა დავრდომილს ხელი გაუწულო?! რაც უნდათ, ისა ქნან!

– იქნება ერთხელ შენც დაგჭირდეს მეზობლების დახმარება, მაშინ არ შეგრცხვება?! რათა ხარ სულ ეგრე მურჩამოსმული, საკუთარ ნაჭუჭში ჩაკეტილი. მართლა იგრე ხომ არ გინდა, რომ მეზობლებმა მთლად აიღონ ჩვენზე ხელი. შენი ეგეთი საქციელის გამო სირცხვილით ხალხში ვეღარ გავდივარ, უჯიგროს განა ტყუილად გეძახიან!

– ყველამ თავი დამანებოს! წადი შენც, მამცილდი, თუ ჩემი ვერ გაგივია! არც არავისი მინდა რა და არც არავის არაფერს მივცემ! თავი დამანებოს ყველამ, ბიჭოს!

– ეჰ! შენი გამოსწორება არ იქნება! – ჩაიქნია ხელი თებრომ და თავის ქმარს – ქიტას, უკან არდაბრუნება უსურვა.

ქიტამ გარაჟიდან მანქანა გამოავლო. ძრავა ჩართული დატოვა, გარშემო შემოუარა. კარგად შეამოწმა. ცოტა მოიცადა, სალონი გაათბო, ჩაჯდა შიგ და მანქანა ნელა დაძრა ადგილიდან. – ხვალ საღამოს დავბრუნდები, – მიანახა ცოლს. იმანაც არ დააყოვნა: „კისერიც გიტეხია“-ო, და სახლის კარები მიიჯახუნა.

სოფლის ბოლოს, ავტობუსის გაჩერებასთან, მიტო და მისი მეუღლე, დიდი კალათით ხელში, სიცივისაგან აძაგაძაგებულები ქალაქში მიმავალ ავტობუსს ელოდებოდნენ.

ქიტამ ისინი შორიდანვე დაინახა. მანქანას სიჩქარე მოუმატა, თან სხვა მხარეს დაიწყო ყურება, თითქოს მეზობლებს ვერა ხედავდა.

მიტომ იცნო ქიტას მანქანა, იმედიანად გამოქანდა მისკენ, თებროსგან იცოდა, შეიძლება ქიტა ქალაქში წავიდესო, ხელიც დაუქნია, მაგრამ ქიტამ ისე ჩაუქროლა, მისკენ არც გაუხედია. მიტოს ხელი

მოწყვეტილივით ჩამოუვარდა, მობრუნდა და ავტობუსის გაჩერებისაკენ გასწია, სადაც სიცივისაგან მოკუნტული ცოლი ელოდებოდა.

– მამაცხონებულები, მზამზარეული უნდათ ყველაფერი, რა მოვალე ვარ, რომ ეგენი ქალაქში ჩავაბრძანო. თამამად კი გამოქანდა, ალბათ იფიქრა, ვერ დამინახაო, ეგრეც იყო, ვერ დავინახე, – თავი დაიმშვიდა ქიტამ.

– დაინახე! დაინახე! თვალი კი განგებ აარიდე, ხომ შეგრცხვა, ქიტავ, ხომ შეგრცხვა? ხომ არ მოიქეც სწორედ?! გულახდილად თქვი, აქ ხომ მარტო მე და შენა ვართ! – ედავებოდა ქიტას საკუთარი სინდისი.

– მომცილდი, ერთი! – ხელი აიქნია, – არაფერიც არ დამინახია, ბიჭოს! – ჯავრობდა ქიტა და მანქანას მიაქროლებდა.

მანქანაში სასიამოვნოდ თბილოდა. ქიტამ პალტო გაიხადა და უკანა სავარძელზე გადადო, პიჯაკის ღილებიც შეიხსნა, სიამოვნებისაგან გაიხმორა, სავარძელში მოხერხებულად შესწორდა და მანქანის სიჩქარეს უმატა.

საბურავების ქვეშ გაყინული თოვლი მინასავით ტკაცუნობდა. გზის ორივე მხარეს ახვეტილ თოვლზე ყინული ეყარა.

გზაზე სიცოცხლის მაჯისცემა იგრძნობოდა, თუმცა მოძრაობა საგრძნობლად შემცირებულიყო, მაგრამ რა შეაკავებს ყველაზე აუცილებელი საქმისაკენ ადამიანების სწრაფვას.

ქიტას აქა-იქ გაჩერებული ავტომობილი ხვდებოდა. აგერ ერთ მანქანას საბურავი დაშვებოდა, მძღოლს ეტყობა სათადარიგო საბურავი არ ჰქონდა, ძველს შლიდა გათოშილი, წვალობდა: ღიდი ოსტატი არ ჩანდა.

– „ჩემს მტერს, ამ ყიამათში საბურავის დაშვება“, – გაიფიქრა ქიტამ; უსიამოვნოდ შეაფრყოლა.

– ეხლა ვინმე ხვთისნიერი რომ მოეხმარებოდეს, კარგი იქნებდა, – შეახსენა სინდისმა, – შეიძლება არც კამერა აქვს, ქიტა, მიდი, მიემხარე, შენი კამერით გაუმართე ხელი! – არ ასვენებდა სინდისი.

– გიჟი ხომ არა ვარ?! – გაუბრაზდა ქიტა, – რა ჩემი ბრალია, მაგან თუ გაუმართავი მანქანით გაბედა ამ ყიამათში, ამხელა გზაზე წამოსვლა!

მანქანას გაუსწორდა. კაცი ისე ჩაჰკირკიტებდა თავის საბურავს, რომ მაღლა არ აუხედია, ქიტამ გზა განაგრძო. სარკეში ღიღხანს უყურებდა უკან დარჩენილ მანქანას, აგერ შემხვედრი მანქანა გაჩერდა, იქიდან კაცი გადმოვიდა და ორივე აფუსფუსდნენ დაშვებულ სა-

ბურავთან.

– უშველის ალბათ, – არ ისვენებდა სინდისი.

მანქანა მიგორავდა მოყინულ ასფლატზე. გარეთ ყინვა და ცივი ქარი მძვინვარებდა, სალონში კი სასიამოვნოდ თბილოდა.

მანქანის სავარძლის საზურგეს მიყუდებული ქიტა განცხრომაში იყო. გარეთ სურათები ერთმანეთს ცვლიდნენ. ისეთი შეგრძნება ჰქონდა, თითქოს ყოველივე ამას კინოს ეკრანზე უყურებდა და ამ ამბავს მასთან არავითარი საერთო არ ჰქონდა.

ქარი გაძლიერდა. თოვლის კორიანტელი დააყენა ჰაერში, მანქანის ძარას დროდადრო ძალუძად მიასაკდებოდა, შეატოკებდა და ზუზუნით ახლა სხვა მიმართულებით მიქროდა. ალაგ-ალაგ თოვლის ნამქერი გაჩნდა, მანქანა ზოგან ძნელად მიიკვლევდა გზას. ქიტას ხასიათი წაუხდა. ცოტა შიშით შეეპარა გულში.

აგერ, გზის გვერდზე გადაყენებულ მსუბუქ ავტომობილს ქარი თოვლს დაუნდობლად აყრიდა: „თუ არ წავიდა, ორ საათში სულ დამარხავს“, – გაიფიქრა ქიტამ. იქვე მანქანის გვერდით კაცი იდგა, ქიტას ძრავის ვენტილიატორის გაწყვეტილი ღვედი აჩვენა, ანიშნა, ხომ არა გაქვსო? ქიტამ ხელი დგაუქნია, არაო და გზა განაგრძო.

– ხომ გქონდა, კაცო, რატომ არ მიეცი, თანაც ხომ დაინახე, მანქანაში ქალი და ბავშვი უსხედან, ასე რომ დარჩნენ ქარბუქში, ამოიხრჩობიან, – შეედავა ქიტას სინდისი.

– მე რომ გამიწყდეს, ვილა მომეხმარება! – გაჯავრდა ქიტა, – მამაცხონებულს, შინიდან რო წამოვიდა, არ უნდა ეფიქრა ამაზე?!

– კაცო, ვინ იცის, რა გაჭირვება ჰქონდა.

– რა ჩემი საქმეა, ყველას კისერი უტეხია!

ქიტას სინდისი დაღუძდა, მაგრამ მაინც აწუხებდა თოვლში დარჩენილთა ბედი.

მანქანამ გზაზე სრიალს უმატა, ერთი დაუდევარი მოქმედება და ისიც გზის გვერდზე თოვლში ჩაფლული აღმოჩნდებოდა.

ერთი მანქანა გზიდან გადასულიყო, ეტყობოდა, თოვლში ბევრი ებუქსავა. ქალი საჭესთან დაესვა, მამაკაცი ავტომობილს უკანიდან აწკებოდა, ძალ-ღონეს არა ზოგავდა, სულ ცოტა იყო საჭირო და მანქანა გზას დაადგებოდა, მაგრამ ის სულ ცოტა არა ჰყოფნიდა და ასე, ეტყობა, დიდხანს წვალობდნენ.

მამაკაცმა, როგორც კი ქიტას მანქანა დაინახა, საქმეს თავი ანება, ხელი აუწია, ანიშნა, მოგვეხმარეო.

ქიტას მისკენ არც კი გაუხედია. ჩვეულებრივი სიჩქარით გაიარა.

კაცს ხელი ჰაერში გაუშეშდა.

ქიტამ თავი გაიქნია, თითქოს არასასიამოვნო ფიქრები მოიცილაო, მერე თავისთვის ჩაილაპარაკა: „რა ჩემი საქმეა, კისერიც უტეხია“.

ქარი გაძლიერდა. დაჭრილი მხეცივით ღრიალებდა, თითქოს იძუქრებოდა, თითქოს ქვითინებდა.

თოვლში ნახევრად დმარხული მანქანიდან ორი დათოვილი და გაფთვრებული ადამიანი გადმოვიდა, ქიტას ყელის გამოწვევით ანიშნეს, იქნებდ ცოტა ბენზინი მოგვცეო.

– აბა, ეხლა მაგათ ჭკუა აქვთ, – გაიფიქრა ქიტამ, – ჯერ ერთი, ბენზინს არ მივცემ, ამაზე წინასწარ უნდა ეფიქრათ, მეორეც, ამ ყიამათში სულელი ვარ მანქანა გავაჩერო და გარეთ გავიდე?!

– შე კაი კაცო, საჯსე კანისტრა გაქვს საბარგულში, არც დაგჭირდება, ისინი კი შეიძლება გაიყინონ, რა მოხდებოდა დახმარებოდი.

– ოჰ, ერთი! – კვლავ მოიცილა უხეირი ფიქრები ქიტამ.

ამინდი გაუარესდა, ისეთი ქარბუქი ტრიალებდა, ქიტა იძულებული გახდა პატარა ფარები ჩაერთო. გზას ნელა მიიკვლევდა. მოძრაობა გაძნელდა. „არა უშავს რა, – გაიფიქრა ქიტამ, – შუადღემდე ჩავალ ქალაქში და ყველაფთერი რიგზე იქნება“.

ძრავამ ჩაახველა. ქიტა გველნაკბენივით შესტა, ძრავამ ხველას

უმატა, კიდევ რამდენიმე ჩახველება და ძრავა ჩაქრა. „რა ოხრობა დაემართა?“ – გაიფიქრა ქიტამ. ერთხანს ასე იჯდა, სხეულში სიცივის ბრჭყალი იგრძნო, გააფრჟოლა, მანქანის კარის გაღება სცადა, ქარმა დაიღრინა და თოვლი სალონში შეაფრქვია, სასწრაფოდ მიკეტა კარები; სალონში უკვე საკმაოდ აცივდა.

სხვა გზა არ იყო, ქიტამ პალტო ჩაიცვა, კარი გააღო.

ძლივს ახადა კაბოტი, ქარმა აქაც წაიბალახა, ყინულივით ცივი ნაკადი შეუძვრა სხეულში და კაწრავდა.

ბევრი იჯახებოდა, როგორც იყო გამოცვალა კონდენსატორი. ისე გაეყინა ხელები, თითები აღარ ემორჩილებოდა. ძლივს შეძვრა მნქანაში, ქარმა თოვლი შეუყარა შიგ. თოვლის გადახვეტა არ ხერხდებოდა, რამდენსაც გარეთ ყრიდა, ქარი ათი იმდენს უკანვე აბრუნებდა.

შეეშვა ამ ცდას. ძლივს მოიხურა კარი. ძრავა აამუშავა და სიჩქარე ჩართო. გაზს მოუმატა. მანქანა ადგილიდან არ დაიძრა, კიდევ მოუმატა გაზს, უკანა თვლებმა წივილი დაიწყეს; მანქანა ბუქსაობდა.

– თფუჰ, შენი! – შეიგინა ქიტამ, – კაცს ბედი რომ არ ექნება.

კარი გააღო და გადმოვიდა. მანქანა სანახევროდ თოვლში იყო დამარხული.

ძლივს მივიდა საბარგულთან, ქარბუქი ანრჩობდა, ხელები აღარ ემორჩილებოდა. ამოიღო მოკლეთარიანი ნიჩაბი და თოვლის გახვეტა დაიწყო.

ძალა მთლად გამოეღია, მანქანის წინ ჩაიჩოქა და ფრთას მკერდით მიაწვა.

რალაც მანქანა გამოჩნდა: „ადექ, ქიტა, სთხოვე მოგენმარონ, თორემ აქ დაიმარხები“. – წასჩურჩულა თავის გადარჩენის ინსტინქტმა.

– არა, ეგენი ისინი არიან, შენ რომ ბენზინი არ მიეცი, შეედავა სინდისი.

– ამ მდგომარეობაში რომ მნახვენ, უთუოდ გაჩერდებიან, – გაიფიქრა ქიტამ.

ძლივს აითრია სხეული, შეძვრა სალონში და ძრავა აამუშავა. თითქოს არაფერი უჭირდა. მანქანამ ჩაუქროლა.

ქიტამ მოიკრიბა ძალ-ღონე, დიდხანს იმუშავა, თოვლი გახვეტა, ჩაჯდა მანქანაში და...

სულ ცოტალა უნდოდა, რომ გადაეღახა ეს დაწყევლილი ადგილი.

სწორედ ამ დროს გამოჩნდა მანქანა, ქიტამ დაძლია მოკრძალება, იფიქრა, გაეაჩერებ, მომეხმარებიან, სულაც ერთი კაცი ეყოფა და მეც

გზაზე დავდგებიო.

მანქანა მიუახლოვდა, ის იყო ხელის აწევა დააპირა, რომ გველ-ნაკებნივით უკან გადახტა და თავის მანქანასთან დაიწყო ფუსფუსი. იცნო, ის კაცი იყო, ყელის გამოწვევით რომ ეხვეწებოდა, მანქანის დაძვრაში მომეხმარეო.

ქიტა მართო შეება სტიქიას. კიდევ გაიარა რამდენიმე მანქანამ. იქით აღარ იყურებოდა, ცოფიანივით იქნევდა ნიჩაბს და დაბადების დღეს იწყევლიდა.

– ეჰ, – გაიფიქრა, – მიტო რომ წამომეყვანა, ასე არ დამემართებოდა.

ბევრი იწვალა, ისე დასცხა, პალტო გაიხადა, ბოლოს დაღლილ-მა მანქანის კარებთან ჩაიჩოქა, თავი მიაღო გაყინულ რკინას, სიცივე ვერ იგრძნო, თვალებზე ბინდი გადაეფარა, ხელი მოისვა, თითქოს უნდოდა ბინდი გაეფანტა, ხელი ჩამოუცურდა და უღონოდ თოვლის გროვაში ჩაეფლო...

* * *

– გაყინულა ეს უბედური, აბა, ავიყვანოთ და ჩვენს მანქანაში გავათბოთ.

– არა, ბიჭო, ჯერ თოვლით მაგრად უნდა დავზილოთ...

– ოჰო! თოვლმა უშველა, თვალები გაახილა, ახლა ჩქარა მანქანაში! – ბრძანებას იძლეოდა ბრვე ტანის კაცი.

გაფიჩხული ქიტა მძღოლის გვერდით გადაწეულ სავარძელზე დააწვინეს და ზედ უხეში, თბილი ტყაპუჭი დაახურეს.

– რა მაგრად დაუძარხია ამ ოხერ ქარბუქს ეს მანქანა, კაცო!

– აბა, ოთხივემ ერთდროულად ავწიოთ და ამოვაგდებთ საფლობიდან, – ბრძანებას იძლეოდა ერთი...

ორივე მანქანა გზაზე იდგა, ღამეს დღე გაემეკვებინა და გამარჯვებას ზეიმობდა. უმთვარო უკუნეთში ცოფიანი ქარბუქი მძვინვარებდა.

– ვახტანგ, ჰკითხე ერთი სადაურია, სად წავიყვანოთ?!

– რა უნდა ვკითხო, თუ ძმა ხართ თვალები კი გახელილი აქვს, მაგრამ კრიჭა ისე შეჰკვრია, სიტყვა ვერ უთქვამს.

ერთი ქიტას მანქანაში შემვრა, პიჯაკის ჯიბეში საბუთებს დაუწყო ძებნა, მალე მობრუნდა.

– გაიგე, ვინ არის? – ჰკითხა ერთმა.

– როგორ არა, ქიტა ნაჭუჭაშვილია, სოფელ კლდისპირიდან.

– თვითონ ვერ შეძლებს მანქანის მართვას? – იკითხა ერთმა.

– სულელი ხომ არა ხარ! ჯერ ერთი, კაცი ბიუსტივით არის გაშეშებული, მეორეც, რომ შეძლოს წავიდეს და გზაში რაღაც დაემართოს, მთელი ჩვენი სიცოცხლე მაგის ცოდვა უნდა გვეკიდოს ზურგზე?!

– არადა, კარგი ასოცი კილომეტრით უნდა დაგებრუნდეთ უკან, – ჩაიწუწუნა ერთმა.

– ეგ არაფერი, ჩემო დათა, ხომ გაგიგონია, კარგი ქენი ქვაზე დადე, გაივლი და წინ დაგხვდებაო, – ანუგეშა მეორემ.

– ჰო, ხვალვე ეგ ნაჭუჭაშვილი სამმაგად გადაგვიხდის, – გაიხუმრა მისამართის აღმომჩენმა.

– აბა, ბიჭებო, გვეყოფა, შევარცხვინე ისეთი კაცი, ვინც სიკეთეს სამაგიეროს მიღების გულისათვის ჩაიდენს. კაცს უჭირს და უნდა მივეხმაროთ, მორჩა და გათავდა, გვეყო ხუმრობა!

– დათა და ვახტანგი ნაჭუჭაშვილის მანქანას წამოიღებენ, ჩვენ უკან მოგყვებით! – ბრძანებას იძლეოდა ჯმუხი მამაკაცი...

შუალამე გადასული იყო ქიტას სახლს ორმა მანქანამ მიაყვირა, ქიტა უკვე კარგად იყო და ლაპარაკს ახერხებდა.

– ჩაიბარე შენი ქმარი, ქალო! – უთხრა აქოთქოთებულ თებროს ჯმუხმა მამაკაცმა და ხელში ატატებული ქიტა ტახტზე ჩამოსვა.

ბიჭებს მანქანა უკვე მოებრუნებინათ, ჯმუხიც ჩაჯდა წინა სავარძელში.

– კარგად იყავ, ნაჭუჭაშვილო! – ყველამ ერთხმად დაიძახა და ღამის სიბნელეში ციციანთლესავით შეიჭრნენ გაჩახჩახებული ფარებიანი მანქანით.

გათოშილებმა სოფლის ბოლოს დაკეტილ სასადილოს კარებს მიუკაკუნეს. ბურტყუნით ალებდა მებუფეტე კარებს, ნეტა რა ეტაკათ ამ შუალამისასო.

– ჩემო ძმაო, კარები რომ ჩამოიღე, მე აქ სასტუმრო ხომ არა მაქვს?! – ჯავრობდა მებუფეტე.

– რაცა გაქვს, ძალიან კარგად ვიცი! ეხლა შენ ბუნარი აგვინთე, გაციებულები ვართ, ღვინო და სულ ცოტა საუხზე მოგვიტა, შენც ჩვენთან დაჯექი, მარტო კაცი ცოდვა ხარ, – უთხრა ჯმუხმა.

– პირველი ჭიქით ქიტა ნაჭუჭაშვილს გაუმარჯოს! – ფეხზე აღგომით თქვა ჯმუხმა.

ჭიქები მიუჭახუნეს, მებუფეტე ყოყმანობდა.

– დალიე კაცო, გაციებულები ჩვენა ვართ, შენ რა მოგივიდა?! თქვენებური ქიტას სადღევრძელოა! – მიაძახეს ერთხმად.

„რით მოხიბლა ეს გადარეული ხალხი უჯიგრო ქიტამ, მისი კაკაცობა არავის გაუგონია, ესენი კი პირველს მის სადღეგრძელოს სვამენ, კარგი სულები არ უნდა იყვნენ!“ – დაასკვნა თავისთვის და უხმოდ დალია...

გათენებამდე ისმოდა სასადილოდან ქეიფისა და ჭიქების ჭახუნი. ყველაზე ბევრს კი საქმის კურსში ჩამდგარი მებუფეცე მხიარულობდა...

– ნეტა ვინ იყვნენ ის კეთილი ადამიანები შენ რომ გადაგარჩინეს? როგორ დავიბენი, შინ კი ვერ შემოვიპატიუე, – წუწუნებდა თებრო, – ნეტა როგორ იმგზავრებენ ამ უხეირო ამინდში?

– კისერი უტეხიათ! – წაიბურტყუნა ქიტამ და საბანი დაიფარა.

– მაინც როგორ გადავრჩი, ბედი მქონია, – გაიფიქრა თავისთვის და ძილი დააპირა, რომ იღუმალის ხმა ჩაესმა:

– ბედი კი არა, ქიტა, იმან გადაგარჩინა, რომ ამ ქვეყანაში მართლ შენნაირი უჯიგრო ხალხი არ ცხოვრობს, – კიდევ რაღაც უნდა ეთქვა სინდისს, მაგრამ ქიტას უკვე ეძინა.

კომისარი

რკინიგზის სადგურიდან მატარებელი ნელა დაიძრა და ხალხით გადაჭედილი ვაგონების რახუნით მოსახვევში მიეფარა.

ვაგონში ხალხი ფუტკარივით ირეოდა. ყველა ცდილობდა მოხერხებულად მოწყობილიყო. შეხუთულ ჰაერს თამბაქოს, ოფლის და ჭუჭყის სუნი ამძიმებდა.

გაჭიანურებული ომის გაჭირვება კარებიდან, ფანჯრებიდან, ყველა კუთხე-კუნჭულიდან შემომძვრალიყო.

მატარებელმა სვლას უმატა. ჩოჩქოლი მიწვე-მოწვევა, მუჯღუგუნე-ბი და გინება მიწყნარდა. როგორც მოახერხეს ისე მოეწყვნენ და ახალი ჩხუბის და დავიდარაბის ნაცვლად დაიწყეს საუბარი, რომელიც ყველა მხრიდან ომს უტრიალებდა გარშემო.

1942 წლის ზაფხული იდგა. მტერი გამძვინვარებით მოიწვედა წინ. მოდიოდა დაღუპვის და უკვალოდ დაკარგვის ცნობები; გლოვის ზარი რეკდა დაღუპულ ოჯახებში. მოულოდნელობის ელდა ჩასაფრებულიყო ყველა სახლში, ვისაც ჯერ არ მიეღო საზარელი ცნობა.

დიდი სიყვარულით და მოწიწებით მისჩერებოდნენ სამხედრო ფორმიანებს. განსაკუთრებით თბილად ეპყრობოდნენ ფრონტზე ნამყოფებს და თანაც თუ ჭრილობები ჰქონდა მიღებული.

თავიანთი შვილი, ძმა, მამა, თუ ბიძა ახსენდებოდათ და მათთვის შენახულ სითბოს ფრონტელ ბიჭებს უნაწილებდნენ.

შუახანს გადაცილებული ქალი სკამზე შესწორდა, კარგად გატენილი ბოლჩა გვერდით მოხერხებულად დაიდო, ამდენი ჯაფის შემდეგ შვებით ამოიხვნეშა, თავსაფარი შეისწორა და მის ირგვლივ მყოფთა დათვალიარება დაიწყო. მოთენთილი და ინტერესმოკლებული მხერა გადაავლო მეზობლებს, იბოდილა მათ ბარგზე, შემდეგ მოშორებით, ფანჯარასთან მიყუდებულ სამხედრო პირზე შეჩერდა.

ახალგაზრდა კაპიტანი მარცხენა ილლიით ყავარჯენზე იყო დაყრდნობილი, მარჯვენა ხელით ჯოხს დაბჯენოდა, მხრებით კედელს მიყუდებოდა. ფერმკრთალი იყო. ღრმა ჭრილობის მიერ მარჯვენა წარბი შუაზე ჰქონდა გაპობილი, იგივე ჭრილობა შუბლს გარდიგარდმო ჰკვეთდა და მარცხენა წარბს ზემოთ ხშირ შავ თმაში უჩინარდებოდა.

მალალ და მხარბეჭიან ვაჟკაცს კოხტად მორგებული, გახუნებული გიმნასტურა უხდებოდა. მარჯვენა ფეხზე გულმოდგინედ გაპრიალებული ჩექმა ეცვა, მარცხენაზე კი – მსუბუქი ჩუსტი. მუხლს ქვევით გალიფი შარვლის ტოტი გარღვეული ჰქონდა და გასიებულ ფეხზე დახვეული დოლბანდით იყო ლამაზად დამაგრებული.

ეტყობოდა შეწუნებული იყო, ფეხის შენაცვლებას ვერ ახერხებდა, შუბლზე სიმწრის ოფლი უბზინავდა.

დედაკაცმა გვერდით მჯდომს რაღაც ანიშნა, შემდეგ ორივემ ერთად გაიხედეს ჯარისკაცისკენ. მალე ყველა მას მიაჩერდა.

– მიიწ-მოიწიეთ, ხალხო! დაევსათ ის დაჭრილი მეომარი, – აქტიურობდა დედაკაცი. ყველა აჩოჩქოლდა ადგილის გასანთავისუფლებლად. მერე ერთხმად მიეძალნენ და კედელთან მოაწყვეს დაჭრილი. იგიც პირველი გამაღიანების შემდეგ დათანხმდა. როცა, სკამზე კარგად მოწყობილს, ერთმა კაცმა ფეხი გააშლევინა და ქვეშ თავისი ჩემოდანი შეუდგა, მთლად შვებით ამოისუნთქა. ყავარჯერნი და ჯოხი კედელზე მიაყუდა, შუბლიდან ოფლი მოიწმინდა და ირგვლივ მყოფთ მადლობის თვალი გადაავლო.

– სადაური ხარ, შვილო? სად დაიჭერი? – ქალმა დააყარა კითხვები.

სხვები ყურდაცქვეტილები გასუსულიყვნენ, რას უპასუხებდა.

– თბილისელი ვარ, უკრაინაში დავიჭერი, რამდენიმე საველე ჰოსპიტალი გამოვიცვალე, ბოლოს სოხუმში მიმკურნალეს, ცოტა ფეხი გამიმიზეზდა, ახლა თბილისში მივდივარ, რამდენიმე კვირა დავრჩები დედასთან და მერე ისევ ფრონტზე წავალ.

– მე მეგონა სუმთლად განთავისუფლდა-მეთქი, ისევ ფრონტზე უნდა წახვიდე, შვილო, არ გეყო რაც ღლე დავმართნია?! – შეიცხადა ერთმა მოხუცმა ქალმა.

– აქ რა ნამუსით უნდა გაჩერდეს კაცი, დედი, როცა ფრონტზე ასეთი გაჭირვებაა, მიხმარება უნდათ მათ, მტერი ძლიერი და დაუნდობელია, საუკეთესო ვაჟკაცები იხოცებიან, ახლა შინ ჯდომა სირცხვილია.

– ვაი, თქვენ დედას, შვილებო! – ამოიქვითინა ერთმა.

– რას ამბობენ, შვილო, მამ აღარ დაადგება საშველი მათ შეჩერებას?! – საყვედურით შეხედა ხურჯინში ჩაჭვდილმა თეთრწვერა მოხუცმა.

– გაანებე თავი, კაცო, რადიოს ჩვენც ვუსმენთ და გაზეთებს ვკითხულობთ, ამბობენ, მტერი განადგურებული იქნებაო და სწორედ

არის, ცოტა დრო უნდა, მოითმინეთ და მაგასაც ვნახათ! – დამაჯერებლად ამბობდა კიტელიანი კაცი, რომელსაც ეტყობოდა რაღაც თანამდებობაზე მუშაობდა.

– შვილო, ჩვენები არ შეგხვედრია იმ ფრონტზე? გვიტხარი, ვინ იყვნენ, და სადაურები, იქნებ ჩვენიც ერია ვინმე? – შეეკითხა ერთი მოხუცი ქალი.

– ყველა მხრიდან არიან, დედი, ზოგის გაცნობას ვერ მოასწრებ, რომ გაქრება კაცი...

– ვაი, თქვენს დედას, შვილებო! – ერთხმად ამოვიმინა ყველამ.

– მტერი თუ მოგიკლავს? ბუზებივით ზოცავენ იმ გარეწრებს ჩვენი ლომგული ბიჭები, მაგრამ ქაჯებივით ბევრნი არიან და აბა, რა ქნან?! – შეეკითხა ჩოხა-ახალუხში გამოწყობილი და ქამარ-ხანჯლით აღჭურვილი, გამხდარი და მამალივით გაფხორილი მოხუცი კაცი, რომლისთვისაც, ეტყობოდა, მაღალფარდოვანი ფრაზები და ტრაბახი უცხო ხილი არ იყო.

– როგორ გითხრათ, ბიძაჩემო, მტერი ძალიან ძლიერი და გამოცდილია. ბუზებივით მათი გაწყვეტა?... ეს გამოთქმა პოეტებს თუ მოუხდებოდათ. მტერი გვიტევეს, ჩვენ უკან ვიხვეთ, ზარალიც დიდი გვაქვს. არც მტერს ადგა კარგი დღე, მაგრამ ჯერ-ჯერობით ისინი გვავიწროვებენ. რაც შეეხება, მტერი შეიძლება კიდევ მომიკლავს, წყეულიმც იყოს ომი, თორემ კაცის მოკვლა რა სატრაბახოა! – მწარე ფიქრებში ჩაიძირა ახალგაზრდა კაპიტანი.

მოხუც ჩოხიანს ტრაბახის პათოსი ჩაუქრა.

ცოტა ხნით დუმილი ჩამოვარდა.

ოფიცერმა, რომელსაც სისუსტე და დაღლილობა ერთად მოერია, ჩათვლიდა, მაგრამ საუბრის საღერღელაშლილებს სულაც არ უნდოდათ მისი დაძინება, ნახეს ფრონტზე ნამყოფი კაცი და სურდათ, მისგან რაც შეიძლება მეტი გაეგოთ.

არც თუ ენაწყლიანი ჩანდა ეს ახალგაზრდა. ეტყობოდა, რაიმე ამბავს გაზით თუ ამოაგლეჯდნენ, ამბის გაზვიადება და ფერადი საფეხაკებით შელამაზება მისთვის წარმოუდგენელი იქნებოდა. იმათ სულაც არ ჰგავდა, კარტოფილის ფცქენის მეტი რომ არაფერი გაუკეთებიათ და ღიზენტერიის გამო დააბრუნეს უკან. სახლში კი ისეთ ზღაპრებს ყვებოდნენ, ხალხს უკვირდა, ეს ნაცარქექიები ასე უწყალოდ რომ შუთავენ მტერს, ის ლომგული ბიჭები რაღას იზამენ, ფოლადი რომ აქვთ ჩაგუბებული ჯანში და ხასიათშიო. იქნება ამიტომაც იყო ასე აღფრთოვანებული ჩოხოსანი მტრის ბუზებივით გაწყვეტით.

ოფიცერს თვალები ეხუჭა, ეძინა თუ თავის ფიქრებში დაბორილობდა, მძინარეს გავდა და ვერავინ ბედავდა მისი მღუმარების დარღვევას, თუმცა ცდუნება ძალზე დიდი იყო.

ნელა გაახილა თვალები და შუახნის ქალმა აღარ დააყოვნა.

– დაიღალე, შვილო?

– არ ვიცი, შეიძლება, – თავისთვის თქვა და ისევ თვალების დახუჭვას აპირებდა, რომ:

– შვილო, იქნება მოგვიყვე იმ წყეული ფრონტის ამბები? – უმტყუნა მთომინებამ მოხუც ქალს, ომში გავზავნილ თავის შვილსა და შვილიშვილებს რომ იხსენებდა და იქიდან ყველა ცნობებს ღრუბელივით იშრობდა.

– შე ქალო, ხომ ხედავ, ბიჭი როგორ დაღლილია, დაისვენებს, გამოიძინებს და მოგვიყვება, აბა რას იზამს, – შეავლო ნამუსზე ამბის მოყოლის საქმე მეორემ.

– ეხ, რა მოსაყლი ის წყეული ამბავია, გახსენებაც არ მინდა, მაგრამ რა გაეწყობა...

– შვილო, შენ იმდენი ამბავი გექნება გადამხდარი, მის მოყოლას ერთი ღამე არ ეყოფა, იმაზე მოგვიყვე, სად დაიჭერი, – დააკონკრეტა ამბის მოყოლის საკითხი ხურჯინის პატრონმა.

– ჯერ გვითხარი, შვილო, რა გვარი ხარ?

– ცოლ-შვილი გყავს?

– ომში რამდენი ხანი ხარ?

კითხვები დააყარეს აქეთ-იქიდან.

– ვეცდები ყველაფერზე გიპასუხოთ, – დამშვიდებით თქვა ოფიცერმა და დაიწყო:

– როგორც მოგახსენეთ, თბილისელი ვარ, ვახტანგ დვალიშვილი, სახლში მარტო დედა მყავს, ორი და სოფელში არიან გათხოვილი. ომის დაწყებამდე სამი წლით ადრე სამხედრო სასწავლებელში ვსწავლობდი კიევში, ორმოცდაერთი წლის აგვისტოდან კი სულ ფრონტზე ვარ. დაოჯახება ვერ მოვასწარი, თუმცა ყველა ასე ამბობს, სასწავლებლის დამთავრება ვერ მოვასწარი, თორემ იყო ადამიანი, ვისაც... ეეს! თითქოს ტყვია არ მეკარებოდა, გაკაწრულიც არსად ვიყავი. მზოგავდა წყეული, ჩემს ირგვლივ კი სიკვდილის ბორბალი ტრიალებდა.

ბოლო ბრძოლაში მიმტყუნა ბედმა, რაც აქამდე დამზოგა, სულ ერთბაშად გადამიხდა, ყველაფერი კი ასე დაიწყო: მტერმა ჩვენი თავდაცვის ხაზი გაარღვია. უკანდახევა გვებრძანა. მთელი კვირა მოვ-

დიოდით შეუჩერებლივ, ფეხდგომელა გვეძინებოდა. წყეული მტერი კი კულში მოგვედგა და მოსვენებას არ გვაძლევდა. ბოლოს, როგორც იყო, მოგვწყდით მტერს, შვებით ამოვისუნთქეთ. ტყის პირას შევჩერდით შესასვენებლად, ბიჭები დახოცილებივით დაეყარნენ მიწაზე. ერთი საათიც არ იქნებოდა გასული, ჩვენთან მოხუცმა გლეხმა მოაჭენა ცხენი. როგორც ჩამოხტა, მეთაური იკითხა. ჩემთან მოიყვანეს. „სოფლის ახლოს გერმანელებმა გაიარეს, ოცამდე მოტოციკლით იყვნენ, ეტყობა სადღაც ეჩქარებოდათ, სოფლისაკენ არც მოუხედავთ. ალბათ მალე მობრუნდებიან, საშიში ის არის, რომ სანიტარული ნაწილი დგას სოფელში, ორმოცდაათამდე დაჭრილია, ოცდაათამდე მეღდა და ჯანმრთელი ჯარისკაცებია. სოფელში რომ შემოვიდნენ, ძალიან ცუდი დღე დაადგებათ“.

სასწრაფოდ გამოვყავი მზვერავთა ჯგუფი და, მოხუცის თანხლებით, გერმანელების დასაზვერად გავაგზავნე. ჩვენ კი სოფლისკენ დავიძარით.

პატარა უკრაინულ სოფელში ისეთი მყუდროება იდგა, თითქოს სულ ახლოს ომის ქარცეცხლს არ გადაებუვა ყველაფერი.

სოფელში შესვლისთანავე ძაღლების ყეფამ გამოაცოცხლა მიძინებული ქოხები. აღარავის ეგონა ჩვენების გამოჩენა, ყოველთვის გერმანელებს ელოდნენ, ამიტომ კარებები და ფანჯრები მაგრად ჰქონდათ ჩაკეტილი.

მიუხედავად ბრძანებისა, რომ მწყობრად და ყოჩაღად გაეკლოთ, ბატალიონს დაძაბული ბრძოლისა და მომქანცველი უკანდახევის კვალი ღრმად ჰქონდა ჩაჭედილი. განუნებული, ჭუჭყიანი, დამტკვერილი, ზოგან დახეულფორმიანი, წვერ-მოშვებული და ზოგი ჭუჭყიან დობანდდადებული მსუბუქად დაჭრილები, ძლივს მიათრევდნენ გადაღლილობისაგან ძარღვებდაწყვეტილ ფეხებს.

სოფელელებმა ჩვენი ჯარის დანახვაზე, აღფრთოვანება და სიხარული ჭარბად შეგვაგებეს. თითქოს უკანდახეული და მრავლად გვერდებნაჟეუი ნაწილი კი არა, მტერზე გამარჯვებული ზეიმით შევდიოდით განთავისუფლებულ სოფელში.

საშინელი ქარიშხლის მოლოდინში, ნაპრალში შეტუზულ თოლიასავით შეშინებულ სოფელში, პატარა იმედის ნაპერწკალი შევიტანეთ, რომელსაც სულ მალე ჩაქრობა ჰქონდა დაბედებული.

ხალხი გარს შემოგვერტყა. გვეკითხებოდნენ, კიდევ მოდიანო? და სხვა მრავალი... როგორც გაიგეს, სინამდვილე, წუთიერი აღფრთოვანება ისევ საშინელი ამბის მოლოდინმა შეცვალა.

სოფლის სკოლის ერთსართულიან შენობას მივადექით. ათამდე საზიდარი იდგა ეზოში, ირგვლივ თეთრხალათიანი ხალხი და მხარღლივ შაშხანაგადაკიდებული მესაზიდრეები ფუსფუსებდნენ. სანიტარული ნაწილის უფროსმა, ახალგაზრდა მაიორმა ქალმა ძალიან გაიხარა ჩვენი მისვლით.

დრო აღარ ითმენდა. სასწრაფოდ მოვემზადეთ ევაკუაციისათვის. ბევრი ფაციფუცის შემდეგ, როგორც იყო გავედით სოფლიდან. სამი კილომეტრითაც არ ვიყავით მოცილებული, რომ სოფელში მტრის მოტორიზებული ნაწილი შევიდა. ამასობაში ჩვენი მზვერაკები დაბრუნდნენ და არასასიამოვნო ამბავი მოიტანეს: ჩვენგან რაღაც სამი კილომეტრში მტრის მოტოციკლისტები ჩასაფრებულნიყვნენ და კარგად შენიღბულები, ეტყობა, უკანდახეულ ჯარისკაცებს ელოდებოდნენ.

სოფელში შემოსულმა მტერმა ჩვენი კოლონა დაინახა და სასწრაფოდ შემოგვიტია. ფრიად რთული მდგომარეობა შეიქმნა. ერთი ასეული ჩასაფრდა და სოფლიდან წამოსულ მტერს ცეცხლი გაუხსნა. დანარჩენები ჩასაფრებულ მტერზე შეტევისათვის დავაწყვე, უკან კი დაჭრილებით სავსე საზიდრები მოგვდევდა.

ერთი კილომეტრიც არ გვქონდა გავლილი, რომ არიერგარდის ასეული მძიმე ბრძოლაში ჩაება.

მტერი მიხვდა, კოლონას მარშით ვერ დაეუფლებოდა და ნაღმსატყორცნის ცეცხლი დაგვიშინა. ჩემს თვალწინ პირდაპირ მოხვდა ნაღმები სამი საზიდარს და დაჭრილებიანად ნაფლეთებად აქცია.

როგორც ხელის გულზე, ისე ვყავდით მტერს და ნაღმსატყორცნით გვეცხრილავდა. ბევრი დაწვა საშუალოდ იმ მინდორზე. კიდევ კარგი, არიერგარდის ბიჭებმა იმარჯვეს და ნაღმსატყორცნი ჩააჩუმეს, თორემ ჩვენგან ბევრი აღარ გადარჩებოდა.

ეტყობა ჩასაფრებულმა მოტოციკლისტებმა ვეღარ მოითმინეს და ბრძოლის ხმაზე ჩვენსკენ გამოსწიეს. კიდევ კარგი, თორემ ვერავინ გადაურჩებოდა. ზუსტად გზის მოსახვევთან შევეჩხეთ ერთმანეთს. გაჩაღდა ხელთარჩული ბრძოლა.

მტერი გავფანტეთ და დარჩენილები ტყისაკენ დავიძარით, წინ სამი საზიდარილა მირახრახებდა.

ამასობაში, ეტყობა, მტერმა არიერგარდის ასეული გადათელა და ჩვენსკენ გამოქანდა.

ცოტანილა დავრჩით, მაგრამ ორგანიზებულად ვიგერიებდით მტრის შემოტევას. ტყეში უნდა შევსულიყავით, რომ ერთი მესაზიდრე წაიქცა, ვაი დედაო, დაიძახა ქართულად. უკან გამოვბრუნდი, დავიჩოქე,

სადაური ხარ-მეთქი. ხმა არ ამოუღია, დრო აღარ ითმენდა, ხელი დავაველი მინდოდა ტყეში შემეყვანა, უკვე მკვდარი იყო, მიწაზე დავასვენე და...

ბიჭებს დაენახათ, რომ წავიქეცი, მოახლოებულ მტერს შეუტეის, გერმანელები ჩაწვნენ. მარცხენა ფეხი არ მემორჩილებოდა, უმოქმედოდ ეგდო მარცხენა ხელიც. ორმა ჯარისკაცმა ჩემთან მოირბინა, დამტოვეთ-მეთქი, დავიდრიალე, მარჯვენა ფეხზე ავიმართე და საბოლოო ხელყუმბარა გადავაველი მტრის მხარეს, თვალებში ბნელი მომერია და ამის შემდეგ აღარაფერი მახსოვს...

საველე ჰოსპიტალში მოვედი გონს, მითხრეს, ორმა ჯარისკაცმა მოგიყვანაო, არავის არ ანდობდნენ შენს თავს, სანამ ყველა ოპერაცია არ ჩაგიტარეს არ წასულან. მერე ექიმის იმედი რომ მიუღიათ, ცოცხალი გადარჩებაო, წასულან. შემდეგ კიდევ ოთხი დღე ვერ მოვსულვარ გონზე.

ახლა ყველა ჭრილობა მომირჩა თავში და მხარში, ცოტა ფეხი გამიჭიანურდა, ტყვიას ძვალი დაუზიანებია და...

დაამთავრა თავისი მოთხრობა კაპიტანმა.

კარგა ხანს დუმდა ყველა. მხოლოდ ოხვრა და ხმადაბალი ქვითინი ისმოდა, ქალები ცრემლებს იწმენდდნენ. თავისიანები წარმოედგინათ იმ დახოცილ ჯარისკაცებისა და დაჭრილების ადვილზე; ტირილით იკოდავდნენ გულებს.

– ვაი! დედა მოგიკვდეთ, შვილებო!

– ეხ! იმიტომ მოდის ამდენი დაღუპვის დეპეშები!

– ცუდად არის საქმე! – გულგატეხილად ამოიოხრა ჩოხიანმა მოხუცმა.

– არც ისე ცუდად, ბიძაჩემო, ბევრს უკვე ვადინეთ ძმარი ცხვირიდან, სხვების დროც დადგება. გული იმაზე მწყდება, რომ ფეხის გამო ჯერ ვერ ვახერხებ შურისმაძიებელთა რიგებში ჩავდგე.

– ღმერთმა გამარჯვება ნუ მოგიშალთ, შვილებო! – ახმაურდნენ.

ვაგონი კი თვლების რახუნით თვლიდა რელსებს.

ისევ ერთმანეთთან კამათში გაერთნენ.

ამერიკა და ინგლისი არ გვეხმარებიან და ჩვენ რომ არა, გერმანელები აქამდე მაგათ ბოლს აადენდა ზურგზეო. ეგენი კი სეირს უყურებენ და ჩვენი სისხლის ღვრა სულაც არ აწუხებთო.

მერე გაჭირვებულსა და დამძიმებულ ცხოვრებას მიაკითხეს. თავიანთ მდგომარეობაზე მოიწუწუნეს. მერე ისევ ფრონტის ამბების მოყოლა მოუნდათ, მაგრამ მეომარს ისე ღრმად ეძინა, რომ მისი შეწუხება

ცოდვა იყო. ორთქლმავალი კი ბნელ ღამეში ჩაფლულ, მიძინებულ სოფლებს ცხოვრების მუდმივ მაჯისცემაზე შეახსენებდა და ახლა სხვებისკენ მიიჩქაროდა.

ომისგან დამშეული, გაწამებული ხალხით გაჭედილმა მატარებელმა, არანაკლებ განაწამებ და ფერდაკარგულ ღედაქალაქს მიაკივლა.

ისევ ატყდა მიწვე-მოწვევა, მუჯღუგუნები, ჩოჩქოლი, ბარგის გათრევე-გამოთრევა, გინება, წივილ-კივილი. ასე უერთდებოდა ვაგონიდან ჩამოსულთა მასა მის მსგავს, ჭრელა-ჭრულა, დამშეულ და გაწამებულ ხალხს, ბაქანზე ყველა მიმართულებით რომ მოძრაობდნენ.

ვანტანგი ძლივს გასცდა ბაქანს, აქ შედარებით ცოტა ხალხი იყო, კედელს მიეყუდა და ფიქრს მიეცა.

სადგურიდან არც ისე შორს ცხოვრობდა. ადრე სულ ფეხით მიდიოდა სახლისაკენ, ახლა კი სიარული უჭირდა, ფეხმაც ტეხვა დაუწყო.

გაჭირვებით ჩაიარა კიბეზე, გავიდა სადგურის მოედანზე და ეტლში ჩაჯდა.

– სვანეთის უბანში მიმიყვანე! – უთხრა მეეტლეს და სავარძელში შვებით გადაწვა...

მოხუცი მეზობელი ქალი ენად გაიკრიფა:

– ღელაშენი მთელი საძი თვე ცუდად იყო, ძალიან გაჭირდა, შვილო, ცხოვრება ქალაქში. შენი უფროსი და ჩამოვიდა, – სოფელში წაიყვანა. ბინის გასაღები მე დამიტოვეს, ყოველ შემთხვევისათვის, აკი გაამართლა კიდევ.

ვანტანგი შელახლახნა დიდი ხნით ჩაკეტილ და დახუთულ ოთახში. კარებთანვე სახეზე აბლაბუდა მოედო, ხელით მოიცილა, სწოლთან მივიდა და დამტკერილ საბანზე მთელი სიმაღლით გაიშოტა...

– შენნაირი გამოცდილი ოფიცრები ზურგშიც ძალიან გვჭირდება. ახალგაზრდების გაწვევის ცოდნა, სამშობლოს სიყვარული და ამ საქმისადმი უანგარო სამსახური გვჭირდება, გვიჭირს, ვანტანგ, გვიჭირს! – დინჯად ლაპარაკობდა რესპუბლიკის კომისარი, – ფრონტზე წასვლას ტყუილად თხოულობ, ხომ ხედავ, ჯერ აქაც ძლივს მოძრაობ. დარჩები, საქმეშიც მოგვეხმარები და გამოჯანმრთელებული დაბრუნდები ფრონტზე. აბა, უარი არ გამაგონო.

– მაინც, რაში გამოვდგები, ამხანაგო, კომისარო? – შეეკითხა ვანტანგი.

– ერთ რაიონში სამხედრო კომისრად უნდა გაგავზავნოთ. კადრის ოფიცრის გამოცდილება, შენნაირი პატრიოტი და მიუკერძოებელი

კაცი მჭირდება. არის სიგნალები, რომ უპატიოსნო ადამიანები თავს არილებენ გაწვევას. ეს მაშინ, როცა მოხუცებიც კი მოსვენებას არ გვაძლევენ, მოხალისედ თხოულობენ ფრონტზე წასვლას.

— არა, ამხანაგო, კომისარო, მე მაგ საქმეზე არ გამოვდგები. ერთი კვირა და ისევ ფრონტზე უნდა წავიდე. მე იქ ანგარიშები მაქვს გასასწორებელი.

— შეგიძლია მიიღო თხოვნად, შეგიძლია დავალებად, თუნდაც სამხედრო ბრძანებად, ბოლოს მაინც გთხოვ, წახვიდე იმ რაიონში, ჩვეულებრივ ენერგიით წაიძუშავე, მანამდე სულ გამოჯანმრთელდები. ფრონტზე წასვლას კი ყოველთვის მოასწრებ. ახლა წადი და მოემზადე. ერთ კვირაში გაემგზავრები რაიონში! — დაამთავრა საუბარი კომისარმა...

ძველი ტონანახვერიანი სატვირთო მანქანა გზას ხვნეშით მიიკვლევდა. ძარის გვერდზე თოკით მიბმული და ქვეშ ნამჯაჩაფენილი ორას ლიტრიანი საწვავის კასრი ხტუნავდა და ხმაურით ასკდებოდა იატაკს, სადაც სამი ტრაქტორისტი იჯდა, ნჯღრევისაგან შეწუხებული შიშით შეჭყურებდნენ კასრს, რომ თოკს არ აშვებოდა და ისინი არ დაეშაებინა.

კაბინაში ვახტანგი იჯდა, მანქანის ყოველი ორმში ჩახტომ-ამოხტომა მას მწარე ტკივილად უჯდებოდა. სახე დაღმენჭოდა, დაჭრილი ფენისათვის ადგილი ვერ მოეძებნა.

მძლოლი ყოველივე ამას ხედავდა, თვითონაც განიცდიდა მგზავრის გაჭირვებას, რაც შეეძლო ცდილობდა ფრთხილად ევლო.

— იქნება ცოტახანს შევისვენოთ? — მოკრძალებით შეეკითხა ვახტანგს.

— ჩემი გულისთვის ნუ იზამთ ამას, მე არაფერი მიჭირს, უარესი მინახავს, როცა მძიმედ დაჭრილები ერთი-მეორის გვერდით ქაშაყებით არიან ჩაწყობილი, უკან მტერი მოსდევს და თან ტყვიას უშენს; მესაზიდრე კი ამაზე გაცილებით უარეს გზაზე ცხენებს ჭენებით მიერეკება... — სიტყვას მძიმე ოხვრა ამოაყოლა ვახტანგმა.

მანქანა ხვნეშით და თუხთუხით უყეფდა ჩოფურა კაცის სახესავით ორმოებით დაკეპილ გზას.

მძლოლმა დაღმართი მოძებნა და ძრავი გამორთო. მანაც რევმატიზმებით შეწუხებული მოხუცივით რამდენიმეჯერ ღრმად ამოიოხრა და გაყურდა.

— ესეც ესე, მიწოლა აღარ დაგვჭირდება, თავდაღმართზე ვდგევართ, — შესძახა მძლოლმა ძარაზე მჯდომთ. ჩამოხტა, მანქანას შემოურბინა, ვახტანგს კაბინის კარი გაუღო, ჩამოსვლას მიეხმარა.

– აგერ ორსართულიანი სახლი, რომ დგას მოედანზე დიდ ჭადრებთან, ეგ არის კომისარიატი, – უჩვენა ხელით მგზავრობისაგან გაწამებულ ვახტანგს, – თუ გინდა გაგაცილებ! – კახური თავაზიანობით უთხრა.

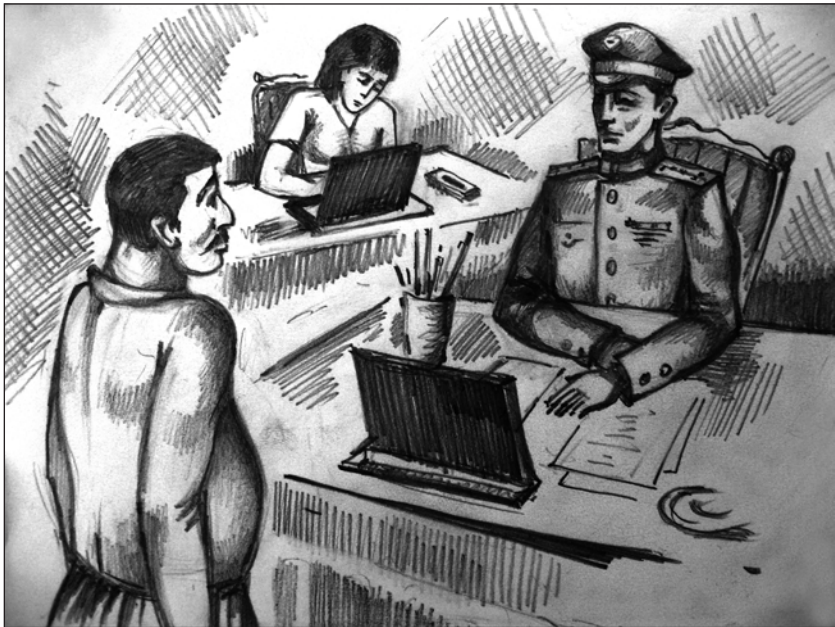
– არ მინდა, მე თვითონ წავალ! აბა, კარგად იყავით, – მძლოლს ხელი ჩამოართვა, მობრუნდა, ფეხის თრევით და ყავარჯნის კაკუნით, ზურგჩანთაგადაკიდებული ოფიცერი მიაღდა რაისამხედრო კომისარიატის კარებს...

მოხალისეებისგან მოსვენება აღარ იყო. ჯერ კიდევ მოუმწიფებელი ახალგაზრდები და გაწვევის ასაკგადაცილებული მამაკაცები დაჟინებით მოითხოვდნენ ფრონტზე წასვლას. ისედაც ბევრი მიდიოდნენ. ყოველდღე აგზავნიდნენ ახალ-ახალ პარტიებს. კომისარიატში გამცილებელთა და გაწვეულთა გნიასი იდგა.

ზოგი თავისი დიდი ხნის წასული შვილის, ან ნათესავის ამბის გასაგებად იყო მოსული, ყველას პასუხის გაცემა, გასტუმრება უნდოდა, დღე და ღამეს ასწორებდნენ კომისარიატის მუშაკები.

შესაღამოვდა. მთელი დღის დაძაბული და ნერვიული შრომის შემდეგ კომისარიატში ცოტა ამოისუნთქეს.

ვახტანგი სკამზე გადაწვა, დაღლილმა და უძილობისაგან გაწამე-

ბულმა თვალები მილულა. უმაღვე ძილბურანში ჩაიძირა და სხეულში სასიამოვნო სითბო იგრძნო...

ოთახის კარები ნელა გაიღო და ვილაცამ თავი შეყო, ძეხვის მოსაპარად სოროდან გამომძვრალ ვირთხას გავდა მისი გამოხედვა, რომელიც ხელსაყრელ მომენტს ელოდება გემრიელი ლუკმის მოსატაცებლად.

ვასტანგი არ განძრეულა.

უცნობი მთლიანად შევიდა ოთახში და კარები ნელა მიხურა. ასე იდგა კარგა ხანს, უკან გაბრუნება არ უნდოდა. დიდხანს გაგრძელდა ასეთი უხერხული მდგომარეობა.

მოთმინება გამოელია უცნობს და ჩაახველა. ვასტანგი სკამზე შესწორდა, შეიშმუშნა და ისევ პირვანდელი მდგომარეობა მიიღო. უცნობმა კიდევ ჩაახველა, ახლა უფრო ხმამაღლა.

ვასტანგმა მძიმედ აზიდა ქუთუთოები. კარებთან კაცის სილუეტი დაინახა, უცებ გამოფხიზლდა, სკამზე შესწორდა, თვალეზე ხელები მოისვა, მოიფშენილა.

– გისმენთ! – მიმართა უცნობს.

– მობრძანდით, დაბრძანდით!

უცნობი სანამ დაჯდებოდა, ვასტანგთან მივიდა, მლიქვნელურად მოიხარა წელში და ხელი ჩამოართვა. მერე მოწიწებით გამოსწია სკამი და ისევ დაჯდა, რომ სკამს კი არა, ისევ თავის ფეხებს უფრო აწკებოდა.

– რაზე შეწუხებულხართ? – გადაღლილი კაცის ხმით იკითხა ვასტანგმა.

– არაფერზე, ბატონო, თქვენი გაცნობა მინდოდა, ისე იყავით გადავტირთული, რომ ვერ მოვახერხე თქვენამდე შემოსვლა, ახლა კი თავისუფალი ღრო მოვიხელთე და ავერ თქვენთან ვარ, – ძველი ნაცნობივით გაიღიმა უცნობმა.

– ფრონტიდან ხომ არა ხართ დაბრუნებული? – ინსტინქტურად შეეკითხა ვასტანგი.

– ვინ მომცა ეგ ბედნიერება, შენი ჭირიმე, კუჭის წყლული მაწუხებს საშინლად და არ გამიწვიეს ამიტომ. დამამზადებლად ვმუშაობ და ჩემთვის ერთ ლუკმა პურსა ვჭამ, შენნაირ კარგ ბიჭებსაც არ ვიციწყებ და, ასე, ვარ ჩემთვის.

– ფერი და გარეგნობა სულაც არ გიგავს კუჭის წყლულიანს! მკურნალობა თუ დაგინიშნეს?

– როგორ არა, მაგრამ ჩემი საშველი არ არის, არა და არ მირ-

ჩება ეს ოხერი.

– სულ მალე კომისიაზე გაგატარებთ, გიმკურნალეთ და ალბათ, ორ-სამ თვეში მოგეცემა ომში გაწვევის ბედნიერება, – თანაგრძნობით უთხრა ვახტანგმა.

– როგორ გეკადრება, ომში ისედაც ბევრნი არიან, აქ შენნაირ კარგ ბიჭებს ხომ უნდათ კარგი კაცები ყავდეთ გვერდით. ჰოდა, მე და ჩემი მეგობრები მუდამ შენს გვერდით ვიქნებით, ჩიტის რძეს არ მოგაკლებთ. ჩვენც ასე, გაჭიანურებული ავადმყოფობის მკურნალობას როგორმე ომის დამთავრებასთან ერთად მოვრჩებით, – ეშმაკურად გაიღიმა სტუმარმა.

ვახტანგი მიხვდა, მის წინ გაქნილი ღეზერტირი იჯდა, აშკარა იყო კომისრის მოქრთამვას აპირებდა, რათა მერე უფრო იმედიანად ეგრძნო თავი. სისხლი ეცა საფეთქელში, სახე ცოტაზე წამოუწით-ლდა, ერთი სული ჰქონდა, სცემოდა ყელში და გარეთ გაეგდო. გა-ახსენდა რესპუბლიკის კომისრის ნათქვამი, უპატიოსნოები გაწვევას თავს არიდებენო.

გაგდება შეიძლებოდა, მაგრამ ჯერ კიდევ ბევრი ჰქონდა გასაგები, ამიტომ ძლივს დაიკავა მღელვარება და სტუმარს ჰკითხა.

– კი, მაგრამ, ჯერ ჩვენ ერთმანეთი არც კი გაგვიცნია, – თავშე-კავებულად წარმოთქვა ვახტანგმა.

– ასე, შენ გენაცვალე! თავიდანვე ვიფიქრე, რომ ვაჟკაცი იქნებოდი და შენთან მეგობრობა შეიძლებოდა, – საქმე გარიგებულად ჩათვალა, თამამი და გულახდილი საუბარი დაიწყო, – მე ქტა გველუკაშვილი ვარ, უბრალო დამამზადებლად ვმუშაობ, ჩემთვის ქვაცა მაქვს და კა-კალიც. შენნაირი კარგი ვაჟკაცებისათვის გასაყოფიც საკმარისი მაქვს, ისე, რომ არაფერს არ გაგიჭირვებ.

– ამხანაგებიც შენსავით კარგი ბიჭები გეყოლება, იქნება გამაცნო, რა სჯობია, ასეთი ვაჟკაცური ხალხი რომ გეყოლება გვერდით, – შეაგულიანა ვახტანგმა.

– ისეთი ბიჭები არიან, არაფერს გაგიჭირვებენ, აი, ნახავ, გაიც-ნობ მათ და გვერდიდან აღარ მოიშორებ. მყინვარწვერზე გაშლიან პურ-მარილს, თუ მოინდომეს, ჩიტის რძეს არ მოგაკლებენ.

– გამაცანი შე კაცო, ვინ არიან, შეიძლება ისეთ მომენტში შემ-ხვდნენ, რომ ვერ ვიცნო ეგ კარგი ვაჟკაცები და უხერხულ მდგომა-რეობაში არ ჩავვარდე. დამაწერინე გვარი, სახელი და მერე ერთად საღმე კარგად ვიქეიფოთ!

ვახტანგმა ფანქარი და ქაღალდი მოიმარჯვა და ქიტამ დაიწყო:

– მიტო ჭამიაშვილი – ნავთობბაზის საწყობის გამგეა, – ხმადაბლა ჩურჩულით უთხრა, – ჭლექიანის ცნობა აქვს, ხი,ხი,ხიი, საიმედო ბიჭია.

– მაქრო ქაფიანიძე – სასაკლავოს გამგეა, შიზოფრენიის ცნობა აქვს, წყალი არ გაუვა. აბრამა მასხარაშვილი – მატყლის დამამზადებელია, – ბნელიანობას იბრალებს.

– მიხო ტომარაშვილი – რაიკოოპერატივის საწყობის გამგეა, მარცხენა ხელზე და ფეხზე ლდამბლა აქვს. ისე, რომ ყველანი საიმედოდ არიან განთავისუფლებულნი. რაკი შენი სახით კარგი მეგობარიც გვეყოლება, გვერდით, აღარაფერი გაგვიჭირდება, – დაამთავრა მეგობრების გაცნობა ქიტამ.

ვახტანგმა დილაკს თითი დააჭირა. ჭალარათმიანი ქალი შემოვიდა ოთახში და კარებთან გაჩერდა.

– მობრძანდით, აგერ მაგიდასთან დაბრძანდით და დაიწერეთ!

ქალმა ფანქარი და ქაღალდი მოამზადა.

– ქიტა გველუკაშვილი და მიაყოლა დანარჩენი ოთხი ამხანაგის გვარი და სახელი... ხვალვე გამოიძახეთ კომისიაზე, ერთ კვირაში ფრონტზე უნდა გავაგზავნოთ! – დინჯად დაასკვნა ვახტანგმა.

ელდანაცემი ქიტა გონდაკარგულივით იჯდა სკამზე, სახეზე მკვდრის ფერი გადაჰკვროდა, ენა ვერ მოებრუნებინა.

– შენ იცი რა ვაჟკაცები იხოცებიან იქ, შე მათხოვარო! დამდგარხარ და მათ ცოლ-შვილის სისხლსა სწოვ, ქეიფით და ჩიტის რძით ტრაბახობ, შე პარაზიტო! იქ მომცა შენისთანები, ალბათ ადგილზევე დაგხვრეტდი, მაგრამ ახლა ჭკუის სასწავლებლად ესეც გეყოფა, გაეთრიე და ხვალ კომისიაზე არ დააგვიანო, თორემ დაპატიმრება არ აგცდება.

– მე შენ ვაჟკაცი მეგონე, ეს რა ჩაიდინე?!.. – ძლივს წამოდგა სკამიდან ქიტა.

– გაეთრიე! – დაიღრიალა ვახტანგმა და სამელნეს ხელი წამოავლო. ქიტა სირბილით გავიდა ოთახიდან...

– აბრამა მასხარაშვილი კომისიაზე! – გამოაცხადა მორიგე ოფიცერმა.

ოთახის კარი გააღო თუ არა, აბრამა ზედ კარებთან გაიშხლართა, ისე მოწყვეტით, რომ შუბლი დაარტყა იატაკს და სისხლმა გამოჟონა, პირიდან ღორბლი გადმოუვიდა, ფორთხვა დაიწყო, მიესივნენ და გარეთ გამოიყვანეს. – ბნელიანია, მოაშორეთ აქედან! – იძახდა რამდენიმე ხმა.

მარცხენა ფეხის ტყაპუნით და ხელის ცანცახით შევიდა კომისიაზე მიხო ტომარაშვილი, ენა ნახევრად გარეთ ჰქონდა გამოყოფილი და პირიდან გადმოდენილ ღუქს ილოკავდა, თან თავს აცანცარებდა.

ზაქრო ქაფიანიძე ხალხს დაერია გერმანელები ხართო და ხელებგაკრული ძლივს წაიყვანეს შინ.

მიტო ჭამიაშვილს ისეთი ხველა აუტყდა კომისიაზე სულ სისხლის ფურთხვა დაიწყო, დაოსებული ხველისაგან პირზე სისხლგადმონთხეული გამოიყვანეს გარეთ.

ქიტა გველუკაშვილს გულისრევა, კრუნჩხვა, საშინელი ტკივილები კუჭის არეში, მანჭვა-გრეხა დაემართა, ისე მძიმე მდგომარეობაში ჩავარდა, რომ მისი რენდგენზე გატარება შეუძლებელი შეიქმნა...

აბრამა მასხარაშვილი როგორც ოჯახის უფროსი, თამალობდა, დანარჩენები ღუძილით შეექცეოდნენ გოჭის ხორცს, ლაპარაკის ხასიათი არც ერთს არა ჰქონდა, ყველანი უკვე გადახდილი განსაცდელის შთაბეჭდილებებიდან ვერ გამოსულიყვნენ, სუფრასთან ისხდნენ და ფიქრით კი ისევ კომისიის ამბებს დასტრიალებდნენ.

– კარგი საქმე კი გვიქნა ქიტამ, – თავისთვის ჩაილაპარაკა მიტომ, – ლუკმა ვეღარ დამიღეჭია, კაცო ისე მაგრად ვიკბინე ლოყაზე – სულ გასიებული მაქვს. იმდენი სისხლი გამომივიდა, ხალხს ეგონა, მალე ფილტვებსაც ამოაყოლებსო. ისე ვიფურთხებოდი, მერიდებოდნენ, ჩვენც არ გადაგვედოსო, – სიცილი აუტყდათ.

– შენ აბრამას შუბლს უყურე, როგორი კობი დასჯდომია, წარბიც გახეთქილი აქვს. ისე დაახეთქა თავი იატაკს, კომისიის წევრები კინალამ სკამებიდან გადმოცვივდნენ, – ყველამ გადაინარხარა.

– ჩემზე რომ ეგრე იცინი, – შეეპასუხა აბრამა მიხოს, – ხელფეხს რომ აკანკალებდი, ეგ არაფერი, მაგრამ ღორბლი რომ გადმოგდიოდა და ენით უკანვე რომ აბრუნებდი, ეგ რაღამ მოგაგონა, კაცო! – ხარხარებდნენ ყველანი.

– არა, ზაქრომ ფრონტი კომისარიატში რომ გახსნა და ხალხს მუშტით დაერია გერმანელები არიანო, ეს როგორღა მოგეწონა? – ხარხარით ამბობდა ქიტა. – ნეტა შენ კი გაუწრდე. – გული მოუვიდა ზაქროს. წახვედი კაცი კომისართან, შეგვიპირდი, ჩვენ ძმაკაცად გავხდიო, ეს რა ჭირში ჩავვაგდე, შე უდღეურო! ახლა ადექი და როგორც გინდა, ისე გვიშველე ყველას, თორემ ეგ ისეთი ავი ძაღლი ჩანს, მალე სუყველას ფრონტზე გვიკრამს თავს. ყოველთვის ხომ ვერ გადავრჩებით?!

– ღმერთმა სულ ასე გამარჯვებული გვატაროს! – ჭიქა ასწია

თამადამ.

– ამინ! – დაიძახა ყველამ.

ძირამდე გამოცალეს სასმისები და ცერი თითის ფრჩხილებზე დაიბერტყეს.

– რალაცა უნდა ვიღონოთ, თორემ ცუდად არის საქმე. ღმერთმანი ვერ გადავურჩებით!.. – დაიწყო თამადამ.

– ამბობენ, სულ ფრონტზე წასვლაზე ოცნებობსო.

– მერე ვინ შეუშალა ხელი, მაგ დალოცვილს?!

– ფეხში ყოფილა დაჭრილი და ძვალი გვიან ურჩებო, მხარში და თავშიც ჰქონია მოხვედრილი, მაგრამ ის ჭრილობები უკვე მორჩინია.

– ცუდი სროლა სცოდნიათ იმ გერმანელებს.

– თქვენ ესე ყბელობთ და ვერ ატყობთ, რომ სანამ ეგ წავა ფრონტზე, მანამ ჩვენ წინ გაგვიძღვარებს.

– მანამდე ნუ აუდგება გვერდები!..

ასე კამათობდნენ დიდხანს, თან ღვინით ისველებდნენ ყელს.

კარგად შეზარხოშდნენ. ისევ აბრამამ დაიწყო:

– ქიტავ, შენ რომ გააფუჭე საქმე, ეჭვი ხომ არ გეპარება? ჰოდა, შენვე უნდა გამოასწორო!

– ჰო, ჰო, მაგან უდა გამოასწოროს! – კვერი დაუკრეს დანარჩენებმა.

– ხომ გაიგე, ფრონტზე წასვლა სდომებია, თანაც ფეხი თითქოს მოურჩა, მოკრძალებული კაცი ჩანს, იქნება თვითონ დაავიწყდა, რომ ფრონტზე წავსლაა საჭირო? საქმეებითაც ძალიან გადატვირთულია. ჰოდა, მივეხმაროთ, აქ რისთვის ვართ, თუ გაჭირვებაში კაცს ხელს არ გავუშვართავთ. მოსწყინდა აქ ყოფნა, ფრონტზე წასვლა უნდა, დრო არა აქვს განცხადება რომ გააგზავნოს. ქიტავ, მიეხმარე და გაუმართე ხელი...

– ხა, ხა, ხაა! რა ჭკვიანი ჩანაფიქრია! – სიმღერის ხასიათზე დადგნენ.

ჩავუხტეთ და ჩავუხტეთ ბარათაშვილსა, დაიწყეს და გათენებამდე ღრეობა არ შეუწყვეტიათ...

ვანტანგი კაბინეტში იჯდა. ხელში რესპუბლიკის კომისარიატიდან მიღებული ქალაქი ეჭირა და აღფრთოვანებას ვერ მალავდა.

რალაც გაურკვეველობის გრძნობა დაუფლებოდა. ქალაქს უყურებდა და თვალებს არ უჯერებდა, კიდევ ერთხელ ჩაიკითხა თავიდან ბოლომდე:

„თქვენი ხუთგზის დაჟინებული და პრინციპული მოთხოვნა, ბოლოს და ბოლოს გათვალისწინებულია, გაწვეული ხართ მოქმედი არმიის რიგებში, თქვენს ადგილზე გამოგზავნილია ახალი კომისარი“.

ვახტანგის სიხარულს საზღვარი არა ჰქონდა, ზურგში ჯახირს, როგორც იქნა მორჩა, იწყებოდა ხიფათით სავსე, ვაჟკაცური ცხოვრება. ერთ რამეში ვერ გარკვეულიყო მხოლოდ, რას ნიშნავდა, ხუთგზის დაჟინებული და პრინციპული მოთხოვნა? – მაგრამ ამას რა მნიშვნელობა ჰქონდა, როცა საწადელი აუხდა.

ბლინდაჟში ტელეფონი აწკრიალდა, პოლკის მეთაური ბატალიონის მეთაურს, კაპიტან ვახტანგ დვალისშვილს სასწრაფოდ თავისთან იბარებდა. ვახტანგი ერთი ჯარისკაცის თანხლებით პოლკის მეთაურის ბლინდაჟისაკენ გაემართა. თავს ძალას ატანდა, მაგრამ ისე სტიკიოდა ნაჭრილობევი ფეხი, რომ კოჭლობას ვერ იკავებდა.

ფეხი ისევ გასიებოდა, ჭრილობას კვლავ გაეხსნა პირი, დაზიანებული ძვალი ეტყობა ამდენ წვალებაში არ მოურჩა. ჩექმაში ძლივსა დგამდა ფეხს.

თოვლი დნებოდა. სანგრებში წყალი იდგა. სიცივე ტალახთან ერთად მიძვრებოდა ჩექმაში.

ჩვენი ჯარები შეტევისათვის ემზადებოდნენ. მოწინააღმდეგემ არტილერია წინ წამოსწია და გამუდმებული ცეცხლით ზურგის ნაწილების გადაჯგუფებას ხელს უშლიდა.

ვახტანგი კოჭლობით შევიდა ბლინდაჟში. პოლკის მეთაურს მიესალმა. მან მაშინვე შეატყო მარცხენა ფეხს უხერხულად რომ სდგამდა ვახტანგმა სიტყვის თქმა არ დააცადა და ჰკითხა:

- ისე სასწრაფოდ გამომიძახეთ, ალბათ რამე სერიოზული მოხდა?
- კი, როგორც იქნა დადგა ჩვენი შეტევის დროც.
- ეს ხომ კარგა ხანია ვიცით და ვემზადებით კიდევ.

– ეგ მართალია, მაგრამ ერთი სერიოზული წინააღმდეგობა შეიქმნა, შენი პოზიციების პირდაპირ მტერმა წინგა ხაზთან თავხედურად წამოსწია არტილერია და ჩვენს ნაწილებს შეტევისათვის მზადებაში დიდ დაბრკოლებას უქმნის. შენი ბატალიონით უნდა შეუტეო და ბრძოლით ჩაატარო დაზვერვა. მოწინააღმდეგე თავს გაამჟღავნებს და ჩვენ მთავარი ძალებით გადავალთ შეტევაზე. თუ დაიკავე მათი პოზიციები, ჩვენი ნაწილების მოსვლამდე იქ გამაგრდი. უნდა გაუძლო. – ბატალიონის შეტევის გეგმა რუკაზე კონკრეტულად დააზუსტეს. მოწინააღმდეგის პოზიციები და საცეცხლე წერტილები ვახტანგს კარგად ჰქონდა შესწავლილი, ამიტომ ამაზე დიდი დრო აღარ დაუხარჯიათ...

ყოველგვარი წინასწარი საარტილერიო მომზადების გარეშე გადავიდნენ შეტევაზე. ეს იმდენად მოულოდნელი იყო მტრისათვის, რომ სანამ ორგანიზებულ ცეცხლს გახსნიდნენ, ვახტანგის მეომრები სანგრებში შეუცვივდნენ.

გადათელეს მოწინააღმდეგის ქვეითების თავდაცვის ხაზი და შეუსვენებლივ ეკვეთნენ არტილერიის პოზიციებს, ხანმოკლე ხელჩართული ბრძოლის შემდეგ გაანადგურეს მოწინააღმდეგე.

ვახტანგმა სასწრაფოდ სანგრების გათხრა და დაკავებული პოზიციების გამაგრება ბრძანა.

სანახევროდაც არ დაემთავრებინათ მზადება, რომ მტერმა ძლიერი ცეცხლი გახსნა და კონტრშეტევაზე გადმოვიდა. მოწინააღმდეგეს სულ ახალ-ახალი ძალები ემატებოდა.

მოულოდნელი და ყოვლად გაუვალისწინებელი შეტევის შემდეგ, მტერი გონს მოვიდა და გააფთრებით შეუტია გაკადნიერებულ ბატალიონს.

– უნდა გავუძლოთ, ბიჭებო, ჩვენი ჯარების შეტევაზე გადმოსვლამდე, – მიმართა ვახტანგმა თავის შეთხელებული ბატალიონის ჯარისკაცებს.

უთანასწორო ბრძოლა ერთი წუთითაც არ შენელებულა. მტერი ყოველი მხრიდან მოძვრებოდა. ვახტანგმა საათს დახედა, ორი საათილა აკლდა შეტევის დაწყებას. „ნეტავი თუ მოგვისწრებენ?“ – გაიფიქრა.

ირგვლივ დახოცილები ეყარნენ. ტყვიები გაუთავდა ვახტანგს, ავტომატი მოისროლა და ბუდიდან პისტოლეტი იძრო. გერმანელები სულ ახლოს მოვიდნენ. ზუსტი სროლით, რამდენიმე დააწვინა. კიდევ უნდოდა ესროლა, დახედა, პისტოლეტში ტყვიები გასთავებოდა. სამი გერმანელი მკვებომატე პირდაპირ მისკენ მიდიოდა, ვიღაცა დაჭრილმა ერთ მათგანს ტყვია დაახალა. გერმანელებმა იქვე დაცხრილეს.

ვახტანგმა მკვდარი ჯარისკაცის შაშხანას დაავლო ხელი, ერთი ნახტომით გაჩნდა გერმანელ მკვებომატესთან და ხიშტზე წამოაგო. მეორეს გონს მოსვლა აღარ აცალა, პირველი გვერდზე გადაავლო. მარცხენა ფეხით პატარა ბორცვზე შედგა, აწევა იყო საჭირო და მეორესაც გაუსწორდებოდა ხიშტით, მაგრამ ფეხი არ დაემორჩილა, ვერ აზიდა სხეული, „ოხ, ეს წყეული ჭრილობა სად მიმტყუნა“?! გაიფიქრა, წინ მანც წაიწია, მაგრამ ვერ მისწვდა ხიშტით მტერს, გერმანელმა უკან გადახტომა მოასწრო და ვახტანგს მკერდზე ავტომატის ჯერი გადაატარა.

* * *

შეტევაზე გადასულმა ჯარებმა კარგა მანძილით წაიწიეს წინ, სროლის ხმა თანდათან სცილდებოდა ბატალიონის ბრძოლის ადგილს.

რამდენიმე ჯარისკაცი და მედლა დახოცილთა შორის დადიოდნენ და დაჭრილებს ეძებდნენ.

ერთ ადგილას შეჩერდნენ. ხუთი წითელარმიელის და ოფიცერის ირგვლივ გერმანელთა გვაშები ეყარა. ოფიცერი მარცხენა ფეხზე ჩამუხლებული წინ იყო წავარდნილი, მარჯვენა ფეხი უკან ჰქონდა გაშლილი. ორივე ხელით შაშხანა ჩაებლუჯა, ისეთი პოზა ჰქონდა, თითქოს კვლავ მტერზე იწევსო.

ერთმა ჯარისკაცმა გადმოაბრუნა მკერდდაცხრილული ვაჟკაცი. უცებ შეკრთა, მოულოდნელობისგან, ამხანაგს უთხრა:

– იცანი, ბიჭო, ეს კაპიტანი?

– სასიკვდილოდ დაჭრილი რომ გამოვტაცეთ გერმანელებს ბრძოლიდან, ის არ არის?

– ის არის საწყალი, აფსუს, რა ვეფხვივით მებრძოლი იყო?!

– შეხედე, რამდენი გერმანელისთვის უტირებია დედა! ეხ, ცოდვა არ არის მაგის სიკვდილი?!

– სახელი თუ გახსოვს?

– სახელიც მახსოვს და გვარიც, ვახტანგ დვალიშვილი, მაშინ ეგ რომ არა, ჩვენ ყველანი გერმანელების ხელში ჩავვარდებოდით; რა შეუპოვარი და ლომგული იყო, დალოცვილი...

– მიწას მივაბაროთ!

– არა, ძმაო, ეს ის კაცი არ არის მართო მე და შენ რომ დავმარხოთ. ეს გმირია, მტრის რისხვად დაბადებული, რომელიც თავის მოკრძალებულ სიცოცხლეს უყოყმანოდ უძღვნის დედა სამშობლოს...

* * *

ჯარისკაცებმა პეშვით მიაყარეს საფლავს მიწა, ასეულმა სამჯერ მისცა თოფების ზაღპი და ამცნო ყველას, რომ გმირი დაკრძალეს.

ვახტანგის საფლავზე ჯვარი ვილაცას გაეთალა და ზედ ერთი სტროფი ლექსი დაეწერა:

„სიკვდილმა მხოლოდ სუნთქვა მოგტაცა,

შენ უკვდავება გიდგას დარაჯად,

დედა სამშობლო ცრემლთ გაცილებს,

სანთელს დაგინთებს დღეს და მარადჟამს!“

* * *

ომი კარგა ხანია დამთავრდა.

ქვეყანამ მძიმე ჭრილობები მოიშუშა. ცხოვრება ჩადგა ნორმალურ კალაპოტში. მაგრამ ომში დაღუპულთა ხსოვნა სულ უფრო ნათლად კიაფობდა ადამიანთა გულეებში.

დილა ადრიან მინდორში, ერთ კენტად მდგარ, ჩაფსკვნილ, ჯანმბარ და ტოტებგამლილ მუხის ძირში, მიწაზე გამლილ სუფრას ფემორთხმით ხუთი მამაკაცი შემოსჯდომოდა. იქვე უწესრიგოდ ეყარა თოფები, მონადირის ჩანთები, ვაზნები და სხვა საგნები.

– მოდი, ამ სასმისით, ჩვენი ღდეკანდელი ნადირობისა დავლიოთ!
– პატარა ყანწი ასწია თამადამ.

– გაუმარჯოს! – ერთხმად გამოცალა ყველამ.

– გემრიელია მინდორში პურ-მარილი, – სიამოვნებით თქვა მიტო ჭამიაშვილმა და ცხვრის შემწვარი ბარკალი დაითრია.

– შენ ისეთი ჭლექი გაქვს გადატანილი, რომ სულ მინდორში უნდა ქეიფობდე, თუ გინდა გამოჯანმრთელდე! – სიცილით უთხრა ქიტა გველუკაშვილმა.

– მიტოს ჭლექზე გამახსენდა. მოდი, ბიჭებო, მშვიდობას გაუმარჯოს, ღმერთმა დასწყველოს ომი და მისი მომგონი! თორემ, რაც ამ ომში ჭირი და განსაცდელი გამოვიარეთ, კაცი სიხმარშიც ვერა ნახავს, – ცრემლები მოუვიდა თვალებში მიხო ტომარაშვილს და გრძნობამოსულმა მოიყუდა პატარა რქის ყანწი.

– ეხ, ჩემო მიხო, რაც ამ ომის განმავლობაში შენ საკუთარი დრობლი გაქვს ნახვრები, რომ იცოდნენ, უსათუოდ გმირობაზე წარადგენდნენ, – ახარხარდა აბრამა მასხარაშვილი.

ყველა გულიანად იცინოდა, იცინოდა მიხოც.

– ჩვენი მშობლები ვადღეგრძელოთ, ბიჭებო, ასეთი მაგრები, ვაჟკაცები და პირიანი ხალხი რომ ვართ, სწორედ მშობლების დამსახურებაა! – ენაწყლიანობდა თამადა.

– მშობლებთან ერთად, მოდი წინაპრებსაც ნუ დავივიწყებთ, – თავი გამოიღო აბრამა მასხარაშვილმა.

– ბიჭო, შენ წინაპრებზე გეთქმის რამე?! საწყლებმა რომ გაიგონ, საფლავში ამოტრიალდებიან, ისეთი რამე დააბრალებ მათ! არ გახსოვს, საბუთები რომ შეაგროვე, მამა, პაპა და პაპის პაპა ბნელიანები მყავდაო?! – არ შეარჩინა სადღეგრძელოში შენიშვნის შეტანა ქიტა გველუკაშვილმა.

თავდაუზოგავად ხარხარებდა ყველა.

ისმებოდა სასმისები.

შუადღემ მოატანა, ადგომას არავინ აპირებდა. ბაზუსი დაპატრონებოდა მოქეიფეთ და ენაგახსნილნი გულახდილ ოხუნჯობაში ატარებდნენ დროს.

– ომში წასულთა ხსოვნისა დავლიოთ, ისინი რომ არა, ჩვენ ეს პურ-მარილი და უღრუბლო ცა არ გვექნებოდა!

– ვინც აქ მუშტით დასდევდა ომში მიმავალთ და იძახოდა გერმანელები ხართო, ისინი არ გამოგვრჩეს, კაცო, – სიცილით შეაწყვეტინა აბრამამ.

– ვაი, შე, უბედურო, სიგიჟე მანც რამ მოგაგონებინა, ზაქრო ნავიჟარო! – ხარხარით აჰყვა მიზო.

– ამან გადაგვარჩინა, ამან მოგვაცილა გერმანელები! – სიცილით გაგულულმა ჭამიაშვილმა დაჰკრა მხარზე ხელი ზაქრო ქაფიანიძეს.

– ზაქრომ კი არა, ქიტა გველუკაშვილმა გვიშველა, თორემ ესლა ჩვენი ძვლებიც აღარ იქნებოდა, – სერიოზულად თქვა აბრამა მასხარაშვილმა.

– მეხუთე წერილმა გასჭრა, ბიჭებო, მეხუთემ. როგორი ენთუზიანზმით მოვითხოვდი ფრონტზე გამაგზავნეთ-მეთქი. შიში მკარანახობდა, შიში, თორემ ისე მოგვაწვა ის დალოცვილი, კენტაზე გადავრჩით, ერთი კვირაც რომ დარჩენილიყო. ჩვენი საშველი არ იქნებოდა, აბა, ჩემი კუჭი ჯარისკაცის ულუფას გაუძლებდა? – ზეიმობდა ქიტა.

– წყლულიანი კი არა, ღორის კუჭი გაქვს, ღორის, გერმანელის ტყვიას გადაამუშავენს, გერმანელის! – ხარხარებდა აბრამა.

– ქიტას გაუმარჯოს, ქიტას! – აღრიაღდა ყველა. ვახტანგურად დალიეს სასმისები და ერთმანეთს დორბლმორეული ტუჩებით ლოშნა დაუწყეს.

მზე დასავლეთისაკენ გადაიხარა.

კარგად შემთვრალ მოქეიფეებს ნადირობა მოუნდათ, თოფები მოიკიდეს და რაცრაცით სხვადასხვა მხარეს გასწიეს, თან ერთმანეთს გასძახოდნენ, პირველ კურდღელს მე მოვკლავო.

ერთი საათიც არ იქნებოდა გასული, მიზო ტომარაშვილმა საზარელი ღრიალი ატეხა:

– მიშველით! მიშველეთ! ჩქარა! გველმა დამგლიჯა, – ყველა მიხოსკენ გაიქცა.

აბრამა მასხარაშვილი და მიტო ჭამიაშვილი ერთად გარბოდნენ. ბანცალით, ძლივს მიიკვლევდნენ გზას უროიან ფერდობზე. აბრამა

დაწინაურდა.

– მოიცა, კაცო, ძლივს მოვრბივარ, სული მეხუთება! – მიაძახა მიტომ.

აბრამა მობრუნდა.

მიტო ისე მიბრუნდა, თითქოს ნადირს მისდევსო. თოფი ორივე ხელით წინ გაწვდილი, მომზადებული ეჭირა.

უცებ მოდუნებული ფეხი წამოჰკრა პატარა ბორცვს, წინ წაქანდა და თოფმა ორივე ლულიდან დაიგრილა. მიტო პირქვე გაიშალა.

ძლივს წამოდგა, აბრამასთვის უნდა დაეძახა, მომეხმარეო, ნაბიჯი წასდგა წინ და...

აბრამა ბალახებში გორავდა, ორივე ხელი მუცელზე მიეჭირებინა, სისხლი ღვარად მოჩქეფდა; აბრამას თავისი ნაწლავები ეჭირა ხელში.

რალაცის თქმა უნდოდა, ენას ვეღარ იმორჩილებდა, მის თვალებში სიკვდილი დავლურს უვლიდა...

მიტო დანარჩენებისაკენ გაიქცა.

მიხოს მუხლს ზევით შარვალი შემოეხივნა და ნაკბენზე იჭერდა ხელს.

– ამომწოწნეთ, ხალხო! – იხვეწებოდა მიხო, – შხამი ამომწოვეთ და მეშველება.

– ამოწოვე, ბიჭო! – მიუბრუნდნენ ერთმანეთს, ყველამ თავი აარიდა.

მიხო მძიმდებოდა, მალე ცნობა დაკარგა, რალაცას ბოდავდა.

– რა თოფის ხმა იყო თქვენსკენ? – შეეკითხა მიტოს ზაქრო.

– აბრამას თოფი გაუვარდა და მუცელში მოხვდა... მძიმედ უპასუხა მიტომ.

– თოფი მუცელში?! – გაუკვირდა ზაქროს. მერე თავის თოფი ძლივს მიიღო მუცელზე, – აქ რა უნდოდა, კაცო?! – ეჭვით შეხედა მიტოს, – ჰო, შეიძლება, შეიძლება! – დაასკვნა და მიხოსკენ მიბრუნდა, იმას კი უკვე მიქელ გაბრიელი დაპატრონებოდა...

ზაქროს ბინაზე, სამი მეგობარი, ზომაზე მაგრად მთვრალეები, იღვნენ მაგიდასთან. ჭიქის ალების თავი აღარ ქონდათ. რალაცაზე ბურტყუნებდნენ, ერთმანეთს ეხვეოდნენ და კოლექტიურად სლუკუნებდნენ; ძლივს დაიშალნენ.

ზაქრო რაცრაცით მივიდა სავარძელთან, ჩაჯდა და მაშინვე ხვრინვა ამოუშვა.

მიტო სახლში ძლივს მივიდა. ხოხვით ავიდა მეორე სართულზე და ტახტზე გაიმოტა. შუალამე გადასული იყო, ძახილი შემოესმა, აბრამა ეძახდა, გარეთ გამოდიო.

– ეხლავე, მოვდივარ, აბრამ, მოვდივარ! ხომ იცი, ჩემი ბრალი არ იყო, მე რა ვიცოდი, ჩემი ბრალი არ იყო...

ასე ბუტბუტით კედელ-კედელ სიარულით ძლივს გავიდა აივანზე.

– აქ არის ვინმე? – დაიძახა.

ხმა, ჩქამი არსაიდან ისმოდა, მხოლოდ ჭრიჭინას გაბმული ჭრიჭინი აკრთობდა ღამის სიმყუდროვეს.

მიტომ კედელს ხელი გაუშვა, გაბარბაცდა, თავი ვერ შეიკავა და აივნის მოაჯირს დაეჯახა, ისე ძლიერად შეასკდა, წინ გადაქანდა და თავდაყირა გადავარდა დაბლა.

კისრით დაეცა ღობის სარს და როგორც შესაწვავე გოჭი შამფურზე, ისე წამოეგო.

ქიტა რაცრაცით მიიკვლევდა ორღობეში გზას, საიდანღაც ავი ძალლი გამოვარდა და სულ ერთიანად დაგლიჯა, შემოახია ტანისამოსი. აღარ ანსოვდა როგორ გაეშვა ძალღს და ჩამოგლეჯილ – დასისხლიანებული ძლივს მილახლახდა სახლში.

დილით ზაქროს მეუღლე აღვიძებდა, მაგრამ ვერაფერი გააგებინა, ახლოს მივიდა, შეანჯღღრია, დააკვირდა და წივილი მორთო. ზაქროს სული უფლისათვის მიებარებინა.

ზაქროსა და მიტოს დაკრძალვას ქიტა ვერ დაესწრო, ისე იყო დაგლეჯილი სიარული უჭირდა.

ერთი თვის შემდეგ ქიტა მიაბარეს მიწას, ძალლი ცოფიანი გამომდგარიყო, ქიტა ცოფის მსხვერპლი გახდა.

მეგობრების საფლავი ახლო-ახლოს იყო. ვიღაცას ღვინო, ხაშლამა, პური და მწვანილი დაეწყო. პირის პატივი უყვარდათ საწყლებს. წავიდნენ და კიდევ რამდენი ხაშლამა და მწვადი დატოვეს შეუჭმელიო.

ბრმა მეჩონგურე (რომანი)

შემთხვევა ტყეში

– დავიღალე, გოგი, მეტი აღარ შემიძლია! – პატარა, გამხდარი ბიჭი, ხმელ ფიჩხის კონაზე ჩმოჯდა და სიცივისაგან დაბუჟებულ ხელებს სული შეუბერა.

– ცოტაცა და მოვრჩებით, ოთხიოდე ნელლი რცხილის შეშალა დამრჩა მოსაჭრელი, კონას შიგნიდან რომ ჩავატანოთ; შენ მანამდე ხმელები შამიეროვე, – გოგია მოჭრილ რცხილას წალდით სხეპავდა.

– უნდა ვიჩქაროთ, სანამ „ხოლერა“ სიკა აქეთკენ წამოვა, თორემ თუ მოგვისწრო, ამ ერთ ობოლ წალდსაც წაგვართმევს, შემას ვილა ჩივის.

– ჯორი მაინც გვეთხოვა პელო ბაბოსაგან, მე ამხელა კონა როგორ უნდა ვათრიო?! – პატარა, გამხდარი ბიჭი მოკუნტული იჯდა შეგროვებულ შეშებზე და თვალებში ცრემლები მოსწოლოდა. – ამასწინათაც ძლივს მივიტანე სახლამდის და მემრე მთელი კვირა სიცხე მქონდა.

გოგიამ წალდი დაუშვა და ბიჭს დააკვირდა, შეებრაღა.

– კარგი, ზაურ, შენ დაისვენე, მე მეორე კონასაც შაკერამ და... – გოგია ჩაფიქრდა. – აღმართზე ორივე კონას მე ავიტან ჯერ-ჯერით, მემრე თავდაღმართია და ხევამდე აღარ გაგვიჭირდება, თუ სოფლამდე „ხოლერა“ სიკა არ შავგვავდა, მემრე საშიში აღარ არის; სოფელში წართმევას ვეღარ გაგვიბედავს.

– როგორ იცი, სახლში საჭმელი არაფერი ექნებათ? – ტირინლანევი ხმით ჩაილაპარაკა ზაურმა. – იცი როგორ მამშივდა?!

– ექნებათ, აბა, არ ექნებათ! – იმედის მისაცემად ჩაილაპარაკა გოგიამ, გულში კი გაიფიქრა: „ნეტავი რა უნდა ჰქონდეთ, საბოლოო ქატოს შეჭამანდი გუშინ გაგვითავდა, დედა ერთი კვირა ავად არი, ვინ რას მოგვიტანდა“.

გოგია ზაურაზე სამი წლით უფროსი იყო, მეშვიდე კლასში

სწავლობდა, მისი უმცროსი ძმა – ზაური კი – მეოთხე კლასში. გოგიას ოჯახის უფროსად წარმოედგინა თავი, დედა ხშირად ავადმყოფობდა და ისედაც გაჭირვებული ცხოვრება უფრო აუტანელი ხდებოდა. ამიტომ ოჯახზე ზრუნვის ტვირთი უფროს ძმას აწვებოდა ზურგზე; ყველაფერი უჭირდათ, ჩასაცმელი, დასახური, სათბობი, სინათლე და სხვა ათასი რამე, მაგრამ ყველაზე აუტანელი მაინც შიმშილი იყო. უჭირდა სოფელში ბევრს, ომი ახალი დამთავრებული იყო, მართალია მამაკაცები ნელ-ნელა ბრუნდებოდნენ დაჭრილები, დასახიჩრებულები, კონტუზიისაგან ნერვებაფორიაქებულიები, ისინი მაშინვე ებმებოდნენ შრომაში, მაგრამ ჯერ არაფერი ეტყობოდა გაძვალტყავებულ ცხოვრებას.

ამ ორი ბიჭის მამა ომში პირველი წავიდა, საწყალი დედა წელში წყდებოდა მუშაობით, ძლივს ახერხებდა შვილების გამოკვებას; მამის სიკვდილის ცნობის მოსვლის შემდეგ კი სულიერად გატყდა, ამას ავადმყოფობაც დაემატა და შიმშილთან ერთად ჩასახლდა საბრალოს ოჯახში.

გოგიამ ჯერ ზაურის კონა აათრია აღმართში, უმცროსი ძმა გვერდით მიყვებოდა, გამოშვერილი რცხილის ტოტისთვის წაეკლო ხელი და თავის წილად ეხმარებოდა. გორის თხემზე ავიდნენ. გოგიამ კონა დააგლო და ზედ მოწყვეტით დაჯდა, ზაურს მიუჯდა გვერდით.

– ცოტა ქარს ამოვიღებ და მეორის ამოსატანად ჩავალ, მანამდე შენ დაისვენე; ვზაზე გეჭიროს თვალი „ხოლერა“ სიკა არსაიდან წამოგვადგეს თავზე, – გააფრთხილა ზაური და დიდი კაცივით ამოიხვნეშა. გოგიამ ცოტა კიდევ შეისვენა, მერე ადგა და თავდაღმართზე ხტუნვა-ხტუნვით დაეშვა. ფეხი უსხლტებოდა დამპალ ფოთლებზე, ტოტებს ეჭიდებოდა, რომ არ წაქცეულიყო.

ზაური კონაზე იჯდა, მოიკუნტა, სციოდა, სიცივეს არაფრად ჩააგდებდა, მაგრამ შიმშილმა ცოფიანი ძალღივით შემოუტია; წამოდგა, გაიარ-გამოიარა, დამზრალი ხელები უბეში ჩაიყო, ვერ გაათბო, ახლა სულის შებერვა დაიწყო, დაიღალა, თავბრუ დაესხა, ისევ ჩამოჯდა შეშის კონაზე, ტირილი მოუნდა. – ნეტა სახლში საჭმელი მაინც დაგვახვედრონ რამე, – ხმამაღლა მოიწუწუნა. – ვინ დაგვახვედრებს, დედა უკვე რამდენი ხანია ლოგინიდან ვერა ღებება, მეზობლები გვიგზავნიან ხოლმე საჭმელს, იქნება ეხლაც გავახსენდით ვინმეს, – იმედიანად თქვა და ფეხზე ისეთი ენერგიით წამოხტა, თითქოს უკვე დარწმუნებული იყო, რომ სახლში გემრიელი სადილი უცდიდა.

ცხენის ფეხის ხმა გაიგონა. ელდა ეცა. „ხოლერა“ სიკა იქნება

ნამდვილად“, – გაიფიქრა და იქვე რცხილის ბუჩქს ამოეფარა. ბილიკს დაზვერვა დაუწყო. სოფლის მხრიდან, ფერდობზე აუჩქარებლად ამოდიოდა ცხენოსანი. „ის არის!“ ზარივით დარეკა ზაურის თავში შიშმა. „ხოლერა“ სიკა თავის ჯაგლაგით დინჯად მოიწვედა ზევით, თან მიდამოს ათვალიერებდა.

„აუცილებლად გვიპოვნის“, – გაიფიქრა ზაურმა. – „გოგია უნდა გავაფრთხილო“. კონა ბუჩქებთან მიათრია, საგულდაგულოდ დამალა და თავქვე დაეშვა.

გოგია ხენემით მოათრევდა მეორე კონას.

– „ხოლერა“ მოდის, დავიმალოთ, იქნება ვერ გვიპოვნოს! – მიეგება შეშფოთებული ზაური.

– სად არი? – საქმიანად იკითხა გოგიამ.

– ხეობიდან ახალი ამოსულია, ტიტველ ფერდობზე მოდიოდა, ტყიან აღმართს ჯერ არ შესდგომია, – სხაპასხუპით მოახსენა.

– მაშინ უნდა ვიჩქაროთ, თხემზე დავემალოთ კონები და ჩვენც მივევაროთ, ის რომ ტყეში დაღრმავდება, მაშინ საჩქაროთ დევეშვით თავქვე, იქნება ხეობის გადაჭრა მოვასწროთ, იქ კი, რომ დაგვეწიოს კიდეც, შეშის წართმევას ვერ გავგვიბედავს, ვინმე მეგვეხმარება, – შეადგინა მოქმედების გეგმა გოგიამ.

– ორივემ ძლივს ამოათრეს კონა ზევით, საგულდაგულოდ დამალეს. წალდიც ჩირგვში შენიღბეს. მერე ტყისმცველის თვალით შეამოწმეს, საეჭვო არაფერი იყო, „ხოლერა“ სიკა ვერაფერს იპოვინდა. გული საგულეს რომ დაიგულეს, გზა დაზვერეს. ვერავინ შენიშნეს.

– ხომ არ მოგეჩვენა, ბიჭო?! – საყვედურის ტონით უთხრა გოგიამ.

– რაღა „ხოლერა“ სიკა მე მეჩვენებოდა, თუ მოჩვენება იყო, ბარემ მოხარშული ქათამი უფრო მარგებდა, ნამდვილად ის იყო, რა პირველად ხომ არ მყავს ნახული?!

– სად ეშმაკში წავიდა, ნეტავი?

– იქნება ტყეში ღრმად შევიდა.

– არა, ეშმაკია, თავს არ შაიწუხებს, სწორედ იქ ჩაუსაფრდება, სადაც ურემი უდგება, ჩამორთმეულ შემას სატყეოს ეზოში გაზიდავს და იქიდან დაურიგებს ვისაც უნდა.

– აბა, მაშ წელან რომ თქვი, ტყეში დაღრმავდება და ჩვენ მაშინ წავიდეთო?! როგორ შამცივდა, თანაც მშია.

– შეიძლებ ეგრეც იყოს, რა ვიცი, ცოტა ხანს კიდეც მოვიცალოთ და, თუ აღარ გამოჩნდა, წავიდეთ, რაც არის, არის, საცა წვრილია,

იქ გაწყდეს! – გოგიას ძმის სიბრაულმა გეგმა შეაცვლევინა და გაბელული გადაწყვეტილება მიაღებინა.

წალდი ქამარში გაირჭო, წინ წავიდა, დიდ კონას ძლივს მიათრევდა, ზაური კი უკან მიყვებოდა და, კონის სიმძიმისაგან წელში მოხრილი, ძლივს სუნთქავდა.

თავდაღმართი დაიწყო, ახლა მთელი ძალით ცდილობდნენ, რომ კონას პირქვე არ წაექცია, დაბლა მოთრეული ფიჩხის წვერები შველოდათ დამუხრუჭებაში. ქვალორლიანი თავდაღმართი დიდი წვალებით ჩაათავეს. ზაურმა კონა დააგლო და ძალაგამოლეული ზედ მოწყვეტით დაეშვა, გოგიაძაც მიაგლო იქვე ბუჩქის ძირას თავისი ტვირთი, ოღონდ ჯერ არ დაჯდა, ტყის ხმაურს დაუგლო ყური, სადღაც ახლო შაშვის ჭახჭახი ისმოდა. ცივი, ნიავი ქროდა და ლოყებზე სუსხიანად იკბინებოდა. ტანაყრილი ტყე აქ თავდებოდა. ქვევით უკვე ბუჩქნარი იწყებოდა, ცხენიანი კაცის დიდ მანძილზე შეიძლებოდა შემჩნევა.

– აბა, სად დაინახე „ხოლერა“? – ჰკითხა ძმას.

– ჩვენ რომ ვართ, აქედან, აგერ, ასი მეტრით იყო დაშორებული, ნელა მოდიოდა, ესლა კარგა შორს იქნება წასული, – იმედიანად უპასუხა ზაურმა.

– ის სადღაც აქ უნდა იყოს, – ნამდვილად შეგვხვდება, უნდა ვიჩქაროთ! – დაასკვნა გოგიამ და კონა ასწია.

იმის შეგნებამ, რომ შეიძლებოდა „ხოლერა“ სიკას შეხვედროდნენ, ზაურისაც შემატა ენერგია. ორივემ გააგრძელეს გზა. დიდ მაცვლის ბარდს გასცდნენ, მის იქით ბუჩქნარიც თავდებოდა, შარშანდელი ბალახი შემორჩენილიყო ირგვლივ. ხეობამდე რვაასი მეტრიღა თუ რჩებოდა, მოკლე, ოღონდ ციცაბო თავდაღმართზე ჩაივლიდნენ, მერე ფართო ქვა-ლორლით დაფარულ ხევის კალაპოტს გადალახავდნენ, მეორე ნაპირზე წყლის წისქვილს გასცდებოდნენ, წყაროს თუ მიაღწევდნენ, საღაც ხშირად იჯდა ბრმა ზოსიმე და ჩონგურზე მღეროდა, თავი ქუდში უნდა ეგულეებინათ.

შაშვი სულ ახლოს აჭახჭახნდა, მაცვლის ტოტზე შემოჯდა და ზედ მიყინული თოვლის ნარჩენები ჩამობერტყა.

– ვაი, რა ახლოს არის, გოგი, – ზაურმა სიხარულით წამოიყვირა.

გოგიას კი ამ დროს უკვე მოეხსნა კისრიდან მისი განუყრელი რეზინის შურდული და ტყავში საგანგებოდ შერჩეულ მრგვალ კენჭს დებდა. შაშვი მიზანში ამოიღო, რეზინები მოქაჩა და ის იყო უნდა ესროლა, რაღაცაზე შემფოთვებული ფრინველი შეფრთხიალდა და

რამდენიმე მეტრზე მოცილებით გადაინაცვლა, მიზანი მიაყოლა და მოზილული ტყავი გაუშვა.

– ვაშა! – დაიძახა ზაურმა და შაშვისაკენ გაქანდა.

ბუჩქის ძირას ფრთამოტეხილი და გვერდდასისხლიანებული ფრინველი ეგლო და შეშინებული აფათურებდა თვალებს. ბიჭი ასალებად დაიხარა, მაგრამ შაშვი ჯერ არ აპირებდა დანებებას, შეფრთხილდა და ბუჩქში შეტვრა.

– ოხ, შენი პატრონი! – გაბრაზდა ზაური, დაუფიქრებლად შეყო ხელი, ცოტალა დააკლდა მიწვედენას, შაშვა უფრო მოცილებით გადაინაცვლა. აზარტში შესულმა ბიჭმა ვერც კი შენიშნა, რომ მაცვლის ბასრ ეკლებზე ხელი სუმთლად დაკაწროდა, ზოგი ეკალი კანში ჩარჩენოდა.

ბუჩქს მეორე მხრიდან მოურბინა, იქ ფართე შესადრომი ნახა, ეტყობა, ზაფხულში რომელიღაც ცხოველი ბინადრობდა შიგ.

– ეხლა კი დაგიჭირე! – დაიძახა გახარებულმა და შიშისაგან თავგზაბნეულ შაშვს ზედ დააცხრა.

გახარებული გამოძვრა ბუჩქიდან, ნანადირევი ორივე ხელით მაგრად ეჭირა; შაშვს ჭრილობაზე უბერავდა და თავჩაღუნული სწრაფი ნაბიჯით მიდიოდა. გოგიას ისე მიადგა, მაღლა არ აუხედა.

– ნახე, რა მოზრდილია, გოგი, – შაშვი მიაწოდა, მაღლა აიხედა და სახტად დარჩა. „ხოლერა“ სიკას ცალი ფეხი მის კონაზე დაედგა და ხელში მათრახს ატრიალებდა.

– კიდევ ვინ არიან ტყეში?! – ბოროტად გაისისინა.

– არავინ, მარტო ჩვენ ორნი ვიყავით.

– რას დაეთრევით ამ ყიამათში, აღარ გეყოთ რაც აქამდე ანადგურეთ ტყე?!

– რომ გვეოფნოდა, ვის ეხალისება ამ სიცივეში კონების თრევა.

– მემრე ვისას მიათრევ, შე ქურდო, მამამაღლო! – ხმას აუწია სიკამ და მათრახი შეატრიალა.

– მამაჩემს აუგად ნუ მოიხსენებ, ის ფრონტზე... – გოგია შეყოვნდა, უნდოდა ეთქვა, ფრონტზე დაიღუპაო, დეპეშაც ხომ მოუვიდათ, მაგრამ ამის სათქმელად ენა არ მოუტრიალდა, – ის ომშია, ჩამოვა და ლანძღვას არავის აპატიებს! – უფრო თამამად დაუმატა.

– წავიდა და დაგყარათ ღვთის ანაბარად, თქვენი აუწიოკებელი აღარაფერი დარჩა, უპატრონო ძაღლებივით მოდებიხართ ქვეყანას და რაც არ გეკუთვნით, ყველაფერს ანადგურებთ! – „ხოლერამ“ გაბრაზებული მხერა მიაპყრო ზაურის ხელში მომწყვდეულ შაშვს.

– რა გავანადგურეთ! ვის რა დაუშავეთ! დედა ავად არის, სახლში ლუკმა პური არა გვაქვს. მამა რომ აქა გვეყოლოდა, არც ჩვენ გავიჭირდებოდა, ის იქ მტერს ებრძვის, ჩვენ აქ შიმშილით და სიცივით ვიხოცებით, მამ ერთი კონა შემა არ გვეკუთვნის, რომ ავადმყოფი დედა გავათბოთ?! – ხმას აუწვია გოგიამ და თვალები მოუწყვლიანდა.

– ბალო, შენ ძალიან გაგიტლეკნია ენა, ეტყობა ჯერ ჩემი მათრახის გემო არ იცი, აბა, მაიტა ეგ წაღდი, აიკიდეთ ეს კონები და საყარაულოში ჩამათრიეთ! დანარჩენს იქ გეტყვით, – სიკამ კოჭლობით მიიწვია გოგიაზე წაღდის წასართმევად.

გოგია განზე გახტა.

– უყურე ამ ნაბიჭვარს! – გაიკვირვა სიკამ. – მაიტა ეხლავე აქ წაღდი! – დაულრიალა გოგიას.

– ნაბიჭვრის ხმა მესმის! – ველარ მოითმინა გოგიამ.

– დედას გიტირებ, სულ მათრახით აგიტყარტყარებ მაგ ზურგს! – სიკამ მათრახი მოუქნია, გოგია განზე გადახტა.

ზაურმა შაშვი მარცხენა ხელში გადაიტანა, ქვას დასტაცა ხელი.

– არ დაარტყა, თორემ ქვას დაგახელამ ბეჭებში, შენი... – ბიჭმა ველარ შეიკავა თავი და აღრიალდა.

– უყურე ამ გველის წიწილას! – სიკა ახლა ზაურს მიუბრუნდა.

– გაიქეცი, ზაურ! – დაუყვირა გოგიამ და თავისი შურდული მოიმარჯვა. – ხელი არ დააკარო, თორემ გამოგიღებ მარჯვენა თვალს, შე ქვეყნის წურბელავ! – რეზინები დაჭიმა და „ხოლერას“ შიგ თავში დაუმიზნა.

ზაური კარგა მოცილებით გავიდა, გაჩერდა და ხმამაღლა მოთქამდა:

– დედას გიტირებს მამაჩემი, ხომ არა გგონია, რომ მართლა მოკვდა, ღებუმა შეეშალათ, აი, ჩამოვა, ყველაფერს მოვუყვებით და ნახე, მაგ დამპალ ფეხს თუ ძირშივე არ მოგამტვრევს!

ამასობაში კი სიკა კოჭლობით და ხტუნვა-ხტუნვით დასდევდა გოგიას, უნდოდა ხელში მოეგლო და გაემათრახებინა, მაგრამ ბიჭი მკვირცხლად უძვრებოდა ხელიდან. ბოლოს მაინც მისწვდა და მათრახი ზურგში გადაუჭირა.

– ვაიმე, დედავ!!!.. – დაიღრიალა ტკივილისაგან სახეშემლილმა ბიჭმა და რაც ძალი და ღონე ჰქონდა, თავქვე დაეშვა.

– გავიქცეთ, ზაურ! – შორიდანვე მიაძახა ძმას.

ზაურმა ქვა მეტყვევისაგან ისროლა და ძმას გამოეკიდა. კარგა მოშორებით რომ გავიდნენ, გაჩერდნენ. გოგიას თხელი ხალათი ეცვა,

ბამბის კურტკას ზურგზე იფენდა კონის ქვეშ. სიკა რომ გამოუდგა საცემად, ზედ არ ეცვა მარცხენა ხელში ეჭირა, ამიტომაც მათრახმა მაგარი ძალა მიიტანა. ზურგზე გრძლად ჰქონდა სისხლი ჩაქცეული, ილღის ქვეშ კი, სადაც წვერი უწვდინა, კანი გასკდომოდა და სისხლი მოჟონავდა. ამის დამნაშავეა ზაურმა ღრიალს უმატა.

– ნუ ტირი, ეს არაფერია, დედასთან არ წამოგცდეს! – გააფრთხილა გოგიამ და კურტკა ფრთხილად შემოიცვა.

– „ხოლერა“ დეზერტირო, დედა გეტირება, ჯერ დაბრუნდეს მამჩემი, ამ ცემას ათმაგად გადავიხდის, შე დამძალო შენა! – გასძახა სიკას, რომელიც კოჭლობ-კოჭლობით ბუჩქებში მიფარებულ ცხენისაკენ მიდიოდა.

– წავიდეთ დროზე, თორემ შეიძლება ახლა ცხენით გამოგვიდგეს, მაშინ კი ვეღარ გავუქცევით, – გოგიამ ძმას ხელი მოჰკიდა და ხეობისაკენ გაიქცა.

ორივემ ციცაბო თავდაღმართი ჩაირბინეს და ხეობაში გავიდნენ. თავი სამშვიდობოს რომ დაიგულეს, უკან მოიხედეს, „ხოლერა“ სიკა ცხენზე შემჯდარიყო და ტყის ბილიკს აღმა მიუყვებოდა.

– ნეტა ჩვენ შეშას რას უზამდა? – იკითხა ზაურმა.

– სადმე ბუჩქებში მიაფარებდა, ეგრე შეაგროვებს, მემრე ვინმე მეურმეს გამოიჭერავს და საყარაულოში ჩააზიდვინებს. – აუხსნა გოგიამ.

წყლის წისქვილს გასცდნენ, სოფლის შარაზე გავიდნენ. წყარო გამოჩნდა. არავინ არ ჩანდა გზაზე. შორიდან ჩონგურზე სიმღერის ხმა მოესმათ. ომიდან დაბრუნებული ბრმა ზოსიმე თავის ჭიშკართან იჯდა, ეტყობა ვერ გაძლო სახლში მარტოკა, მიუხედავად სიცივისა, მანაც ქუჩაში ყოფნა ამჯობინა, იქნება ვინმე გამოლაპარაკებოდა და გული გაერთო. იჯდა ალაყაფის კარებთან მოწყობილ ხის სკამზე და თავის შეთხზულ სიმღერას მღეროდა:

– ვაი, რა ძნელი ყოფილა
გამუდმებული ბინდი ცის,
რას ფიქრობს ბედისმწერალი,
აბა, ამ ქვეყნად ვინ იცის?!

გულს სიყვარული განაგებს,
სულს ბნელი შემოსევია;
დამძიმებული ნისლეები
მუდმივად შემომრჩენია.

ჩონგური ძმად გამიხდია,
წყვიდალსაც მისით გავაქრობ,
დარდს ახლოს არ გავიკარებ,
სიმების უღერით გავართობ.

სატრფოს ბრმა თავს არ ვაკადრებ,
მხოლოდ სიმღერით გავათბობ...
სიცოცხლეს ისე დავტოვებ,
ნატარს კეთილ კვალს დავატყობ.

ზაურმა ადამიანის სიახლოვე რომ იგრძნო, იმ დამაბული შეტაკების შემდეგ მოეშვა, იმედი მიეცა და გულაჩუყებული, ხმამაღლა აღრიალდა.

ზოსიმეს ჩონგური დადუმდა.

ბიჭები მის ჭიშკარს გაუსწორდნენ. ზოსიმეს ჩონგური გვერდით დაედო, მარცხენა ხელი ისევ ზედ ევლო, მარჯვენათი ნიკაპს ისრესდა; ტირილის ხმაზე თავისი ამოშრეტილი თვალებით ბიჭებს მიშტერებოდა.

— რათა ტირინარ, ზაურა ბიჭო! — ისე იკითხა, სახეზე ერთი ნაკვთიც არ შეტოკებია, იჯდა გაუნძრევლად და პასუხს ელოდა.

ზაურმა ძმას შეხედა.

— აკი ვერაფერსა ხედავსო, — ჩურჩულით ჰკითხა.

— ვერა ხედავს, — ჩურჩულითვე უპასუხა გოგიამ.

— მე ყველაფერსა ვხედავ, ბიჭებო, აბა, ჩამოსხედით აქ და მომიყვებით ვინ გაგაბრაზათ!

— ვა, ყველაფერი გაიგო! — გაუკვირდა ზაურს.

— ვინ გაგაბრაზა, ვაჟკაცო? — ზოსიმემ თავზე გადაუსვა ხელი მის გვერდით ჩამომჯდარ ბიჭს.

— ვინა და „ხოლერა“ სიკამ. ძლივს მოვაგროვეთ ორი კონა შეშა-ფიჩხი, იმან კიდევ წაგვართვა და გოგიას იგეთი მათრახი უჭირა ზურგში, სულ სისხლი აღინა.

ზოსიმეს ბიჭს თავზე გაუშემდა ხელი, ერთხანს ისე დარჩა გამტერებული.

— დედა ავად არის, ერთი ღერი შეშა არა გვაქვს, რამდენი ხანია, საჭმელიც სულ გავგიოთავდა, იმან კიდევ... — ზაურს ისევ აუვარდა ტირილი.

ზოსიმემ ცხვირსახოცი ამოიღო და დაშრეტილი თვალის უპეები

ამოიწმინდა.

– სად არის ეხლა „ხოლერა“ სიკა? – ერთ წერტილზე მიშტერებულმა იკითხა.

– იქ, ტყეში, ცხენზე შეჯდა და ზევით წავიდა.

– ვერ გამამყვებით იმასთან?.. არა, მაიცათ, – ზოსიმემ უცებ გადაიფიქრა, – გოგი, გადაირბინე ქიტანთას, ვირი სახლში ჰყავთ, ორთვალა გათხოვონ, შეები და აქ მოიყვა, უთხარი, ზოსიმემ გამამაგზავნა-თქო. მანამდე მე და ეს ვაჟკაცი რამეს მოვიფიქრებთ, – ზაურს ხელი წაავლო და სახლში შეუძღვა.

ზოსიმეს მამა ძველი მეფორნე, თუმცა მოხუცდა, მაგრამ ამ საქმეს ისევ სიყვარულით და მონდომებით ემსახურებოდა, ბრიგადის სული და გული იყო. დავალების ზუსტად შესრულება უყვარდა, ხაზს არ გაამრუდებდა, გვერდით არ გადაუხვევდა, კოლექტივიდან ხელმრუდედ წამოღებულს ფორანზე ერთ ტარო სიმინდსაც არავის დაადებინებდა.

მეფორნე კოტე თავისებური უზიაკი კაცი იყო. მისი მეუღლე პელო – კეთილი და მშრომელი ქალი, წყნარი და უპრეტენზიო, თუმცა კოტეს ხასიათი არ მოსწონდა, მაგრამ რას იზამდა, ხელი ჰქონდა ჩაქნეული, ვენახიდან წალამი რომ ჰქონდათ ამოსატანი, ერთი ათჯერ ეტყოდა, მაგრამ სანამ კოტე თავმჯდომარეს არ დაეთხოვებოდა და სამაგიეროდ დამატებით რეისების გაკეთებას არ იკისრებდა, ვერაფრით ვერ წაიყვანდა ხოლმე თავის ოჯახის საქმეზე.

ერთხელ პელო სამუშაოდ რომ გავიდა, თავისი ბრიგადა უკვე წასული დახვდა, კოტეს ფორანზე მეორე ბრიგადის წევრები სხდებოდნენ, პელოც დაჯდა.

– ვიმ, ქა, ცოტა დამაგვიდა, მოსახვევამდე გამოგყვებით, იქიდან კი ხუთასი მეტრილა იქნება ჩვენი ბრიგადის ბინამდე, ფეხით გადავალ, – გააცნო თავისი მდგომარეობა იქ მყოფთ და ფორანზე მოხერხებულად მოკალათდა.

– ფეხით რაღაზე უნდა იარო, პელო, შენს ქმარს უთხარი, თქვენ ბრიგადაზე გავლით წავიდეს, – თანაუგრძნეს დანარჩენებმა.

პელომ იცოდა, კოტეს ხასიათი, ვერაფრის თქმა ვერ მოახერხა, ოღონდ თავისთვის ჩაილაპარაკა:

– რა ვიცი, ქა...

მალე კოტეც მოვიდა, ფორანზე დამსხდარი ხალხი შეათვალეირა, გარშემო შემოუარა, ცხენებს საკმანზი შეუძოწმა, ცოტა იტრიალა, რაღაც არ მოსწონდა, მერე თავის ადგილთან მივიდა და მკაცრად გამოაცხადა:

– სხვა ბრიგადის წევრები ვინც სხედან, იმათ ვერ წავიყვან, ყველამ თავისი ადგილი იცოდეს!

– სხვა ბრიგადის წევრები არავინ არა ვართ, მარტო პელოა, – უპასუხეს ყველამ ერთხმად.

– პელო რა ჩვენი ბრიგადისაა, ჩავიდეს და თავისი ბრიგადის ხალხი ეძებოს! ნირშეუცვლელად გაიმეორა კოლამ.

– ჰოდა, თავის ბრიგადაში მიდის, იქით ჩაგვატარე და...

– სანამ სხვა ბრიგადის წევრები არ ჩავლენ, ადგილიდან ფეხს არ მოვიცვლი, – მტკიცედ განაცხადა კოტემ.

– რამ გაგაგიჟა, შე კაი კაცო, შენი ცოლი, მანინც არ იყოს!

– ცოლი სახლშია, აქ კი საქმეა და ყველამ თავისი ადგილი უნდა იცოდეს, მე მხოლოდ ჩემი ბრიგადის წევრებს ვემსახურები! – აუხსნათ თავისი მოვალეობა კოტემ.

შერცხვენილმა და შეურაცხყოფილმა პელომ აიკრა თავისი გუნდნაბადი და ჩამობარგდა ფორნიდან. გაბრაზებული იმ დღეს სამუშაოდ აღარ წასულა. სახლში დაბრუნებულ ქმრისათვის ერთი სიტყვაც არ უგრძობობინებია, რომ ნაწყენი იყო, ისე ინახავდა გულში ბოლმას.

ერთხელ კოტემ მთელი დღე იმუშავა თივის ზიდვაზე. ფორანზე მაღალი ჭალები დაამაგრეს და, ალბათ, მთელი თვე მოუწევდა ამ საქმეზე ყოფნა.

სალამოთი შინ გამტკერილი და გაჭუჭყიანებული დაბრუნდა.

– დედაკაცო, წყალი გააცხელე, თავის დაბანა მინდა, ფხებმა და მტკერმა შამჭამეს! – დაუძახა პელოს და თან ფორნიდან ცხენების გამოშვება დაიწყო.

პელომ წყალი გააცხელა, გადაუნელა, ტაშტიც მოუმზადა.

კოტე კარგად რომ გაისაპნა, თვალებიც კი აღარ უჩანდა, თავზე ხელები დაიწყო და წყლის დასხმას დაელოდა, პელო არა ჩქარობდა.

– ჰა, დედაკაცო, რას გაჩერებულხარ, დემეწვა თვალები! – უსაყველურა კოტემ, – დროზე დამასხი წყალი.

– შენ ჩვენი ბრიგადისა არა ხარ, მოვიდნენ და იმ შენი ბრიგადის წევრებმა დაგისხან! – მკვახედ მიახალა პელომ, გავიდა ოთახიდან და გასაპნული კოტე თავის ბუზღუნთან დატოვა.

არა, არ იქნა მანინც მისი გამოსწორება, კოტე თავის ხასიათზე უდრეკად იდგა.

იცოდა ზოსიმემ, რომ მამა თავისი ფორნით სახლში იყო, მაგრამ მისი ტყეში წაყვანაზე დაყოლიება წყლის ნაყვა იქნებოდა, განა არ ენდომებოდა პატარების დახმარება, მაგრამ თავმჯდომარის ნებართვის

გარეშე ერთ ნაბიჯს არ გადადგამდა; ამიტომაც გააგზავნა მეზობელთან ვირის ორთვალის სათხოვნელად.

ზაური რომ შეიყვანა ზოსიმემ ეზოში, კოტე თავის ფორანთან ტრიალებდა.

– დედი! – დაიძახა ხმამაღლა.

– რა არის, შვილო? – აივანზე გადმოდგა პელო.

– ცოტა ხანს ჩამოდი დაბლა.

ზოსიმემ დედა განზე გაიყვანა და ჩურჩულით უთხრა:

– საწყალ დათიკოს ბიჭებისათვის „ხოლერა“ სიკას შეშა წაურთმევია, თან გოგინათვის მათრახით უცემნია. სახლშიც საჭმელი არაფერი ჰქონიათ. ეხლა ორივეს აჭამე რამე, მამაჩემს უთხარი, ფქვილი, მოკლედ, რაც შეგეძნობათ, გაამზადეთ და სანამ ჩვენ ტყვიდან მოვბრუნდებით, იგრე გადაუტანეთ სალომეს. ბიჭებმა არ გაიგონ. საწყალი ავადა ყოფილა.

– ვაი, საწყლებო! რატო არ არი მამა თქვენი აქ შვილებო, იმ ცოფიან სიკას ჭკვას არ ასწავლის! ვაი! ვაი! ვაი! – ხმამაღლა წაუტირა პელომ.

– ჩუმად, ბიჭი იგრეც ძლივს დავაწყნარე, გული მაიკვეთა ტირილით! – გააფრთხილა ზოსიმემ.

პელო კოტესთან მივიდა და დაბლა ხმაზე უთხრა:

– გაიგე, კაცო, საწყალი სალომეს ბიჭებისთვის მეტყევე სიკას უცემნია და შეშა წაურთმევია.

– სალომე ვინ არი? – უცებ ვერ მოისაზრა კოტემ.

– ვიშ, შენ კიდევ რატო იგეთი ხარ, საწყალი დათიკოს ცოლი, ჩვენ ზოსიმესთან რომ იყო ომში; ზოსიმეს თავისი ხელით დაუმარხნია.

– ჰოოო! – მრავალმნიშვნელოვნად თქვა კოტემ, – უყურე იმ შობელძაღვს, თითონ თავი დაამკრინა ჯარსა და იქ დაღუპილების ცოლ-შვილს როგორ ამწარებს!

– საჭმელიც არაფერი ჰქონიათ, ბიჭმა თქვა, რაც შეგეძნობათ, გადაუტანეთო, – ფრთხილად შეაპარა პელომ, – ხომ იცი, იგრეც დაჩაგრულია, ეხლა მაგათი გაჭირვება რომ გაიგო, თავს მაიკლამს და ზედ გადაყვებათ.

– ვაი, შენ ჩემო თაო, ვენაცვალე, ეგრეც უნდა ქნას, მა როგო. დედაკაცო, შენ ბაღლებს საჭმელი მოუმზადე, ფქვილს, ყველს, საკეკს, ფორანზე დაუდებ, მანამ ცოტა შეშასაც დავაწყო, შენ ერთი სამი დედალი დაიჭი, ბაღლებისთვის კვერცხი გაუჩნდება, მემრე კიდე დრო და დრო მივხედოთ-ხოლმე, – აფუსფუსდა კოტე, დიდი მონღომებით

დაიწყო ფორნის დატვირთვა.

გოგიამ რომ ვირის ორთვალა შემოაჯირითა ეზოში, პელოს უკვე გამზადებული ჰქონდა სუფრა და ჩინირთმის ქვას ომხივარი ასდოდა...

ვირის ორთვალამ ხეობა გადაჭრა და ციცაბო აღმართს მიაღდა.

– აქ ველარ ავა! – შეწუნდა ზაური.

– ავა კი არა, შაიხვეწება კიდეც. – ზოსიმე ისე მიაწვა ორთვალას, ვირმა სულ სირბილით აათავა აღმართი.

– ვამა! – წამოიძახა ზაურმა. – აქედან სულ ახლოს არის ჩვენი შეშაც, დავუდოთ და ჰაიდა, სახლისაკენ.

– ჯერ თქვენი კონები იყოს, სად წავგივა. კარგ ადგილას მივაყენოთ ეს ჩვენი ურემი და მეგრე ვნახოთ შეშის დაჭრა როგორია, – ზოსიმე ვირს ახლა წინ მიუძღოდა, ტყის გზა კარგად იცოდა, ალღო არა ღალატობდა.

ბიჭებს ხელი არ გაატოკებინა, მოზვერევით ტრიალებდა ამოღტილ რცხილებს შორის. ხელად გაავსო ორთვალა შეშით, თოკი მაგრად გადაჭირა, ყველაფერი რომ მოამზადა, მხოლოდ მერე სიამოვნებით ამოიქმინა.

– ავაშენათ ღმერთმა, ძლივს არ გავიყრევიანე ობი! – თქვა და ბიჭების გვერდით ჩამოჯდა.

ზოსიმე საშუალოზე მაღალი, მხარბეჭიანი, ჩაკუნთული, მუხასავით ძვალმაგარი, შავგვრემანი ვაჟკაცი იყო, თუმცა თვალებდავსებულ სახეზე ნაჭრილობევები და დენთისაგან დატოვილი ლურჯი ლაქები მრავლად ეტყობოდა, მაგრამ მაინც ვერ წაეშალა მისთვის ძველებური სილამაზე, და ლაზათი. სავალდებულო სამხედრო სამსახურში მყოფს მოუსწრო ომმა და სახლში მისი მძიმე კვალდადებული დაბრუნდა. სიცოცხლეზე გულგატეხილი და იმედგაცრუებული ნელ-ნელა იკრებდა ნებისყოფას, ცხოვრებისაკენ ცდილობდა მობრუნებას; თუმცა სამუდამო სიბნელის განცდა, დაუნდობლად უთუთქავდა გულს.

– გვეყოფა დასვენება, ბიჭებო, ეხლა წავიდეთ, ის თქვენი კონებიც დავაყაროთ და, ჰაიდა, სახლისაკენ მოვუსვათ, – უთხრა ბიჭებს და ჯარისკაცულ ფარაჯაში გაუყარა ხელი.

თავდაღმართზე ზოსიმე უკნიდან ხელით აკავებდა ორთვალას და ისე ჩავიდნენ ვაკემდე, ვირს ტვირთის დაწოლა არ უგრძენია.

– აი, ჩვენი კონებიც! – ზაურმა ხელები გაშალა და ხტუნაობა დაიწყო.

ის იყო ზოსიმე კონებთან მივიდა, რომ ბიჭები დაფრთხნენ. და

ზოსიმეს ზურგს ამოეფარნენ.

– თქვე შობელძაღვლებო, კიდე გაბედეთ აქ მოსვლა?! – სანამ მათ-რახნით ყავარყავარ არ ავატყავებთ არ დაიკარგებით არა აქედან?! – „ხოლერა“ სიკა მუქარით გამოვიდა მაცვლის ბუჩქს იქიდან.

– ვაიმე, გავიქცეთ, გოგი! – აწრიალდა ზაური.

– თქვენ აქ დასხედით და წყნარად იყავით, – ზოსიმე კონაზე ჩამოჯდა, ჯიბიდან სათუთუნე ამოიღო, შიგ ჩაკეცილ გაზეთის ფურცელს ერთი გვერდი შეახია, თუთუნი ჩაყარა და კარგა სქელი პაპიროსი დაახვია. კვესად გადაკეთებული შამშანის მასრას სარქველი მოხდა, პატარა გორგოლაჭს ცერი ჩამოკრა, პაპიროსს ცეცხლი მოუკიდა და ღრმა ნაფაზი დაარტყა.

– ჰაი, თქვენი დედა კი... – გინება გინებით მიუახლოვდა „ხოლერა“ სიკა, – ეს ბრმაც წამოგითრევიათ! ჯოჯოხეთს მუგზური აკლდაო ამაზეა ნათქვამი, – დაუმატა ზოსიმეს ცნობის შემდეგ. ვირს სტაცა აღვირში ხელი, აღმართისაკენ შეაბრუნა და მათრახის ცემა დაუწყო, საწყალი პირუტყვი გაიქაჩა, მძიმე ორთვალა ცოტას ააგორა ზევით, მერე თვალს დიდი ქვა გადაეღობა, ველარ დაძრა, რომ ზედ გადაეტარებინა, წვალობდა, სიკა კი მათრახს ურტყამდა.

– მაიცა, „ხოლერა“, ვირმა რა დაგიშავა, მოდი, ჩამოჯექ, ცოტა ხანს ჩემ გვერდით, ვილაპარაკოთ, რამდენი ხანია ტკბილად არ გვიჭუჭუენია, – დინჯად უცხრა ზოსიმემ, თან პაპიროსს აბოლებდა, სახეზე ნაკვეთი არ შეტოკებია, გულში კი ქარიშხალი უღლულა.

– შენთან სალაპარაკო რა მაქვს, წადი, მონაზე უსაქმურები შენსავით და აჩნაკუნე ჩონგური; მამნახა რაღა ძმაკაცი! აბა, გამოეთრიეთ აქეთ! სანამ ხუთ-ხუთ მათრახს არ დაგარტყამთ, აქ ხეტიალს არ მაიმლით, – ახლა ზოსიმეს ზურგს უკან მოფარებულ ბიჭებზე მიიწია.

– ბაღლებს თავი დაანებე, ჩემთან ილაპარაკე, ეგენი მე წამოვიყვანე! – ისევ იმ ტონით უთხრა ზოსიმემ, სადღაც სივრცეში მიჩერებულმა ღრმა ნაფაზი დაარტყა და ნახევრად მოუწვეველი პაპიროსი შორს მოისრიალა.

– შენ რა უნდა გელაპარაკო ნახევარ კაცადაც არა ხარ სათქმელი, ე ბაღლებს გავირეკამ, ეგრე უპატრონოდ ეგლები, მე შენ გეტყვი, გზას გააგნებ თუ კვალს, ამდამ კიდეც მგლები შაგჭამენ და ქვეყანას ერთი მუქთამჭამელიც მააკლდება, – გააცნო თავისი გეგმა „ხოლერამ“.

– მე რაცა ვარ, ესა ვარ, „ხოლერა“, შენ რა ხარ, ერთხელ რატო არავისა კითხავ, თუ აქამდე არ იცი! – ზოსიმე ფეხზე ადგა. ზაური ფარავის კალთაში ჩააფრინდა, გოგია კი განზე გასულიყო და შველი-

ვით მოზიდული, ყოველგვარ მოულოდნელობისათვის მზად იყო.

– მე ისა ვარ, რომელსაც შენი მსგავსი ფუქსავატები ფეხებზე ჰკიდიან!

– რათა ვარ „ხოლერ“ ფუქსავატი?! – ზოსიმეს ხმაში კანკალი შეეპარა.

– კარგი, მაშინ შენ მითხარი, რისი მაქნისი ხარ, ან რა შაგიძლიან, ბაღლებს ხელჩაკიდებული დაყავხარ სოფელ-სოფელ, შენც გამოგცლია ჭკუა, სადაც ხალხს ნახავ, ჩამოჯდები და მღერინარ ვითომ, რაღა.

– შე კაი კაცო, სულ ოთხი თვეა რაც მოვედი ჰოსპიტლიდან, გულდამძიმებული ძლივს ერთი-ორჯერ გავედი სოფელში და ეგ შაგ-შურდა ჩემი?

– შენ რაც გინდა ის ვიქნია, მე ქვეყანა მეცოდება, ეგეთი მუქთამჭამელები და ფუქსავატები რომ უმრავლდება.

– „ხოლერ“! – ხმას აუწია ზოსიმემ. – ქვეყანა რატო მაშინ არ გეცოდებოდა, მტერი შეჭმას რომ უპირებდა, მე რომ თვალები დამთხარა და ამათი მამა კიდევ... – უცებ შეჩერდა, ენაზე იკბინა, სათქმელი შეატრიალა, – ამათი მამა კიდევ ვინ იცის სად არა; ფეხში ცხენის ძუა გაიტარე და მას აქეთა ლპები, ომში რომ არ წევეყანეთ. დროზე გაიგე, რომ ქალებიც მიყავდათ საომრად, თორემ მზად იყავი საკუთარი თავი დეგეკონდა, კაცი მაინც არა ხარ და კაცობის დასამტკიცებლად ორგანო რაში გჭირდებოდა, – ზოსიმეს სახე ქანდაკებასავით უცვლელი ჰქონდა, მკერდში კი ვულკანი ბობოქრობდა.

სიკა ათი წლით უფროსი იქნებოდა მასზე და არ დაავიწყდა ამ უპირატესობის გამოყენება.

– ბაღლო, ცოტა ყბებს მოუჭი, თორემ არ მევეერიდები შენ სიბრმავეს და ავიჭრელებ ზურგს, მემრე მიხვედები, როგორ უნდა შენზე უფროსებთან ყბაში შადგომა.

– „ხოლერ“, ბაღლებზე კარგად გაგიწაფნია ხელი, ლაჩარი და არაკაცი რომ ხარ, მაგაშიც გეტყობა, თორემ სადაც სავაჟაკო საქმე იყო, იქ გეცადნა მათრახი, თუ ბიჭი იყავ, ცხენის ძუას რაზე დააღბობინე ფეხი?! შენი დედა!..

„ხოლერამ“ მათრახიანი მარჯვენა მალლა აღმართა.

– ეხლა გაჩვენებ როგორი ვაჟაკაცი ვარ! – დაუყვირა და გაცოფებული მიეჭრა.

– არ დაარტყა, შე დეზერტირო! – გოვამ დაიყვირა, შურდულის რეზინები მოქაჩა, რაც ძალი და ღონე ქონდა და გულდასმით დაუჭიმა.

ზოსიმემ მათრახის შხუილის სმაზე გააქანა ხელი, ჰაერში დაიჭირა, გამოჰკრა და უცებ გამოგლიჯა ხელიდან „ხოლერას“ თავისი ნაცადი იარაღი. მარცხენა ხელი უტაცა მავჯაში, ძალუმად დაიქნია „ხოლერა“ სიკა მუხლებზე დაამხო და მათრახი მის ზურგზე ააცეკვა. ახლა კი იგრძნო „ხოლერა“ სიკამ თუ რა მწვავე ტკივილის მიყენება

შედლება იმის მათრახს. ზაქრო გაცოფებული ურტყამდა, თან მარცხენა ხელს არ უშვებდა. სიკამ რამდენი გაიწია გასაქცევად, მაჯაში ისეთი საშინელი ტკივილი იგრძნო, ეგონა მომტყდაო, ამასობაში კი მის ზურგზე სისხლჩაქცეული ზოლები მრავლდებოდა და სიმწრის ცეცხლი ეკიდებოდა.

რომ დარწმუნდა, ვერ გავემგებო, ღრიალით შეძრა მიდამო:

– მიშველეთ, ხალხო! ქრისტიანი არავინა ხართ, მაძკლეს ეს მთავრობის კაცი!

– ოხ, შე შობელმალლო, ქრისტე და მთავრობა რატო მაშინ არ გახსენდებოდა, სამშობლოსათვის თავგანწირული კაცის შვილებს მათრახს რომ ურტყამდი და ავადმყოფი დედის გასათბობად ვაივაგლანით შეგროვებული შეშას ართმევდი, რომ მეძრე გეგეყიდა და ის ფული, ყომარში დაგეტრიალებინა! – დააფლითა ზურგზე საცმელი მათრახით.

„ხოლერა“ სიკას ღრიალის თავი აღარა ჰქონდა, ვედარც მუხლებზე დგომა შეძლო, პირქვე იყო გაშხლართული და ყოველ დარტყმაზე „ვაიო“! იძახდა.

მოიოხა ზოსიმემ ცემით გული, გადატენა მათრახის ტარი და დალილავებულ ზურგზე მიაგდო.

– აბა, ბიჭებო, ესლა კი დროა წავიდეთ! – ორივე კონა თვითონ მოიკიდა, ვირის ორთვალას უკან მიყვა.

ხეობის გაღმა რომ გავიდნენ, ცოტა ხანს შეისვენეს.

– გოგი, არა ჩანს ის შენი ძმაკაცი? – ჰკითხა ზოსიმემ.

– როგორ არა, ამდგარა და ცხენისაკენ მილანლახებს, წელში სამად არი მოხრილი.

– როგორ იცი, კიდევ გაბედავს ვინმეს გამათრახებას?

– თუ ერთ დარტყმაში, ოცდათორმეტი მიიღო, ზუსტად ვთვლიდი, არა მგონია, რომ მათრახი საერთოდ დაიჭიროს ხელში, მეც სინარულისაგან ზურგის ტკივილმა სულ გამიარა, – მხიარულად უპასუხა გოგიამ.

– დედასთან არ წამოვცდეს, რაც მოხდა, ცოლო, ინერვიულებს, სადარდებელი იგრეც თავზესაყრელი აქვს, – გააფრთხილა ზოსიმემ.

– ზოსიმე ძიავ, ომში მამაჩემი არ გინახავს? – მოულოდნელად შეეკითხა ზაური.

ზოსიმეს ყელში ბურთი მოაწვა, ეს იყო ბოღმა განუზომელი მწუნხარების შეგრძნებისა, რომელსაც ვერაფრით ვერ შევლოდა.

– როგორ არა, ვნახე, – გაგუდული ხმით თქვა ზოსიმემ.

– მემრე რასა ფიქრობს, ე, ომი რომ დამთავრდა, სახლში მოსვლას აღარ აპირებს?! – საყვედური ვერ დაფარა ზაურმა, – დედაც ავად არის.

– აპირებს, აბა, არ აპირებს, – სხვა ვერაფრის თქმა ვეღარ მოახერხა, – მიდი, გოგი გარეკე სახეღარი, დაგვიანდა, – მძიმე საუბარი თავიდან რომ აეცილებინა, კონებს დაავლო ხელი და წასასვლელად მოემზადა.

– თუ აპირებს, მაშ სად არის ამდენხანს, ეგეთი სიზარმაცე შაიძლება, მე თვალები დამწყდა ლოდინით, რამდენი ვინმეს ჯარიდან დაბრუნების ამბავს გავიგებ, იქით გავრბივარ. მაშ, არ უნდა იცოდეს, როგორ მემენატრა?! – ბიჭის თვალებში ცრემლმა გამოჟონა.

– იცის, ზაურ, ალბათ, ყველაფერი იცის, – ზოსიმეს მეტი აღარ შეეძლო, ყელში მობჯენილი ბურთი ახრჩობდა. გარეკა გოგიამ ჯორი, კონებმოკიდებული ორთვალას მიყვა და შვებით ამოისუნთქა, როგორც არ იყო ღროვებით დააღწია თავი ზაურის გულისგამემირავ შეკითხვებს. მისდევდა ვირის ორთვალას, მისთვის უკუნეთი იყო გამეფებული, ტვინი კი გაცხოველებით მუშაობდა და გარდასული ბრძოლების ამბებს ხელმეორედ მთელი სიცხადით უსატავდა, იქ კი ყველაფერი ფერებში ჰქონდა წარმოდგენილი და კონებწამოკიდებული ფიქრის ბილიკს მიყვებოდა.

ზოსიმეს თვალწინ წარმოუდგა ომის მძიმე წლები: ბრძოლები საზღვარზე, მომქანცველი უკან დახევა, მტრის ზურგში ხეტიალი, ალყის გარღვევა, მძიმე ბრძოლები ხარკოვთან, ისევ ალყა, ისევ თავის დაღწევა და ისევ უკან დახევა. ჰოსპიტალი, ახალ ნაწილში მოხვედრა. სწორედ იქ შეხვდა თავის თანასოფელელ დათას, გოგიასა და ზაურის მამას. დათა უფროსი სერჟანტი იყო, ათეულს მეთაურობდა.

ზოსიმეს ნახვით ძალიან გაიხარა, გულში ჩაიკრა და მთელი ათი წუთი აღარ გაუშვა.

– საიდან გაჩნდი, ბიჭო, აქ, ჰა!! – დაულაგებელი შეკითხვა მისცა.

– ჰოსპიტლიდან.

– სულ დამავიწყდა, რომ შენ ომამდე იყავი ჯარში გაწვეული, მეგონა, იქნება ჩემი ცოლშვილის ამბავი იცის-მეთქი.

– მე რა უნდა ვიცოდე სოფლისა, რაც ომი დაიწყო, მარტო ერთი თვით დამასვენა ჭრილობამ, დანარჩენი სულ ცეცხლში ვარ.

– ჩვენი ნაწილი სასწრაფო სამხედრო მომზადების შემდეგ გადმოისროლეს ხარკოვიდან გამოჭრილი მტრის წინააღმდეგ, მას შემდეგ სულ ფრონტზე ვართ, უკან-უკან ვიწვეთ, ეს წყევული კი მოგვევება

და აღარ იქნა მისი შეჩერება? ყოველ სამ დღეში ახალი სანგრების გათხრა გვიხდებოდა; მოდის და მოდის.

– შენ ორმაცდაერთში უნდა გენახა, ღვარავით მოდიოდნენ, ხელელამკვლარძულები, ომი გართობა ეგონათ; გაგიხარია მაგარი მუშტი მიიღეს. რამდენჯერ შევხვდით მაგათ პირისპირ, ის ძველებური თავხედობა სადღა აქეთ, სხვის ბაღში გადაპარული ქურდებივით მშიმრები და მფრთხილები გახდნენ.

– რა ვიცი, შობელძაღვლები, ტყვიასა და ყუმბარას კი არ ზოგავენ და, რა აქეთ ამდენი, რომ ვეღარ გემეღლიათ. მესამე კვირაა ამ პოზიციაზე ვდგევართ, ვერაფრით ფეხი ვერ მოგვაცვლევიან, მაგრამ იგრე გვბომბავენ გაგვანახვერეს.

– არც ხომ ჩვენები ისვრიან ბამბას.

– ბამბას კი არა გაგიხარია ბევრს ავალოკეთ მიწა, მაგრამ რა გინდა, მოდიან და მოდიან, არა თავლებიან ეგ შობელძაღვლები, ქაჯეთის ციხიდან გამოჩეილებსა გვანან, ერთს მოკლავ ათი გამოყოფს ხოლმე თავს.

– გათავდებიან ალბათ, მაშ რა მოუვათ, მაგრამ ბევრი ვაჟკაცის მზე დააბნელეს და, ვინ იცის, კიდევ რამდენს შაუმიკლებენ წუთისოფელს.

– ეხ, ომის მამკონის დედა ვატირე, რაში შაშურდათ ამ შობელძაღვლებს ჩემთვის წყნარად ვყოფილიყავ სოფელში და მიწასთან ჭიდილში დავმტკბარიყავი ცოლ-შვილის სიყვარულით. აი, ამათი სიცოცხლით ვცოცხლობ, ზოსიმე, ბრძოლის დაწყების წინ, რომ არ დავხედო, არ შეიძლება, ძალას ესენი მამღვევენ; ღმერთო, ოღონდ კარგად იყვნენ და ამაზე უარეს ჯოჯოხეთში ღიღინით შავალ! – დათამ ჯიბიდან სურათი ამოიღო, ცოტა ხანს უყურა და მერე ზოსიმეს მიაწოდა, – ბოლო დროს გადაღებულია, აბა, თუ იცნობ?! – თავის გულუბრყვილო ნათქვამზე თვითონვე გაეცინა.

წნორელი ფოტოგრაფის კაბინეტი იცნო ზოსიმემ – სტანდარტული პოზაც, მაღალ, მრგვალ მაგიდასთან დათა იჯდა, ზაური მუხლზე დაესვა, სალომე მაგიდასა და მის მარჯვენა მხარს შორის ცოტა უკან დაწეული იდგა, ცალი ხელი მაგიდაზე დაედო, მეორე კი – დათას მხარზე. გოგია მამას მარცხენა მხრიდან მისდგომოდა, მარჯვენა ხელი ზაურისთვის დაედო მხარზე, მარცხენა კი დაბლა სწორად ჩაეშვა, დათას მარჯვენა ხელი მუხლზე ედო, მარცხენა კი ზაურისთვის ზურგზე შემოედო, ყველა ობიექტივში იყურებოდა, „ზუსტად ამ მომენტში იცის ხოლმე ტარასა ფოტოგრაფმა გაფრთხილება, „ჩიტი გამოფრინ-

დებო“ – გაიფიქრა ზოსიმემ და გაეღიმა.

– დაგივაჟაკებია ბიჭები, რაღა გიჭირს, თავი ქუდში გაქვს, გამოუქნელი მოზვრებივით დაიწყებენ ტაბიკების მტკვრევას, შენ რომ ჩახვალ, დაღვინებულები დაგხვდებიან; სალომემ იკითხოს, თორემ შენ მარტო ჰამოს თქმის მეტი აღარაფერი დაგჭირდება, – გაამხნევა ზოსიმემ დათა და სურათი უკანვე დაუბრუნა.

– ეხ, ჩემო ზოსიმე, ბიჭებს სწორედ ესლა უნდოდათ მამის ხელი, – ნაღვლიანად თქვა დათამ და სურათი უბის ჯიბეში შეინახა.

– მორჩი კაცო, ყველაფერი კარგად იქნება, შენ ის მითხარი, ჩვენები როგორ არიან, თითქმის მეოთხე წელია არ მინახია ისინი, – შეცვალა საუბრის მიმართულება დათას ნაღველის გასაქარვებლად.

– კოტე და პელო არიან ტკბილად, ერთობიან შრომაში, ჰო, მართლა, შენი მეორე დაც გათხოვდა, – უცებ მოაგონდა ახალი ამბავი.

– მართლა? – გაიკვირა ზოსიმემ და თან გაეღიმა.

– მართლა, აბა, არა გჯერა?

– მჯერა, კი არა მაყარი შენ არ იყავი, მეორე დღეს კიდევ სმით რომ ამოწყვიტე ხალხი?!

დათას თვალები გაუფართოვდა, – შენ საიდან იცი?!

– ბიჭო, მაშინ მე ისევ იქ არ ვიყავი?! – სიცილი აუვარდა ზოსიმეს.

– ვაი, შენ ჩემო თაო! – შუბლზე მიირტყა ხელი დათამ, როგორ გამოვშტერდი, სულ დაგკარგე დროის გარჩევა.

– არა უშავს რა, ჩავალთ და იცოდე, სულ სხვა ფერებით გაგიფორმებ ამ ამბავს, – დაემუქრა ზოსიმე.

– ოღონდ ველირსო და სამი ყანწითაც დავიჯარიმებ თავს.

დიდხანს გაუგრძელდათ საუბარი, ერთმანეთს მშობელი მხარის სუნთქვა მიუტანეს და ტკებობდნენ მისი სურნელებით.

სალამოთი ცნობა მოვიდა, პოლკი ამაღამ უკან იხვეს, მტერს რომ მოწყდეს და ახალ პოზიციაზე გამაგრება მოასწროს, ასეულმა რომელშიც დათა იყო, ერთი დღელამით მტერი უნდა შეაკავოსო.

– ცუდად იქნება საქმე, ზოსიმე, შენ ახალი მოსული ხარ. ესლა წავალ უფროსებთან, რომ უკანდახეულ ნაწილს გაგაყოლონ, თანაც ვეტყვი, რომ ჰოსპიტლიდან მთლიანად მომაგრებული არ გამოსულხარ. აქ ხვალე ჯოჯოხეთი დატრიალდება, ბევრს არ უნდა ჰქონდეს გადარჩენის იმედი. – დათა ადგა.

– მაიცა, კაცო, რატო არა მკითხავ, მე წავალ?!

– ბიჭო, შენ მაინც გადარჩი, ჩემი სისხლი საკმარისი არ

იქნება?!

– ვაი, ზოსიმე მოკვდეს, ამგვარ მომენტში დაგტოვოს და უკან გაიქცეს. ეგ კი არა, სხვა ნაწილში რომ ვყოფილიყავი, ძალათ დავრჩებოდი, თუ ძმა ხარ, ამ ბედნიერებას ნუ წამართმევ! – იწყინა ზოსიმემ.

დათამ მხრები ჩაოუშვა. – ეხ, გამიხარდა შენი ნახვა, მაგრამ ეს-ლა ვნანობ, ნეტა სულ არ მენახე!

– რა იყო, კაცო, წინათ, მთელი ქიზიყი ერთად არ მიდიოდა საომრად?!

– ვიცი, ზოსიმე, მაგრამ იგეთი გრძნობა მაქვს დაუფლებული, რომ მინდა ყველას ჭირის წამალი მე ვიყო, ყველას მაგიერ მოვკვდე, ოღონდ კარგად იყვნენ და...

– დაგსუსტებია გული, ომში კი პირიქითა ხდება.

– ეგრეთა, ეგრეთა, რაც მე მკვლარი მინახავს, მაგრამ შინაური რომ გნახე, რაღაცა შიმის გრძნობა დამეუფლა, წყეულია ეს ოხერი ტყვია, დანდობა არ იცის.

– ნუ გეშინია, ყველაფერი რიგზე იქნება.

– მე რა უნდა მეშინოდეს, რაცა ვარ ესა ვარ, შენ კი ჯერ ოჯახიც არ შეგიქმნია.

– არა უშავს, ყველაფერს მევესწრებით!

– ჰო, მართლა, მაყვალა შენი შესფერისი გოგოა, სოფელშიც ყველამ იგრე იცის, ზოსიმე ჩამოვა და ცოლად შეირთავს, პირობა მიცემული აქვთო.

ზოსიმეს სახეზე სიწითლემ გადაურბინა.

– ეგ ვინა თქვა, კაცო, იმ გოგოს სახელი არ გაუტეხონ, სინდისს გეფიცები, დათიკო, არავითარი მაგის მსგავსი არა ყოფილა.

– რისა გრცხვენია, ბიჭო, კარგი ვაჟკაცი ხარ და გოგოც შესაფერისია, თქვენ შორის თუ არაფერია, ხალხმა იცის, ვინ ვისი შესაფერისია და თქვა, იგრე კი გულზე რომ არ გეჭიდებოდეს, ეგ წითელი ფერი არ მოგაკითხავდა, – ეშმაკურად გაეცინა დათას.

– ძალიან კარგი გოგოა, ჩემი დასაწუნარი არაფერი სჭირს, მაგრამ ამ კაციჭამია ომის გზაზე დამდგარს ვინ იცის რა ბედი მელის, რათ უნდა გაუმწარდეს გოგოს სიცოცხლე.

– კარგი ბიჭი ხარ ზოსიმე, ღმერთმა სულ ბედნიერ გზაზე უნდა გატაროს, – დათამ მხარზე ხელი დაარტყა და სვალინდელი ბრძოლის სამზადისს შეუდგნენ.

პოლკმა ღამე დატოვა პოზიცია, შეთხელებულ ასეულს გასაძლი-

ერებლად ხუთი ტანკსაწინააღმდეგო თოფი და ორი ქვეითი ოცეული დაუტოვეს.

დილიდანვე იმათ თავზე იტალიური მარკის მზვერავმა თვითმფრინავმა „ჩარჩოს“ რომ ეძახიან, დაიწყო ფრენა, თანდათან სულ დაბლა დაეშვა.

ზაქრო და დათა ერთ სანგარში ისხდნენ.

– ეტყობა შაგვატყო, მაგ შობელძაღვმა, რომ ცოტანილა დავრჩით და როგორ მოურიდებლად იქცევა, – ჩაილაპარაკა დათამ.

– ყველა საზენიტო ქვემეხი წაიღეს?

– წაიღებდნენ, აბა, მაშ რას იზამდნენ, ერთი ასეულის დასაცავად მთელი პოლკის არტილერიას ხომ არ დაგვიტოვებდნენ.

– ნახე რა ახლოს დაეშვა, ეტყობა სათითაოდ გვთვლის, – მწარედ გაეღიმა ზოსიმეს. – მოკლედ, მაგრად დაგვაუთავებენ; კიდეც კარგია სანგრები გვარიანად დავაღრმავეთ.

მზვერავ თვითმფრინავს მალე მტრის ბომბდამშენები მოყვნენ და დაბეჯითებით დაამუშავეს ასეულის პოზიცია. ის იყო თვითმფრინავები გაფრინდნენ, დაჭრილების და დახოცილების აღრიცხვა ვერ მოასწარეს, რომ არტილერიის ცეცხლი დაატყდათ თავს, იმას კი ღმუილით მოყვა ტანკების და ჯავშანტრანსპორტიორების წყება.

– გაგიჟდნენ ეს შობელძაღვები, თუ რა ამბავია?! – დათამ ოცი ტანკი და თორმეტი ჯავშანტრანსპორტიორი დაითვალა. ჯერ შორს იყვნენ, ქვეითები მწკრივში გაიშალნენ ჯავშანს მოფარებულები მოდიოდნენ.

– არც ერთი გასროლა! – გასცა ბრძანება ასეულის მეთაურმა, უფროსმა ლეიტენანტმა ზახაროვმა.

მტერი გათამამდა, ეგონა ყველა საცეცხლე წერტილი ჩააქრო დაბომბვებით და სიფხიზლე მოაღუნა. ქვეითები თამამად გაიშალნენ მინდორზე.

ზოსიმეს ხელის ტყვიამფრქვევი ჰქონდა მომზადებული, დათას ავტომატი მიწაყრილზე დაედო და ტანკსაწინააღმდეგო თოფის გათვლას აფრთხილებდა, რაც შეიძლება ახლოს მოეშვათ.

ყველა სახის იარაღიდან ერთდროულად გახსნეს ცეცხლი, ორი ჯავშანტრანსპორტიორი და ერთი ტანკი მაშინვე გაჩერდა, ქვეითები ბალახივით იცელებოდნენ, უცაბედი დაბნეულობიდან მალე გამოვიდნენ, გახსნეს ტყვიამფრქვევის და ტანკის ქვემეხების ცეცხლი.

ტანკებმა სიჩქარეს მოუმატეს. ორი დაწინაურებული ტანკი აენტო, ბრძოლის ველზე უკვე ხუთი ჯავშანტრანსპორტიორი ბოლავ-

და. ასეულის ცეცხლი საგრძნობელ ზიანს აყენებდა მტერს. ტანკები სულ ახლოს მოვიდნენ. მოწინავე ტანკი დათას ათეულის ტანკსაწინააღმდეგო თოფმა დააზიანა. ტანკი გაჩერდა, მაგრამ ტყვიამფრქვევს ცეცხლი არ შეუწყვეტია. ორივე ჯარისკაცი თოფთან მიცხრილა. ზოსიმემ ხელყუმბარების კონას დასტაცა ხელი და სანგრიდან ამოხტა, გაჩერებულ ტანკთან მიხოხდა და გვერდიდან ესროლა ხელყუმბარა, ტანკი აბოლდა, უკან გახოხება ვერ მოასწრო, მის წინ მიწა მეორე ტანკიდან ნასროლი ტყვიამფრქვევის ტყვიებმა მოთხარეს. ტანკი პირდაპირ მასზე მოდიოდა. „გათავდა ყველაფერი“ – გაიფიქრა ზოსიმემ. ამ დროს ტანკსაწინააღმდეგო თოფმა იჭეკა, ტანკი ადგილზე შეტორტმანდა და გაჩერდა. ზოსიმე ისე იყო მასზე წამოსულ ტანკზე მიჯაჭვული, მთელი ყურადღებით, რომ ვერ დაინახა მის მიერ ანთებული ტანკიდან როგორ ამოძვრა ავტომატმომარჯვებული გერმანელი. ზოსიმემ ტყვიამფრქვევი სანგართან დატოვა, მუხლებზე წამომდგარმა დანა იმიშვლა, მაგრამ ვიდაცამ გერმანელს სროლა არ დააცადა, ავტომატის მოკლე ჯერით მოცელა, იქით გაიხედა, დათა მორბოდა მისკენ და ცეცხლმოდებული ტანკიდან ამომძვრალ გერმანელებს ავტომატის ზუსტი სროლით სპობდა. ზოსიმემ მოკლულ გერმანელს ავტომატი ააცალა და ტყვია დაუშინა მოახლოვებულ ქვეითებს.

ახლა ყველა და ყველაფერი ისროდა, ადამიანი ადამიანის მოსახპობად იწევედა, ბრძოლის სასწორი გაურკვეველად ქანაობდა. სულ ცოტა და ტანკები სანგრებს გადათელავდნენ, მაგრამ მოხდა სასწაული, მტრის ტანკები უკან-უკან წავიდნენ, თან ცეცხლს უშენდნენ ასეულის პოზიციებს. გადარჩენილმა ქვეითებმა ეს რომ დაინახეს, იმათაც სასწრაფოდ დაიხიეს უკან.

მტერმა ბრძოლის ველზე რვა ტანკი, ხუთი ჯავშანტრანსპორტიორი და ათეულობით გვამი დატოვა.

დათა სანგარში ჩახტა და შვებით ამოიქშინა, – ძაფი გაწყვეტაზე იყო, ცოტადა აკლდათ, გადაგვთელავდნენ ნამდვილად, ეტყობა ჩვენი ძალები ვერ მოზომეს, ღრმად შემოსვლისა შეეშინდათ, გაგანახვერეს, შობელძაღვლებმა, ამის შემდეგ კი გადარჩენის იმედზე ლაპარაკი ზედმეტია, – ჩაილაპარაკა და ცოტა ხანს სანგრის კედელზე მხრებმიყუდებული გაყუჩდა.

– სალამოდის თუ აღარ შემოგვიტყის, შებინდებისას ჩვენც წავალთ და მეძრე ურტყან ყუმბარები ცარიელ ადგილას, რა ენაღვლებათ, ბევრი ჰქონიათ, – თქვა ზოსიმემ.

ორივე ცოტა ხანს ისხდნენ მდუმარედ, ლაპარაკის სურვილი არც

ერთს არა ჰქონდა, მძიმე განცდების ტყვეობაში იყვნენ ჯერ ისევ. ასე დიდხანს არ გაგრძელებულა, დათამ თავისი ათეული დათვალიერა. სულ სამნი დარჩენილიყვნენ. თვითონ, ზოსიმე და ერთი ჯარისკაცი, გვარად ტოკარევი, სხვებზე შედარებით უფროსი ასაკის იყო, ათეულის საჭმლით და ტყვიაწამლით უზრუნველყოფა ჰქონდა დავალებული. სხვები რომ დაიხოცნენ, დაზვის ტყვიამფრქვევს მისჯდომოდა და სანამ მოწინააღმდეგის ქვეითებმა უკან არ დაიხიეს, სროლა არ შეუწყვეტია.

ასეულის მდგომარეობა მძიმე იყო, თავის შემადგენლობის ნახევარი დაკარგა დაბომბვებისა და მტრის შემოტევის შედეგად.

– სალამომდე უნდა გავძლოთ! – ზახაროვმა ჩამოუარა სანგრებს და ყველა გააფრთხილა.

სალამომდე კი ჯერ ნახევარი დღე კიდევ იყო. ვინ იცის, რას ამზადებდა ხელმოცარული და კარგად გვარიანად შეფერთხილი მტერი.

– იმ ჩარჩოს მფრინავს კარგი დღე არ დაადგება, ალბათ მოახსენა, რომ პოლკი წასულაო, ესენიც თამამად მოგვადგნენ, ბოლოს მაინც იმან გვიშველა, რომ ეგონათ, არ წასულან და რაღე ხიფათს გვიწყობენო, – დაასკვნა დათამ. – ოღონდ თუ კიდევ წამოვიდნენ, ვაი ქვასა და წყალს, პოლკის ანგარიშზე შემოგვიტევენ, მაგრამ არა მგონია დღეს სამაგისო მომზადება მოასწრონ.

მართლაც, იმ დღეს მტერი მეტჯერ აღარ გამოჩენილა, შებინდებისას კი ასეულის ნარჩენმა დატოვა პოზიცია და სიბნელეს შეერია.

მთელი ღამე იარეს, ცდილობდნენ, რაც შეიძლება შორს ჩამოეტოვებინათ მტერი და დროზე შეერთებოდნენ მთავარ ძალებს. გათენებისას ცოტა შეისვენეს და მერე გზა ისევ გააგრძელეს.

შუადღე კარგა ხანს გადასული იყო, ტყვიასავით დამძიმებულ ფეხებს ძვლის მიათრევდნენ, თხუთმეტამდე დაჭრილი და მთელი სამხედრო აღჭურვილობა ზურგით მიჰქონდათ, მაინც მიდიოდნენ და მოწყალეებასავით ელოდნენ როდის გაისმოდა ნანატრი ბრძანება შესვენების შესახებ. მაგრამ ასეულის მეთაური, უფროსი ლეიტენანტი ზახაროვი, განსაკუთრებით მოუსვენრობას იჩენდა და ბიჭებს წამდაუწუმ აფრთხილებდა, რაც შეიძლება ჩქარა ევლოთ. მარჯვნივ ხუთასიოდე მეტრის მოცილებით ტყეს ჩაუარეს, მერე გზამ ცოტა მარცხნივ მოუხვია და ტყე თითქმის ზურგში მოექცა.

მოულოდნელად ტყიდან გერმანელების ჯავშანტრანსპორტიორი გამოვდა, ეტყობა დავზურვანე იყო, სანამ ასეული გაიშლებოდა, ტყვიამფრქვევის ცეცხლი გაუხსნა, ტრიალ მინდორზე მოტანებულ-

ნი მძიმე მდგომარეობაში ჩაცვიდნენ, სადაც მოასწორეს იქ ჩაწვენ და ჯავშანტრანსპორტიორს ცეცხლით უპასუხეს, ტრიალ მინდორზე დარჩენილი ჯარისკაცები მტრის ტყვიამფრქვევით იცელებოდნენ.

ღათა მკვლარ ჯარისკაცთან მიხიზდა, ტანკსაწინააღმდეგო თოფი გამართა, ზოსიმემ ვაზნები მოძებნა და გვერდით მიუწვა. პირველი გასროლისთანავე ჩაჩუმა მოწინააღმდეგის ტყვიამფრქვევი.

– ეტყობა მოხვდა, – ჩაილაპარაკა ზოსიმემ.

– არა, ავაცდინე, შეიძლება სხვა რამემ დააფრთხო.

მართლაც მალე ტყვიამფრქვევი ისევ ამუშავდა.

– აი, ეხლა კი აღარ დაეცვილებ, – დათამ ბეჯითად დაუმიზნა. ტყვიამფრქვევი სამუდამოდ დადუმდა.

– ჩქარა, ტყისკენ! – ბრძანა ზახაროვმა. იმედი ჰქონდა, რომ ტყე ცარიელი იქნებოდა.

ნახევარი გზა არა ქონდათ გავლილი, რომ სამი ჯავშანტრანსპორტიორი გამოვარდა მოსახვევიდან და პირდაპირ წამოვიდნენ მათზე ტყვიამფრქვევის სროლით, ეტყობა უკვე იცოდნენ საქმის ვითარება.

ძლიერი ცეცხლის ქვეშ ყველანი ჩაწვნენ.

მოწინავე მანქანა სულ ახლოს იყო. უცებ წამოიმართა დათა და მარჯველ მოქნიული ხელყუმბარა შიგ ძარაში ჩაუგდო. ყუმბარამ მძლავრად დაიგმინა და გერმანელთა სხეულის ნაგლეჯები ჰაერში გაფანტა.

ხელის დაშვებაც ვერ მოასწრო დათამ, რომ დანარჩენი ჯავშნოსნებიდან ჩამომხტარმა ხუთმა მეავტომატემ ერთდროულად გადაატარეს რამოდენიმე ჯერი, ზოსიმემ სანამ ხუთივეს არ მიუზღო სამაგიერო, თავისი ხელის ტყვიამფრქვევი არ გაუჩერებია.

მერე წამოიკიდა დათა და ტყისკენ გაძუნძულდა. ტყის პირას მოაწყეს თავდაცვა. აღარცერთი ტანკსაწინააღმდეგო თოფი აღარა ქონდათ. გერმანელთა ორი ჯავშანტრანსპორტიორი სულ ახლოს მივიდა და ტყვიამფრქვევის ცეცხლით ცხრილავდნენ ტყეს.

მალე ორი ჯარისკაცებით დატვირთული სატვირთო ავტომობილიც მოემატათ.

იქვე გამართეს ნაღმსატყორცნები და ტყეს ნაღმები დაუშინეს.

– სიღრმეში დავიხიოთ! – ბრძანა მეთაურმა.

კარგა ხანს იარეს. უცებ ტყე გათავდა და ერთ ტრიალ მინდორზე გავიდნენ, შორს კი უფრო დიდი და ტანაყრილი ტყის სილუეტი მოჩანდა.

გერმანელებმა წინააღმდეგობა რომ აღარ იგრძნეს, ჯერ ფრთხილად, მერე კი გაბედულად დაიწყეს ტყის ცხრილვა. ავტომატის მოკვლე ჯერზე ეტყობოდა, რომ კვალზე მიყვებოდნენ.

ამ ხნის განმავლობაში ზოსიმეს ზურგით მიქონდა დათა.

– მოეხმარეთ დაჭრილის წამოყვანაში! – ბრძანა ზახაროვმა.

– მკვდარია, ამხანაგო უფროსო ლეიტენანტო, მაგრამ არა ტოვებს, – მოახსენა ერთმა ჯანისკაცმა.

– სანამ ჩემი ხელით არ დავასაფლავებ, ამას არსად არ დავტოვებ, – გადაჭრით უპასუხა ზოსიმემ.

– მტერი ფეხდაფეხ მოგვლევს, რა დროს ეგ არი, გინდა ტყვედ ჩავიგელონ?!

– მოვიდნენ და სცადონ! – ზოსიმემ ხელის ტყვიამფრქვევი ტყისკენ მიაბრუნა. მერე დანა ამოიღო და საფლავის თხრა დაიწყო.

– რას შვრება?! – თვალები გაუფართოვდა გაკვირვებულ მეთაურს.

– საფლავსა თხრის, დამარხვა უნდა, – მოახსენეს.

– ეხლავე დაანებე თავი მაგ საქმეს! – თავზე დაადგა ზახაროვი ზოსიმეს.

– არა, ამხანაგო უფროსო ლეიტენანტო, მე ამას მტრის წასაბილწად არ დავტოვებ! – უპასუხა ზოსიმემ და თხრა განაგრძო.

– ამხანაგო, – გვართ უნდოდა მოეხსენებინა ზახაროვს თავისი ასეულის ჯარისკაცი, მაგრამ ახლად მიღებულის, თანაც ქართული გვარი ვერ გაიხსენა, – ამხანაგო ჯარისკაცო, ნუ თავხედობ! ეხლავე ადექი და გამოგვეყვი!

– ან მკვდარს წამოვიღებ, ან არა და აქ დავმარხავ, – დინჯად უპასუხა ზოსიმემ.

– არც ერთი და არც მეორე მძიმე სიტუაცია!

– ჩეთვის მძიმე სიტუაცია მეგობრის მიტოვებაა ყვაგებისა და მტრის საჯიფგანად! – ზოსიმემ ჩაიმუხლა და საფლავის თხრა განაგრძო.

– ადექი! – დაიღრიალა ზახაროვმა.

ზოსიმეს ვითომ არც გაუგიაო, თხრა განაგრძო.

ზახაროვმა პისტოლეტი ამოიღო.

– ადექი, თორემ ადგილზე დავხვრეტავ! – ბრაზმორეულმა გამოსცრა.

ზოსიმე თხრას განაგრძობდა.

სამმა ზედიზედ ნასროლმა ტყვიამ მის ირგვლივ მოკაწრა მიწა.

ზოსიმეს წარბიც არ შეუხრია.

ზახაროვი დაიბნა. დათა ლომივით შეუპოვარი და უბადლო მეთომარი იყო, თუმცა სიჯიუტე არ აკლდა. მისი ბრძოლაც ნახა. „იმაზე უარესი ყოფილა“, – გაიფიქრა.

უცებ რალაც მოთქმა, რისხვა, ღმუილი თუ მუქარა შერეული სიმღერა შემოესმა, ყურს არ დაუჯერა. ყელში ბოლმა მოწოლილი ზოსიმე მღეროდა:

ცუდად გიცვნივარ, უფროსო,
ვარ ამირანის ჯემისა,

ამდენი ხანი ფრონტს მივდეგ,
ფერი არ ვიცი შიშისა;

სიცოცხლეს ვებრფით ქართველნი,
იმისი ფასი ვიცითა,
მაგრამ თუ გაგვითავზედდა,
სიკვდილს ღიმილით ვიტვირთავთ.

ზახაროვს რაღაც გაურკვეველი გრძნობა დაეუფლა, ჟრჟოლამ აიტანა. კაცს, რომელსაც დასახვრეტად რამდენიმე ტყვია დაახალეს, წარბიც არ შეუხრია, მუხლებზე მდგარი სიძლერით განაგრძობდა საფლავის თხრას. — აი, ვიუტი ხალხი, — ჩაილაპარაკა. — დროზე, სუყველა მივეხმართ! — გასცა ბრძანება და რამდენიმე ჯარისკაცმა ერთდროულად დაიწყო საფლავის თხრა. ზოსიმემ ცოტა შეისვენა, მერე არყის ხე მოჭრა და ჯვარი გაამზადა. დათას ჯიბიდან ცოლ-შვილის სურათი ამოაცალა, დიდხანს უყურა, მერე სათუთად შეინახა.

ის იყო საფლავს მიწა მიაყარეს, ზოსიმემ საფლავზე ჯვარი შეასწორა. — თუ სიკეთეა, დათავ, აქ არ დაგტოვებ, შენ ღირს ადგილას გადაგასვენებ, — ლოცვასავით ჩაიდუღუნა და თავის ხელისტყვიამფრქვევს დასწვდა. სწორედ ამ დროს გამოვიდნენ ტყიდან გერმანელები, უშიშრად მოდიოდნენ. ეტყობა მოწინააღმდეგესთან შეხვედრას აღარ ელოდნენ.

— ოხ, თქვენი დედა! — ზოსიმემ ტყვიამფრქვევის ცეცხლი მიუშვა და იმათკენ სირბილით წავიდა.

— დამიდექით თუ ვაჟკაცები ხართ! — ყვიროდა ტყვიამფრქვევის ცეცხლით ცელავდა მოულოდნელობისაგან თავზარდაცემულ გერმანელებს.

— წინ! — იყვირა ზახაროვმა და დანარჩენი ჯარისკაცებიც მიყვნენ. გადარჩენილი გერმანელები თავქუდმოგლეჯილები გარბოდნენ ტყეში...

— ბიჭებო, მგონის ჩემ სახლს გავუსწორდით, არა? — იკითხა ზოსიმემ.

— ჰო, სულ ახლოს არის.

— აბა, მაშინ ამ კონებით მე აქ დავრჩები. თქვენ ხომ არ გაგიჭირდებათ ორთვალას სახლამდე მიტანა?

— არა, რა უნდა გაგიჭირდეს, ჯანიანი ვირი ჩანს.

— ჰოდა, რახან ეგრეა, ეგ შეშა მიიტანეთ, კონებს კი ზვალე გად-

მოგიტანთ, – ზოსიმემ ტვირთი ალაყაფის კარებთან მოიხსნა და ხის სკამზე ჩამოვდა.

– ეხლავე მოვბრუნდები და მეორე რეისზე წავიღებ, – თქვა გოგიამ და ვირი გარეკა.

ზოსიმემ გამომშვიდობების ნიშნად ხელი დაუქნიათ.

გახარებული ბიჭები კი ვირის ორთვალას ენერგიულად აწვებოდნენ.

„კობრა“ ილა

ომამდე ატკ-ში მუშაობდა მძლოლად, ერთი შურიანი და დაუნდობელი კაცი, ილა ერქვა სახელად. ყომარბაზი იყო და ვინც კი ხელში მოუვარდა, გაუფცქენელი არ გაუშვა, თუმცა, მას არასდროს შერჩენია მოგებული ფული; ქარის მოტანილი ქარს მიქონდა, თანაც ილას მონაგარიც ემატებოდა ზედ. თუ მძლოლები ქანჩის გასაღებს ან ავტომობილის რომელიმე ნაწილს დაკარგავდნენ, ილასთან უნდა ექებნათ. ერთხელ თავისი გარაჟის მანქანას შეხვდა გზაზე, მუხრუჭს ემტყუნა და ხეს დაჯახებოდა, საღამო იყო. გულწასული, დასისხლიანებული მძლოლი საჭეზე დამხობილიყო ავტომობილის კაბინაში. ილამ მიწაზე გადმოათრია, ეგონა, კვდებაო, მანქანას ყველა საბურავი დახსნა, გადარცვა თავის „ზის-5“-ზე გადაიტანა და ის იყო წავსლას აპირებდა, რომ გონზე მოსულმა კოლეგამ დაუძახა. ილა მაშინვე ჩამოხტა.

– ბიჭო, ილავ, მიშველე, ვკვდები! – შეეხვეწა მძლოლი.

ილამ მიიხედ-მოიხედა, ახლო-მახლო ადამიანის ჭაჭანება არ იყო. თავში საბურავის დასაშლელი რკინის ძელაყინი ჩაართყა, რომ დარწმუნდა მკვდარიყო, თავის გზას გაუდგა.

იმ მძლოლს მერე სხვები მიადგნენ, სიკვდილს ძლივს გადაურჩა საწყალი. ილას დაჭერა არ ასცდებოდა, მაგრამ არ გაიმეტა, სამაგიეროდ მთელ გარაჟში გამოაცხადა მისი ვაჟკაცობა. იმის შემდეგ ილას სახელს „კობრა“ დაემატა, ყველამ იცოდა, უნდო და გაუტანელი რომ იყო და როგორც კობრას ისე ერიდებოდნენ, რომ არ დაეგესლათ.

მოკვეთილი იყო „კობრა“ ილა, მძლოლებთან, თუმცა არც ადრე ისვამდნენ სულში, მაგრამ მას ეს სულაც არ აწუხებდა.

ორი „ძმაკაცი“ ჰყავდა და ლამეებს ზარის თამაშს უნდებოდა. ძმაკაცები ვთქვი, მაგრამ იმათ რა ძმაკაცობა შეუძლიათ, როცა ერთმანეთს საცკლების ამარა აგზავნიდნენ სახლში და მზად იყვნენ ფულის გულისათვის ყელი გამოელადრათ.

ვაი იმას, ვინც „კობრა“ ილას მანქანას გაყვებოდა და ორმაგად არ

გადაუხდოდა გასამრჯელოს. ბავშვებს, ქალებსა და მოხუცებსაც კი არ ინდობდა. სცემდა. ბევრი გაამწარა. მაგრამ მასაც ხვდებოდა მაგარი ვაჟ-კაცი და ამ სურათის მოწმეებს ხშირად დაუღილალებიათ იგი.

მოკლედ, ასე მიათრევდა თავის უკუღმართ წუთისოფელს ომამდე, ომის დაწყების შემდეგ კი სულ იმის შიშში იყო ჯარში არ გამიწვიონო და აი ერთ დღეს უწყებაც მიიღო; „კობრა“ ილა მაშინვე ტყეში წავიდა თავისი მანქანით შეშაზე და იქიდან წკებლით დაზიანებული მარცხენა თვალი მოიტანა; ექიმებმა ბევრი ეწვალეს, მაგრამ იმ თვალში მხედველობა ვეღარ აღუდგინეს. „კობრა“ ილა თავს იკლავდა, ეს რა ღემემართა, ბედი არა მაქვს, ომში აღარ მივყავართო; ავი ენები კი ამბობდნენ, რომ თვალი ძალათი გამოითხარა, ომში რომ არ წასულიყო.

მძლოლად აღარ გააჩერეს და „კობრა“ ილამ მინდვრის ყარაულად გადაინაცვლა, ეს უფრო სარფიანი ხელობა გამოდგა, მისი მოუპარავი არაფერი რჩებოდა, სამაგიეროდ ვაი იმისი ბრალი, ვისაც მოატანდა თუნდ ერთი თავთავი რომ წაეღო.

ვაჟკაცები ომში იყვნენ, ქალები კოლმეურნეობაში დღე და ღამე მუშაობდნენ, ბავშვებს საჭმელი არა ქონდათ, ხშირად თავთავს აგროვებდნენ, ტომარაში გამობერტყავდნენ, სამ-ოთხ კილომდე იქნებოდა, მერე დაღერღავდნენ და ასე, როგორც გლეხები იტყოდნენ ხოლმე, იოლას გადიოდნენ.

„კობრა“ ილა სისხლს უშრობდა საცოდავებს. შვეროვილ თავთავს ხომ სულ წაართმევდა ვისაც დაიჭერდა, მერე კი რჯულამდე მიეყვებოდა მათრახის ცემით; მოკლედ, სოფლელების საძულვილი პიროვნება იყო; ქალები მისი სახელით აშინებდნენ ბავშვებს; დაიძინე, თორემ „კობრა“ ილა წავიყვანსო და ეს საკმარისი იყო მიზნის მისაღწევად.

ერთი ძმა ჰყავდა „კობრა“ ილას, მოსაკლავად არ ინდობდნენ ერთმანეთს. მამის სახლ-კარი ძლივს გაიყვეს, შუა ეზოში მაღალი ღობე ჩაატარეს. ერთმანეთს არ ელაპარაკებოდნენ, მაგრამ კვირა არ გავიდოდა, რომ გააფთრებული შეტაკება არ მოსვლოდათ.

„კობრა“ ილას ძმას „კიტრანა“ ერქვა, ისე მოერგო მას ეს მეტსახელი, რომ ნათლობის სახელი აღარავინ იცოდა. „კიტრანა“ მეორე სოფელში იყო კოლმეურნეობის თავმჯდომარედ. როგორ მოხვდა, ან როგორ შერჩა ის ამ თანამდებობას, გასაკვირია, მაგრამ ფაქტი იყო, რომ კოლმეურნეობას თავმჯდომარეობდა; გვარიანადაც ანთხევდა შხამს.

ომი რომ დაიწყო, „კიტრანა“ არ გაიწვიეს, რადგან თავმჯდომარე იყო, მალე ჯავშანიც მიიღო. იმის მუქარას და ქადილს საზღვარი არა ჰქონდა, მე საჭირო კაცი ვარ, აქ რომ არ ვიყო, კოლექტივი დაიშლება, იმიტომ მომცეს ჯავშანი, ვაი იმის ბრალი, ვინც კარგად არ მოიქცევით, ვყელას ფრონტზე გაგრეკავთო.

ხშირად აწუხებდა რაიონის სამხედრო კომისარს, მიჰქონდა სია და სთხოვდა, ეს ხალხი წაიყვა ჯარში, უვარგისები არიან, მუშაობაში ხელს მიშლიანო.

ერთხელაც მივიდა „კიტრანა“ კომისარიატში, ცხენი იქავე ეზოში დააბა და პირდაპირ კომისართან გამოცხადდა; სია გადასცა.

– ეს ხალხი წაიყვა ჯარში, არაფრით არა ვარგენან. – თითო დაუდლო გვარებზე.

– აქ თუ არ ვარგენან, ომში ვის რად უნდა, – უკმაყოფილოდ უპასუხა კომისარმა.

– ომს დიდი ხახა აქვს, კარგსაც და ფინთსაც მაინლებეს.

– არ გეკადრება, „კიტრანა“, ვერე ლაპარაკი, ყოველდღე მოდის დალუპვის ცნობები, კაცს გული გახეთქვაზე მაქვს; შენი გაქვზება გვინდა?! სოფელში კაცი აღარ დავტოვეთ, რა ჩვენ ვიწვევთ და რა მოხალისედ მიდიან. მორჩი, თუ ძმა ხარ, და მაგ სიით მეორედ აღარ მოხვიდე აქ!

„კიტრანა“ ჩალაგამოვლებული გავიდა გარეთ, მაგრამ იმედს მაინც არ კარგავდა, – ხასიათზე ვერ იყო, ცოტა ხნის შემდეგ კიდევ შევახსენებ, იქნება გამიგონოს, – ჩაილაპარაკა და ტალანში დაიწყო ბოლთას ცემა.

ნელ-ნელა გროვდებოდნენ ფრონტზე გასაწვევები, წასვლის დროც მოვიდა.

– რატომ ავკიანებთ ეტაპის გაგზავნას?! – უთხრა კომისარმა უფროს ლეიტენანტს, ვისაც უნდა წაეყვანა ისინი.

– ოცდაათი კაცი უნდა წავიყვანო, ვუცდი და ერთი არ მოდის, მთაში ყოფილა, ეტყობა, ვერ მოასწრო ჩამოსვლა, არა და ნაკლებს ვერ მივიყვან.

ამ დროს ისევ მიაღდა „კიტრანა“ კომისარს.

– იქნება ეხლა მაინც წაიყვანო ისინი, ჰა? – მოუძებნა სუსტი ადგილი, აგერ, კაცი აკლიათ „კიტრანა“ კი სიას აძლევთ ვინ წაიყვანონ.

კომისარი ცოტა ხანს ჩაფიქრდა, მერე უცებ რაღაცა გადაწყვიტა, ხელი ჩაიქნია, თითქოს აბეზარ ბუზს იცილებსო.

– აგერ ოცდამეათე, წაიყვანე და ნულარ დაავიანებ, პირდაპირ წადი, – ხელით აჩვენა „კიტრანაზე“.

– მე ჯავშანი მაქვს, – ფერი ეცვალა „კიტრანას“.

– ვიცი, რაცა გავქვს, არაფერი გვემლება ჩვენ! – უპასუხა კომისარმა და იქავე მდგომ ოფიცერს დაავალა მისი საბუთები გამოეტანა.

„კიტრანა“ დაიბნა, გაქცევა უნდოდა, მაგრამ გვიან იყო. რა ჭირად მინდოდა თავმჯდომარეობა, რომ მცოდნოდა, იმ ჩემ ძმასავით გამოვითხრიდი ცალ თვალს, ეს ჯავშანიც ტყუილი ყოფილა, – გაიფიქრა., უცებ რაღაც აზრი მოუვიდა, იფიქრა, ამით კი გადავრჩებიო. კომისარს მიეჭრა:

– ცხენი მყავს აქ, კოლექტივისაა, უპატრონოდ ვერ დავტოვებ, დაიკარგება.

– ნუ გეშინია, ცხენს ჩვენ გავაგზავნი სოფელში, შენ მაგაზე ნუ იდარდებ, – დაამშვიდა კომისარმა და გაწვეულებით გავსებული მანქანისაკენ უბიძგა.

„კიტრანა“ მანქანას უკანა გვერდიდან შეაფოფხდა. ბოლმამორეული თვალებით გახედა ეზოში დაბმულ ცხენს, მათრახი კი ხლიდან არ მოუშორებია.

ისე გაქრა „კიტრანა“ ფრონტიდან, ერთი წერილის მეტი არ გამოუგზავნია, იმიტაც თავის ძმას და კომისარს აგინებდა, რომ ჩამოვალ ორივეს დავხოცავო; ეს იყო და ეს „კიტრანას“ კვალი დაიკარგა.

– უტვინო იყო და თავისი საქმეც ეგრე დაამთავრა, – იტყოდა ხოლმე „კობრა“ ილა და ხარბად გახედავდა თავისი ძმის კარ-მიღამოს...

„ხოლერა“ სიკა ზოსიმესგან გამართრახებული ძლივს შეაბობლდა ცხენს. ბეჭებზე ცეცხლი ეკიდებოდა, უნაგირზე გამართულად ვერ იჯდა, ცხენის კისერზე გადაწოლილი ცოტა შეებასა გრძნობდა, ნელა დაიძრა ადგილიდან, სატყეო სახლში მისვლისა ერიდებოდა, ტყის პირ-პირ წავიდა, მერე მინდორი უნდა გადაეჭრა და თავის სოფელში მისულიყო; იქ კი ცოლი ზურგზე რაიმე მალამოს მოსცხებდა ალბათ. ჯავრით სკდებოდა, სად უნდა გაემხილა, რომ ბრმამ ესე უწყალოდ სცემა; სამაგიეროს გადანდის სურვილი თანდათან ფესვს იღვამდა იმის მრუდე სულში, უკვე აწყობდა გეგმებს ბრმა ზოსიმე როგორ გამოეჭირა სადმე და ჯოხით მაგრად ეცემა ისე, რომ ხელში არ ჩავარდნოდა, თორემ ვინ იცის, რა დღე დაადგებოდა.

ტყეს გასცდა, შარა გზა სასწრაფოდ გადაკვეთა და პირდაპირ

მინდორ-მინდორ წავიდა. — „კარგია, გზაში არავინ შემხვდა“, — გაიფიქრა და წელში გამართვა სცადა, საშინელი ტკივილი იგრძნო და ისევ გადააწვა ცხენის კისერს. წინ არც კი იყურებოდა, მიწას მიჩერებული პირუტყვს თავისი ალლოთი მიყავდა. ნამჯის მოზრდილ ზვინს ჩაუარა გვერდით:

— „ხოლერ“! — მოესმა ვიღაცის ძახილი.

— გაგიწყრა ღმერთი, საიდან გედემეყარე, შე არსასხენებელო, — ჩაილაპარაკა სიკამ და ცხენი ხმის მიმართულებით შეაბრუნა.

„კობრა“ ილა ძნას გამოსცდა და ცხენით მისკენ გამოექანა.

— გამარჯობა, „ხოლერ“! — მისვლისთანავე მიესალმე.

— გაგიმარჯოს!

— რას იღრიჯები, ავად ხომ არა ხარ?

— არა, ისე.

— რა ისე, ნაცემსა გევხარ, ე ზურგზე საცმელი ვინ შამოგახია?

— ტყეში ხო იცი, — დაიბნა სიკა.

— ტყეში რა უკან-უკან დადიოდი, წინ არაფერი გეტყობა, აქ სხვა-შია საქმე.

— გამანებე ერთი თავი! — სიკამ ხელი ჩაიქნია და ცხენს გაუჯავრდა. ილა უკან მიყვა.

— ძმაკაცები იმიტომ ვართ, რომ არ მეუბნები, რა შეგემთხვა?! — საყვედურით უთხრა.

— კაი ძმაკაცი ხარ, ჩემმა მზემ, ერთი კვირის წინ იმდენი ფული მამიგე, წელში ველარ გავსწორებულვარ, — ცხენი ააჩქარა სიკამ.

— რას იზამ, ძმაო, ყომარი თუ გინდა, ეგრეა, მე კიდეც იმ შობელძალმა თბილისელებმა სულ გამფცქვნეს, ჩვენ შემდეგ თელავში წასულან, იქ თბილისელები დაუსვიათ მშრალზე, იმ ბიჭებს, ერთი თვის წინ ჩვენთან რომ დავატოვებინეთ ტყავი... ეგრეა, წაგება-მოგება ძმები არიან; ბოლოს ყველა თავნზე ვრჩებით.

— რომელი თავნი, გავიღარცლე სახლიანად.

— ნუ გეშინია, ქონი ჯერ კიდეც საკმარისადა გაქვს, შენ ეგ მითხარი, ვინა გცემა?

— არავისაც არ ვუცემივარ, ტყეში დავიკაწრე, გამანებე ეხლა თავი, სახლში მივდივარ, შენ ხასიათზე არა ვარ!

— მეც წამოვალ, მეგეხმარები მალამოს დადებაში.

— არა მჭირდება შენი სტუმრობა.

— „ხოლერ“, იგეთ ხასიათზე ვარ სადმე ღვინო უნდა დავლიო. ამას წინათ რაც წააგე, ხო არ მოგიტანია, იმის ანგარიშზე დღეს

შენთან თითო ჭიქა დავლიოთ.

სიკა ჩაფიქრდა, ჭკვაში დაუჯდა ეს წინადადება; ზარში წაგებული ფულის გადახდა აღარ დასჭირდებოდა.

– კარგი, წამოდი, ჯანი გაგვარდეს.

– აგაშენა! – გაუხარდა ილას და თავისი ცხენი სიკასას გაუსწორა.

სიკას თავისმა მეუღლემ ბეჭებზე მალამო მოსცხო, ტანისამოსი გამოუცვალა, თან საყვედურობდა და წყევლით გაუშალათ სუფრა.

– მაინც ვინ გიყო, აღარ მეტყვი? – მეოთხე ჭიქის შემდეგ შეახსენა ილამ, – იქნება მოვახერხოთ და სამაგიერო გადავუხადოთ.

სიკას ესიამოვნა ეს ნათქვამი, თანაც ღვინით ლაპარაკის საღერდელი აეშალა.

– ვინა და იმ დამთხვეულმა ბრმა ზოსიმემ.

– რომელია ეგ?

– ხევისპირში ცხოვრობს, ომიდან თვალებდათხრილი ჩამოვიდა; ჩონგურზე მღერის და ლექსებს თვითონვე იგონებს. ერთი მწარე ვილაცაა, გაუკენწლავი არავინ დარჩა, სოფლის ბირჟაზე გდია მთელი დღე, ქვეყანას ამასხარავებს.

– ჰო, მეც გავიგე რაღაცა მაგის მაგვარი.

– რა გაიგე, შე კაი კაცო, ერთი მოგასმენინა შენზე რაებსა რომამს, თვალი ძალად გამოითხარა, ომში რომ არ წასულიყვო, მრუში, ქურდი და ოინბაზიაო, გოგო-ბიეჭებს ერთ თავთავს არ ატანს, თვითონ კი ტომრებით იპარავსო.

– ვინ არის, კაცო, მაშ ყბები ვერ უნდა ამოვუქოლოთ?! – გაბრაზდა ილა.

– მეც სულ ეგ ფიქრი მაწვალებს, თვალები წაართვა ღმერთმა, მაგრამ ენით ქვეყანასა წამლავს, ძირში აქვს მოსაჭრელი მაგ შობელძალღს!

– შენზე რაღას ამბობს? – მარტო თავისი ცოდვების გამომზეურება არ ესიამოვნა ილას, უნდოდა, გვერდით სხვაცა ჰყოლოდა.

– ჩემზე ამბობს, ფეხში ცხენის ძუა გაიტარა, ომი რაღად უნდა, ისედაც ნელ-ნელა ლპებაო; ყომარბაზია და ვინ იცის კიდევ რა, – თანაგრძნობის მოლოდინში თქვა სიკამ.

ილას ღვარძლიანად ჩაეცინა:

– იგრე სწორე კი ულაპარაკნია, მაგ შობელძალღს, სულ ათიანებში არ უხვედრებია.

– ჩემზე რომ ილრიჭები, შენ არ მოგარტყა ათიანებში?! თვალში

წეპლა რომ იტაკე, ევაც იმას ამბობს, განა სხვა რამეს, რაზე გეწყინა?! სხვაზე ნათქვამი სიმართლეა და შენზე ტყუილი? – გაბრაზდა სიკა.

– ორივეზე სიმართლეს ამბობს და სწორედ მაგიტომ არის საშიში, როგორმე უნდა დავამუხჯოთ, – თქვა ილამ.

– როგორ დამუხჯებ, მარტო არ დადის, სულ ვიღაცა ბალდი დააცილებს, საიდან მიუდგები, თუ ხელი მოკიდა ვინმეს, ჩემ მტერს, ვირივით ჯანიანია. კინალამ ძვლები დამამტვრია, ვერაფრით ვერ გევეშვი, მირტყა და მირტყა მათრახი.

ილას ისევ გამოჟონა თავისმა ღვარძლიანმა ღიმილმა.

– ერთხელ ღამე უნდა მოვატანოთ სადმე და კეტებით იგრე მივასიკვდილოთ, ახლოს ვერ მოგვიდგეს, მე შენ გეტყვი დაგვინახამს თუ? ერთი მხრიდან რომ მოვცხებთ, მეორე მხარეს გავვარდეთ, იმან კიდევ იქნოს ჰაერში ხელები.

– აგაშენა ღმერთმა, კარგად მაიფიქრე, მაგრამ როდის გაივლის იმ გზაზე ჩვენ რომ გვინდა, რა ვიცით? – გაიხარა სიკამ.

– ნუ გეშინიან, გამოჩნდება კაცი, რომელიც გავგაფრთხილებს, დანარჩენი ჩემზე იყოს.

ოთახში სიკას ცოლი შევიდა. დაბალი თეძოებმსხვილი, მკერდათქვირებული ქალი.

ილამ ვნებიანად შეავლო თვალი., ღვინო დაისხა და დაისახლისი ადღევრბელა.

– შენ გაგიმარჯოს, კლიტენმესტრავ! – ჭიქა ისე მოცალა, თან ქალის ნაკეთებისთვის არ მოუცილებია ცალი თვალი. ეს იგრძნო მანაც და სასწრაფოდ გავიდა გარეთ.

– წელან ხომ ვადღევრბელეთ, შენ რა სადღევრბელოები დაგავიწყდა?! – უსაყვედურა სიკამ.

– მაღლიანი ქალია, ერთხელ დღევრბელობა არ ეყოფა! – ილამ უღვაშებზე გადაისვა ხელი და დაუმატა: – მაინც რა კარგი სახელი შეურქმევიათ, კლიტენმესტრა.

– მაგის ნათლიის დედა რომ ვატირე, ენა მაქვს ნაღრძობი ემაგ სახელზე, რომელიღაც ბერძნულ წიგნში წაუკითხნია და მე გამიხადა მაინც ჭირად თავისი უცხოური წიგნების ცოდნა.

– კარგი ქალია, კლიტენმესტრა, კარგი! – დაასკვნა ილამ.

– ბიჭო!!! – ჯავარი აუშვა სიკამ. – შენ ხომ არაფერი გეშლება?!

– იგეთი რა ვთქვი, კაცო, კარგია მეთქი, ცუდი ხომ არაფერი მიკადრებია.

- ოჯახში შამოსაშვები არა ხარ, ძაღლის სისხლი გიღვა, დედა-კაცებს უსინდისოდ უყურებ! – არა ცხრებოდა სიკა.
- შენ ხომ არ დაგიაპატიებიავარ, მე ჩემ მოგებულ ფულზე ვჭამე პური, დღეს შენც ჩემი სტუმარი იყავ, არ დაგავიწყდეს! – შეახსენა ილამ.
- წადი, წადი და დღეიდან შენი ფეხი აღარ იქნება ჩემს ოჯახში!
- სიკა მაგიდიდან ადგა.
- იქნება კი არა, შეიძლება სხვა რამეც შამამაძლიო! – დაიმუქრა ილა.
- მაინც რის იმედი გაქვს?
- მაგას ყოფილი გვეტყვის. – ილამ თავისი მათრახი აიღო და გარეთ გავიდა.
- სახლამდე აღარ მისვლა! – მიაყოლა სიკამ.
- კლიტენმესტრას უთხარ, ზურგზე მაღამო მაგრდა მოგცხოს, ხა, ხა, ხა!!! – ღვარძლიანად ახარხარდა ილა და ცხენს გადააჯდა.

ხარებაანთ გიორგის დაბრუნება

- გიორგი დაბრუნდა ჯარიდან, გიორგი! – ვილაცა ქალი გარბოდა სოფლის მთავარ გზაზე და ხმამალა აგებინებდა ყველას.
- ვინ გიორგი დაბრუნდა, რომელი? აღარ იტყვი? – მიაძახეს ქუჩაში გამოფენილმა ქალებმა.
- ხარებაანთ გიორგი, ხალხო, ხარებაანთ გიორგი! – უპასუხა ქალმა და ხარებაანთ ორლობეში შეუხვია.
- გაიკეთ? ხარებაანთ გიორგი დაბრუნებულა! – შეიქმნა გადაძახილ-გადმოძახილი სოფელში.
- წავდეთ, ვნახოთ, იქნება ჩვენი ბიჭებისა იცოდეს რამე! – ომში წასულთა ცოლები, დედები, შვილები და ვინ იცის კიდევ ვინ ერთბაშად მოიგლიჯნენ და გიორგის ეზოს მიაწყდნენ.
- გიორგი საჩეხში იჯდა ძველებურ ხის ტანტზე. გახარებული ცოლი, დედა და შვილები ფუსფუსებდნენ მის გარშემო.
- ვიშ, ქა! – პირზე მიიფარა ხელი გიორგის დანახვით გაკვირვებულმა პიერელმა დედაკაცმა, რომელმაც ამცნო სოფელს მისი დაბრუნება. საჩეხის ფილაქანზე როგორც შედგა ფეხი, იქვე გაშეშდა.
- სადლა იყო ის მაღალი, მხარბეჭიანი, შავტუხა ვაჟკაცი; მარჯვენა ლოყა ყურიდან ნიკაპის კუთხემდე ღრმა ნაჭრილობევს გადაესერა, ქვედა ტუჩი დამოკლებოდა, დაბლა დასწეოდა, კბილები უჩანდა, მარჯ-

ვენა თვალის ქვედა ქუთუთო ჭრილობას დაეჭიმა, თვალი დაჭყეტოდა. მარჯვენა ფეხის კოჭთან ტერფი შეტრიალებოდა, ფეხის გული გვერდზე იყურებოდა, მარჯვენა ხელი დამშეოდა, მოძრაობაში მარცხენა ხელს ახმარდა; იქვე იყო ტახტზე მიყუდებული ყავარჯენი.

ქალი მოულოდნელი გაშტერებიდან გამოერკვა:

– გამარჯობა, გიორგი! ეს რა უქნიათ იმ მიწადასაყრელებს, იმათ!
– ამოიტირა და მისკენ წავიდა.

გიორგი წამოდგა, მარჯვენა დამახინჯებული ფეხი ფრთხილად დაადგა აგურის ფილაქანს. მარცხენა ხელი მიაშველა მარჯვენას და ქალს გაუწოდა ჩამოსართმევად.

ნელ-ნელა მოგროვდნენ სოფლელები, გაივსო საჩხები, მერე ეზო-შიც აღარ იყო ადგილი, ხალხი ქუჩაში იყვა.

– რას ამბობს, ხალხო, ვინმემ ხმამალა თქვას, ჩვენც გავივით!
– დაიძახა ვილაცამ ალაყაფის კარიდან.

– იმას ამბობს, რომ გიტლერს დედა ეტირაო!

– ეგ ხომ ჩვენც ვიცით, დანარჩენი ბიჭები რას აპირებენ, არ მოდიან?

– დალოცვილო, იგრე კითხულობ, გეგონება ყველანი ერთ პოლკში იბრძოდნენ, ამხელა ფრონტზე ვინ იცის, შეიძლება ქართველი კაცი არც კი შახვედრია!

– მაშ რაღა კისრისტეხით მორბოდი ჩემი ბიჭის რამე ეცოდინებო.

– ეხ, ხავსწაღებული წყალს ეჭიდებოდაო, ხომ გავიგია; იქნება შემთხვევით ნახა, ვინ იცის.

– იქნება, აბა, არ იქნება, მაგრამ ხავსწაღებული წყალს როგორღა ეჭიდებოდა, იქნება ეგ მაინც აგვიხსნა.

– ეხ, ემერია თავბედი, დავიბენი, ეს ოხერი, სულ იგრე მგონია, ვინც მოდის აუცილებლად ჩემი ზაქარას ამბავი ეცოდინება-მეთქი. ვაიმე შეილო, ჩემო დამმარხველო, ჩემო ზაქრო!!! – ხმამალა დაიწყო მოთქმა შავებში ჩაცმულმა ქალმა, – გამატარეთ ხალხო, ჩემი ზაქარას ამბავი ნამდვილად ეცოდინება, ვიცი, ის შავი დეპეშა ტყუილად მამივიდა! იმას ვერ მაკლამდნენ, ავგაროზი ჩემი ხელით ჩამოვკიდე კისერზე, ვაი,, დედა მოგიკვდეს შეილო!!! – ქალმა ისევ დაიწყო ხმამალა მოთქმა.

– ნუ ტირი, სათენიკ, რამდენსა ქონდა ის შავი დეპეშა მიღებული, მაგრამ ცოცხლები დაბრუნდნენ, ზაქარაც ეგრე იქნება, – ანუგეშებდნენ აქეთ-იქიდან.

სათენიკამ გიორგის რომ შეხედა, ხმამაღლა მოთქმა დაიწყო:

– ეს რა უქნიათ იმ ხელებგასახმობებს, შვილო გიორგი, მაგრამ კიდევ კარგი ცოცხალი რომ გადაურჩი კაციჭამიებს! – აცრემლებულმა გიორგი მკერდში ჩაიკრა. მერე ტახტზე ჩამოჯდა და ცოტა დაწყნარების შემდეგ ჰკითხა:

– ზაქარა რაღას აპირებს, ბიჭო, რა დაგაბარა, მე როდისღა ჩამოვალო?

ხალხში აქა-იქა თავშეკავებული ქვითინი გაისმა, ზაქარა ორმოცდასამ წელს კურსკთან გამიჯნულად დაიღუპა, სათენიკამ იმ სამხედრო ნაწილის მეთაურისგან სამიძირის და გმირი შვილის აღზრდისათვის მადლობის წერილი მიიღო. იცოდა ეს საბრალლო დედამ, მაგრამ გულს არა სჯეროდა, გიორგისაც ესე იმედიაღად იმიტომ შეეკითხა.

– აქედან ერთად წახვედით, თქვენი ამბავი რომ ვიცი, ერთმანეთს თავს არ დაანებებდით.

– ეს, სათენიკა ძალო, იქ ჩვენ ვილა გვეკითხებოდა, სულ აგვრიეს და სხვადასხვა ნაწილებში გაგვავ ზავნეს.

– მაშ, იმისი არაფერი იცი, შვილო?

– არა, სათენიკა ძალო, რაც საქართველოს გავცდით, მე იმისი მნახველი აღარა ვარ.

– დედა მოგიკვდეს შვილოო!!! – ხმამაღლა დაიწყო მოთქმა სათენიკამ. – დაღუპვის დეპეშა მა მივიდა, გამიჯნულად იბრძოდაო, ვაი შენ დედას, შვილოო!!!

გიორგის თვალით ანიშნეს დააწყნარეო.

– ნუ ტირინხარ, სათენიკა ძალო, ზაქარა აუცილებლად გადარჩებოდა, ეგ დეპეშა ნამდვილად ტყუილია, შეეშლებოდათ.

– ეგ როგორ შვილო?! – იმედი მიეცა სათენიკას.

– ბრძოლის დროს იგეთი არეულობაა, ძაღლი პატრონს ვერა ცნობს, ეტყობა ზაქარა სხვა ნაწილს მიეჭმასნა, იმისმა მეთაურმა კი იფიქრა, დაიღუპაო და...

– მერე აქამდე რატო არ შეგვეხმიანა, შვილო?

გიორგი ცოტას დაიბნა, მერე უცებ მოიფიქრა:

– იქ სულ გამუდმებული ბრძოლები და არეულობა იყო, ვინ იცის რამდენჯერ მოხვდა უცხო ნაწილში.

– ესლა ხომ დამთავრდა, შვილო, ომი რატო აღარა ჩანს.

– ბევრი არის, სათენიკა ძალო, გზაკვალარეული, უგზო-უკვლოდ დაკარგული, ალბათ, სადმე კარანტინში მოხვდა, გარკვევას დრო უნდა, გამოჩნდება ალბათ.

– გაიგეთ ხალხო, გამოჩნდებოდნენ, – ახარა გარსშემოხვეულ ქალებს სათენიკამ. – შენ პირს შაქარი, გაიხარე და იბედნიერე, ჩემო გიორგი! – სათენიკა გამოეთხოვა გიორგის და გახარებული გაბრუნდა უკან.

– რა გითხრა, სათენიკა? – შეეკითხნენ ეზოში გაჩერებულები.

– ის დეკემა რომ მოგივიდა ტყუილიაო, ზაქარა არ მომკვდარა, კარანტინშია და მალე მოგივაო, ღმერთო, რა ბედნიერი დღე გამითენდა! – გამატარეთ ხალხო, დროზე წავიდე იმ ჩემ ბებერს ვახარო, დადნა კაცი ჯავრით, – სათენიკამ ხმაურით და ქოთქოთით დატოვა შეკრებილები.

დაიღალა გიორგი ამდენი ხალხის პასუხის გაცემით, დაიმედებოდა და ტყუილი ამბების მოგონებებით, ისინი კი გახარებული ტოვებდნენ იმის კარ-მიდამოს.

ზოსიმეს მეზობლის ბიჭისთვის ჩაეკლო მარცხენა ხელი, მარჯვენაში კარგა მოზრდილი, მაგარი შვინდის ჯოხი ეჭირა, მიწაზე აკაკუნებდა დროდადრო ისე შევიდა გიორგის ეზოში.

– აბა, ერთი სახლთან მიმიყვა, გელავ, ვნახო, ის ნაომარი კაცი, – უთხრა ბიჭს და ორივე საჩხვისაკენ გაემართნენ. ხალხი უკვე წასულიყო, რამდენიმე ქალიღა ჩამომჯდარიყო გრძელ სკამზე.

ზოსიმემ როგორც შედგა ფეხი ფილაქანზე, იქიდანვე დაიძახა:

– გიორგის გაუმარჯოს!

– ბოლოში ზის, ზოსიმე ძიავ, – აუხსნა გელამ.

– ზოსიმეს სიცოცხლე! – გამოეხმაურა გიორგი.

– აბა, ერთი დემენახვე, საითა ხარ, ჩაგიკრა გულში, – ზოსიმე ტახტთან გაჩერა გელამ.

გიორგი წამოდგა, ორივე გადაეხვივნენ ერთმანეთს. ზოსიმემ ხელეების მოსმით თავიდან ბოლომდე შეამოწმა.

– ვახ, ეს რამხელა ჭრილობა დაუჩნევიათ სახეზე, მარჯვენაც არ მამწონს, სხვა ხომ ყველაფერი რიგზე გაქვს? – დაამთავრა გიორგის შემოწმება ზოსიმემ.

– მარჯვენა ფეხიც მამტეხეს კოჭთან, – აუხსნა გიორგიმ.

– სულ ეგ არის?

– რა ეს ცოტაა.

– კოტა კი არა, კარგა დაუფეჟიხართ, მაგრამ ხომ შეიძლებოდა მეტიც ყოფილიყო, მე რომ ვერაფერსა ვხედავ, უარესისა მეშინოდა, – ზოსიმე ტახტზე ჩამოჯდა.

– ეხ, რაც ჩვენა ვნახეთ, ზოსიმე, რაღა უნდა იყოს, რომ გავგიკ-

ვირდეს.

– გაკვირვება არა, მაგრამ ბალდამის სასმისს კიდევ ერთი წვეთი მომატებოდა, აღარ გვინდა ამდენი უბედურება, გვეყო კაცო.

– შენ სადღა დაგაბრმავეს?

– ორმოცდაათხში ბელორუსიაში, ეხ, რამდენ ჭირს გადავურჩი, მეგონა, სიკვდილი გარდაუვალი იყო და მაშინაც მშრალზე გამოვედი და როცა გამარჯვებულები მივდიოდით წინ, მაშინ მიმტყუნა ბედმა.

– ეხ, ვისაც რა აწერია შუბლზე, არ ასცდება, ორმოცდახუთში დავიჭერი, პოლონეთში ვიწექი ტყეში მოწყობილ ჰოსპიტალში, გამარჯვების დღემ იქ მაშისწრო.

თუმცა ამ დღეს უკვე ველოდებოდით, მაგრამ, რომ გამოაცხადეს, ომი დამთავრდა და გერმანიამ უსიტყვო კაპიტულაცია გამოაცხადაო, ხალხი სულ გადაირია, ყვიროდნენ, ერთმანეთს ეხვეოდნენ, ცეკვავდნენ, ყველა სახის იარაღიდან ისროდნენ. ერთი ახალგაზრდა ფერშალი გვეყავდა, გახარებულმა ავტომატი აიღო და სანამ სულ არ დაცალა ჰაერში, ისროდა. მემრე ეგრევე დაახეთქა მიწაზე კონდახით, თურმე იმ საოხროში საკეტი გაჭედილიყო, სწორედ მიწაზე დარტყმის შედეგად გავარდა და სამმა ტყვიამ საწყალ ფერშალს ნიკაპიდან თავის ქალაში გაუარა. აბა, ეხლა მითხარ, ეს საქმეა?! ბელისმწერალმა ეს დააწერა შუბლზე, გამარჯვების სიხარულით მოკვდიო. რას იზამ, ძმაო, ეგრე ყოფილა ეს წუთისოფელი, უნდა გავუძლოთ.

ეზოში სალომე შემოვიდა და მოკრძალებით გაემართა გიორგისკენ; ტიროდა, ცრემლებს ხილაბანდის ყურით იწმენდდა.

– ღმერთმა სულ ბედნიერად გატაროს, გიორგი, სიკეთე და სიხარული შენ ოჯახს, გილოცავ მშვიდობით დაბრუნებას! – ხელი ჩამოართვა გიორგის.

– ეხ, სალომე, ამას თუ მშვიდობით დაბრუნება ქვია! – გიორგი ცოტა ხანს გაჩუმდა, უნდა ეთქვა, დათიკო ხომ არ დაბრუნებულაო, მაგრამ მის შავებსა და ცრემლებს რომ შეხედა, მძიმე წინათგრძნობისაგან გააჟრჟოლა, ვერაფრის თქმა ვეღარ მოახერხა.

– ეხ, ნეტავ დათიკო მოვიდეს და ხელ-ფეხი სულ ნუ ექნება, მარტო სუნთქავდეს, იმედად ეგეც ეყოფათ ჩემ ობლებს, – სალომემ ცრემლები მოიწმინდა, – სათენიკა შემხვდა გახარებული, მითხრა, ის შავი დეპეშები სულ ტყუილი ყოფილაო, ბიჭები კარანტინში არიან და მალე დაბრუნდებიანო, მართლა ეგრეა, გიორგი? იქნება ჩემი დათიკოს დაღუპვის ამბავიც ტყუილია და მეც დამიბრუნდეს ქმარი?! – სალომე ისე შეჰყურებდა გიორგის, თითქოს მისგან სიკვდილ-სიცოცხ-

ლის განაჩენს მოელისო.

ამდენ ჭირნახულ გიორგის ყელში მოაწვა ბოდმა, ხორხი ეტკინა, სიტყვის თქმა ვეღარ მოახერხა, ჩაახველა, იქვე მღვარ სურას დასწვდა, მარცხენა ხელით და რამდენიმე ყლოუპი მოსვა. ზოსიმე ქანდაკებასავით იჯდა, მოკუნტულიყო, უგრძნობელი სახით სადღაც უხილავ წერტილს მიშტერებოდა, გულში კი ცეცხლის კორიანტელი ენთო.

– გიორგი, სათენიკამ მართალი მითხრა? – გაუმეორა კითხვა სალომემ.

– ეგრეა, ეგრე, სალომე, – მოერია თავს გიორგი, – მალე ყველა დაბრუნდება, ეხლა კარანტინში ძალიან ბევრნი არიან, საქმეებს გაარკვევენ და...

– შენ ხომ არსად მოგიკრავს თვალი, გიორგი?

– პირველად ერთად ვიბრძოდით, მემრე მე დავიჭერი და მას შემდეგ აღარ შემხვედრია, ის იგეთი ვაჟკაცია, მტერი ვერაფერს დააკლებს, ვეფხვივით იბრძოდა, – გაამხნევა გიორგიმ.

– სიცოცხლე იმან შემინარჩუნა, – ყრუდ წამოიწყო ზოსიმემ, – მტრის ტანკისტს უნდა დევეცხრილე ავტომატით, მე დანის მეტი არაფერი მქონდა, დათამ გადაატარა ზედ ავტომატის ჯერი.

– ვაიმე, შენც აქა ხარ, ზოსიმე, იგრე დავიბენი, ვერც კი შეგამჩნიე, ღმერთმა გაგახაროს, რაც შენა გლოცავ, ჩემი ბიჭებიც ხომ სულ შენ ხსენებაში არიან. ჩვენ დაჩაგრულ ოჯახს ხსნად მევევლინე. თუ მე ვერ შევძელი, ბიჭები დაგიფასებენ ამაგს, თუ არა და, ღმერთი არ დაგიკარგავს მაგ სიკეთეს, კეთილო კაცო.

სალომე ცოტა ხანს გაჩუმდა, მერე დაუმატა: – თუ დათიკოსთან ერთად ომობდი, რატო ერთხელ არ წამოგცდა?

ზოსიმე უხერხულად შეიშმუნა.

– რა ვიცი, მემრე დავშორდით, მას შემდეგ აღარ მინახია და არ მინდოდა შენთვის გული გემეტეხა.

– ცოცხალი იქნება, ზოსიმე, დათიკო?

– მაგარი ქალი ხარ, სალომე, გული არ გაიტეხო, ვაჟკაცები გვიბრუნდებიან, ყველაფერი კარგად იქნება, – მრავალმნიშვნელოვნად უთხრა ზოსიმემ.

– შენ რას იტყვი, გიორგი? – სალომე ვერ დაკმაყოფილდა ზოსიმეს პასუხით.

– ცოცხალი იქნება, აი, ნახავ, სულ მალე დაბრუნდეს.

– კარანტინშია ალბათ, არა?

– ეგრე იქნება, ეგრე.

– ღმერთმა გაგახაროს, გიორგი, როგორც ეხლა შენ მე გამახარე. ჩემი ბიჭები ხომ ცას ეწვევიან. კარგად იყავით. ჩვენი ჭირი გვაწუხებს და ოჯახთან მარტო ყოფნა კი არ დაგაცადეთ, – სალომე გახარებულად წავიდა.

ზოსიმე ისევ ისე იჯდა მოკუნტული.

– რა მოიკუნტე, ბიჭო, ავად ხომ არა ხარ, სულ კანკალებ, – გაუკვირდა გიორგის.

– ეხ, საწყალი სალომე, დაიჯერა, დროებით მაინც იყოს იმედით, მემრე ბიჭები წამოიზრდებიან და იქნება მწუხარებაც ნელ-ნელა გაზუნდეს, – ჩაილაპარაკა ზოსიმემ.

– შენ როგორ ლაპარაკობ, ხომ არაფერი იცი?

– საწყალს დაღუპვის დეპეშა მოუვიდა.

– მემრე რა, რომ მოუვიდა, განა ყველა მართლდება?!

– ეხ, გიორგი! – ხელი ჩაიქნია ზოსიმემ.

– რა იყო, კაცო, რა გული გაგტენია!

– ხომ არავინ გვისმენს?

– არა, ქალები სუფრას აწყობენ.

– ვიცი, რაც არის იმის თავს, მაგრამ ვერ მითქვია, სანამ ბიჭები დაიზრდებიან, იმედით იყვენ, მემრე კი მე თვითონ გავყვები და ვაჩვენებ მამის საფლავს, მინდორში დავკრძაღვთ, თან გერმანელები მოგვდევდნენ. ის ადგილი კარგად ვისწავლე, რუკა მაქვს სპეციალურად გაკეთებული ადვილად მისაგნები რომ იყოს. როგორც კი საშუალება იქნება, აუცილებლად გადავასვენებ სადმე ძმათა სასაფლაოზე, – ზოსიმე დაღუშდა.

– ვაი, შენ ჩემო თაო, რა უბედურება დატრიალდა ჩვენს ირგვლივ, მე კიდევ გავიტლიკე ენა და ყველასა ვპირდები, დაღუპული ვაჟკაცების დაბრუნებას, ჩასაქვავებელი არა ვარ ეხლა მე?! – გული მოუვიდა თავის თავზე გიორგის.

– ჩასაქვავებელი კი არა, სწორედ როგორც საჭირო იყო, იგრე თქვი, გაუშვი საწყალ სათენიკას სიკვდილამდე ქონდეს იმედი, რომ ზაქარა დაუბრუნდება, დაე ყველა ფრონტიდან ჩამოსულს სიხარულით ელოდებოდეს, რომ მისი შვილის ამბავი შეიტყოს, რა დაშავდება ამით? დაე ყველა ადამიანმა იმედით იცოცხლოს ამ ქვეყანაზე.

– სწორეს ამბობ, ზოსიმე, მგონის ეგრე უფრო სჯობია, ცრემლი და გლოვა იგრეც ახრჩობს საცოდავ ჩვენ ხალხს, სჯობია იმედი ქონდეთ, თუნდაც ის აუხდენელი იყოს.

ქალებმა პატარა მაგიდა გააწყეს.

– მოდი, ეხლა თითო ჭიქით დავილოცოთ, ზოსიმე, სადღეგრძელებელი ბევრი გვეყავს, ეტყობა შესანდობარიც არანაკლები. ბიჭები ერთმანეთს ვაბარებდით, ვინც გადარჩება, პირველ რიგში ომში დალუპულთა შესანდობარი დალიოსო.

გიორგიმ მარცხენა ხელით დაასხა ხელადიდან ჭიქებში ღვინო.

– მოდი, დათას თამალობით ომში დალუპული ბიჭების შესანდობარი იყოს, – ჭიქა ხელში აიღო და ფეხზე ადგა.

ზოსიმემ ზუსტად მოძებნა თავისი ჭიქა, მუჭაში დაიჭირა, ცოტა ხანს ასე დარჩა გაშტერებული, მერე თვითონაც ადგა და გიორგის დაურტყა ჭიქა.

– ეხ, ძალიან არ მესიამოვნა დათას დალუპვის ამბავი, ლომივით იყო დალოცვილი, შეუპოვარი და უთქმელი. ხომა ვთქვი, პირველად ერთად ვომობდით, ძნელი დრო იყო მაშინ, სულ უკან ვიხევდით, ის კი მტერზე ჯიქურ იწევდა, უკანდახევა არ უნდოდა, ტყვიის წვიმაში წარბს არ შეიხრიდა, კონტრშეტევაზე პირველი მიდიოდა. თითქოს ტყვიაც ერიდებოდა, უხორცოსავით იყო. ბოლო ბრძოლაში მე დავიჭერი, უკან ვიხევდით, ტყვია მუცელში მომხვდა, მალ-მალე გონს აკარგავდი. სამი კილომეტრი მატარა ზურგით, სანიტარულ ნაწილს ჩამაბარა. თურმე თვითონაც ფეხში იყო დაჭრილი ყუმბარის ნამსხვრევით, ჩექმის ყელი გაგლეჯოდა და იქიდან სისხლი ჟონავდა. ექიმებმა დაინახეს და ძალათ შეუხვიეს, თორემ არა კისრულობდა. იმ დამეს მედსანბატში დარჩა, ჩემი ოპერაციის ამბავი შეიტყო, ექიმებს ეთქვათ აუცილებლად გადარჩებაო. დილით მოვიდა, მახარა კარგად იქნებო, გემემშვიდობა და კოჭლობით გაიპარა თავის ნაწილში, თუმცა ექიმები არ უშვებდნენ; აი, რა კაცი იყო დათა.

– დათას შესანდობარი იყოს, ცოლ-შვილი უცოცხლოს, შვილებიც მამასა გვენან, არ მაკლდება ქიზიყს დათას ჯილაგის ვაჟკაცები! – ზოსიმემ ჭიქა გამოცალა, – მიაგებოს, – თქვა და ტახტზე დაეშვა...

სოფელში სანამ ძახილს დაიწყებდნენ, ხარებაანთ გიორგი დაბრუნდაო, ბიჭები საწყობის გამგე – „გველიხეს“ ეხვეწებოდნენ, ბელელში შეგვიშვი და ჩიტები დაგვახოცინეო.

– არა, თქვენ ეხლა ხვავებს ვერ გაგათელინებთ! – გადაწვევით უთხრათ „გველიხემ“.

– შიგ ე, ბუინა რომ დაფრინავს, რამდენ ხორბალს შაჭამენ, აქეთ უნდა გვეხვეწებოდეთ. ჩვენ კიდე გეხვეწებით და არ გვიშვებ, – დაასაბუთა თავიანთი თხოვნის საზოგადოებრივად გამართლებულობა ბიჭების ატამანმა, „ნაპოპიანმა“ შოთამ.

– არა, მაწყფით აქედან! მეორეთ არ დაგინახოთ საწყობის ტერიტორიაზე, თორემ ვაი თქვენი ბრანი! – დაიმუქრა „გველიხე“.

– ვითომ ტერიტორიაზე რალატო არაო?! – გამომწვევად კითხა გაბრაზებულმა „ნაპოპიანმა“ შოთამ.

– იმიტომ! – ავდებით უპასუხა „გველიხემ“.

– ვააა! – დამცინავად გაიკვირვა „ნაპოპიანმა“.

– ვა და ბაბუაშენისა! თუ გამოგიქანე ეს ჯოხი, ვა-ს ხელში დაგატყვინებ! – აიჯაგრა „გველიხე“ და რცხილის მოკლე ჯოხი ხელში შეატრიალა.

– წამოდით, ბიჭებო, თორემ მაგას ჭკუა არ დაუშლის! – ურჩია ბიჭებს და საკმარის მანძილზე მოსცილდნენ, რომ ნასროლი ჯოხი არ მოსწეოდათ.

– აბა, ერთხმად! – უღირიჟორა ბიჭებს „ნაპოპიანმა“ შოთამ და ყველამ ერთად დაიძახეს: – ვაააა!!!

– აბა, დამიდექით, თუ ბიჭები ხართ! – „გველიხეს“ ბავშვობაში მოეტეხა მარცხენა ფეხი და გვარიანად დამოკლებოდა, ახლა სტუნვა-სტუნვით გამოუღვა ბიჭებს.

– „გველიხე“ რატო მაშინ არ დარბოდი, როცა ომი იყო, გეშინოდა ფრონტზე არ მოხვედრილიყავ?! – მიაძახეს ბიჭებმა და ადგილი იცვალეს.

„გველიხე“ აქოშინებული გაჩერდა.

– „გველიხე“, განა არ ვიცით რატო არ გვახოცინებ ჩიტებს, მარცვლის დანაკლისს მემრე ველარავის გადააბრალებ! – ყვირილით აუხსნა საქმის ვითარება „ნაპოპიანმა“ შოთამ.

„გველიხემ“ ჯოხი ხელში შეათამაშა.

– ნაპოპიანო, ჩამივარდები ხელში და მემრე სხვა ჰანგზე ამლერდები, დედას გიტირებ!

– „გველიხე“, ხორბლის დანაკლისი თაგვებს დააბრალებ, ჩვენც დაგიდასტურებთ, ოღონდ ჩიტები დაგვახოცინე, – ერთხმად სთხოვეს ბიჭებმა.

გასუქებულმა და ღიპიანმა „გველიხემ“ ველარ მოითმინა და ბიჭებს კარგა მანძილზე სდია რცხილის ჯოხით, მაგრამ რას დაიჭერდა სირბილში გაწაფულებს, თავისი გრძელმოკლე ფეხებით; დაილალა, ისევ აუტყდა ქოშინი.

ბიჭები ისევ გაჩერდნენ შორიასლოს, გელას უცებ გაახსენდა, ერთხელ ბირჟიდან სახლში რომ მიყავდა, ზოსიმეს მოუყვა, „გველიხემ“ როგორ წაართვა ნახევარი შოთი პური, დედაშენს გუშინ ზედმეტი

მივეციო. კოლმეურნეობა ერთ პერიოდში იძულებული იყო პური თვითონ გამოეცხო და დღეში თითო ნაჭერი სამუშაოზე გამოსულე-ბისათვის დაერიგებინა. საწყალი ქალები კი თავის წილს დამშეულ შვილებს უტოვებდნენ. თავმჯდომარე ხოსრომ შეძლო რეზერვების გამონახვა და დაადგინა, რომ ვისაც მცირეწლოვანი შვილი ყავდა, თითო ნაჭერი იმისთვისაც მიეცათ. „გველიხე“ საწყობის გამგე კი ათასნაირ ხრიკებს პოულობდა, რომ ეს დავალება არ შეესრულებინა და საწყალი დამშეული ადამიანების, ისედაც მცირე ულუფა მიეთვისებინა. ერთი ამ ეპიზოდთანავე მოუყვა ზოსიმეს გელა. – წურბელაა ნამდვილი, – ჩაილაპარაკა ზოსიმემ და ზედვე ექსპრომტად ლექსი დააყოლა:

შე „გველიხე“, ოინბაზო,
 მასხარავ და ყომარბაზო,
 ყველაფერში წილს რათ იღებ,
 გვპარავ, ძლები, ზომას არ გრძნობ;
 ჩვენი მამები ჩამოვლენ,
 რომ ეგ ქონი სულ გაგადრონ.

გელამ სწორედ ეს ლექსი თქვა ხმამაღლა. ბიჭებს ძალიან მოეწონათ და ერთად დაავუგუნეს:

შე „გველიხე“, ოინბაზო,
 მასხარავ და ყომარბაზო...

„გველიხეს“ სიბრაზისაგან ცეცხლი მოეკიდა, მაგრამ გამოდევნება გადაიფიქრა, აზრი არა ჰქონდა, მაინც ვერ დაეწეოდა, გინებითა და ჯოხის ქნევით გაბრუნდა უკან.

სულ ხუთნი იყვნენ „ნაპობიანი“ შოთა, რომელსაც ეს სახელი იმიტომ შეარქვეს, რომ ტუჩების კიდეები სულ სველი ჰქონდა და დამაშრული; ლაპარაკის დროს დორბლი მოადგებოდა ხოლმე და ბახალასავით ნაპობები უჩნდებოდა. გელა, ზოსიმეს მეზობელი, ზაურის ასაკისა იყო, ერთ კლასში სწავლობდნენ, ედიშერა ხარებაანთ გიორგის ბიჭი, გოგიას ასაკისა იყო, ნაპობიანი შოთა კი მასზე ორი წლით უფროსი, თანაც კოლმეურნეობის ერთად-ერთი მანქანის მძღოლს, ელამ სოკრატას ეხმარებოდა ხოლმე, ხშირად მიყვებოდა რეისებში, მანქანის ტარებაც იცოდა და ბიჭებში სატრაბახო ჰქონდა.

– ხარებაანთ გიორგი მოსულა! – თოფივით გავარდა ეს ხმა.

ედიშერა დაბნეული იდგა, უცებ ვერ მიხვდა თუ სიხარულისაგან მოუვიდა, ადგილზე გაშეშდა.

– ბიჭო, რა ლენჩივით დამდგარხარ, არ გესმის? ხარებაანთ გი-

ორგი მოსულაო, ხარებაანთ გიორგი მამაშენი არ არის! – აუხსნა შოთამ.

– ვაიმე, მამაჩემი მოსულა! – უცებ იყვირა ედიშერმა და სახლი-საკენ გაფრინდა, დანარჩენებიც უკან მიყვნენ.

თვალებით ჭამდნენ ბიჭები სახენაიარევი გიორგის და თავიანთ მამებზე ოცნებობდნენ.

– ბიჭებო, არსად წახვიდეთ, გავიქცევი, ზოსიმე ძიას ვახარებ, იქნება აქ წამოსვლა უნდა, მოვიყვან და... – გელა ზოსიმესთან გაიქცა, ზოსიმე რომ მოიყვანა, ისევე ბიჭებს შეუერთდა.

ისინი ხარებაანთ გიორგის ნახვით და ედიშერის ბედნიერებით გახარებულები სახლის უკან დამსხდარიყვნენ და ხმამაღლა ოცნებობდნენ:

– მამაჩემი მშენებლობის ბრიგადაში მუშაობდა, მთელ გზებს ისინი აკეთებდნენ, აქ რომ ყოფილიყო, ეხლა ყველა გზაზე ასფალტი იქნებოდა, სოფლის ხევზეც დიდ ხიდს გააკეთებდა, ღვარის მოვარდნის დროს რომ გაღმელები აქეთ ვეღარ გამოდიან. იცით რამხელა წყალს გამოიყვანდა? ყველა უბანში საკუთარი წყარო გვექნებოდა, იცი რამდენი რამე შეეძლო? – ყვებოდა ოცნებაში გართული შოთამ.

– მამაჩემი კოლექტივში იგეთ ძროხებს მოიყვანდა, ერთი მოიწველიდა იმდენს, რაც ეხლა მთელი ბრიგადის ძროხები იწველიან, მეძრე სოფელში ჩამოვივლიდა, ჩვენ ნალიტა საქონელს სულ საყასბოში ჩააბარებდა, ყველას ორ-ორ ძროხას ჩამოურიგებდა, მეძრე გენახა, ყველი, კარაქი, რძე, ერბო, – ამბობდა გოგია.

ამ დროს მოვიდა გელაც და გვერდით მიუჯდათ.

– იმდენ ხორბალს მოიყვანდა, სახლებში ამბარი ყველას გავსებულნი გვექნებოდა, პური რამდენიც გინდა, ყოველ დღე თონეში სულ ახალ-ახალს გამოაცხობდნენ. შოკოლადი ხომ ნუ იტყვი, ბზესავით ეყრებოდა.

– როგორია შოკოლადი? – იკითხა გელამ.

– გრძელი, თეთრი, თეთრი, როგორც ბამბის ქულა, ხელს რომ დააჭერ, ბამბასავით იკეცება, იმხელა პური შეგიძლია მუჭაში დაიჭირო, – აუხსნა შოთამ.

გოგიას და ზაურს ეჭვი შეეპარათ, მათ ერთხელ ჭამეს შავი და ძალზე ტკბილი კამფეტი, შოკოლადიო, უთხრეს, მაგრამ შედავება ვერ გაბედეს, იქნება შოთამ ნამდვილი შოკოლადი სხვა იცისო.

– მამაჩემი აქ რომ ყოფილიყო, ჩვენ სოფელში აეროდრომს ააშენებდა (გელას მამა მფრინავი იყო) სუყველას საკუთარ თვითმფრინ-

ნავებს ჩამოურიგებდა, ქალაქში მატარებლით აღარავის გაუშვებდა, სულ თვითმფრინავით გადააფრენდა. მაგრამ არა უშავს, ჩამოვა და ყველაფერს მოასწრებს, – დაასკვნა გელამ.

ისხდნენ ბიჭები სახლის უკან და მამის სითბოს მონატრებულები ოცნებებით იკლავდნენ სურვილს.

სოფლის ბირჟაზე

– გელა, ბიჭო, გაკვეთილები ისწავლე? – ჰკითხა თავის ალაყაფის კართან მჯდარმა ზოსიმემ.

– რალა დროსია, ზოსიმე ძიავ, თანაც დღეს კვირაა, დრო ბევრი მაქვს.

– აბა, მაშინ, თუ არ გეზარება, სოფლის ბირჟამდე მიმაცილე, პატარას წავისაუბრებ და მეძრე მე თვითონ გადმოვალ.

– ბიჭებთან ვიქნები მეც, როცა სახლში დაბრუნებას დააპირებ, დამიძახე და ერთად წამოვალთ.

– კარგი მაშინ, რახან ყველა საკითხი მოგვარებულია, წასვლავა დაგვრჩენია, – ზოსიმემ ღიმილით წაავლო მარცხენა ხელი გელას, მარჯვენაში კი ჩონგური და ჯოხი ერთად დაიჭირა და გზას გაუდგინა.

სოფლელებს თავშეყრის ადგილი ცენტრში ჰქონდათ მთავარი გზის პირას. სოფლის მალაზიის გვერდით მოწყობილ გრძელ სკამზე, დიდი ჭადარის ქვეშ იკრიბებოდნენ, როცა თავისუფალი დრო ჰქონდათ; ხანშიშესული მოხუცები, მშრომელი კაცები; გოგობიჭებს მათთან მისვლა ეკრძალებოდათ, მხოლოდ იმ შემთხვევაში მივიდოდნენ, თუ რომელიმე გამოიძახებდა; ისინი იქვე სოფლის კლუბის ბაღში თამაშობდნენ.

– გამარჯობათ, ხალხო! – მიესალმა ზოსიმე ბირჟაზე შეგროვილ კაცებს.

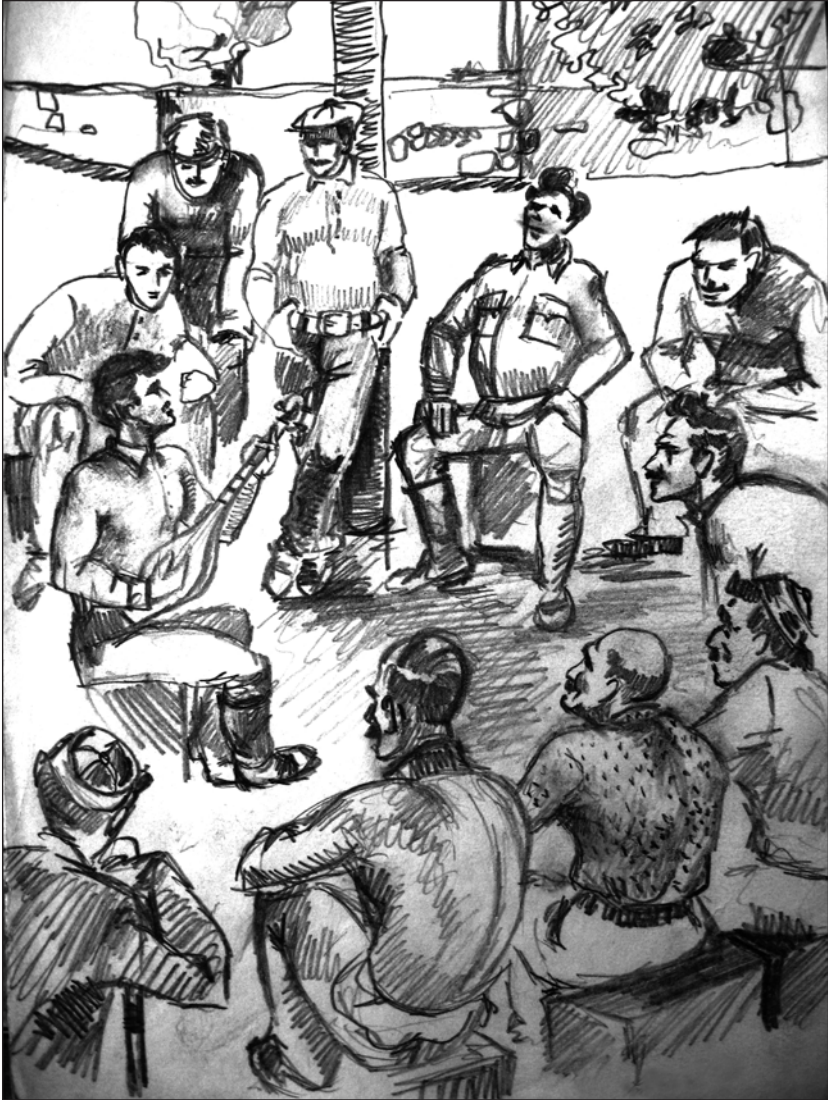
– ზოსიმეს გაუმარჯოს! სადა ხარ, ბიჭო, დღეს რომ არ გამოჩნდი, მოვიწყინეთ უშენოდ, – უსაყვედურეს ხანშიშესულმა კაცებმა, – აბა, ჩაიწ-ჩამაიშით, შუაზე ჩავსვათ! – აჩოჩქოლდნენ კიდებისაკენ გაიწიეს და ზოსიმე გრძელი სკამის შუაში დასვეს.

– წელს კარგი მოსავალი უნდა გვქონდეს, ზამთარი სუსხიანი იყო, ჭიაღუას სულ მოსპობდა, გაზაფხულიც გვიან მოვიდა, კვირტის გამოტყუება ვერ მასწრო, ხილი თავზე საყრელი მოვა, – თქვა გამოცდილმა, მცხოვანმა მოხუცმა ლაზარემ, რომელსაც ყველა ლაზარე

პაპას ეძახოდა.

– აგაშენა ღმერთმა, ლაზარე პაპავ, შენი ნათქვამი არ გამტყუნებულა. რაღა ეხლა ასცდება მიზანს, – დაეთანხმნენ დანარჩენები.

– კარგა ხანია ევეთი სუსხიანი ზამთარი არა გვქონია, ძლივს გავატანეთ გაზაფხულამდე.

– ჩვენ ძლივს გავატანეთ და „ხოლერამ“ კი გვარიანად მართბო ხელები, ყიდა და ყიდა ტყე, მაგ შობელძალღმა.

– როგორ აუწია ფასი, კაცო! ერთ ურემში სხვა წლებთან შედარებით ორმაგს ითხოვდა, გაგვლარცლა მაგ ამოსაგდებმა!

– ნეტა რას უშვრება ამდენს?

–რას უშვრება და „კობრა“ ილასთან და კიდევ ვილაცა მაგასავით ბნელ ხალხთან თურმე ზარსა თამაშობენ, რაც ჩვენა გეპარცვავს, სულ იმათ აყრის.

– მაგ ოხრებს აღარ გამოუჩნდათ პატრონი? ამბობენ, ეკლესიაში თამაშობენ ხოლმეო.

– შეილებო, მაგ საქმეზე დამდგარ კაცს კარგი ბოლო არა აქვს, კისერს თვითონ მაიტეხავენ; მაგათ არც ცოლი იციან, არც შვილი, არც ამხანაგები და პატიოსანი შრომა, თავიანთი თავის უბედურები არიან, ღმერთიც გამწყრალი ყავთ, – დასკვნა ლაზარე პაპამ.

– ეგ მართალია, ზოსიმე, რასაც ამბობენ, მათრახით მაგრა სცემო?

– ჩემი ცემა რათ უნდა, თავისი მრუდე ჭკვა სცემს, – მოერიდა პირდაპირ პასუხის გაცემას ზოსიმე.

ზოსიმე რად გინდა, კაცო, მე თვითონ ვნახე უბნის რწმუნებულს რომ ეუბნებოდა, მცემა და უნდა ვუჩივლოო.

– იმან რალა უთხრა?

– გირჩევენია წყნარად იყო, თორემ მაგას ვერაფერს დააკლებ, თვალეები სამშობლოსათვის შეუწირია, შენ კი ცოდვებს მოგიჩხრეკავენ და მე ველარ გიშველიო.

– დახე, რა ჭკვიანი ყოფილა, თანაც ეტყობა კარგად არიან. „მე ველარ გიშველიო“. ე!

– ჰო, ეგრეა, მინახავს, როგორ ქეიფობენ მეტყევის სახლში.

– „ხოლერა“ განსაკუთრებით ჩვენ გვაძრობს ტყავს, თავის სოფლელებს უფრთხილდება.

– რას ამბობ, კაცო, აბა, იმათა კითხე, სისხლი გამოგვწოვაო, მოსაკლავად არ დაინდობენ.

– მოკლედ, უვარგისი კაცი ყველგან უვარგისია, – დასკვნეს ბოლოს.

– ზოსიმე „ხოლერაზე“ არაფრი ლექსი არ იცი, რომ გვიმდერო?

– რატომაც არა, თუ სურვილი გაქვთ, ვეცდები რამე მოვიფიქრო.

– აბა, შენ გახარებას, ცოტა გაგვამხიარულე, – წააქეზა ლაზარე პაპამ.

ზოსიმემ ჩონგური მოიმარჯვვა, სიმებს ხელი ჩამოკრა, ზოგი და-
ჭიმა, ააწყო და სიმღერის მელოდიაზე ააჟღერა, ცოტა ხანს ესე უკ-
რავდა, მერე დაამღერა:

როცა მტერმა ჩვენი ზეცა
მეხთათენით შეძრა,
„ხოლერა“ სიკა გაიქცა
და სოროში შეძვრა.

– ხა! ხა! ხააა! – ახარხარდნენ მსმენელები. – ვა, რა მაგრა თქვა
კაცო!

– დააცათ, დააცათ, ხალხო, გავიდეს ბოლოში, – თან გააფროთხი-
ლეს ერთმანეთი.

ზოსიმე აგრძელებდა დაკვრას, რომ მიჩუმდნენ, ისევ დაიმღერა:

განსაცდელმა მოითხოვა
კაცის თავზე ხმალი,
შეიყარნენ ვაჟკაცები,
რწმენა მარცვლეს ხვალის.

– ჰაი, დედასა! – წამოიძახეს აქეთ-იქიდან.

მტერზე რისხვით შეიმართნენ,
ქელი ჰქონდათ ხარის,
კედელივით აღიმართნენ
გაამაგრეს მხარი.
ბევრი სისხლი დაიღვარა,
ცრემლმა დაწვა თვალი,
აფთარს კი პირში ჩაასხეს
ტყვია, როგორც წყალი.
ოთხში ამოიღეს ტიკად
ველარ შეჭამს მწვანილს,

– ვენაცვალე! რა მაგრად თქვა?! მწვანილს კი არა, კაკლის მურა-
ბა მოგვთხოვა. ხა! ხა! ხააა! – ისევ ახარხარდნენ მსმენელები.

ეს „ხოლერა“ სიკა დარჩა
თავის ბედზე მწყრალი;
ფეხში ძუა გამოსვლია,
ზეზეულად ლპება,
სამშობლოს იმის მსგავსებზე
სინანული რჩება.

– ავაშენა ღმერთმა! რა სწორე თქვა, კაცო!

– ამბობენ, ფეხი აღარ ურჩებაო!

– ახია მაგაზე! სამშობლოსი და ხალხის მოღალატე წურბელა არავის შეენანება.

– ნუ გეშინია, არც მაგას ებრალება არავინ.

– ჰოდა, ბარი-ბარში ვიქნებით, შეუძლია მიძაღლდე.

– ზოსიმე, ეს ლექსი ახლა მაიგონე, თუ დიდი ხანია ფიქრობდი?

– სწორე გითხრა, „ხოლერა“ სიკა იმის ღირსი არ არის, რომ მაგაზე დიდი ხანი ვიფიქრო.

– აბა, თუ ეხლა უცხად გალექსე, ერთი კიდეე თქვი და, თუ მოახერხე, მაშინ მართლა დაგიჯერებთ.

– ვისზე ვთქვა?

– ისეე „ხოლერაზე“.

– კარგით,ვეცდები.

ზოსიმემ ისეე გამართა ჩონგური.

ისეე გაისმა ნაცნობი მელოდია.

ზოსიმე უკრავდა და თან აზრებს აწყობდა. ჩონგურს ჟღერა დაუდაბლა და დაიწყო:

„ხოლერა“ სიკა ჩიოდა
ჩათავდა ომის მეხიო,
მე კი ქუსლებიდან ვცვდები,
ვერ მოვირჩინე ფეხიო.
რატო „კობრა“ ილასავით
არ ამოვიგდე თვალიო;
ერთ ფეხზე ცარსკი მაცვია,
მეორეზე მდის წყალიო;
ომიდან ბევრი დაბრუნდა
მაგარი, როგორც სალიო,
მე კი საფლავში ჩამყვება
იმ ცხენის ძუის შარიო.

– ხა! ხა! ხააა!!! – სიცილით ცა შეაზანზარეს მსმენელებმა, კარგა ხანს ვეღარ დაწყნარდნენ. ხმაურზე ახლო-მახლო სახლებიდან გამოვიდნენ გლეხები, მაღაზიის ნოქრები და მყიდველებიც მიემატნენ მათ, ბოლოს სოფლის კლუბიდან და ბიბლიოთეკიდანაც გამოიშალა ხალხი.

– რა ამბავია? – იკითხეს.

– ბირჟაზე ბრმა ზოსიმე ზის, ლექსებს თხზავს და თანა მღერის „ხოლერა“ სიკაზე, უმღერია ეხლა, – მიიღეს პასუხი.

ბირჟა ხალხით გაივსო.

– აბა, ზოსიმე თუ მოახერხებ „კობრა“ ილაზე გვიმღერე რამე.

– ეგ რომელია? – იკითხა ლაზარე პაპამ.

– წნორელია, მინდვრების ყარაულად დაუნიშნიათ, ცხვირიდან შხამი გადმოსდის, – მიიღო პასუხი.

ზოსიმემ ისევ ჩამოჰკრა ჩონგურს:

– ომში რომ არ წასულიყავ,

თვალი წკეპლით მოიხაზე,

შე მრუმო და ყომარბაზო,

ეგ რა ტვინით მოისაზრე?!

ბაღლებს ერთ თავთავს არ ატან,

არ გაწუხებს როგორ უჭირთ;

ქურდობით და აკაცობით

ხარობ, გამოივსე კუჭი.

ეხლა ცხენით დაჯირითობ

კაცობაში ყალბი, ფუჭი,

თავზე მამალ ბუზს არ ისვამ

ნაცარში ტილს თვლიდი უწინ.

ბიჭები მობრუნდებიან,

ეგ ქაღილიც გეგეჰცევა,

ღვარძლსა და შხამს ვერ დაანთხევ,

სულ ჯივარში ჩაგეჰცევა.

– ვაშა!!! – დაიქუხა ბირჟამ, – შენ გენაცვალეთ, ზოსიმე, რა პირდაპირ მოახვედრა, კაცო!!! – დიდხანს ხმაურობდნენ და არჩევდნენ „კობრა“ ილას ლექსს. – ზეპირად უნდა ვისწავლოთ, აბა, ზოსიმე, ერთი გაიმეორე დავისხომოთ, რამდენიმე მოემზადა მეორედ მოსასმენად, რომ ზეპირად ესწავლა.

– მოიცათ, კაცო, ეხლა მაგის ღროა?! – ჯერ კიდე ბევრი აქვს სამღერი.

– ზოსიმე, საწყობის გამგე „გველიხეზე“ გვითხარი რამე.

– „გველიხეზე“ უკვე მოუგონია ლექსი, გოგო-ბიჭები გზა-გზა მღერიან.

– ახალი თქვას რა გაუჭირდება?

– ვთქვა? – იკითხა ზოსიმემ.

– თქვი, თქვი!.. – ახმაურდა ყველა.

ზოსიმემ დაიწყო:

საწყობში თავვი გააქრე,

შიგ აღარ უშვებ ბელურებს,
 გაიბლინძე და გასუქდი,
 ყველა ხელებში შეგყურებს.
 ხალხს ლუკმას ისე ააცლი,
 ცოდვით არ დაიდაგები,
 ვირთხა ხარ კაცის სიფათით
 არამი ლუკმა ნაგემი.

კიდევ ერთხელ გაიხარეს მსმენელებმა და ახმაურდნენ.

– მაგას ამხე მეტი ბრალდება რაღად უნდა, მიუტანოთ ხოსრო თავმჯდომარეს და მათორებს იქიდან.

– ეგრეც იქნება, დავიხსოვოთ ბიჭებო და ხოსროს გადაცვეთ, ნამდვილად გამააგდებს.

– ხოსრო თავმჯდომარეზე თქვი, ზოსიმე, ხოსროზე.

– არა, ხოსრო პატიოსანი მშრომელი კაცია, ის ამათთან სახსენებელი არ არის, – იუარა ზოსიმემ.

– ჰოდა, როგორც არის, შენ იგრე თქვი, – დააძალეს ერთხმად.

ზოსიმემ დაიწყო:

– ჩვენო ხოსრო თავმჯდომარე,
 პატიოსნად ირჯები,
 უბრალო ხარ, მართლის მთქმელი,
 შენ არ გაიბლინძები.
 რა ვუყოთ, რომ შრომის ნაყოფს
 ვირთხები ხან ირგებენ,
 დროდადრო ხომ შენი სუსხის
 გაკვეთილსაც იგებენ.

– კარგად თქვა!

– ეგრეა, ხოსრო ნამდვილად იმსახურებს, მაგრამ მოკლედ მოჭრა ზოსიმემ.

– არა უშავს, მემრე დავაგრძელებ, – შეპირდათ ზოსიმე, ყველა ახარხარდა.

– ელამ სოლომონაზე თქვი, სოლომონაზე.

– რომელ სოლომონაზე?

– კოლექტივის მძღოლზე, ეგ ერთი მანქანა გვაქვს და იმაზეც ელამი სოლომონა გვიზის. სულ კანკალით ვსხდებით ზედ, გვეშინია, სადმე არ გადაგყაროს.

– ჰოოო, გავიგე, გავიგე, – ზოსიმემ ისევ ჩამოჰკრა ხელი ჩონგურს:

– მანქანა რომ მარცხივ მიდის,
 შენ მარჯვნივ რად იყურები?!
 ბოძი გზაზე გადმოსულა,
 შიშობ, ოფლში იწურები.
 ვინც ეგ ჭირი გაგიჩინა,
 ნეტავ, რატომ იბეჩავა?!
 წადი, გამართე ურემი,
 ღლე და ღამე ზიდე ჩალა.

კიდევ გაიხარეს მსმენელებმა.

ახლა უკვე ერთმანეთს ეჯიბრებოდნენ ზოსიმეს ლექსების ზეპირად დახსობებაში.

– კარგი, ეს ყველა ჩავუთვალოთ, მაგრამ აბა, „ოხვრა“ ვანოზე თუ მოახერხებს რამეს, იმაზე კეთილი კაცი სოფელში ხომ არა გვყავს.

– თუ „ოხვრა“ ვანოზეც მოახერხე კარგად თქმა, მაშინ მართლა მოლექსე ყოფილხარ, შვილო ზოსიმე, – დაასკვნა ლაზარე პაპამ.

– მეშინია, ლაზარე პაპავ, იმისი ღირსი რომ არ გამამივიდეს, მაგრამ მაინც ვეცდები, – თქვა ზოსიმემ და ცოტა ხნით ჩონგურის დაკვრის შემდეგ დაამღერა:

– ვისაც რა ჭირი აწუხებს,
 ერთად ზურგზე აიკიდე,
 მაღამოდ და ლოცვად იქეც,
 გაილიე, გაიყიდე,
 სადაც ცრემლი მოსწყდა თვალებს,
 სულ წვეთ-წვეთად გულზე მოგხვდა;
 ყველას წყლული გტანჯავს, გტკივა,
 მიტომ გქვია, ვანო „ოხვრა“.

– აი, მესმის! – შეაჭა ლაზარე პაპამ ზოსიმე და მხარზე ხელი დაარტყა.

– კიდევ გვითხარი, ზოსიმე, – ეხლა ერთმანეთზე მოითხოვეს ლექსების შეთხზვა.

– ეყოფა, დაისვენოს, ხუმრობა ხომ არ არის, იგონებს და თან მღერის, შეეშვით! – დაადგინა ლაზარე პაპამ.

შეკრებილი ხალხი ხმაურით და ყაყანით ნელა-ნელა გაიფანტა, ისევ ძველი ბირჟის წვევრები შამორჩნენ გრძელ სკამს.

– ხარებაანთ გიორგი ნახეთ, ხალხო? – იკითხა ერთმა.

გამოირკვა, რომ ბევრს ჯერ არ ყავდა ნახული.

– რას ამბობს, მაგარი ბრძოლი იყო?

– ზომ იცით, როგორი კაცია, ზემეტი ლაპარაკი არ უყვარს, ის კი არა, თითო ოროლა სიტყვას ძლივს ამოაძრობს კაცი პირიდან; ისე კი, კარგად არის ნაჟეჟი.

– ვეკითხები, გერმანელი თუ მოგიკლავს-მეთქი, გაიცინა. წყეული ომის მამგონის დედა ვატირე, კაცი რომ კაცის კვლასა ტრაბახობსო. ჩვენც ვესვროდით და ისინიც გვესვროდნენ, რა სატრაბახოა, თუ ვინმე მოკვდებოდაო,

– უთქვია, ბიჭები ყველანი დაბრუნდებიანო, მართალია?

– ეხ, მაგან რა იცის, ვინ დაბრუნდება და ვინ არა, კაცს არ შეხვედრია, ხალხი კიდევ ბუზივით იხოცებოდა, მაშ, არავინ მოკვდა?

– ნუ გაამტყუნებ გიორგის, – წყნარად დაიწყო ზოსიმემ, – იმან ყველაზე კარგად იცის, რა ჯოჯოხეთიც ტრიალებდა ფრონტზე, მაგრამ რა ექნა, საცოდავ ქალებს იმედი მისცა, დაე, იმედით იცხოვრონ ერთ ხანს; ვინ იცის, იქნება ეგრე უფრო ჯობია, თორემ მე რაც სიკვდილი ვნახე, რომ ჩამოვიარო და ყველას ოჯახებს მოუუთხრო, რა შვებას მოვგვრი ამით, ნელ-ნელა მოუშუშდებათ ჭრილობა და მემრე საქმე გვაჩვენებს, როგორ უფრო სჯობია.

– მართალი ხარ, მართალი! – მიამახეს აქეთ-იქიდან.

– შენ თუ ნახე, გიორგი, ზოსიმე?

– ვნახე, როგორ არა, პირველსავე დღეს ვიყავი მასთან.

– რაო, მაგარი ბრძოლები იყო?

– თქვე დალოცვილებო, რაც იყო, იქ არ ვიყავი?!

– ჰა, მართლა, გერმანელები ცხვრებივით არიან, უნდა მისდგე და ჟლიტოო, მართალია?

– მაგას ის იტყოდა, ვინც ომი არ იცის რა არის. ცხვრებივით კი არა, ჭკვიანები არიან, ომის საქმის ცოდნა და გამბედაობაც არ აკლიათ. მაგარი ვაჟკაცებიც ბევრი ყავდათ, მაგრამ დააყენათ იმ სულელმა გიტლერმა ავკაცობაზე და საქმეც ეგრე წაუვიდათ, თორემ მათზე ცხვრებივით არიანო, ამის თქმა ნამდვილად სირცხვილია.

– შენ თუ მოგიკლავს გერმანელი?

– თქვე კაი ხალხო, ომის დაწყებიდან ორმოცდამეათი წლის ზაფხულამდე სულ ფრონტზე ვიყავი, მარტო ერთი თვე მომიწია ჰოსპიტალში ყოფნა, დანარჩენი ერთი დღე არა ვყოფილვარ ზურგში, როგორ იცით, ეგ შეკითხვა მეკადრება? მაგრამ მთელი ამ ხოცვა-ჟლეტის ცოდვა-ბრალი იმას მოეკითხოს, ვინც ხალხებს ამ საშინელ ომში უბიძგა, თორემ თუ ვინმე მომიკლავს, რაც ღრო გადის, უფრო მძიმე ტვირთად მაწვება გულზე ის ცოდვა; თუმცა რა ჩემი ბრალი იყო, ომი

ომია, მაგრამ მე ზომ ადამიანი ვარ... — ზოსიმემ თავი ჩაღუნა.

ყველანი დაღუბდნენ, ზოსიმეს სიტყვამ იმოქმედა მათზე, ამის შემდეგ შეკითხვა, რამდენი გერმანელი მოკალიო, ძალიან უხერხულად ჟღერდა.

— ომის მომგონი ამოწყდეს, ადამიანს რომ მხეცად აქცევს და ადამიანის სისხლს ასმევს! — ლოცვასავით ჩაიდუღუნა ლაზარე პაპამ.

ისევ გაძეფდა სიჩუმე.

ზოსიმემ ნელა ჩამოკრა ჩონგურს ხელი, ყველანი სმენად გადაიქცნენ.

დაბალ ხმაზე დაიწყო სიმღერა:

— გიტლერმა დაიტრაბახა:

წინ მე რა დამიდგებო,
ჭკუა მაქვს ქვეყნის სამყოფი
რჩევა და დარიგებო,

საფრანგეთი ზომ გავთელე,
ინგლისსაც თავი სძვრებო,
რუსეთში მკვდარი ვამრავლე.

მრავალი ყვავი ძღებო;
მსოფლიო ჯიბეში მიდექს,
მოვსპე ხალხების წყებო,

ვის კარიბჭესაც მივადექ,
სუყველა პირქვე წვებო;
არიელებს მოვამრავლებ

სხვას ყველას დამიწებო.

გეგმები სულ ჩაეფუშა,
გაუწყდა ხარბი ლაშქარი,
შემოეძარცვა მასავით

სისხლით დამთვრალი ამქარი.

იქ ანტონესკუ ატირდა,
აქ მუსოლინი კანკალებს,
გებელსი კვერცხს ველარა დებს,

გაბერწებული კაკანებს.

სტალინმა მაგრად გაპარსა

თავისი ბასრი მახვილით,

ბერლინისაკენ გააგლო,

ვაის და უის ძახილით.

გარბის, გასცვივდა ნაძარცვი,

ქუსლები სვდება კეფაზე,
 წკმუტუნებს, პირშავად არის
 ხარბი აფთარი ყეფაზე.
 უტვინო იყო, აზრებმაც
 წაღმა-უკუღმა აწვალეს,
 ცარიელ თავის ქალაში
 ახლა ნიავი წანწალებს.

– ყოჩაღ, ზოსიმე, ყოჩაღ! როგორ იმახსოვრებ ამდენს, კაცო?!
 – იმახსოვრებს კი არა, თვითონ იგონებს.
 – ჰოდა, ხომ არა წერს კაცო, რომ წაიკითხოს და გაიხსენოს,
 რაც ლექსი შეუთხზვია, ყველა ზეპირად ახსოვს.

– ვაჟკაცი შენა ხარ, ზოსიმე, ბრმა კაცი აქეთ გვამხნევებ.
 – ეხ,ჩვენ კი გვამხნევებს, მაგრამ „ხოლერა“ სიკას მსგავსები
 მათრახის დარტყმას რომ მოუნდომებენ, მარჯვენა არ უნდა მოტყდეს
 ძირში?!

– რა გინდა, ხომ ჩაუტარა ღირსეული გაკვეთილი.
 – იქნება ვერ მეეროდა, კაცო, მაშ უნდა დაეკრა ამ ქვეყნის წინ
 ვალმოხდილ და სოფლის სათაყვანებელ კაცისათვის?!

– გაიგეთ, ხალხო, ფარა მობრუნდა, წაღმა მიდის, კოჭლი ცხვრე-
 ბი ისევ ბოლოში მეექვსევიან, ბიჭები ბრუნდებიან ჯარიდან, დედა
 ეტირება „ხოლერას“ და მაგის მსგავსებს!

ზოსიმე დაღვრემილი უგლებდათ ყურს, გული უკვდებოდა, რომ
 შესაბრალებლად ჰქონდა საქმე გამხდარი. დედას უტირებდა „ხოლე-
 რას“ და იმის მსგავს ათს ერთად, მაგრამ რა ქნას, ეს დაწყვეტილი
 სიბრმავე ფეხებს უბორკავს. გულის ჯავრის გასაქარვებლად ჩონგურს
 ჩამოკრა ხელი და სიმღერა დაიწყო:

– როცა ომი მძვინვარებდა,
 ხალხებს უპირებდა შეჭმას,
 ლაჩარი და არამზადა
 დედაკაცის ტყავში შეძვრა.
 ბევრი გმირი შეიჭამა,
 სისხლიც ბლომად დაიღვარა,
 ხმალი გაცვდა მტრის კაფვაში,
 მაჯაც ერთობ დაიღალა.
 მტერი მოკვდა, ამოვარდა,
 სიცოცხლე კი უზვად ძარცვა;
 საღი ყლორტი შეაცალა

სამშობლოს ხეს მუხად მდგარსა.
 ნეტავ იმ ბიჭებთან ერთად
 მეც ბრძოლაში მოვეკალით,
 რა ვიხილე! ეს რა ვნახე!
 ლაჩრის ზეიმს მოვესწარი.
 „კობრები“ და „ხოლერები“
 სხვის ეზოში სძოვენ მწვანის,
 ბედაურები გამქრალან,
 ვირებს დარჩათ მოედანი.

– ტყუილად ჯავრობ, ზოსიმე, არც ეგრეა საქმე, ცოტა ხანს მოცადე, რა დღეში ჩაცვივდნენ ეგენი!

– მეც ვიცი, რომ უძაღლო ქვეყანაში უჯგოხოდ დადიოდნენ, ჰოდა, იმ დროზე ვამბობ, თორემ ბედაურები უკვე ბრუნდებიან და მაგათ მოუწევთ ცარიელ ბაგაზე დაბმა.

– ბაგა არამია, ვირთხები არიან, კატა უნდათ მაგათ, კატა!

– გამოთხრიან კატასაც, დააცათ, ხალხო, ჯერ ზოსიმესგან ნაჟეჟი ზურგი არ მორჩენიათ, – ყველამ გაიცინა.

– შობელძაღვლები, ზოსიმეს ერთ სიმღერად არა ღირან, რა იციან ამის ფასი.

– ეხ, კაცებო, რაღა ფასი მაქვს მე, სახლიდან აქამდე პატარა ბიჭს გადმოვყავარ ხოლმე.

– რათა, მარტოც კარგად დადიხარ?!

– ეგ როცა სხვა არავინა მყავს, სოფელიც ზეპირად ვიცი, არც ერთი ორღობე არ მეშლება.

– ჰოდა, რა გინდა, შე კაი კაცო, დამე სოფელში ჩვენზე კარგად დადიხარ, ვენახსა ბარავ, თოხნი, წალამს ეზიდები და ვინ იცის, კიდეც სხვა რა.

– სხვა ისა, რომ ვსხლავ კიდეც, სულ სათითაო კვირტი ვიცი, რამდენი დავუტოვო სამაშულეს. მამაჩემი ჯერა შიშობდა, მეძრე რომ ნახა, იმაზე კარგდა მქონდა გასხლული, გაუკვირდა. შეწამლას არავის დავანებებ, რემონტი ხომ ჩემი საქმეა. მოკლედ, პირველი გაფურჩნის გარდა, ყველაფერს ვაკეთებ.

– ჰოდა, რა გინდა, რაზე დარდობ, შე კაი კაცო, ზუთი კაცის ხელა საქმის გაკეთება შეგძლია, მეტი რა სხვა რაღა დაგრჩა?

– ეხ, თქვენ დალოკვილებო, მარტო ეგ არის? – ზოსიმემ თავი ჩაჰკიდა.

– კარგი, შე კაი კაცო, დაღონება არ გიხდება, ჩვენ შენი იმედით

ვართ თუ გულზე რამე ჯავრი გვაქვს, ვფიქრობთ, ზოსიმეს ენახავთ და გაგვამხნევენსო.

– ომში იყო და ვერ გვითქმევინებია რამდენი გერმანელი მოკლა, აქ არის და ბრმა კაცი ჩვენ გვამხნევენს, რა გაგიკვირდათ, დალოცვილებო, თუ ცოტა ხანს მოიწყინა! რატო ის არ გიკვირთ, სოკრატა მასწავლებელი რომ იძახის, ათასი გერმანელი მოკვალა, მემრე თვლა ამერია სულ, ალბათ, სამი ათასი მეყოლება მოკლულიო.

– ვა, ეგ რომელი სოკრატაა?

– ისტორიის მასწავლებელი, კაცო.

– ამდენი როგორ დავზოცეო?

– როგორ და ჩვეულებრივად, გერმანელი მივიდა, უთხრა, მომკალიო, მაგანაც მოკლა.

– თუ ამდენი შეეძლო მაგ დალოცვილს, მაშ ამოდენა ვაჟკაცები რალაზე გავაწყვეტიხეთ. გეგვეგზავნა ასი სოკრატა და ომიც მოგებულნი გვექნებოდა.

– ასს როგორ გააგზავნიდი, როცა სოკრატა მართო ერთია.

– მაინც როგორ ვახერხებდიო, არ ამბობს?

– ზღაპარივით ამბებსა ყველა თურმე.

– მანც როგორს.

– აი, თუნდაც ერთი ამნაირი რამ უთქვია: სნაიპერი ყოფილა თურმე, დაუვალეზიათ, რომ მტერს საქამრეს ზევით დაუმიზნე და აუცილებლად მოკვდებო, ჰოდა, ეგაც თურმე უმიზნებს საქამრის ზევით და ისვრის. მემრე შეტევაზე გადასულან თურმე, სოკრატას რაც მკვდრები უნახავს, ყველას საქამრეს ზევით ქონიათ ტყვია მოხვედრილი, მაგასაც ჩაუვალა, რომ მე დავზოცეო.

– დანარჩენები ფეხებში ესროდნენ?

– ეგ კიდევ არაფერი, თურმე ერთხელ ტყვია გაუთავდათ, მტერი კი ისვრის და მალე შეტევაზე აპირებს გადმოსვლას, სოკრატას ჭკვიანური აზრი მოსვლია, ამოუწვენია სანგრიდან ნიჩაბი, რამდენი ტყვია მოხვდა და დაბლა ჩამოვარდა, სოკრატამ აიღო, თოფი გატენა და მტერს ესროლა, ეგრე გაწყვიტა თურმე მთელი ბატალიონი.

– ბიჭო, რომ ტენიდა, დენთი არ უნდოდა?

– შენ მაგის მეტი გასაკვირი ვერაფერი დაინახე?! – სიცილი დააყარეს დანარჩენებმა შემკითხველს.

– ზოსიმე რამე გვითხარი, სოკრატაზე, თორემ შენცა და ჩვენც ძალიან მოვიწყინეთ.

ზოსიმემ ჩონგურის სიმებს ჩამოკრა ხელი:

სოკრატა მასწავლებელმა
 ტრაბახით სულ გაგვაბრუა,
 ქარის ქროლვაზე მუშაობს,
 მისი ტვინის ტარაბუა.
 აზრები რომ აერევა,
 და სიზმრებიც მოყირჭდება,
 გულუბრყვილო მოსწავლეებს
 ზღაპრებს მართლად მოგვიყვება.

სიცილმა ისევ გადაუარა ტალღასავით სოფელს.

– ალბათ ზოსიმემ ისევ რამე თქვა სასაცილო, – გადასძახეს ეზო-ებიდან ერთმანეთს ქალებმა.

– თურმე ერთხელ დესანტში ყოფილა, მტრის ზურგში უნდა გადაესხათ, ფრონტზე რომ გადაიფრინეს საზენიტო არტილერიას თვითმფრინავისთვის ერთი ფრთა მოუვლევია. თურმე ვარდებიან, სოკრატას მარჯვენა ხელი გაუყვია გარეთ, ვითომ ფრთა და თვითმფრინავი გაუწონასწორებია;

– ვაა! – წამოიძახეს პირდაღებულმა მსმენელებმა.

მემრე მეორე ფრთაც მოსძრომია, სოკრატას ახლა მარცხენა ხელი გაუყვია, დაჯდომის დროს შეუნიშნია, რომ თვლებიც მომძვრალი ქონია, ფეხებით ჩაუნგრევია იატაკი, გაქცეულა და თვითმფრინავი მშვენივრად დაუსვია საჭირო ადგილას.

– ვახ! რა ცუდადა ქონია საქმენ საწყალს.

– კი მაგრამ, კაცო, ეგ ომში როდის იყო, სულ თურქეთის საზღვარზე იდგა მაგათი ნაწილი.

– არა, ბიჭებო, მთლად ეგრეც არ არის, ჩემთან ერთად იყო ნოვოროსიისკთან. მაგრა დაგვობმბეს მტრის თვითმფრინავებმა, საწყალი უგონოდ იყო, მიწიდან რომ ამოვთხარე, მტრის ავიაბომბს დაემარხა, მაგარი კონტუზია ჰქონდა, თუმცა ერთგანაც არ იყო გაკაწრული. სანიტარულ ნაწილს იგრე ჩავაბარე, გონს არ მოსულა. თურქეთის საზღვარზე ეტყობა ჰოსპიტლიდან გამოწერის შემდეგ გააგზავნეს. იგრე ყოფილა ეხლაც შეშინებული, ჭექა-ქუხილი რომ იწყება, სახლში მაგიდის ქვეშა ძვრება, ეტყობა, თავში რომელიღაც ძარღვი გაუწყდა, რა ვუყოთ, მაგაზე მეტი უბედურების მომსწრე არა ვართ? – თქვა ერთმა.

– ვაი, რომ იმ დასაქცევი ომის კვალი კარგა მანძილზე გაგვყვება!
 – ამოიგმინეს დანარჩენებმა.

ხოსრო თავმჯდომარე

შუადღე გადასული იყო. კოლმეურნეობის თავმჯდომარემ, ხოსრომ, კოლმეურნეობის კანტორასთან მიაგლო გაოფლილი ცხენი, აღვირი ყარაულს გადასცა.

– ბიჭო, გაატარ-გამოატარე, ქარი ამოიღოს, მემრე კარგად აჭამე, საღამოზე მინდვრები უნდა მოვიარო, ცოდვია, ძალიან დიდი ჯაფა ადგა, გზაში არ დამივარდეს.

ხოსრო სამოც წელს მიღწეული კაცი იყო, მაღალი, გამხდარი და ცოტა მხრებში მოხრილი, დაუნარელი, დღე და ღამე კოლექტივის საქმეში იყო თავჩარგული. მართალი და პატიოსანი კაცი კოლწევრებს უყვარდათ და პატივს სცემდნენ.

ხოსრომ კიბე აიარა და ცოტა ხანს აივანზე გაჩერდა. ახლა შენიშნა უკან მებღლე ვანო მოსდევდა. ვანოც მისი ასაკისა იყო, მაგრამ წელში კითხვის ნიშანივით მოხრილი, ზურგზე მიდებულ ჯოხზე ქონდა ყოველთვის ორივე ხელი გადაკიდებული და ისე დადიოდა, მიწას მიჩერებული. ვანო სოფელში სიკეთის ეტალონი იყო, სულ ერთი ხელი ქონდა ჩასაცემელი, რადგან ზედმეტს ვერ ირჩენდა, ვინც კი შეეცოდებოდა, მას აძლევდა. ეგ კი არა, თავისთვის ისაც არ ემეტებოდა, რაც ეცვა, ჭამით ხომ პირში ლუკმას არ ჩაიმდებდა, სანამ გაუწვდებოდა ყველას გაუნაწილებდა. ომის დატრიალებულმა უბედურებამ ხომ მოსპო კაცი. თუ ვინმეს დაღუპვის ამბავს გაიგებდა, სულ ოხ შვილო! ვაიმე შვილო! აფსუს შვილო! და ვინ იცის, კიდევ როგორი მოთქმით და ოხვრით მოიკვეთავდა გულს, სოფელში ამიტომ „ოხვრა“ ვანო შეარქვეს.

სწორედ ეს ვანო ადიოდა კიბეზე ხოსროს სანახავად.

– რას შაუწუხებიხარ, ვანო? – რიხიანად გადმოსძახა ხოსრომ. ვანო ძლივს გაიმართა წელში და ხოსროს შეხედა.

– ვა, ეგ როგორი ქუდი დაგიხურავს, ვეღარ გიცანი, სულ გამოცვლილხარ! – გაკვირვებულმა თავისი აზრი პირდაპირ უთხრა.

ხოსრო თავისდღენი კახური ნაბდის ქუდით დადიოდა, ხალხმა თვალი ისე მიაჩვია, ხოსრო სხვანარი ვერც კი წარმოედგინათ, თითქოს ქუდთან ერთად დაიბადაო.

– რა ვიცი, კაცო, უფროსებმა გვითხრეს, ეგ ქუდი აღარ გიხდებათო და რომელ თავმჯდომარესაც კახური ქუდი გვეხურა, დაგვავალეს, ეგეთი გვემოვნა. სიღნაღელ მექუდეს შავაკერინე და დღეს დავიხურე.

მათ მალე დათება ბრიგადირი შეუერთდათ, კანტორაში ყოფილიყო და ხოსროს ხმაზე აივანზე გამოვიდა, ის ხოსროზე ექვსი-შვიდი წლით უფროსი იყო.

– ვახ, ხოსრო, მშვიდობაში ახალი ქუდი! სხვაგან ხომ არ გადაგიყვანეს კაცო, ე, რანაირად მორთულხარ? – მიახალა მისვლისთანავე.

– მოკლედ, ეს ქუდი ჩემ ჭირად დავიხურე, ეხლა აუხსენი ყველას, რატომ და რისთვის.

– თვალეები რაღაც გადმოკარკლული გაქვს, ცუდად ხომ არა ხარ, – დაკვირვების შემდეგ შეეკითხა დათება.

– ცუდად კი არა, თავი მისკდება, იგრე მტკივა, რა ეშმაკი მეცა, თავის დღეში არა მტკივებია კაცო.

– აბა, ერთი ქუდი მაინხადე, იქნება მეგეშვას, – ურჩია დათებამ.

ხოსროს ჭკუაში დაუჯდა და მარჯვენა ხელით ქუდის მოხდა დააპირა, აქაჩა ზევით, მაგრამ ისე მაგრად ეხურა, ცალი ხელით ვერ მოერია, მარცხენაც მიაშველა და ძლივს აიძრო თავიდან.

– უჰჰჰჰ! – ამოიქმინა, – ცოტა შემეშვა, ხო იცი.

ხოსროსთვის ქუდს ისე მაგრად მოეჭირა, თავზე მრგვალი წითელი ზოლი ეტყობოდა, მის ორივე მხარეს კი კანი შეშუპებოდა.

– აბა, ერთი მათხოვე ეგ ქუდი, – დათებამ გამოართვა, ხელში შეატრიალა, მწვანე, გრძელ ოთხკუთხა კიკარტიანი და სწორი მაღალი შუბლიანი ქუდის სარჩულზე ხელოსნის გვარი ეწერა, „სიღნაღელი ავეტიკა დაბალოვი“, დათებამ ხოსროს უკანვე დაუბრუნა ქუდი.

– თავი დაგიაშდა?

– ვახ, კაცო, საკვირველი არ არი? ქუდი რაც მოვიხადე, მთლად გამიარა თავის ტკივილმა, ცოტა აი, აქ მეწვება, – ხოსრომ წითელ კანზე მოისვა ხელი.

– რა ჯავრი ჭირდა შენი იმ ავეტიკა დაბალოვს, ამ დღეში რომ ჩაგაგდო? – ღიმილით ჰკითხა დათემა.

– შენ რას იცნობ იმას?

– როგორ არ ვიცნობ, მამაცხოვნებულმა ორი ნომრით პატარა ქუდი რომ შავიკერა, ზომა არ იცის? კიდევ კარგია სისხლი არ მეგეწამლა.,

– ვახ, ქუდის გამო მტკიოდა ნამდვილად თავი! – შეიცხადა ხოსრომ.

– არა, ძმაო, ქუდი იმიტომ არის მოგონილი, რომ თავი არ ატკივდეს, თუ თვითონ არის თავის ტკივილი, ვის რათ უნდა ეგეთი

ქული, — გაიცინა ვანომ.

— ვახ, ეს რა დემემართა, — ახარხარდა ხოსრო და აყვა დათებაც.

— ე, ჯიბგირებო, არსად არა თქვათ, რაც დემემართა, ხომ იცით, თავი მემეჭრება! — გააფრთხილა ხოსრომ დათება და ვანო.

— რას ამბობ, ხოსრო, ცხოვრებაში ეგეთი ამბავი განა ბევრი შეხვდება კაცს, ამას რა დამამალინებს, ერთი სული მაქვს, როდის მოვხვდები ბირჟაზე და მოყოლით ვისიამოვნებ, — სიცილით უთხრა დათებამ.

— მეც ვითხარი, რაღა შენა გცოდნია და რაღა საქართველოს რადიოს, — გაწყრა ხოსრო.

— ეგრეა, ეგრე! — არ შეეპუა დათება, — კაცს რომ „გველიხე“ ეყოლება კოლექტივში საწყობის გამგედ, რა გასაკვირია, ორი ნომრით პატარა ქულის ქვეშ გაიჭეჭყოს თავი. რამდენი ხანი ვითმინე, ვითმინე, დღეს კი აღარ ჩავიდა ყელში და მეცოდები, რომ ყველაფერი როგორც წესია, გითხრა, ან შენ ვერაფერი გაგიგია, ან კიდევ ძალათ იბამ თვალებს, — დათება აღარა ხუმრობდა.

— ერიჰა! აქ რაღაცაშია საქმე, აბა, წამოდით, სკამზე ჩამოვსხდეთ, ცოტა უფრო გრილი შუბლით გავარჩიოთ საქმე.

ხოსრო დიდ ოთახში შევიდა, სადაც ორი მოანგარიშე იჯდა, თავისი კაბინეტი არა ჰქონდა. ერთ დიდ მუყაოს საქაფლალდეში ჩაეწყო ყველაფერი, რაც სჭირდებოდა და მოანგარიშე ქალების ოთახში ინახავდა. შიგ კოლწევრების სია, გამომუშავება, შემოსავალი, გასავალი, განაწილება და მრავალი სხვა ცნობა იღო, რომელსაც დრო და დრო აახლებდა.

ახლაც ხოსრო გრძელ მაგიდას გვერდიდან მიუჯდა, დათება და ვანო მოპირდაპირე მხარეს დასხდნენ.

— აბა, ეხლა მოყევი, წელან რას ამბობდი „გველიხეზე“? — მიუბრუნდა დათებას.

— იმას ვამბობდი, რომა ეგ კაცი ამ კოლექტივში არ უნდა მუშაობდეს, თავსა გეჭრის შენცა და მთელ სოფელსაც.

— რა ჩაიდინა?

— რა, განა ერთხელ ჩაიდინა? საწყალ ქალებს კილოგრამობით რომ ერგებათ დამშეული შვილების გამოსაკვებად, ყველას წილში უდგება, თან აქეთ ამადლის. აღარ გითხარი, ადრე რომ დავადგინეთ, ვისაც უჭირდა იმათი შვილებისათვის ყვოელდღე თითო ნაჭერი პური მიგვეცა, მაგან თავის სასარგებლოდ გამოიყენა, საწყალი ქალები თავიანთ ლუკმას უტოვებდნენ შვილებს, თვითონ კი მშვივრები მუშაობდ-

ნენ. სანახევროდ არ აძლევდა რაც ეკუთვნოდათ. სხვა პროდუქტებზე ხომ ლაპარაკიც ზედმეტია. ეშმაკმა იცის, სად აქრობს. ესლა იგრე აღარა ჭირს და მაგან მადას უფრო მოუმატა, სათესლე სიმინდი სულ გაუოხრებია, თანაც რაც მერგებოდა, იმას სამი ტომარა აკლია. ჩემი ბრიგადის ხალხით გაეწმინდე თესლი, გავამზადე, ტომრებში ჩავყარე, ყველას პირი მოვკარი და კუთხეში მივაწყე, დღეს უნდა გემეზინდა, მაგას კიდევ ნაგვიანით შეუცვლია, ის გაწმენდილი კი სულ გაუქვრია. სამი ტომარა რომ არა კლებოდა, რას გავიგებდი, ნაგავს მივიტანდი ბრიგადაში, მემრე მე ვილა დამიჯერებდა, დავეჭვდი, გავსხენი ერთი ტომარა და პირკატა მეცა, მემრე სხვებიც ვნახე და ყველა ერთიანად წაუბილწია, მაგ შობელძაღვს!

– ეს რას ამბობს, ვანო?! – ბრახისაგან გაფითრებულმა ხოსრომ ინსტინქტურად იკითხა, თითქოს გამოსავალს ეძებო.

– რას ამბობს და იმას ამბობს, რომ ავი და მამაძაღვია, მთელი ომის განმავლობაში წურბელასავითა წოვა საცოდავი ქალების სისხლი, უნამუსო და ავაზაკია, ყველაფერს ეგრე უცებ როგორ ჩამოთვლის კაცი, რაც მაგას ცოდვები მიუძღვის, – კვერი დაუკრა დათებას ნათქვამს ვანომ. მისი სიტყვა კი არასოდეს ტყუოდა.

ხოსროს უნდოდა ქალებისათვის ეკითხა, მართალია თუ არაო, მაგრამ გადაიფიქრა, ვანოს სიტყვას ქალების დადასტურება არა სჭირდებოდა, სხვა ვისზეც გინდა შეპარებოდა ეჭვი, ვანოს ამას ვერავინ აკადრებდა, ხალხის ცხროვრებით ცხოვრობდა, თუ რავე უბადა, ისიც გაჭირვებულებისათვის გაენაწილებინა, რასაც ხედავდით, იმის მეტი არაფერი ჰქონდა, და მაინც კმაყოფილი იყო, თუ სოფელი წელში გაიმართებოდა.

– გოგო, შენ გაზრდას, ერთი იმ საწყობის გამგეს დაუძახე! – უთხრა მონაგარიშე გოგოს.

– ომიდან დაბრუნებული ბიჭებიდან, თქვენი აზრით, რომელი გამოდგება საწყობის გამგედ? – შეეკითხა ორივეს.

– მინდორში რომ ვერ გამოდგება, იგეთი უნდა იყოს, თორემ სალ-სალამათი ვაჟკაცის საწყობში მოცდენა როგორ შეიძლება! – გამოთქვა თავისი აზრი დათებამ.

– ხარებაანთ გიორგი არ გამოდგება? – იკითხა ხოსრომ.

– ხარებაანთ გიორგი ნამდვილად კარგი კაცია, მაგან იქით თუ არ გადააყოლა, არავის დააკლებს, – მოიწონა კანდიდატურა დათებამ.

– შენ რას იტყვი, ვანო?

– გიორგი ნამუსიანა, მაგრამ მაგას საწყობში რა გააჩერებს, ვერ-

ცხლის წყალივით არის, შრომით გაუმაძღარი ვაჟკაცია.

– ეხ, საწყალს, ცალი ხელი და ფეხი დაზიანებული აქვს, ვნახოთ, ჯერ საწყობში დაიწყოს და თუ არ მოეწონა, აქ არა ვართ.

– თუ ხელი მოკიდა, მაგას რა ჯობია, ხალხი გაიგებს, როგორია პატიოსანი კაცი საწყობში.

– დათებ, სადამოზე შეეხმიანე, თუ არ დაიზარებს, ხვალე კანტორაში გამაიაროს, ცოლ-შვილი ალბათ უკვე მისურვილა, თუ არა და სულ თვალწინ არ ეყოლება?

ამ დროს ოთახში „გველიხე“ შემონჩმასუნდა, გასუქებულს და ღიპიანს კიბეზე ამოსვლაში ქოშინი დამართოდა, ეტყობა იჩქარა, ძლივს ქმინავდა.

– ეგ რა მოგსვლია „გველიხე“, რად იჩქარე! ე ძლივს რომა სუნთქავ, უნდა დაგვლუპო? თავს გაუფრთხილდი, კაცო! – შეიცხადა ხოსრომ.

„გველიხემ“ სერიოზულად მიიღო მისი თანაგრძნობა, შეიფერა და თავი გამოიღო:

– ეხ, ნეტა რომ მე თავს არა ვზოგავ, ოღონდ საქმე გაკეთდეს და ჭირსაც წაუღია ჩემი თავი.

– არა, არა, შენ თავს არ უფრთხილდები, ეგრე არ შაიძლება! – არა ცხრებოდა ხოსრო.

– თავის მოვლა რას მიქვია, ნეტა ხალხი იყოს კარგად, ჩემი თავი იყოს ყველას სანაცვლო.

– ბიჭო, დამიჯერე, ცოტა ჭამას მოუმატე, თორემ ძალიან დასუსტდი, ჭლექი არ დეგემართოს!

„გველიხე“ მიხვდა, რომ ხოსრო ამასხარავებდა და გაბრაზდა:

– მე რა ვქნა, ეგეთი ორგანიზმი მაქვს, ერთი კვირაც რომ არა ვჭამო, მაინც ვსუქდები, ამიტომ მასხარად მივდებ?!

– შენ რომ კაცმა ყური გიგდოს, იმიტომა ჭამ, რომ არ გასუქდე, საწყალი წითელარმიელის ცოლ-შვილის ულუფასაც იმიტომ იყრიდი კუჭში, გასუქებისა რომ გეშინოდა? შე შობელძაღვლო! სულ ეგრე უკუღმა უნდა იყო აწყობილი?! სათესლე სიმიინდი რალატო მაიპარე და დანარჩენი კიდევ რად გამოცვალებ, ევაც ალბათ იმიტომ, რომ გვიფრთხილდებოდი დიდი მოსავალი არ მიგველო და სიხარულით გულები არ გადაგებრუნებოდა?! რა უყავ სიმიინდი, შე არგასაზრდელი! – აყვირდა ხოსრო.

– მაგას თუ გაზრდალა აკლია და... – ჩაილაპარაკა დათებამ.

– არ აკლია კი არა, გაუზრდელია, ადამიანად თორემ პირუტყვო-

ბაში ბადალი არა ყავს, რა უყავი სიმინდი?! – ხოსრომ ვანოს ჯოხი გამოსტაცა ხელიდან, „გველიხეს“ თავზე დაადგა.

– რა უყავი სათესლე სიმინდი, შე გამჩენდალლო! თუ არ იტყვი, აქედან ცოცხალი ვერ წამიხვალ.

– იქავე არის, საწყობში, არსად არ წამიღია, – აკანკალებული ხმის უპასუხა „გველიხემ“.

– სად უნდა წეგელო? რას უპირებდი?!

– არაფერს, იგრე ვიხუმრე.

– იხუმრე? აი, მე კიდევ როგორი ხუმრობა ვიცი, – ხოსრომ მაგარი შვინდის ჯოხი გადაუჭირა ზურგზე.

– ვაიმე, მამკლა! – აყვირდა „გველიხე“.

ხოსრომ დაუნაცვლა მეორედ.

– ეს კიდევ ტომრების მოპარვისათვის, – დააყოლა.

„გველიხე“ მიხვდა, რომ საქმე ცუდად იყო, გაბრაზებული ხოსრო სულს დააღვეინებდა, თუ არ გაეცლებოდა და უცებ კარებისაკენ გაიქცა. ხოსრო გამოუდგა და სანამ ოთახიდან გავარდებოდა, კიდევ ერთი ღარტყმა მოასწრო.

– ეს ხალხის მონაგარის მითვისებისათვის! – დააყოლა. ჯოხი კუთხეში მიაგლო და ხელები მოიფშვინტა.

– რამდენი სხვის ქონებისაკენ წაგიცდეს ხელი, ზურგის ტკივილმა შეგახსენოს, რომ არამი ლუკმა ბოლოს გამწარდება ხოლმე! – მივიდა და მაგიდასთან დაჯდა.

– ჩემმა ჯოხმა რამხელა სასიკეთო სამსახური გაგიწია, შენ კიდევ ეგრე უგემურად მაიშორე?! – ვანო ადგა, კუთხეში მიგდებული ჯოხი აიღო.

– არც შენა ხარ, ვანო, მართალი, მთელი ბაღი ვიღაცა ოხრებსა და მამაძაღლებს შააჭამე, არც ეგეთი გულკეთილობა შაიძლება, კაცო! – უსაყვედურა ხოსრომ.

– ვის შავაჭამე, ოხერს და მამაძაღლს, ერთი მითხარი, – გაბრაზდა ვანო.

– ვისა და... – ხოსრო ჩაფიქრდა, – ჰო, ვისა და რომელ ბრიგადასაც მოუნდება, მოდიან და კრეფავენ თურმე.

– თურმე კი არა, ეგრეა. მინდორში მუშაობენ დღე და ღამე. ათასში ერთხელ თავიანთი მონაგარით ყელი რომ გაისველონ, ცუდია? გეგმას ორმაგად გისრულებ, პამილორი და კიტრი მიღებება, ეხლაც იმაზე მოვედი, რამე გამოგზავნეთ და წაიღეთ მეთქი. რა გაკლიათ ჩემგან?! სხვებივით მთელ ბაღს რომ არა ვყიდი და სოფელს რომ არა

ვლალატობ, იმიტომ არა ვარ მართალი?!

– არა, ვანო, შენ მაგაში ვერ დეგემდურები, – ხმას დაუწია ხოს-რომ, – მაგრამ ამბობენ, რომ თურმე სოფლის უქნარა ხლხი გაწუხებს და გპარავს ბალს.

– ხდება ხოლმე, ზოგიერთი წუწკი იპარება, როგორ არა, მაგრამ ეგ საქმეს ვერაფერს ავნებს.

– თუ გინდა მინდვრის ყარაულს გაგაფრთხილებ, მოგეხმაროს ხოლმე.

– ვინ არის ეგ მინდვრის ყარაული?

– „კობრა“ ილას ეძახიან, იმისი შიშით მინდორში ჩიტი ვერ გადაფრინდება.

– შენ იცნობ, რა კაცია ეგ „კობრა“ ილა, თუ სხვისი გადმოცემით ამბობ?

– მეც ვიცი და სხვებსაც უთქვიათ, რომ მინდორში ძერასავით დადისო.

– ძერა არ არის წიწილებს რომ იტაცებს, საერთოდ მტაცებელი რომ არის დაგავიწყდა ძერა? სხვისთვის არ ემეტება, თორემ, გაგიხარია გაძარცვა მინდორი.

– რას ამბობ, კაცო, ჩვენი მინდრის ყარაულობაში მეც ვურიცხავ შრომადღეებს, სხვა თავმჯდომარეებიც კმაყოფილები არიან.

– ძალლი იყოს მაგის კმაყოფილი!

– მაშ არ გინდა, რომ შენ ბალს უყარაულოს?

– ჩემ ბალს ეგ კაცი ჩამოაცილებთ და ყარაული სულ არ დაჭირდება. გამოიხრა ბალი, როცა იცის სოფელში წამოვედი, ურმებითა მპარავს, თოფში ვაზნას არა ვდებ საერთოდ, მაგრამ მაგისთვის კარტეზი მაქვს დამზადებული, სათოფეზე თუ დავიჭირე, მოგჭამა ჭირი, ერთი კობრით ნაკლები იქნება მცურავთა რაოდენობა!

– მაინც რადა ხარ ეგრე გაბრაზებული მაგაზე?

– ხომ გითხარი, ქურდი და მამაძალია-მეთქი, ბალი მაგან გამიჩანაგა, ეს არაფერია, შეიძლება ყურადღებაც არ მიმეცქია, მაგრამ რაც მაგან სოფლის დამშეულ გოგო-ბიჭებს დღე დააყარა, თავთავის აკრეფაში, რა დამავიწყებს. რაც შეგროვილი ჰქონდათ იმ დამშეულ ბავშვებს, ხომ სულ ართმევედა ტომრიანად, საწყლებს მათრახით უჭრელებდა ზურგს, თავთავი კი ნაკვეთში დალაპა და გაოხრდა, ვის რა სარგებლობა მოუტანა?! თვითონ არის ქურდი და ავაზაკი, ხორბალს ძნებით იპარავდა, როგორც მგელი დააყენო ფარაში ძაღლის ადგილას იგრეა მაგისი საქმე, თანაც ვილაცა ბნელსა და ავაზაკ ხალხში აქვს

კული გაბარებული; თქვენი მიკვირს, თავმჯდომარეები ან ძალიან ბეცები ხართ, ან არადა წილში ხართ მაგასთან!

– ო, ეს უკვე მეტისმეტია!

– თუ მეტისმეტია, შეილოსა, ის შრომადღეები, რასაც მაგას აძლევ, გააორმაგე, სოფელში გამრავლდნენ ომიდან დაბრუნებული ბჭიები, ერთ რომელიმე პატიოსან კაცს ჩააბარე ეგ საქმე, რომელსაც ფიზიკურად შრომა უჭირს, რომ მეც დავისვენო და ხალხმაც.

– ვნახოთ, მოვიფიქრებთ.

– ჰო, შენ ნახე და მაიფიქრე, მე კი სალამოსთვის ერთი ფორანი გამამიგზაუნე, დაკრეფილი პამიდორი და კიტრი მიფუჭდება, – „ოხვრა“ ვანო ფეხზე ადგა და ჯოხი ჩვეულებისამებრ გაიღო წელზე.

– დამზადებასთან როგორა გაქვს საქმე?

– დამზადება ორმაგად შავასრულე, ეხლა სოფელში ამიბათ, კიდევ ბევრი მაქვს დასაკრეფი, კარგა ხანს არ მოგვაკლდება, – ვანო ოთახიდან გვერდივერდ გავიდა, ჯოხგადებული კარებში რომ არ გაჩხირულიყო...

„ნაპოპიანმა“ შოთამ ოხვრა ვანო როგორც დაინახა, კოლექტივის კანტორაში, მაშინვე ედიშერა და გოგია მოძებნა.

– ბიჭებო, ვანო კანტორაშია ამოსული, ეტყობა, რაღაცა საქმე აქვს, ხოსრო თავმჯდომარეს ელოდება, წავიდეთ, საზამთრო მოვპაროთ, ვერაფერს გაიგებს, – აგულიანებდა ბიჭებს შოთა.

– არა, ვანო პაპას საზამთროს ვერ მოვპარავთ! – იუარეს ედიშერამ და გოგიამ.

– ვერაფერს გაიგებს, ბაღში არავინა ყავს დატოვებული. ორი-სამი საზამთრო ავარჩიოთ, იქავე შევჭამოთ და წამოვიდეთ, რას გაგვიგებს?! არადა სისხლივით წითელი გული აქვთ, შაქარზე ტკბილია: ამას წინათ ელამი სოლომონას მანქანით ვიყავი პამიდორის წასაღებად, მაშინა ვჭამე, ეხლაც პირში მაქვს იმისი გემო.

ცთუნება ძალიან დიდი იყო, ბიჭებმა ნერწყვი გადაყლაპეს, ამ დროს ზაურიც გამოჩნდა.

– შენ არ გინდა საზამთრო, ზაურ? – შეეკითხა შოთა.

– როგორ არ მინდა, აბა სად არი? – გაუხარდა ზაურს.

– სად არის და „ოხვრა“ ვანოს ბაღში.

– ეხ! – ხელი ჩაიქნია ზაურმა. – ეგ მე რას მარგებს.

– მივიდეთ და შავირგოთ, თუ ხელს არ გაატოვებ, ვინ მოგცემს?!

– წავიდეთ, თუ დაგვიჭირა ვანო პაპამ, მაინც არა გცემს, –

თქვა ზაურმა.

– არა გვცემს, მაგრამ ნამუხიც ხომ კარგი საქონელია, – შუბლი შეკრა გოგიამ.

– რა მოხდა, საზამთრო მინდა, ხილია, სხვა ხომ არაფერი, წავიდეთ რა?! – გამოიძლო თავი ზაურმა.

– წავიდეთ და წავიდეთ! – ხელი ჩაიქნის ედიშერმა და გოგიამ.

ბაღში ბოლოდან შეიპარნენ. საზამთრო რიყის ქვასავით იყო გამწვანებული.

– თქვენ ნუ მოწყვეტავთ, მე ავარჩევ! – გააფრთხილათ შოთამ. – უბრალოდ მკვახე არ გამოვიდეს, ცოდვია; მე დედლებს ავარჩევ.

მალე შოთამ სამი მოზრდილი საზამთრო მოაგორა. და ღობის ძირში კვინლის ბუჩქთან მოიკალათეს.

– ეგ დედალი რაღაა?– გაიკვირვეს ბიჭებმა.

– ეგრე ეძახიან, აი, აქ, – შოთამ ხელი დაადო იმ ადგილას, სადაც საზამთროს ყვავილის ადგილი ჰქონდა, – თუ დიდი მრგვალი ხალი აქვს, დედალია, თუ პატარა წერტილივითაა – მამალი.

– ვთქვათ, ეგრეა, მემრე?

– მემრე ისა, რომ დედალი უფრო მწიფე და გემრიელია.

– აბა, ვნახოთ, როგორი პროფესორი ხარ, – თქვა ედიშერმა და დანა ჩაურჭო გასაჭრელად, საზამთრო შხუილით გასკდა. – ვააა! რა მაგარია! – გაუხარდათ ბიჭებს.

– ქერქები არ მიმოფანტოთ! უნდა დავმალოთ, – გააფრთხილა ბიჭები შოთამ.

ვანო სოფელს გამოსცდა და თავდადმართზე ჩვეული ნაბიჯებით დაეშვა არხისაკენ, სადაც ბალი ჰქონდა.

„ბიჭები დაბრუნდნენ, ფიქრობდა, მეც მემეშველებიან, ეხლა რა ბალი გვაქვს, ათი ამდენის მოყვანა შეიძლება, მემრე ყველა ოჯახს გავუნაწილებთ, ბალები გაიხარებენ, ხალხიც კმაყოფილი იქნება, აბა ეს საქმეა? ყველასა გონია ბალი გვაქვსო და ბრიგადებშიც ძლივს ვაგზავნი, ისაც ჩემი გაიქირობით, თორემ ვინ მამღლებს უფლებას! ჩვენი მეზობლების დაქირავებულ მებაღეებვით უნდა ვიყო, სულ რომ ქურდობით გააქრეს. ნეტავ ხალხი როგორ ითმენს? არა, ეტყობა თავმჯდომარე უწყობთ ხელს, თორემ იმათი გაჩერება როგორ შეიძლება? ღმერთმა დალოცოს ხოსრო, ნამდვილად პატიოსანი კაცია, ერთი კია, ყველა თავისი მსგავსი გონია, ცხვირწინა ყავდა ვირთხა და ვერაფერი გაუგო; გაგინარია, კარგი გაკვეთილი კი ჩაუტარა, იმ „გველიხეს“ თავის სიცოცხლეში არ დაავიწყდება“.

ასე ფიქრში გართული მიუახლოვდა ბაღს და ჩვეულებისამებრ ჯერ შემოუარა გარშემო, ფრთხილად, უხმაროდ მიდიოდა.

– ერთი კიდევ შევჭამოთ რა? – მოესმა ბიჭის ხმა.

– კარგი! გეყოფა! ვანო პაპამ არ მოგვისწროს! – გააფრთხილა მეორემ.

– არა უშავს რა, სადაც ამდენი, ის ერთიც იქ იყოს! – „ნაპოპიანი“ შოთას ხმა იცნო ვანომ. დააცადა, სანამ საზამთროს მოწყვეტავდა, მერე უჩუმრა მიეპარათ ბუჩქიდან გამოვიდა და ზაურს წაავლო ხელი.

– ვაიმე! – დაიყვირა ბიჭმა.

დანარჩენები თავქუდმოგლეჯილები ეცნენ ლობეს.

– ნუ გეშინია, შვილო! ვანო პაპა ვარ, არ შეგეშინდეს, გენაცვალე! – დაუგურგულა ვანომ.

ბიჭი ცოტა დაწყნარდა.

– შენ რომელი ხარ, კაცო, რატო ვერ გამიხსენებინარ.

– ზაურა მქვია, სალომესი ვარ.

– ვაი, შენ ჩემო თაო, დათიკოსი ხარ, შვილო?

– ჰო.

– რა უთქვია გიორგის, მალე მოვაო, არა?

– ჰო, კარანტინშია და მოვაო.

– მოვა, შვილო ზაურ, მოვა. დედა ხომ კარგად არის, რაღაც ამ ბოლოს დაავადმყოფდა ეგაც.

– ეხლა კარგად არის, ვანო პაპავ.

– საჭმელი როგორა გაქვთ, შვილო, ძალიან ხომ არ გიჭირთ?

– აღრე გვიჭირდა, ეხლა ზოსიმე ძია გვეხმარება.

– ეგ რომელი, ბრმა ზოსიმე?

– ჰო, ისა.

– ღმერთმა უშველოს, ღმერთმა! კარგი ვაჟკაცი არის, ბრმაცა სჯობია „კობრასნაირ“ ათას თვალხილულს. ის ბიჭები ვილა იყვნენ, შვილო, ზაურ?

– ერთი ჩემი ძმა გოგია იყო, მეორე ედიშერა, ხარებაანთ გიორგის ბიჭი, მესამე კი შოთა, აი „ნაპოპიანს“ რომ ეძახიან, მძლოლი სოლომონას თანაშემწე.

– აი, ეგ არის ყველაზე ონავარი. ალბათ სადმე ლობეს იქით გელოდებიან. გაიქეცი და ყველა აქ მამიყვანე, უთხარი, ვანო პაპას საქმე აქვს, საზამთროს დაკრეფა უნდა და დახმარება გთხოვთ-თქო. არ გაიპაროთ, თორემ ძალიან მაწყენინებთ! – აბა, გაიქეცი! – ვანომ ზაურს ზურგზე მოუსვა ხელი, – მე ქოხთან ვიქნები, დროზე მოდით.

ბიჭები გზის პირას, აკაციის ჩრდილში შეყუჟულიყვნენ და დიდი ბჭობა ჰქონდათ, როგორ მოქცეულიყვნენ.

ზაურის გამოჩენამ ძალიან გაახარათ.

– რა გითხრა? გიცნო? ხომ არ გაიგო ჩვენ ვინ ვიყავით? – დააყარეს კითხვები.

– მეც მიცნო და თქვენცა, დამაბარა, საზამთრო უნდა დავკრიფო, ბიჭებსა სთხოვე, მოვიდნენ და მომეხმარონო.

სამივემ ერთმანეთს შეკითხვის მზერა ესროლეს.

– არა! – გადაჭრით თქვა შოთამ. – ეხლავე მოვუსვათ სოფელში. რამდენიმე ხანი მოვერიდოთ, შემდეგ სულ გადაავიწყდება.

ბიჭები წასასვლელად წამოიშალნენ.

– მე მივბრუნდები და ვეტყვი, რომ არ წამოხვედით! – ეწყინა ზაურს.

– შენ ხომ არ გაგიჟდი?!

– მე კი არა თქვენ გაგიჟდით, ყველაზე შემეკითხა, ვინ იყვნენო, არაფერი ცუდი არ უთქვია, პირიქით, დემენმარეთო და თქვენ მშიშრებივით გარბიხართ?!

– უნდა მივიდეთ! – თქვა გოგიამ, ედიშერმაც დაუკრა კვერი.

– მივიდეთ და მივიდეთ! – ხელი ჩაიქნია „ნაპოპიანმა“ შოთამ, – ოღონდ თუ უკუღმა დატრიალდა საქმე, ჩემი ბრალი არ იყოს.

ბიჭებს ვანო ქოხში ელოდებოდათ. თავჩალუნულები დამნაშავესავით მიადგნენ და შორიასხლოს გაჩერდნენ.

– გამარჯობათ, შვილებო! რა შორიასხლოს დგენართ, მოდით, აი კუნძებზე ჩამოსხედით.

ბიჭები უხმოდ დასხდნენ.

– თქვენში ყველაზე კარგად რომელმა იცის საზამთროს ცნობა?

– შოთამ.

– მაშინ ეს შოთა წავიდეს და ოთხი კარგი საზამთრო შეარჩიოს.

– ზაურმა გვითხრა, საზამთროს კრეფავს და უნდა დევხმართოთ, – ჩაილაპარაკა შოთამ.

– ჰოდა, სწორე უთქვია, მიდი, შეარჩიე!

შოთა შეუდგა საზამთროების არჩევას.

– მამაშენი როგოა, ნაჭრილობევეები ხომ არ აწუხებს? – შეეკითხა ედიშერს.

– არა, ცოტა ხელი უბუჟდება ხოლმე, ექიმს უთქვია, სისხლის მოძრაობა ნელ-ნელა აღდგება და გაიმართებო.

– ფეხი ხომ არ აწუხებს?

– არა, მიწაზე კარგად ადგამს, ოღონდ, ტერფი აქვს ამობრუნებული, არ გასწორდებაო, უთქვიათ.

– არაფერია, ნელ-ნელა მომაგრდება, – იმედი გამოთქვა ვანომ. შოთამ საზამთროები მოაგროვავ.

– ეხლა აიდე, აგერ ის კალათი, – ვანო პაპამ ბოძზე ჩარჭობილ ლურსმანზე ჩამოკიდებულ მოზრდილ კალათზე მიუთითა. – წადი და ყველაზე კარგი პამიდვრებით გაავსე.

შოთა შეუდგა საქმეს.

– სწავლის საქმე როგორა გაქვთ, შვილებო, ხომ არა ზარმაცობთ? – გამომცდელი თვალი მიაპყრო სამივეს.

– ვცდილობთ, – იყო მოკრძალებული პასუხი.

– როგორ თუ ცდილობთ!

– არა, მაგრამ მთლად გამართულები ვერა ვართ.

– ოო! ეგ კი არ მეძეწონა! აი, შენ ედიშერ, მამა რით უნდა გაახარო? კაცმა კინაღამ სული ფრონტზე დატოვა, თქვენ რომ ბედნიერები ყოფილიყავით, ეგ არის მამის ამაგის დაფასება? თუ იცი, როგორ ატკენ გულს შენი სიზარმაცით?! განა შენი მამის შვილს ეგ ეკადრება?!

ელიშერი ფეხზე წამოდგა და გაჭიმულმა ფიცივით თქვა:

– ვანო პაპავ, დღეის შემდეგ სულ მოწინავე ვიქნები!

– აი, გენაცვალე! მჯერა, რომ პირიანი ბიჭი იქნები, ხარებაანთ გიორგის სხვანაირი შვილი არც ეყოლება!

– ჩვენც კარგად ვისწავლით, ვანო პაპავ! – გოგია და ზაური დარცხვენილად წამოდგნენ.

– კარგად უნდა ისწავლოთ, კარგად, თქვენ გენაცვალოთ ვანო პაპა, დათიკოს შვილებს სხვაფრივ არც ეკადრებათ! – წამოდგა, ორივეს ხელები მოხვია და მიიხუტა, მერე ისევ თავის კუნძზე ჩამოჯდა, – ოხ, ღმერთო, მაშ შენ სამართალი გაქვს?! – მკერდზე დაირტყა მუშტი, – ჰაი, გიდი ვაჟკაცი! – ვანო მოწყლიანებული თვალებით მიწას მიაჩერდა.

წელში გადრეკილმა შოთამ ძლივს მოათრია მძიმე კალათი.

– უხ, კაი ბარაქიანია! – ამოიხვნეშა და კუნძზე დაეშვა.

– ძნელი იყო არა? – ჰკითხა ვანომ.

– ძნელი რომელია, წელი მამწყდა.

– უფრო ძნელია, შვილო, მოყვანა, მაგრამ შენ ოფლდადენილს რომ შეჭამ, იმაზე გემრიელი არაფერია. დაიხსომეთ ეს ყველამ და ცხოვრებაში ეგრე იარეთ! თუ ჩემი ნახვა მოგინდეთ, ბალის ბოლოდან ნულა შამოხვალთ, ამის შემდეგ ხომ გეცოდინებათ სწორი გზა? – ვანო ბიჭებს

დააკვირდა, ოთხივე თავჩალუნული იდგა. — ჰო, ეხლა აიღეთ სათითაო საზამთრო, მაგ კალათის ტარებაში ერთმანეთს მიეხმარეთ. გაინაწილეთ, ოღონდ, თუ არ დაგეზარებათ, როგორმე მეხუთე საზამთროც იტვირთეთ და იმ კაცურ კაცს, ზოსიმეს მიუტანეთ, — ვანომ ქოხიდან თავისი შერჩეული საზამთრო გამოიტანა და ბიჭებს წინ დაუდო.

ხვნიშით და დიდი ვაივაგლახით ძლივს აიტანეს სოფელში მძიმე ტვირთი ბიჭებმა და პირდაპირ ზოსიმესთან გასწიეს.

ზოსიმე თავის ალაყაფის კარებთან იჯდა და ღიღინებდა, ქოშინით სულშეგუებულმა ბიჭებმა მის წინ თავიანთი ნადავლი რომ დააწყეს,

— ეს რა ამბავია, ბიჭებო! — ზოსიმემ ერთ საზამთროს მოკიდა ხელი, ასწია, ყურთან მიიტანა, ორივე ხელი მოუჭირა, — მოწეულია, — ჩაილაპარაკა, — მაგრამ ამხელა როგორ ატარეთ?!

— ეგ რაა, აი ესა ნახე! — შოთამ ვანო პაპას მიერ შერჩეული საზამთრო მიაწოდა.

— ოჰო, კაი ბარაქიანია! დაიხოცებით ამის თრევით.

— დავიხოცეთ კი არა, სიქა გაგვძვრა, ნეტა ბაღში გადაპარვა სულ არ მოგვსვლოდა აზრად, — სინანულით თქვა შოთამ და სკამზე ჩამოჯდა.

— რაო? ბაღში გადაპარვაო? სწორედ გავიგონე? — ზოსიმემ საზამთრო მიწაზე დადო.

ბიჭებმა დაწვრილებით მოუყვინენ, რაც მოხდა, ზოსიმე ყურადღებით უსმენდათ, ხანდახან თავს გააქნევდა ხოლმე უკმაყოფილოდ.

— მე თუ დამიჯერებთ, არ მოგსვლიათ კარგი საქმე! — ჩაილაპარაკა და მიწაზე ჯოხის კაკუნი დაიწყო.

— ვიცით, რაც ჩავიდინეთ და შენთან იმიტომ მოვედით, რომ გვირჩიო, როგორ მოვიქცეთ, ამ საზამთროებს სახლში ვერ მივიტანთ, რაც სირცხვილი ვჭამეთ, არ გვეყო, ახლა კიდევ სახლში გაიგონ? — შეწუხებული ტონით თქვა შოთამ.

— სახლში უთქვენოდაც გაიგებენ და უფრო უარესია. ამიტომ სიმართლის აღიარება სჯობს. მანამდე კი, ზაურ შენ გაზრდას, მიდი პელო ბაბოს უთხარი, გარეთ, ეზოში სუფრა გაგვიშალოს, ერთად ვიქეიფოთ, დანარჩენი საკითხებიც იქ გადავწყვიტოთ.

ბიჭებმა თავიანთი ტვირთი ალაყაფის კარების შიგნით შეზიდეს, ამ ხმაურზე გელაც გამოვიდა სახლიდან.

— ვა, რამხელა საზამთროებია! — გაუკვირდა ბიჭს. — სად იყო?

— ვანო პაპას ბაღიდან მოვიტანეთ.

- სუყველა იყავით?
- ჰო, ოთხივე.
- ნეტა მეცა ვყოფილიყავი!
- ეხ, გელავ, ნეტა ჩვენც არა ვყოფილიყავით, იგეთი დღე დაგვად-
გა, მიწა რომ გაგვხეთქოდა, ის გვრჩია.
- მოიპარეთ?
- მოვიპარეთ კი არა, თვითონ გამოგვატანა, მაგრამ სირცხვილით
დავიწვით.
- ვააა!!! – გაიკვირვა გელამ.
- აბა, ბიჭებო, მოდით სუფრასთან! – მიიპატიჟა პელო ბაბომ...
ზოსიმემ მესუთე ჭიქა დალია, ერთხელ კიდევ გაიხსენა ომში და-
ღუპულები და ცარიელი მაგიდაზე დაარტყა.
- თქვენ თითო ჭიქა გეყოფათ, მეტი საჭირო არ არის. ეხლა თუ
დამიჯერებთ, ეგრე აჯობებს, ქიტანთ ვირის ორთვალა გამოართვით,
ზედ დააწყეთ ეგ თქვენი ტვირთი და ნამუსიანად გაინაწილეთ, კარგი
იქნება თუ გელასაც გაიხსენებთ, იგრე როგორც პატიოსან მონადირე-
ებსა სჩვევიათ. სახლში კი არც ერთმა არ გაბედოს ტყუილის თქმა.
როგორც იყო, დაწვრილებით მოუყევით მშობლებს; ეგ თქვენსთვის
კარგი გაკვეთილი იქნება.
- მალე შოთამ ქიტანთ ორთვალა შემოაჯირითა ეზოში. თავიანთი
ტვირთი ორთვალაზე დაფენილ ბალახზე დააწყეს, ოთხივე დასხდნენ
და ადგილიდან დაძრეს.
- გელავ, ეგ საზამთრო და პამიდორი რო აწყვია ღობის ძირში,
შენია, სახლში წაიღე, – მიამახა შოთამ და ვირი ააჩქარა.

ზოსიმე ბრიგადაში

ცხელი ზაფხული იდგა. დიდი და პატარა სამუშაოდ იყო გასული. მთელი კვირა რჩებოდა ხალხი მინდორში. სოფელში მარტო ბავშვები და მოხუცები იყვნენ.

ზოსიმე ისე შეეჩვია ბრმად სიარულს, რომ გამყოლი აღარ სჭირ-
დებოდა, პირიქით, უმთვარო ღამეში ის აცილებდა სხვებს. შრომაშიც
გაიწაფა, ვენახში კოტეს ხელს აღარ ატოკებინებდა, სახლშიც ზომ
ყველაფერი წესრიგში ჰქონდა, მაგრამ ეს რა იყო მისთვის, ჯან-ლო-
ნით საესე ვაჟკაცი მოცდენას ვერ ეგუებოდა.

სიხარულით ცას ეწია, როცა მამამ ზოსროს დანაბარები გადასცა. გამოვიდეს ბრიგადაში, იქნება რამე ნახოს თავისი შესაფერისი, თუ

არა, ხალხთან ყოფნა გაართობს, ყველა გამხიარულდება, ზომ იცი, როგორ უყვართ მაგასთან ყოფნაო.

– ხვალევე წავალ! – გაუხარდა ზოსიმეს, – თორემ ეგრე უსაქმობით დამიგროვდა ნალველი.

– დათებას ბრიგადაში ახალგაზრდების რგოლი შეუქმნიათ, სულ გასათხოვარი გოგოები არიან, ზოსი რომ დაავალა, ზოსიმე თუ დათანხმდება, მაგ რგოლში ჩარიცხეთო, მაყვალაც იმ ბრიგადაშია, – სხვათა შორის დაუმატა კოტემ.

ზოსიმეს ელდა ეცა. რაც დაბრუნდა, სულ იმას შიშობდა, მაყვალას არ შეხვედროდა, თავმოყვარე ვაჟკაცს ვერაფრით დაერწმუნებინა თავი, რომ შეიძლებოდა მაყვალას მისთვის უღელი გაეწია. არა, ზოსიმე არ დაუშვებს, რომ ტვირთად გაუხდეს საოცნებო არსებას. ბრიგადაში გასვლა გაუხარდა, მაგრამ მაყვალასთან მოსალოდნელმა შეხვედრამ ააფორიაქა.

– კარგი გოგოა მაყვალა, მშვენიერი, მშრომელი და პატიოსანი, რამდენიმეჯერა მკითხა, ზოსიმე როგო არისო, ოხ, ღმერთო, ერთი მაგნაირი რძალი რა მოუხდებოდა ჩვენ ოჯახს! – კოტემ ისე თქვა, რომ ზოსიმე მიახვედრა, მეც რალაც-რალაცეები ვიცოო.

– რა მარტო მაყვალაზე ლაპარაკობ, სხვა აღარავინ არის იმ ახალგაზრდების რგოლში? – საყვედურით უთხრა ზოსიმემ.

– სხვებიც ბევრი არიან, შვილო, მაგრამ ეგ გამზრდელდალოცვილი, ჯივარზე უფრო ძალიან მეჭიდება, იგრე მგონია, თითქოს ჩვენი ოჯახის წევრი იყოს, რა ვიცი, ქალები ამბობენ, ზოსიმე იგრე უყვარს, ბრმა კი არა, ხელ-ფეხიც რომ არა ქონდეს იმის გარდა, სხვა არავინ უნდაო, თუ ეგრეა, შვილო, ვენაცვალე უფლის მადლსა!

– იმას უნდა, მაგრამ ახლა მე მკითხონ, მინდა ვინმეს ბრმა გავუხდე ტვირთად! – ზოსიმემ ბოლმით დამძიმებული თავი ჩალუნა, – თანაც მაყვალას! – ისე დაუმატა, რომ კოტესათვის ყველაფერი ნათელი გახდა, მისი შვილის გულში რა ცეცხლი ტრიალებდა. თვითონაც ეტკინა გული, ნელა ადგა სკამიდან და ხმადაბლა ჩაილაპარაკა:

– გამოხვალ ბრიგადაში და დარწმუნდები, რომ არც იგრეა საქმე, როგორც შენა გგონია, ხალხისათვის და ქვეყნისათვის საჭირო ხარ, შვილო, ბევრი კარგი საქმის გაკეთება შეგიძლია, გული ტყუილად გაქვს გატეხილი; მაყვალასათვისაც ღირსეული საქმრო იქნები.

– არა, მე ბრიგადაში არ გამოვალ! – ნერვიულად იფვირა ზოსიმემ.

– გამოხვალ, შვილო, გამოხვალ, სწორედ ეგ შენი ყვირილიც იმასა მოწმობს, რომ იმ გოგოს მიმართ გულგრილი არა ხარ, გამოხვალ

და, დამიჯერე, კმაყოფილი დარჩებით, — კოტე ოთახიდან გავიდა.

ზოსიმე ადგილიდან არ განძრეულა. იჯდა და იწვოდა როგორც სანთელი. რამდენი უოცნებია მაყვალაზე, ჯარში დღეებს ითვლიდა, ჩავალ და მაშინვე ცოლად შევირთავო, გოგო მისი სიყვარულით დნება, მას კი ვერ გაუბედია უსინათლო თავი მის ღირსად ჩათვალოს.

მეორე დღეს დილით ადრე, სანამ კოტე ფორანში ცხენებს შეაბამდა, ზოსიმემ თავისი ბარგი გაამზადა და დახვეული ნაბაღი ფორანზე დადო.

კოტეს გაუხარდა, „გადაუწყვეტია წასვლა“, — გაიფიქრა და გაღიმებულმა ცხენების შეკაზმა დაიწყო.

კოლმეურნეობის ეზოში გოგოები ნელ-ნელა მოგროვდნენ. ზოსიმე გრძელ სკამზე იჯდა და ჩონგურს უკრავდა.

— გოგოებო, ზოსიმე გამოსულა, წამოდი ვკითხოთ, ჩვენ რგოლში იმუშავენს ნამდვილად, — წამოიძახა ერთმა.

კისკისით და ხმაურით შამოეხვივნენ ზოსიმეს.

— გამარჯობა, ზოსიმე! — სათითაოდ ართმევდნენ ხელს.

ზოგმა ხმის ამოუღებლად ჩამოართვა ხელი. „ნეტა მაყვალა რომელი იქნება, იმისი ხმა არ გამივია“, — გაიფიქრა ზოსიმემ.

— ჩვენთან ზომ არ მოდიხარ, ბიჭო?

— რა ვიცი, დათებას ბრიგადაში ახალგაზრდული რგოლია და იმათთან იქნებიო.

— ვაშა! ჩვენ რგოლში ყოფილა ჩარიცხული! — სიხარულით ცას ეწვივნენ გოგოები.

ამ დროს დათება ბრიგადირი გამოჩნდა.

— რაღას აგვიანებ, დათება ბრიგადირო, დროზე წავიდეთ, ისეთი კაცია ჩვენთან სულ ორ-ორ ნორმას გავთოხავთ, დროზე წავიდეთ! — მიესივნენ გოგოები.

— დროზე რას წახვალთ, ის დამთხვეული ელამი სოლომონა გუშინ გამძღარა და ავათ არი, კაცი გავაგზავნე იმ „ნაპოიან“ ბიჭთან, თუ გამოვიდა და მოახერხა მანქანის დაქოქვა, იმას გავყვებით, თუ არა და ხვალემდე აქ დარჩენა მოგიწევთ.

— ვაიმე, რას ამბობ, ესლა მოცდენა შეიძლება?! ნახეთ ის „ნაპოიანი“, როგორმე ჩავვაგოროს ალაზნამდე.

— ცოტა მაითმინეთ, ყველაფერი გაირკვევა! — დათება ბრიგადირი კანტორისაკენ წავიდა.

გოგოები ისევ ზოსიმეს შემოეხვივნენ და შეეხვეწნენ:

— ზოსიმე, რამე სიმღერა გექნება მოგონილი, სანამ მანქანა მოვა, გვასწავლე, ერთად ვიმღეროთ.

ზოსიმე ჩაფიქრდა. მერე დაბალ ხმაზე წაიღიღინა:

ნუ იფიქრებ, სიცოცხლეკ,
ჩემზე ავს და ძვირსა,
არ გამხადო, პატარავ,
მე ლალატის ღირსად.

– მოგწონთ, ეს გოგოებო? – იკითხა.

– ვაიმე, რა ძალიან კარგია!!! – ტაში შემოკრეს გახარებულმა მსმენელებმა.

– მაშინ თუ ეგრეა, ბოლომდე ვიმღერებ და შემდეგ ერთად ვცადოთ.

ზოსიმემ სიმღერა გააგრძელა:

ვერ შევძელი მენახე,
ტყვედა ვყავარ ჭირსა,
არ გამწირო უბრალოდ,
მძიმე სენი მჭირსა.
იქნებ ჩემთვის გაცივდი,
გული გექცა სხვისად,
ვერვინ ნახო, გჯეროდეს,
ჩემი ჩრდილის ღირსად.
შენზე ფიქრით ოცნებამ
დილის ნამი დალია;
სული გაწამებული
სიყვარულით მთვრალია.
რა უყვით, რომ ამჯერად
ბედი ჩემზე მწყრალია,
გვალვას ოფლით დავაცხრობ,
კვლავ ვახარებ მწვაიანს.
დღეს ლოცვებით გითესავ
ულამაზეს ყვავილებს,
ყველას გზაზე დაგიფენ,
თან ერთსაც არ წავიღებ.
ნუ მიწყრები, პატარავ,
სიყვარულის მწირსა;
სინანულად გექცევა
ის, რაც ეხლა გწყინსა.
ჩემი სიტყვის თუ გჯერა,
იას უთხარ ლექსი,

როცა მნახავს გადმომცემს,
 მისი ენა მესმის.

– კარგია, პირველად გვესმის, შენი შეთხზულია ზოსიმე?

– არა, სადმე გავიგე ალბათ, – მოკრძალებით თქვა ზოსიმემ, ვერ გაბედა, რომ ეთქვა, ჩემიაო.

– სად გაიგებდი, როცა დღეს პირველად იმღერე, ამის შემდეგ შეგიძლია დააბრალო ვისაც გინდა, ამჟამად კი ზოსიმეს მოგონილია ეს ლექსიც და სიმღერაც! – დაასკვნეს გოგობმა.

„ნაპოპიანმა“ შოთამ თვალების ფშვენტით გამოაღო ძველი ტონანახვერიანი გაზიკის კაბინის კარები და საჭეს მიუჯდა. მანქანა სპეციალურად თავდაღმართზე იყო დაყენებული, რომ დაგორებით დაქოქილიყო. დააგორა და რამდენიმე ჯიუტი ჩახველების შემდეგ ძრავმა მუშაობა დაიწყო. დათება ბრიგადირი გვერდით მიუჯდა და აყაყანებულ გოგობთან საზეიმოდ მიაყენეს მანქანა.

– ვა, „ნაპოპ“, შენც ნახირ-ნახირ?! – გაამასხარავეს კაბინის საფეხურზე გაჭიმული შოთა გოგობმა, – ე, სადმე არ ამოგვაპირქვაგო ლობიოს ქვაბივით!

– ლობიოს ქვაბი იყოს, თორემ, შოთამ იცის კარგად ჩაბიჟბიჟებული ჰამიდორის მწნილთან ერთად მირთმევა, – გაიღიმა შოთამ.

– ვააა! მანქანის ტარება იცის და იცის, ეგ ლობიოს ჭამა სადღა ისწავლა ნეტავ? – გაიკვირვეს გოგობმა.

– თქვენ ეგრე თქვით და მე თუ არ ვიქნებოდი, გნახავდით, როგორ წახვიდოდით ალაზანზე.

– რა იმედინად არის, ე. უკვე ალაზანზე ჰგონია თავი, არა სჯობია ჯერ ნაპოპები მაიწმინდო?

შოთამ ქალების მასხრობას ყური აღარ ათხოვა, საფეხურიდან ჩამოხტა და გრძელი სკამისაკენ გაიქცა.

– ზოსიმე ძიავ, შენ აქა ხარ? ალაზანზე ხომ არ მოდიხარ?

– ჰო, მოვდივარ.

– მაშინ წამოდი, კაბინის მხრიდან კარგად ახვალ.

ზოსიმე წინა მარცხენა კუთხეში დაჯდა; სკამებით კარგა იყო გამართული ძარა.

გოგობმაც ხმაურით დაიკავეს ადგილები.

– წავიდეთ, დათება ძიავ? – ჰკითხა შოთამ ბრიგადირს.

– წავიდეთ! – ბრძანა დათება ბრიგადირმა.

ის იყო შოთას მანქანა უნდა დაეძრა ადგილიდან, რომ სტუნვა-სტუნვით და ძახილით გამოიქცა მათკენ „გველიზე“.

- მაიცათ, მეც მოვდივარ! – ხელებს იქნევდა. დათებას მხრიდან მივიდა, კაბინის კარებთან.
- ალაზანზე მიდიხართ, დათებ?
- ჰო.
- მეც წამოვალ, ტომრების დანაკლისი მაქვს, იქ თქვენ ბრიგადაში იქნება ნამდვილად.
- შე დალოცვილო, ეშმაკებს ატანდი ტომრებით და ჩემ ბრიგადაში საიდან იქნება!
- რა ვიცი, კაცო, ტომრები რაღა გახდა, ეგ დალოცვილი, ნემსი რომ ნემსია იმასაც ითხოვს ხარებაანთ გიორგი, მოიტაო.
- მაშ როგორ გგონია, კოლექტივის ქონებას გაფრთხილება უნდა, შვილოსა, ყველა შენსავით ჰარიჰარალე ხომ არ იქნება?!
- არა, მაინც წამოვალ, ვნახავ, იქნება იყოს რამე, – გადაწყვეტილი თქვა „გველიხემ“ და დარისაკენ შეტრიალდა.
- „გველიხე“, აბა ერთი მიაწექ, მანქანა არ იქოქება, უნდა დავაგოროთ, – კაბინიდან დაუძახა შოთამ.
- „გველიხემ“ მანქანის გვერდს მხარი მისცა, მთელი ძალით მიაწვა, მაგრამ ძვრა ვერ უყო.
- არა ტოკდება, ეს ოხერი! – ხვნეშით თქვა და შუბლზე მომდგარი ოფლი მოიწმინდა.
- კიდევ ცოტაცა და დაგორდება. – გამოსძახა შოთამ. „გველიხე“ კიდევ მიაწვა მონდომებით, მანქანა დაგორდა და ცოტა ხანში ათუხთუხდა ძრავი.
- ის იყო „გველიხემ“ უკანა გვერდიდან ძარაში შედგა ფეხი, რომ ისევ ჩაქრა ძრავი.
- კიდე უნდა მოწოლა! – დაიძახა შოთამ.
- „გველიხე“ ისევ ჩავიდა დაბლა.
- ზოსიმეც წამოხტა ადგილიდან, კაბინის მხრიდან გადავიდა, საფეხურზე რომ დადგა, შოთამ შეაჩერა:
- ზოსიმე ძიავ, არ ჩახვიდე, ეხლავე დაიქოქება.
- „გველიხე“ მთელი ძალით მიაწვა, მანქანა უცებ გამოეცალა ხელიდან, დაგორდა და ძრავიც ამუშავდა, სიჩქარეს უმატა.
- მოიცათ! დაბლა დავრჩი! – ყვირილით გამოუდგა „გველიხე“.
- გამოუდექ, „გველიხე“, თუ დეეწვი! – მიაძახა შოთამ და სიჩქარეს მოუმატა. „გველიხე“ მიხვდა, რომ გაამასხარავეს, გაბრაზებული გაჩერდა, ქუდი მოიხადა და დაბლა დაანარცხა.
- გააჩერე! – ფოლადის ხმით უბრძანა ზოსიმემ.

შოთამ მანქანა ნელ-ნელა გააჩერა, მუხრუჭები არა ჰქონდა.

– რათა ქენი ეს?! – გაუწყრა ზოსიმე.

– სოფლის წურბელა იყო, ზოსიმე ძიავ, საწყობში ჩიტებს არ გვახოციებდა.

– წურბელა რომ იყო, ყველამ ვიცით, მაგრამ ეხლა უკვე წაქცეულია და არ გეკადრება წიხლის დაჭერა! – ზოსიმე ისევ თავის ადგილზე მოთავსდა.

შოთა მანქანიდან ჩამოხტა და ძახილი დაიწყო:

– მოდი, ე, მოდი! გელოდებით, – „გველიხეს“ დამახება ვეღარ გაბედა, არა და იმისი ნამდვილი სახელი მგონი ნათლიასაც აღარ ასსოვდა.

„გველიხეს“ უკან აღარ მოუხედია, კოჭლობა-კოჭლობით მიდიოდა საწყობისაკენ.

შოთას მანქანა ურემივით მიყავდა.

– ნელა იარე, ნელა! – დროდადრო აფრთხილებდა დათება.

ბიჭმა მოძრაობის წესები არ იცოდა, როგორც მოეწონებოდა გზის იმ მხარეზე მიდიოდა. არც არაფერი ხვდებოდათ წინ, ხანდახან ურემი თუ გამოჩნდებოდა, მაშინ დათება ორმაგ სიფხინჯლეს იჩენდა.

– აბა, შენ იცი, ნელა, ფრთხილად! განზე დაიწვი, – ბიჭს დარიგებებით თავს აბეზრებდა.

შორს ბებერი „ზის-5“ გამოჩნდა, სწრაფად მოდიოდა, უკან მტკრის კორიანტელსა ტოვებდა, შოთას ხან მარცხნივ, ხან მარჯვნივ მიყავდა მანქანა, შემხვედრი მანქანის მძღოლმა რომ ეს დაინახა, იფიქრა, ალბათ მთვრალიაო, მანქანა გააჩერა, ჩამოვიდა და გვერდით დადგა, რომ გაუსწორდნენ, ხელი აუწია და გააჩერათ.

– ჩამოდი დაბლა! – უთხრა შოთას.

რომ დაინახა საჭესთან ეს პატარა ბიჭი, გაუკვირდა:

– შე ლოპრიანო, რომ მოდიხარ გარდიგარდმო, შენი გზა არ უნდა იცოდე, ჩემსაზე რომ მოჯირითობ?! – გაუბრაზდა შოთას.

ამის გამგონე დათება ჩამოხტა მანქანიდან და მძღოლს მიეჭრა ყვირილით:

– შენ გზა ვინ მოგცა, შე გადმონაშთო? გზაც ყველასია და კვალიც, მიწაზე აღარ არი კერძო საკუთრება და შენ ვინა ხარ, ჩემი გზაო, რომ იძახი, გამოცხვა რაღა ახალი გზის მემამულე, ხომ არ გეშლება, რომელ ქვეყანაში ცხოვრობ?!

მძღოლმა მხრები აიჩეჩა, უკან დაიხია, შეძვრა თავის კაბინაში და შემინებულმა დაძრა მანქანა ადგილიდან.

– ვერ ჩავუტარე კარგი ლექცია, გზა ჩემიაო, ე, ამის შემდეგაც მიისაკუთროს ხალხის ქონება, – ბუზღუნ-ბუზღუნით დაუბრუნდა თავის ადგილს დათება.

ზოსიმე გულიანად იცინოდა.

ბრიგადაში მოგვიანებით ჩავიდნენ.

– აბა, ცოტა შეისვენეთ და მეძრე პირდაპირ ბოლო, კუთხის ნაკვეთში წადით, შუადღის შემდეგ კიდევ შეგეხმიანებით, შოთავ, შენ ჯობია ჩემთან წამოხვიდე, უკან მარტო ვერ გაგაგზავნი, საღამოზე სახლში წამსვლელი ვინმე იქნება, ბარემ ცოტაოდენი ზორბალიც გააყოლე, – დათება ისევ ჩაჯდა კაბინაში და მინდორში გასული ხალხის შემოსავლელად წავიდა.

გოგოებმა ბარგი საველე ბინაში შეიტანეს, თვითონ კი დიდი ცაცხვის ჩრდილში გაშალეს წამოდებული პურ-მარილი.

– პური ვჭამოთ და მეძრე შევუდგეთ საქმეს, თორემ საღამომდის, ვინ იცის, შეიძლება აღარ მოგვიწიოს დასვენება, – თქვეს და მხიარულად შეუდგნენ სადილს.

ზოსიმეს ყველა თავის გვერდით ეპატიჟებოდა. მხიარულობითა და კისკისით აიკლეს მინდორი.

– ვიშ, ქა, ეტყობა, ახალგაზრდები ჩამოვიდნენ, – გადასძახეს ერთმანეთს სიმინდის ყანაში მომუშავე ქალებმა.

– ზოსიმე, აბა, ერთი ჩვენ ზოსრო თავმჯდომარეზე ლექსი რომ იცი, ჩვენც გავგაგებინე, გეხვეწებით! – სთხოვეს გოგოებმა.

– თქვენ იმდენს იზამთ, იქნება ბრიგადიდან მაახსნევენოთ ჩემი თავი, – ღიმილითა თქვა ზოსიმემ.

– ნუ გეშინიან, შენისთანა ვაჟკაცებზე აქეთა აქვს სახვეწი, გაამხნევეს გოგოებმა.

ზოსიმემ ჩონგური აახშიანა:

– დღე და ღამე არა გძინავს,
 პატიოსნად ირჯები;
 უბრალო ხარ, მართლის მთქმელი,
 შენ არ გაიბღინებები.
 ფრონტის ბიჭებს რომ მიიღებ,
 ჯაფა მაშინ მოგიწევს;
 ქუდი ზოგჯერ მოიხადე,
 როცა მაგრად მოგიჭერს.

გოგოების ხარხარმა მინდვრებს გადაუარა.

– ვიშ, ქა, რა დღეში არიან, ეგ გასაწყვეტლები! – ყანაში მომუ-

შავე ქალებს გული აღარ უდგებოდათ საქმეზე.

– ზოსიმე ჩამოსულა, ბრმა მეჩონგურე, ეტყობა რაღაცას უძღვრით და...

– წავიდეთ, ჩვენც მოვისმინოთ, არ გვეყო ამდენი შრომა? ამბობენ ყველაფერზე შეუძლიან ლექსის გამოთქმაო.

– ეგრეთა, ეგრე, მაგრამ წასვლა არ იქნება, დათება დადის მანქანით, მაინც მოგვაბრუნებს უკან.

– ოხ, ეგ ყორნის კუდი, საიდანღა გამოტყვრა!

– არა უშავს რა, ზოსიმე დიდხანს ღარჩება აქ, ჩვენც შევესწრებით მისი სიმღერების მოსმენას, – საუბრობდნენ ქალები ყანაში.

ამასობაში ცაცხვის ჩრდილის ქვეშ კი ზოსიმეს სხვებიც ეჯიბრებოდნენ ლექსების თხზვაში, კაფიაობა გაემართათ.

– ზოსიმე, ვინ როგორი ვართ გვატყობ? – შეეკითხა ერთი თამამი გოგო.

ზოსიმემ ჩონგურზე დაამღერა:

თვალში სხივი რომ გამიქრა,

განა გულიც მოკვდა?

ნუთუ ჩემი სიყვარულის

ვარსკვლავი ცას მოსწყდა?

გოგოებო, სილამაზეს

მე თქვენს ხმაში ვხედავ,

მაგრამ რა, რომ ვერა ვწვდები

მთლად შემჭამა სევდამ.

ამ დროს ერთმა გოგომ, რომლის ხმას ზოსიმე მაყვალასას ამსგავსებდა, მიუძღერა:

თვალის ნათელი წაგართვეს,

გულის ცეცხლი ვერ ჩაგიქრეს;

ანგელოზებმა დაგლოცეს

და სიყვარული ჩაგითქვეს.

ზოსიმემ მაყვალას სიახლოვე იგრძნო და ცეცხლი მოეკიდა.

ვახ, რა წამლად მომევილინე,

მე შენ ნათქვამს შავხარი;

გოგოვ, სახელი მაჩუქე,

მაგ ენაპირს შაქარი!

ქალებმა ერთად მიუძღერეს:

თვალდავსებული ვაჟკაცო,

ჟანგი არ მოგეკიდება,

თამამადა თქვი სათქმელი,
ქალი არ მოგერიდება.

ზოსიმე:

მე კანნიერი არა ვარ,
რომ ვაჯირითო ფიქრები,
უფლის გამწევად ვინც მენდოს,
მისი ერთგული ვიქნები.
უკურნებელი სენი მჭირს,
ვის გავუხადო სათრევად,
მარტო ვიქნები დარჩენილ
დღეთა ჩონგურზე სათვლელად.
სიყვარული კი ვისიც მაქვს,
ამ დაჭრილ გულზე წერია;
უიმედობა ღადარზე
ათასჯერ უფრო მწველია.

მიმსგავსებული ხმა:

შენ დარდს ნუ ეჭმევინები,
გულში დატოვე ადგილი,
ვინც იქ დაიდებს ბინასა,
ბედნიერია ნამდვილი.

ზოსიმე:

თუმცა უკუნეთ ბნელში ვარ,
არ მიჭირს თქვენი დანახვა,
ყველას გიკრეფავთ ყვავილებს
და გეფერებით ხანდახან.

ზოსიმემ მაყვალას მიმსგავსებული ხმის მისამართით ვერ გაბელა
ამის თქმა და ყველაზე გადაიტანა.

ქალები:

ბიჭო, ნუ გათამამდები,
ამდენში ერთი იკმარე,
დაუდგი ტრფობის კარავი,
ჩვენ გაწბილებას ვიმწარებთ.

ზოსიმე:

თქვენ გენაცვალეთ, ქალებო,
გამიქრეთ დარდის ყულაბა,
რომელს ვუნდივარ მითხრას, რომ
შავირგო როგორც მურაბა.

ქალები:

ადექი, ყველა აქა ვართ,
ჯანი და ღონე შენშია;
წაიყვა, შენად ჩათვალე,
ვინც რომ მაიგლო ხელშია.

ზოსიმე:

ამ უსასრულო მინდორზე
ჯეირანივით იქროლებთ,
გინდათ, რომ გამაჰამპულოთ,
თქვენ დაგიჭერავთ ვითომ მე?

ქალები:

შენ ჯავრი ნუ გაქვს, გამაგრდი,
უიმედობას შეეშვი,
ვისაც თავისად უნდიხარ,
თვითონ მოგივა ხელებში.

დათებას ხმაური შორიდან მოესმა, მობრუნდა და, რომ მიუახლოვ-
და, თვითონაც გაღექსა დავალება:

ქალებო, მორჩით ყაყანი!
მზემ აიკეცა კალთები,
ვიცი, ჩაგვასწრებს მთის გაღმა,
სანამდე გაიმართებით.
ადექით! ერთი საქცევის
გათოხნას კიდევ მოასწრებთ,
ბევრი არ დაგვრჩა, საქმესაც
მალე კუთხეში მოვამწყვდევთ;
ადექით, დროზე, ქალებო,
ბევრი სიმინდი მოვა წელს!

ქალები:

არ დაგვაცადა გართობა,
დათა ყვავივით დაგვჩხავის,
თვითონ ფეხებს ძლივს დაათრევს,
ჩვენ გაგვიხუნა თავთავი.

ზოსიმე:

წადით, ქალებო, ყანაში,
მე კი სიმღერით გაგართობთ,
აქ ცაცხვის ჩრდილში დავრჩები,
საჭირდღევე და სანავთო.

ქალებმა თოხები აიღეს, მაგრამ სანამ წავიდოდნენ, ზოსიმეს შემოეხვივნენ ისევ.

– დათება ბრიგადირზე რამე იმღერე და წავალთ, თუ არა ადგილიდან არ დავიძვრებით! – ულტიმატუმი წაუყენეს.

– ოღონდ ყანის გაუთოხაობას მე ნუ დამაბრალებენ და ჯანი გავარდეს, ვიტყვი რაღაცას.

ზოსიმემ ჩორნგური ისევ აამეტყველა:

ჰე, დათება ბრიგადირო,
 ქალებილა დაგრჩენია,
 ვაჟკაცებად დაგიტვირთავს,
 ომს მოუკვდა გამჩენია!
 შენც სიბერეს მოუხრიხარ,
 წლებითა ხარ ნაცემია,
 გასაჭირი რაც რომ გადათ,
 იმ დღეთაგან ნაწველია;
 მალე ყველას ეშველება,
 მტერი უფლის ნაწვევლია.

– შენ გაიხარე, ზოსიმე, არ მოიწყინო, მალე მოვბრუნდებით! – გოგოებმა ხელის ქნევით მიატოვეს ზოსიმე ცაცხვის ჩრდილში.

ზოსიმე მარტო დარჩა, მხოლოდ ცაცხვების ფოთლების შრიალის და ბელურების ჟრიაშული ისმოდა. ცხელი ნიავი დათარეშობდა მიწაში.

ზოსიმემ ჩორნგური გამართა და, თავისთვის ფიქრებში წასულმა, დაბალ ხმაზე დაიწყო სიმღერა:

ვაი, რა ძნელი ყოფილა
 გამუდმებული ბინდი ცის,
 რას ფიქრობს ბედის მწერალი,
 აბა ამ ქვეყნად ვინ იცის?!
 გულს სიყვარული განაგებს,
 სულს ბნელი შემოსევია,
 სიცოცხლის არარაობა
 მუდმივად შემომჩვევია.
 ჩორნგური ძმად გამინდია,
 წყვიდალსაც იმით გავართობ;
 დარდს ახლოს არ გავიკარებ,
 სიმების ჟღერით გავაქრობ,
 სატრფოს ბრმა თავს არ ვაკადრებ,

მხოლოდ სიმღერით გავატობო...

ზოსიმეს სულ ახლოს მოესმა მსუბუქი ფეხის ხმა.

– რომელი ხარ? – იკითხა.

პასუხი არავის გაუცია.

სახესთან იგრძნო ქალის ნაზი სუნთქვა, მერე კი თბილი და ფაფუკი ტუჩების კოცნამ გააბრუა.

ზოსიმე უცებ დაიბნა.

მოვარდნილი სისხლის ნაკადმა გულს ბაგა-ბუგი დააწყებინა.

მერე გაშალა მძლავრი ხელები, ქალს წელზე მოხვია და მკერდში ჩაიკრა.

– ვინა ხარ, გოგო? – ჩურჩულებდა ვნებით დამთვრალი ზოსიმე. უნდოდა ეკითხა, მაყვლა ხარო, მაგრამ ვერ გაბედა, იმის თქმას დაელოდა, გოგო კი ხმას არ იღებდა, იბრძოდა უხმოდ, უნდოდა გაშვებოდა, მაგრამ რას გაეშვებოდა.

– რომელი ხარ, გოგო, ნუ მამკალი, მითხარი შენი სახელი! – ზოსიმემ მარცხენა ხელი კისერზე მოხვია და მარჯვენა ყურის ძირში მოუთათუნა, ხელში ხალი მოხვდა, ელექტრონივით დაუარა ტანში ამის გაგებად.

– ისა ხარ, გოგოვ, ის, ვინც ჩემ სიცოცხლეს ძირჩვენია, – ამოილულულა და ყურის ძირში აკოცა.

გოგომ ძალუმად გაიბრძოლა, ხელიდან გაეშვა და გაუჩინარდა.

ზოსიმე წამოდგა, მოძებნა სცადა, მაგრამ ამაოდ, ვერავითარი ხმაური ვერ მოხვდა მის სმენას. ისევ დაემუა თავის ადგილზე და ღიღინი დაიწყო, სჯეროდა, რომ ის სულ ახლოს გაყურებული იყო და უსმენდა.

ნიავი იყო თუ თვითონ

ზეცის ღიმილი მესტუმრა,

გოგო, რა ცეცხლი შამინთე,

ვშიშობ, დავიწვა მე სრულად.

ხმა ამოიღე, გავიგო, რომელი გვარის შეილი ხარ,

არ შამატოვო ფიქრების ეს მწარე გასაჭირი ხვალ.

ჩემთვის ამ ბნელა უკუნში

შუქურ ვარსკვლავად ანთიხარ,

მაჩუქე შენი ტკბილი ხმა,

უთქმელად რატომ დადიხარ?!

ზოსიმე დადუმდა, გაყურდა და სმენად იქცა, ჩიტების ჟღერტული და ცაცხვის ფოთლების შრიალი ისმოდა მხოლოდ, შორიდან კი ქალების მხიარული გადაძახილის ხმა ხვდებოდა სმენას.

– ეს, ვიცი აქ სადღაცა ხარ, რადგან არა ჩნდები, მაშინ მე ვიტყვი ჩემ სათქმელს, – ზოსიმემ ისევ აიღო ჩონგური და სიმღერა დაიწყო:

გოგოვ, ციდან მომეკვლინე,
 გაზაფხულის ქარივით ხარ;
 მოგეხვეიე, ჩაგეხუტე,
 ყურის ძირში ხალი ვიცან.
 უფალსა ვთხოვ, არ დაგკარგო,
 მოიგონა ქალი ვინცა;
 სალოცავად გაგიხადო,
 მე სიცოცხლის ხალისს ვფიცავ!
 სამუდამო ბნელეთის გზა
 ოცნებებით გამინათე,
 გულის კვნესა მომაცილე,
 გოგოვ, ხელი გამიმართე.
 ჩონგური შენთვის ავაწყე,
 სიმღერას შენს კოცნას ვარქმევ,
 თუ არ მნახავ, არ გამათობო,
 ამ სულს რაღა ჭირად ვათრევ.
 გოგოვ, ციდან მომეკვლინე,
 მაკოცე და მოკალ გული,
 ეგ ტკბილი ხმაც გამაგონე,
 სიყვარულით მოქარგული.

სიმღერა დაამთავრა, ჩონგური მიაგლო გვერდზე და ღრმად ამო-
 იოხრა.

უცებ სულ ახლოდან ვიდაცა მოწყდა ადგილს და გაიქცა.

– ის იყო, ის, – ჩაილაპარაკა ზოსიმემ, – ეტყობა ცაცხვს ამოფა-
 რებული მისმენდა. – რაღაც არნახული სიხარული იგრძნო, ადგა და
 თითქოს ყველაფერს ხედავსო, მინდორში თამამად წავიდა, მიდიოდა
 გულგაღებელი და თავის ბოლო სიმღერას მღეროდა.

გზაზე დათება ბრიგადირი შემოხვდა.

– საით გაგიწევნია, ზოსიმე? – ხმამაღლა შეესმინა შორიდან.

– შენი ნახვა მინდოდა, დათება ბრიგადირო, – რამე საქმე დამა-
 ვალე, თორემ ეგრე უსაქმოდ სახლშიც ხომ ვიჯექი.

– რაც გინდა, ის გააკეთე, ჩემო ზოსიმე, შვილო.

– კაცური საქმე გამომიჩინე რამე.

– აბა, როგორ ვითხრა, ხვალ ახალი ბირნისთვის საძირკველის
 გათხრის დაწყებას ვაპირებ, გამთხრელი კი არა მყავს, შენ შეძლებ?

– თქვენ მარტო მოხაზეთ და კანაფი გააბით, დედას უტირებ, ორ სამ დღეში ჩაგაბარებთ, – გაუხარდა ზოსიმეს.

– კიდეც რა გაქვთ გასაკეთებელი? ბინის აშენებაში ჩემი იმედი გაქონდეს.

– ერთი კვირის წინ ბოძებისათვის ორმოების მოთხრა მინდოდა, ვერ მოვიცალე, მასალა კი უკვე მოტანილი გვაქვს, საყარაულო კომპი უნდა დავდგათ.

– აგაშენა ღმერთმა, ეგაც ჩემი საქმეა, – კიდეც რა არის გასაკეთებელი? – არ კმაყოფილდებოდა ზოსიმე.

– კარგი კაცო, ჯერ ეს გავაკეთოთ და გზადაგზა კიდეც ბლომად გამოჩნდება.

– მე სიმინდის თოხნაც შემიძლია, აი ნახავ, ხუთი კაცის საქმე თუ რა გავაკეთო, სიმინდი უკვე გაზრდილია და აღარ შემეშლება, – იმედიანად თქვა ზოსიმემ.

– ღმერთმა გაგახაროს, შვილო, ნეტა ყველა შენსავით მონდობილებული იყოს, – გაიხარა დათებამ...

შესალამოვდა. მთელი ბრიგადის ქალები გამოვიდნენ ნაკვეთებიდან და ბინაში შეგროვდნენ.

– ზოსიმე სად არის? – იკითხეს გაკვივრებულებმა.

– დათება ბრიგადირი და ის ახალი ბინის საძირკველსა გეგმავენ.

– ოქროს მარჯვენა აქვს, მაგ დალოცვილს, იქნება მაგან მაინც ვკადირსოს ახალი ბინა.

– ზოსიმემ თუ მოიწადინა, არავის მოასვენებს და საქმეს ბოლომდის მიიყვანს.

– აფსუსი არ არის, მაგას თვალის ჩინი არა აქვს?!

– ნუ გეშინია, ბევრ თვალებიანებზე კარგად ხედავს.

ამ ლაპარაკში იყვნენ ქალები, რომ დათება ბრიგადირი და ზოსიმეც მოვიდნენ.

– ზოსიმეს გაუმარჯოს! – ახმაურდნენ ისინი, ვინც მოსვლისას ვერა ნახეს.

– იცოცხლეთ, ქალებო, გავიმარჯოთ!

– ზოსიმე, ეგრე შეიძლება, შე კაი კაცო, ჩამოხვედი და მარტო იმ ეშმაკ ციკრიკელა გოგებისათვის მღერიხარ, ჩვენც მოგვასმენინე შენი სიმღერა.

– შენ გაიხარე, დათებ, ვინა თქვა, ქალებო, დათება უქმურიყო, ნახე, როგორ გამოასწორა ზოსიმეს მოსვლამ?

– არ გამოსწორდება და ლექსი ზედა აქვს, რა გაუჭირდება თუ.

– დაწყნარდით ქალებო, დაწყნარდით, ერთი უკვე მოუსწრია, წელან იმ ახალგაზრდა რგოლის ეშმაკებმა გოგონებმა მახარეს, ნუ გეშინიათ, არც თქვენ მოგაკლებთ გალექსვას.

ქალებმა თავი წესრიგში მოიყვანეს, დაიბანეს, ივაზშმეს, ახლა ვყელა ეზოში შეიკრიბა, ზოსიმე ჩაისვეს შუაში და მხიარული ხუმრობა გააჩაღეს.

– რას აკეთებდი, ზოსიმე, ცაცხვის ძირში რომ იჯექი? – კითხეს ახალგაზრდული რგოლის გოგოებმა.

– ჩემედინა გოგოებო და სიზმარი ვნახე.

– მოგვიყვი რა?

ზოსიმემ ჩონგური აიღო და დაამღერა:

ან დავიბადე ახლიდან,
 ან აღსასრული მესტუმრა,
 ან საკმეველი ვიყნოსე,
 ან ამბროზია მესხურა;
 სიცოცხლის სუნთქვა ვიზილე,
 თუ იყო ტკბილი ზმანება,
 ამბავს მოვყვები, მისმინეთ,
 ახსნა ნუ დაგეზარებათ:
 ფერია გამომეცხადა,
 თვალთა ნათელი შემძინა,
 ნეტავ არ გამღვიძებოდა,
 სულ უსასრულოდ მეძინა;
 აზრი ერთი მაქვს და ერთიც
 მახლავს ფიქრი და მიზანი:
 დამედინოს რომ მეორედ
 ვიზილო მე ის სიზმარი.

ისევ იმ მიმსგავსებულმა ზმამ უპასუხა:

სიზმარი ცხდად გექცევა,
 თუ გაიხარე ძალიან,
 ის ფერია კვლავ გიხილავს,
 ახლა თუ არა სცალია;
 რა იცი შენი ნათქვამით
 რა სიხარული აჩუქე,
 გნახავს, მოგიჩინეს ჭრილობას
 თუ კიდევ სადმე გაწუხებს.

ზოსიმე ახლა კი ყველაფერს მიხვდა და უფრო გულიანად აახმი-

ანა ჩონგური:

ღმერთო, დიდება შენს სახელს!
და ახდენილო ოცნებაჲ,
ვიცი, ვიწამე, რომ მნახავს,
უჩემოდ აღარ მოცდება.
დარღები გადავიყარე,
ღროებით დამსვა მარტო მან,
შორს არ წასულა, აქ არის
ძმეველად მან ხალი დატოვა.

ქალები ერთხმად ახარხარდნენ.

– ზოსიმე, შენ ნამდვილად რომელიღაც გოგოზე ხარ შეყვარებული, ნეტავ თუ ის არის, რომელსაც შენ უყვარხარ, და ჩვენ ყველამ ვიცით, გაკეთებული საქმე, შემოდგომაზე ქორწილს ვერ გაექცევი.

– ქალებო, ოღონდ ვინც მინდა იმან... – ზოსიმეს სიტყვა გაუწყდა. ცოტა ხანს ეგრე მდუმარედ დარჩა, – ოხ! – ხელი ჩაიქნია, – მე არავინ არ მინდა, თავს არავის გავუხდი ჭირად! – მოიღრუბლა და ჩონგური ვგერდზე დადო.

ქალებმა დაწყნარება დაუწყეს, მაგრამ ზოსიმე ხასიათზე ვეღარ მოვიდა. დაიკარგა მხიარული განწყობილება. ცოტა ხანს სიჩუმე ჩამოვარდა. საქმეში დათება ბრიგადირი ჩაერია:

– რა მოიწყინეთ, ქალებო, სადაც ზოსიმეა, იქ მოწყენას რა უნდა?! თავის თავზე ჰქონია ამბავი გალექსილი, მოდი, ვთხოვოთ, ზოსიმეს მოგვიყვეს.

ქალები ისევ ახმაურდნენ.

– ზოსიმე, არ გეკადრება დანაღვლიანება, შენნაირ ვაჟკაცს ეგ არ შეშვენის, ჩვენ, პირიქით, შენი იმედი გვაქვს და თუ ეგრე ყურები ჩამოყარე, რა გამოვა, იგრე დარდი და მწუხარება გვაკლია?

– სწორე ხართ, ქალებო, სწორე, ხანდახან მემერევა ზოლმე, ეს ოხერი ჯავრი და თავს ვეღარ ვერევი; ამიერიდან ეს აღარ მოხდება, – ისევ ჩვეულებრივ მხიარულ ხასიათზე დადგა ზოსიმე.

– აი, ეგრე, მოგიხდა, აბა, ეხლა იმ შენი ამბავის შესახებ გვითხარი, – სთხოვეს ქალებმა.

ზოსიმემ ჩამოჰკრა სიმებს ხელი, ცოტა ხანს აჟღერდა ჩონგური, ჩაფიქრებული უგდებდა ყურს მის მელოდიას, მერე დაბალ ხმაზე გადაიყვანა დაკვრა, თითქოს ჩერდებო და გაბეუდალდ დაიწყო სიმღერით ამბის თხრობა:

წუთისოფელს ვინ გაუგო,

როგორ არის მოქსოვილი,
 უკულმართად აქვს ფიქრები
 და მიზნები მოწყობილი.
 რძედ არავის შერგებია,
 ძუძუ მისი მოწოვილი,
 ცოტა თაფლი, ბევრი ცრემლი
 აქვს ცურებში მოწოლილი.
 ბოლოს ყველას გაუწბილდეს
 იმისაგან მოთხოვნილი,
 მომისმინეთ თუ არ გჯერათ
 ამ ჩემ თავზე მოთხრობილი:
 ალალი ბიჭი ვიყავი,
 ქიზიყის გულში გაზრდილი,
 მიყვარდა შრომა, მამული,
 მეჯავრებოდა ქადილი.
 მზე მხოლოდ ფხიზელს მიცნობდა,
 ვერ მნახა ჩაძინებული,
 ღიმილს ვფანტავდი სხივებად,
 მოწყენა გაძვირებული.
 მძულდა ავი და ბოროტი
 ღალატით დამძიმებული,
 სხვის ნაოფლარზე გაზრდილი
 ორპირად გაცინებული.
 მქონდა ლამაზი ოცნება,
 მომავალს რწმენით ვუმზერდი,
 თვითონვე ვთხზავდი ლექსებს და
 ახალ ცხოვრებას ვუმღერდი.
 გულის სწორს შორით ვეტრფოდი,
 ვერ ვუბედავდი გამხელას,
 ის იყო ჩემი სიცოცხლე,
 დილით თვალების გახელა.
 კავკასიონზე შემომჯდარ
 მზეს გაოფლილი ვხვდებოდი,
 ძილს თავს არ ვაცემინებდი,
 დაწოლილ გვერდზე ვდგებოდი.
 მიყვარდა მართალი კაცი,
 მძულდა ფლიდი და მკვეხარა,

სიცოცხლით სავსე დღე მედგა,
 მკერდზე ვარდები მეყარა.
 ვაპირებდი, რომ სატრფოსთვის,
 გამენდო გულის ნადები,
 უტყუარ ერთგულებაში
 სინდისი მყავდა თავდები.
 ბედნიერების ბურანში
 ოცნების კოშკებს ვაგებდი,
 ოჯახურ იდილიას კი
 ლამაზ ფიქრებში ვბადებდი.
 თურმე სხვა ბილიკს ვახვევდი
 ამ ჩემი ბედის სართავზე,
 ვაი რომ ბოროტება დულს
 ზოგჯერ გრილსა და საღ თავზე.
 ადამიანთა სიძულვილს
 ადამიანი ქადაგებს,
 მოსპობს უამრავ სიცოცხლეს
 და შესაჭმელად ქადად დებს.
 სიცხეს გაუჩენს სამყაროს,
 ციებით შეაჟრიალებს;
 სულ უკან-უკან ატარებს
 და წინსვლას შეაგვიანებს.
 მგლის ჯიშის დაუნდობლობა
 ცხვრებზე აღრიდან ვიწამეთ,
 მაგრამ ისიც ვერ გააბნევს
 ამდენ ოხვრას და სიმწარეს.
 გამხცეცებულ ადამიანს
 სისხლით მოურწყავს გუნება;
 მგელი სხვასა ჭამს, ის თვისას,
 სატანას ემსახურება.
 მე რომ ოცნებას ვბლანდავდი,
 ბედი ბრაზობდა, წყრებოდა;
 ევროპას ცეცხლი ეკიდა,
 ყოფნა-არყოფნა წყდებოდა.
 გაცოფებული ვანდალი
 სპობდა დიდსა და პატარას,
 ყბადაფჩენილი ღრიალით

სისხლის მდინარემ ატარა.
 მე ჯვარში ვიყავ, ქვეყნის წინ,
 ვალს პატიოსნად ვიხდიდი,
 დრო ცოტა დამრჩა, სახლისკენ
 წამოსასვლელად ვიცდიდი.
 მწველი სურვილი თან მახლდა,
 სიცოცხლის სწორის ნახვისა,
 მას ჩემად ვთვლიდი და თვითონ
 ვასულდგმულებდი თავს მისად.
 არ დამაცადა წყეულმა,
 რომ სატრფო კიდეგ მენახა,
 დაგლიჯა ჩვენი საზღვრები
 და ოცნებებიც შელახა.
 ბევრი სიცოცხლე ჩააქრო,
 ტყვიას გულები შეახმა,
 იმ დღეთა უბედურება
 გაუჭირდება ენამ თქვას.
 მე იქ ვიყავი, როდესაც
 დინგი შემოყო ღობეში,
 ბევრი სახლ-კარი გასრისა,
 ვინც დარჩა, ეხლაც გოდებს წინ.
 ვიხილე ცოფი მუხთალი,
 გზას როგორ უბამს ხის ტვინსა,
 ვისმინე ცოდვის ჟღრიალი
 ტანკზე დაკრული ხიშტისა.
 ვიყავით შაშხანით ხელში
 მათზე შეტევით მისული,
 ბევრი გავგზავნეთ მიწაში
 შემოსეული მტრის სული.
 მაგრამ ლომგული ბიჭების
 დედაც მრავალგან ატირდა;
 იყო მსუსხავი გამოცდა,
 სამშობლოს ტყვია აწვიმდა.
 მოდგა ურიცხვი ლაშქარი,
 ღვარივით გადაგვიარა;
 რაც არ იკადრა ნადირმა,
 იკისრა ადამიანმა.

ითელბოდა მის ფეხქვეშ
 მოხუცი, ბავშვი, შშობელი,
 უდაბნოდ იქცა ქალაქი,
 მთლად აღიგავა სოფელი.
 ბრძოლებით უკან ვინევდით,
 ომი მკვდრების ძნებს მთად დგამდა;
 მტერი კვალდაკვალ მოგვდევდა
 ქუსლებზე ფეხებს გვადგამდა.
 ბოლოს მოგვიგდეს ალყაში,
 ტანკების ძალით გაგვწირეს,
 ბრძოლებში დაღლილ-დაჭრილნი
 ხელში ჩაგვიგდეს, დაგვცინეს.
 მასხოვს, დაკითხვა მომიწყო
 ერთმა უნგრელმა კაპრალმა,
 გერმანელობა იტვირთა
 თავის ჯილაგზე გამწყრალმა.

კაპრალი

შენ რუსს არ გეგნარ, ყმაწვილო,
 რათ განდი მათი დამცველი?!
 გადაგიგდია სამშობლო,
 წინაპარი და გამჩენი.

ზოსიმე

მე ქართველი ვარ, მისმინე,
 გიჯობს სიძართლე გაიგო,
 რაც გამოფურთხე ამ წუთში
 შენი პირითვე აიღო!

კაპრალი

ტყუილად ფიცხობ, ბეჩავო,
 ტვინი გაქვს გალაცხებული,
 შენ უცხო ტომის მონა ხარ,
 მათ სუფზე დანაყრებული.

ზოსიმე

შენ ქართველი ვერ გიცვნიას,
 მისი ფიქრები საით დის;
 ჩვენ იდეალად ქცეულა
 თავისუფლების რაინდი.

კაპრალი

თუ ეგრე არის, მაშ რუსებს
ემსახურებით რატომა?!
თვითონ იხალონ თავში ქვა,
დაე, იომონ მარტომა.

ზოსიმე

ჩვენ მტრად ფაშიზმი გვეთვლება,
ამით მიზნებიც ერთი გვაქვს,
ვინც უღალატოს წმინდა ფიცს,
ვაი, გაუწყრეს ღმერთი მას!
კაპრალი

სხვა ენა გაქვს და სხვა რჯული,
რუსს რაში მიტმასნებიხარ?!
დაქირავებულ მეომრად
იმის ხარბ მიწას ხლებიხარ.
კუჭში უზიხარ, ვერა გრძნობ,
მენიუში ხარ სადილად,
ეხლა გიხმარებს, სვალე კი
გამოგაფურთხებს ადვილად;
დღეს ბატკანია, მერწმუნე,
მალე გექცევა ნადირად.

ზოსიმე

ჩვენ ერთი რწმენა ვიწამეთ,
დიდი და მცირე არ ვიცით,
თავისუფლების სახსნელად
ხელებსაც ერთად გაგიწვდით.
შენ უნგრელი ხარ, თავს იგდებ,
რად გერმანელობ, არ ვიცი,
საშშობლო გაგიყიდია,
ვახ, სირცხვილისგან დავიწვი!
ჩვენს ტკივილს შენ ვერ გაიგებ,
სვასტიკის ჩრდილი დაგიშლის,
ეხლა გალადებს წყეული,
მალე სუდარას გაგიშლის.

კაპრალი

ველურო კავკასიელო,
თქვენნი ხალხობა ვინა თქვეს,
სახრჩობელაზე გაგაკრავ,

ხვალე როგორც კი ინათებს.
 ზოსიმე
 მიტმასნებიხარ ვანდალებს,
 ძველი კულტურის მძარცველებს,
 რასაც ეგენი სჩადიან,
 სრცხვილით მგელს ვერ აჩვენებ.
 ველურს ვერ გაადრებ, ვიცი, რომ
 თქვენთვის ეგ სიტყვა ქებაა,
 სკილა, კარიბდა, კერბერი,
 წყეული სულის შვებაა.
 თქვენგან სიკეთეს არ ველი,
 ეს კარგახანი ვიცი მე,
 სახრჩობელაზეც, ჯალათო,
 თქვენ გასაგმირად ვიცინებ.

კაპრალი
 წყეულო მონავ, სასჯელი
 შენივე სიტყვით თავს იღე,
 აღსასრულისთვის გამზადდი,
 უფალი ღმერთი აღიდე.

ზოსიმე
 წავიბილწიათ ხატი და
 შევირცხვინიათ ღმერთები,
 თავს არ იცოცხლებს არც ერთი,
 თქვენ რომ კაცებად ეთვლებით.

კაპრალი
 გაათრიეთ ეს თავხედი!
 ჩვენს ძლიერებას ტალახს სცხობს,
 ხვალე გავიყვან მინდორზე
 და ჩემი ხელით დავახრჩობ.

ზოსიმე
 იმავე ღამეს შეეძელი
 ტყვეებთან ერთად გაპარვა,
 მე და კაპრალი ამჯერად
 ბედმა დროებით გაგვყარა.
 კვლავ შეუუერთდი ჩვენ ჯარს და
 გულს მოვაცილე ბარდი მე,
 კაპრალს დავზერვაზე შეეხვდი

ზედმეტი სისხლი ვადინე.
 გუდურასავით შეკრული
 ზურგით ვატარე დაჭრილი,
 უფროსს მივკვარე მოენედ
 თავხედობისგან დაცლილი.
 თურმე შეიქმნა ის ბოლოს
 ნათელი რწმენის მსურველი,
 ფაშისტის ტყავი გაიძრო,
 გახდა ნამდვილი უნგრელი...
 კიდევ ბრძოლები, კვლავ ალყა,
 მტრის მარწუხების გარღვევა,
 თანამებრძოლთა სიკვდილი,
 წმინდა სიცოცხლის ამღვრევა.
 ზურგით ვატარე ცხედარი
 თანასოფლელი ვაჟკაცის,
 მწარე დღეებში დავმარხე,
 იმისგან ხსნილად თავსა ვთვლი.
 ჩემზე მოსული ტანკისტი
 ზუსტი გასროლით მოცელა,
 ვაი, რომ ვერა ვუშველე,
 მისი სიკვდილის მოწმე ვარ.
 ბრძოლა გასწორდა, მომხდურმაც
 მაგარი მუშტი იგემა,
 რაც ადრე ჩვენ დაგვაწია,
 ბოლოს მას თვითონ ირგებდა.
 ვერეკებოდით, გარბოდა,
 სისხლიან ნატარს ტვოებდა,
 დღეს გაგვასწრებდა, ზვალე კი
 განკითხვას თვისას ჰპოვებდა.
 ბელორუსიას ვუწიე
 შურისძიების წადილით;
 ორმოცდაოთხში მეწვია
 უბედურება ნამდვილი:
 პატარა ქალაქს ვუტევედით,
 იყო სროლა და ზანზარი,
 მიწა კვნესოდა, ბორგავდა,
 სისხლით და ზორცით მამღარი.

ფრთხილად მივდივარ, მტერს ვეძებ,
 კენესით გათანგულ მინდორზე,
 ვიხილე, დანაღმულ ველზე
 ქალი და ბავშვი მირბოდნენ.
 ომში მეომრის სიკვდილი
 კანონია და წესია,
 იმ საბრალოთა დანახვა
 ელდის დეპეშად მეწვია.
 გავიქეცი, რომ ორივე
 ნაღმისგან გადამერჩინა,
 საწყლების ცოდვის დანახვას
 ღადარზე შეწვა მერჩია.
 ქალი დავაგდე მიწაზე,
 ბავშვიც ვისროლე ავ სულად;
 წინ ავეფარე ორივეს,
 მაშინ იელვა კაფსულმა.
 ნაღმა იჭექა და ცეცხლიც
 შემომრჩა მზერის სახსოვრად,
 დავკარგე თვალთა ნათელი,
 სიცოცხლეს შევრჩი მათხოვრად.
 ერთ თვეს სიკვდილის ტყვე ვიყავ.
 დაგლეჯილი და მჭლე ღონზე,
 ის დედაშვილი მივლიდნენ,
 სანამ მოვედი მე გონზე.
 სიცოცხლეს შერჩა ყვავილი,
 ახლად გაშლილი, ნათელი,
 რომ არ მეშველა მე მათთვის,
 კაცად არ ვიყავ სათქმელი.
 მარტო იმასა ვჩივივარ,
 სიკვდილმა რად მიმატოვა!
 ტანჯვად მიქცია სიცოცხლე,
 მუდმივ ბნელეთში მარტო ვარ.
 სანამ ვიქნები, ვეცდები,
 ვაკეთო შევძლო მე რაცა;
 დავლოცავ დიდს და პატარას,
 არ შეელებოთ ბნელად ცა.
 რაც კი ლექსები ავაწყე,

ბოროტთა წყენად მითქვია,
 სიბნელე როგორ გამტეხავს,
 რწმენის ქარები მიქრიან.
 ომში ვიარე ერთგულად,
 ბევრი წვალება მოვსვი მე,
 დღეს კი სიკეთეს უმღერის
 ხალხის ბრმა შვილი ზოსიმე.

ამბის თხრობა დაამთავრა, ჩონგურს საბოლოოდ ამოკრა ხელი, გვერდით დაიდო და გაირინდა. მსმენელები სიტყვის თქმას ვერ ახერხებდნენ, ისხდნენ გაჩუმებულები და ზოსიმეს მონაყოლის შთაბეჭდილების ტყვეობისათვის ვერ დაედწიათ თავი.

– ყოჩაღ, შვილო ზოსიმე. პირდაპირ გასაკვირია, ამდენს როგორ ახერხებ, შენ ყველა ჩვენგანზე კარგა ხედავ და კარგაცა გრძნობ; გაიხარე, შვილო, გაიხარე! ნუ დაღონდები, შენ ქალი რაში მოგერიდება, სოფლის ნაქები ვაჟკაცი ხარ, აარჩიე, რომელიც გინდა, – დათებამ გასათხოვარ გოგოებს გადახედა.

– არჩეულიცა ყავს და ქორწილზეც დაგვპატიჟებს შემოდგომაზე, – ახმაურდნენ ქალები.

ყომარბაზები

„კობრა“ ილა საღამოთი ნასვამი მივიდა სახლში. შებინდებული იყო, ცოლი ეზოში ტრიალებდა.

– მოდი, დედაკაცო, ერთი გეგეთამაშო, – ილამ ხელები მოხვია და ბილწი ფათური დაუწყო.

– რასა შვრები, კაცო, გაგიჟდი?!

– ვა, როდის აქეთ გახდი, ეგეთი მორიდებული? ხომ არ გინდა სახრით ავიჭრელო ზურგი.

– მაიცა, კაცო, სუყველანი სახლში არიან, გოგო-ბიჭები, შენი დეიდაშვილი ელენე აქ არი, დღეს მოვიდა, ერთი კვირა აპირებს დარჩენას ჩვენთან, ხორბლის ყიდვა უნდა და იქნება ილა დამეხმაროსო.

– მე რა უნდა დევეხმარო რა, წავიდეს ბაზარში და იყიდოს.

– იყიდის, კაცო, მაგრამ წალება ხო უნდა, თელავიდან ჩამოვიდა ქალი, იქნება შენ გადაუტანო, ცოლოა, საწყალი ქვრივად დარჩა, ოთხი შვილი ყავს, რჩენა უჭირს.

– მე რა ვქნა, რა მე გავაჩენინე თუ.

– რას ამბობ, კაცო, ავრემც გავქრები! ეგ როგორ ამოგივიდა პირიდან, დეიდაშვილი მაინც არ იყოს!

- რაო, რამდენი მინდაო?
- სულ ოთხი ფუთის ფული აქვს, ძალიან უჭირთ, ბავშვები ნახე-ვარზე შშვირები მყვანანო საწყალმა; ილაჲ, ხორბლით საესე გვაქვს მარანი, ავღგეთ და ერთი ხუთი ტომარა გავატანოთ, მადლია, კაცო, სხვა ხომ არ არის, შენიანია.
- ხომ არ გაგიჟდი?! გავატანო განა ლილახნობაა, მე მუქთად არავის არაფერს არ მიცემ.
- კაცო, სხვაც არა იყოს რა, ტილმა და თაგემა შეჭამა, იმდენია, ვეღარც კი ვუვლით, გაფუჭებას მიცემა არა სჯობია?!
- ეგ რას მამღევს?! რომ ჩემეხეტა ცარიელი.
- თავისთვის რა აქვს საცოდავს, შენ რა უნდა მოგცეს, იქნება საწყალს ძალზე რომ გაუჭირდა, იმიტომაც მოვიდა, ილა დამეხმარებაო.
- დევეხმარები მე მაგასა, წადი, ლოგინი გამიშალე!
- არა ნახავ, კაცო?!
- ვნახავ არა, ახლა კიდე!
- ვიშ, ქა, ეგეთი უჯვიგრო ადამიანი არ მინახია! – ქალი ნაწყენი გაბრუნდა.
- ჯვიგარს გაჩვენებ მე შენ, კარგა ხანია სახრე აღარ მოგხვედრია და ეტყობა ზურგი აქავადა! – შეულრინა ილამ.
- შუალამე გადასული იყო, ილას რომ გაელვიდა.
- გძინავს, დედაკაცო? – ჰკითხა ცოლს.
- არა, ესლა დავწექი, ამდენი საქმე ძლივს მოვათავე.
- საქმე შენც ესლა, მთელი ქიზიყის მინდვრები გაქვს საყარაულო ჩემსავით.
- რა ვქნა, შენ წვრილმანი გეჩვენება, მე კი მთელი დღე მუხლის ჩახვრა არ ვიცი.
- მე გეუბნები არ ჩახარო მეთქი?
- კაცო, რატომ აგრე ლაპარაკობ, საქმეა და არ გავაკეთო? ამდენი რამე გვაქვს.
- რომა გვაქვს ვისი ბიჭობაა? აბა მე არ ვიყო.
- ვინ გეუბნება, შენი დამსახურება არ არისო, კარგი მომნაგრე ხარ, მაგრამ ცოტა გაჭირვებულ ნათესავებსაც რომ დაეხმარო, რა უჭირს შენ მაინც იმდენი გაქვს რომ...
- აბა, აბა! ზღვა კოვზით დაღეულაო, ხომ გაგიგონია.
- რა იქნება, კაცო, იმ საწყალ ელენეს ხუთიოდე ტომარა ხორბალი მივცეთ, თუნდაც სესხებით, ცხოვრება სიკეთისაკენ იცვლება, მალე თავზესაყრელი იქნება ყველაფერი, აი, მაშინ ჩავვასესხოს.
- რა ჰკვიანი ხარ! ძვირობაში წაიღოს და იაფობაში ჩავვასესხოს არა?
- ეხ, რას გეხვეწები, შენ ხომ ვერ გაგაგებინებ!

- რა იქნა, არ წავიდა?
- სად წავა, ხვალ ბოდბისხევის ბაზარზე უნდა წავიდეს, ხორბლის საყიდლად.
- აბა, მაშ სად არის?
- აქ ხომ არ იქნება, კაცო, მეორე სართულზე, ბაღის მხარეზე, ცალკე ოთახში გაუფინე ლოგინი.
- ვა, პატივი კი არ მოგიკლია.
- სტუმარია, კაცო, მარანში ხომ არ დავაძინებდი.
- კარგი, კარგი! დაიძინე, მე გავალ ცხენს მივხედავ და მეგრე პირდაპირ მინდორში უნდა წავიდე, ბევრი საქმე მაქვს.
- არა ნახავ, კაცო?
- რა ნახვა უნდა, ღმერთი გიშველის.
- ილაავ, ერთ ტომარას მაინც გავატან.
- აბა, აბა, თავი ხომ არ მოგბეზრებია! – შეუღრინა და გარეთ გავიდა.

ცოტა ხანს ეზოში იტრიალა, ცხენს ქერი დაუყარა, შემოიარა ყველა კუთხე-კუნჭული, მერე ისევ ოთახში შევიდა; ცოლს ღრმა ძილით ეძინა.

ფრთხილად გამოვიდა და მეორე სართულზე ფეხაკრეფით ავიდა. ოთახის კარი უხმაუროდ შეაღო და ელენესთან შევიდა.

მშვენიერი ქალი იყო ელენე, ეტყობა, დასცხა ზეწარი გადაეძრო და პერანგის ამარას ეძინა.

შიშველი, სავესე მკერდი სუნთქვის დროს ვნებიანად აუღ-ჩამოუდიოდა, ილამ საწოლთან ჩაიძუნლა და მკერდზე ხელი აუსვა. ელენეს უცებ გამოეღვიძა, ვერ მიხვდა, რა მოხდა.

– ოხ, ილაავ, შენა ხარ? – ინსტინქტურად მოძებნა ზეწარი და დაიფარა.

– ჰო, გვიან მოვედი და ვნახო-მეთქი, რა კარგი გამხდარხარ, გოგო.

- ეხ, რაც მე გაჭირვება მაქვს, ან ესეთი როგორა ვარ.
- ნუ გეშინია, არაფერს გაგიჭირვებ, შენ მე გამიგონე! – ილამ ზეწარი გადაუწია და მკერდზე მოუცაცუნა ხელები.
- რას შვრები! გაგიჟდი?! – გაუბრაზდა ელენე.
- სუ, ნუ გეშინიან, არავინ გაიგებს, – ილამ ელენე საწოლზე მიაცურა, გვერდზე მიუწვა და ლოშენა დაუწყო.

ელენე ახლა კი საბოლოოდ მიხვდა მის ვერავობას, ძუ ვეფხვივით გაიბრძოლა, ილა იატაკზე გადმოაგდო, წამოხტა და რაც ძალა და ღონე ქონდა, ცემა დაუწყო. ცხვირპირიდან სისხლი აღინა.

- ჩუ, არავინ გაიგოს! – ეხვეწებოდა ილა.
- გაიგოს კი არა, რომ შემძლოს აქავე სულს დაგალევენებდი,

შე ბინძურო და გარეწარო! – ელენემ ერთი კიდევე გაუტყლაშუნა სახეში თავისი შრომისაგან დაკოჭრებული სილა და დაჟეჟილი ილა კინწისკვრით გააგლო ოთახიდან.

კიბეზე რომ ჩაირბინა, მეუღლე თავისი ოთახის კარებთან იყო მიყუჟული და ხელში შვინდის ჯოხით ელოდებოდა. „ერთი მოვიდეს, ეგ გათახსირებული, ან მოკლავე, ან შევაკვდები და საბოლოოდ დავისვენებ!“ – ფიქრობდა ქალი.

ილას კი იქითაც არ მიუხედაია, თავლიდან გამოიყვანა ცხენი, შეგვდა და მინდვრისკენ გააჭვინა.

არ გასულა ნახევარი საათი, ელენემ კიბეზე ჩამოიარა და ალაყაფის კარებისაკენ გაემართა. ილას ცოლი გადაუდგა წინ.

– სად მიხვალ, ქალო, ჯერ არ გათენებულა, ვისთან უნდა მიხვიდე!

– ვისთან მიმესვლება, როცა საკუთარმა დეიდაშვილმა არ მიმიღო.

– რა ქნა, ელენე, არ მეტყვი, წადი ხორბალს არ მოგცემო?

– ხორბალი კი არა, ბილწია, მრუში, უსინდისო და უსხენებელია, სახელიც სწორი შეურქმევია ხალხს.

– ვაი, მამიკვდეს თავიიი!!! – სახე ჩამოიკაწრა ილას ცოლმა. – არ მინდა არა, მაგასთან მე აღარ ვიცხოვრებ! არ წახვიდე, ელენე, ერთი ურემი ხორბალი უნდა გაგატანო.

– არ მინდა თქვენი ერთი მარცვალიც, უნამუსობით და ავაზაკობით ექნება შეძენილი. შენ კი მაგის ხელში ან კობრად უნდა იქცე, ან არა და მაგ კეთილი გულის ადამიანს აუცილებლად დაგგესლავს! – ელენეს უკან აღარ მოუხედაია, ისე გავიდა ეზოდან...

„ხოლერა“ სიკამ შუადღემდე არ მოისვენა, ტყეში შემოპარულებს ეძებდა. შემოდგომა იყო და ხალხი ზამთრისთვის შეშას იმარაგებდა. სიკას იმედი ჰქონდა, რომ გვარიანად მოითბობდა ხელს. შეარჩია კარგი ადგილები, სადაც დააჭრევიანებდა კლიენტებს, მაგრამ, როგორც ეგონა ისე არ მოხდა, მასთან წინასწარ სავაჭროდ არავინ მივიდა, ალაზნის ჭალაში გადმოვარდნილი წყლისაგან გამხმარი ტყის გაკაფვა გადაწყვიტეს და ხალხს ბილეთებით უფლება მისცეს შეშა დაემზადებინა. ახლა ის დრო აღარ იყო, ბავშვები და ქალები მისი ტყიდან ზურგით რომ ეზიდებოდნენ კონებით შეშას, სიკა კი ცეცხლს ანთებდა მათ და იმავე ცეცხლზე თბებოდა. სოფლებში მამაკაცები მომრავლდნენ, ურმებით, ორთვალებით, ავტომობილებით ეზიდებოდნენ ალაზნიდან ძნელად დასამზადებელ სქელ მორებს, მის ტყეს კი სტუმარი ძალიან შეუთხელდა. სიკა ნემსის ყუნწში ძვრებოდა, რომ ალაზნის ტყეში გადაეყვანათ ტყისმცველად, უფროსებიც პირდებოდნენ, მაგრამ ამ შემოდგომაზეც თავის ძველ ადგილზე დარჩა და ბოლოსაგან იზრჩობოდა.

– ადრე ფიჩნისთვის ან ვენახის ამოსაყენებლისთვის მაინც მოდი-ოდნენ, ესლა რა ღმერთი გაუწყრათ, პირი შეკრეს თუ რა არის! – ღვარძლიანად ლაპარაკობდა თავისთვის.

შიმშილმა შეაწუხა. იმედოვნებდა, ტყეში ვინმეს გადაეყრებოდა და მადიანად მოუღხენდა; ყველასა ქონდა ხოლმე მეტყვევსთან შეხვედრის შემთხვევაში, კარგი საგზალი გამზადებული.

– არ მომკლეს შიმშილით, შობელძაღვლებმა?! – დედუნებდა სიკა.

შუადღე გადავიდა, თავისი დაცვის ობიექტი სულ შემოიარა, მაგრამ საკბილო ვერაფერი ნახა.

– გაწვევტა თქვენი! – იწყებდებოდა და გაჯავრებული ცხენს დეზებს ურტყამდა.

ჩორთით გავიდა პატარა ღელის პირას. აქედან უკვე სხვისი ზონა იწყებოდა. „ნეტა იქით როგორა აქვთ საქმე?“ – გაიფიქრა და გაღმა გადავიდა; საურმე გზას მიყვა.

– ოჰო, ახალი ნატარია, ფორანი უნდა იყოს, – თვლების კვალი კარგად დაათვალიერა.

სიღრმეში შევიდა. ცულის კაკუნი მოესმა.

– აკი ვერ გიპოვნიდით, გამოგიჭირეთ?! – გაუხარდა და ცხენი ააჩქარა.

პატარა მწვანინანზე ფორანი იდგა, იქვე ორი ცხენი ბალახობდა. სიკა ცხენიდან ჩამოვიდა, აღვირი აყარა, საბალახოდ გაუშვა და იქავე ჩამოჯდა. არავინ ჩანდა. გაცხოველებით მუშაობდნენ. „ორნი ჩანან“, – ცულის კაკუნზე დაასკვნა სიკამ.

კუჭმა ისევ შეასუნა თავი, წვა იგრძნო. ფორნის ძირში ჩაიხედა, ხურჯინის ყურიდან ახლადგამომცხვარი შოთის პურები ამოჩრილიყვნენ, იქვე სველი დოქი იდგა, „ეტყობა ღვინო“, – გაიფიქრა. დოქს სიმინდის ფუჩიჩის საცობი მოხადა, ღვინის სუნმა სასიამოვნოდ შეულიტინა ცხვირში. ვეღარ მოითმინა, მიიყუდა და კარგა ხანს სვა. მშვიდზე უცებ დაურბინა ღვინომ ძარღვებში, გამოაცოცხლა. შოთს წვერი შეატეხა, გაკბინა „აღბათ ყველიც ექნებათ“. მეორე ყურში ჩაყო ხელი, მოხარშული ქათამი წამოღო ხელზე, სასწრაფოდ ამოიღო და ბარკალი მეჯიანად შეახლინა, ისე ჭამდა, სულმოუთქმელად დაღეჭვასაც ვერ ასწრებდა; ხელად გაათავა, ღვინო მოუნდა, დოქი გადმოიღო, მოიყუდა, ახლა ძარამი აღარ ჩადგა, გვერდით მოიდგა; ხურჯინიც გადმოიღო და იქვე მწვანეზე ამოალაგა შიგთავსი. სამი მოხარშული დედალი, ბლომად ცხვრის ყველი, მოხარშული ღორის შაშხი, შემოდგომის სქელკანიანი დაშაქრული პამიდორი, ბოლოკი, მწვანილი, ახლადგამომცხვარი შოთის პურები და მოზრდილი დოქით ღვინო.

– აი, პურ-მარლილი მესმის! – სიკამ ხელები დაიკაპიწა და თავის გაწყობილ სუფრას მიუჯდა, დედალს მეორე ბარკალმენჯიც შეახლი-

ჩა. — ვახ, ეტყობა მარილი დაავიწყდათ! აბა, ერთი ვნახოთ, ხურჯინის ყურში ძირამდე ჩაყო ხელი, ბოთლი მოხვდა, ჩარექიანი ბორჯომის ბოთლი ჭაჭის არყით იყო სავსე. სიკამ დაანჯღრია. — ჯაჭვი გაიკეთა ბიჭო, ეტყობა ორნახადია, — ვერევე მოიყუდა, გულმუცელი დაეწვა, — უჰ! ცეცხლი ყოფილა, არაყი კი არა! — სასწრაფოდ ღვინით გაიგრილა ჩათუთქული ჯიგარი.

— მარილი მაინც ვერ ვნახე, — ისევ ჩაყო ხელი. პატარა ხის კოლოფი და ქვაბი მოძებნა, ამოიღო ორივე, ხაშლამა და მარილი! — ტაში შემოკრა სიკამ.

— ეხლა კი არის ნამდვილი მეფური პურმარლი! — ხელები სიამოვნებით მოიფშვნიტა და გაწყობილ სუფრას მიუჯდა.

ტყეში შეუსვენებლად აკაკუნებდნენ.

კოტემ და დათება ბრიგადირმა შეშის დამზადება დაამთავრეს, ცოტა შეისვენეს, ქარი ამოიღეს.

— აბა, ეხლა გავზიდოთ, დაულოთ ფორანზე და შებინდებამდე მოვასწროთ ბრიგადიმდის მისვლა, — დათება ბრიგადირმა გრძელი შეშების კონა ამოიღო ილიაში და ფორნისაკენ გასწია, მასავით დატვირთული უკან მიყვა კოტე.

სიკა კარგა შეზარხოშებული იყო, თავზე რომ დაადგნენ. ერთი დედალი უკვე ძვლებზე დაეყვანა, ახლა მეორის ბარკალს ისე ეთამაშებოდა, როგორც გამძღარი კატა დაჭერილ თავებს.

— რომელი ხარ კაცო?! — გაკვირვებით კითხა დათებამ.

— რომელი ვარ? ვერა მცნობთ? ამ ტყის ბეგი და ბატონ-პატრონი სიკა არ გაგიგონიათ? — ენის ბორძიკით თქვა დაუპატიჟებლმა სტუმარმა.

— ო, „ხოლერ“, შენა ხარ? ველარ გიცანი, რა წვერი მოგიშვია, ვინმე ხომ არ მოგიკვდა? — დამცინავად კითხა დათებამ.

— მომიკვდა აბა, რა არი, მთელი დღე დავდივარ ტყეში და თქვენს მეტი ვერავინა ვნახე, ეს საქმეა?!

— საქმეა მამ რაა, შენც მაგიტო არა ხარ, რომ ტყეში არავინ შაიპაროს?

— თუ არ მოვლენ, ის დალოცვილები, მე რით ვიცხოვრო? ვგრე რომ გაგრძელდეს, მშიერი მოკვდები.

— შენ რა, სახელმწიფო ხელფასს არ გაძლევს? — გაიკვირვა დათებამ.

— შენც ერთი, მთვარიდან ჩამოფრენილი ხომ არა ხარ, ხელფასზე ნაცხოვრები კაცი ვინა ნახა!

— რა ვიცი, ამბობენ, ჯამაგირით ვინცა ცხოვრობს, მსუქნად არიანო, მე კოლექტივი შრომადლებს მიწერავს, მთავრობის ჯამაგირის გემო არ ვიცი, — თავი მოიმიაშიტა დათებამ.

— ჯამაგირის გემოს გაიგებ და ნოყიერი საჭმლისას კიდე დაკარ-

გავ, სულს ვერ შეინარჩუნებ სულს, თუ სხვა რამე საკბილო არ მოძებნე. დღეს შენ მამცემ რაც დაგიჭრია იმისას, ხვალე სხვა და ეგრე გავალთ იოლას, შენ შეშას შაირგებ, მეც პატარა ხელს მოვინაცვლებ; თორემ ამ ტყეში შეშის მოჭრა კატეგორიულად აკრძალულია.

– შეშის მოჭრა აკრძალულია, ყარაული კი იმიტომ დაუყენეს, რომ გაყიდოს, რადგან მცირე ხელფასი აქვს და ხელი მოითბოს? – გაეცინა დათებას.

ამასობაში კოტე მუშაობდა, მთელი დაჭრილი შეშა ფორანთან მოაგროვა და ისიც იქვე გაჩერდა.

– შენ რომელი ხარ?! რაღაც ვერა გცნობ! – სიკამ თვალეზმობუტულმა შეხედა.

– სამაგიეროდ მე კარგადა გცნობ! – ცივად უპასუხა კოტემ.

– მიცნობ, აბა, მაშ როგორ, თქვენ ამდენი ხართ და მე ერთი, ყველასა გჭირდებით. დასხედით, თქვენც გატეხეთ თითო ლუკმა, – სიკამ ორივე მიიპატიჟა სუფრაზე.

– ჭამე, ჭამე, ჩვენ გვეჩქარება, სალამოდე ბრივადამი უნდა ვიყოთ, მანამდე დაგუდებთ, – უპასუხა დათებამ და ფორანზე შეშის დაწყობას შეუდგა.

– ეგრე ქენით, ეგრე ჯობია, საქმეს წინ წაივდებთ, – თქვა სიკამ და ღოქი მოიყუდა.

სანამ დათება და კოტე ფორანზე შეშას უდებდნენ, სიკას ქეიფი არ შეუწყვეტია, როცა თოკები გადაუჭირეს და ცხენების შებმა დაიწყეს, სიკა სლოკინით ადგა, თავისი ცხენი მოიყვანა, ნარჩენების ალაგება დაიწყო.

– თქვენ მაინც სახლში მიდიხართ, ამას მე ჩავიყრი, იქნება ვინმე დამშეულს გედევყარო, სიკას თანხმობისთვის არც დაუცდია, ქათამ-ნახევარი, ხაშლამა, მწვანილი, ყველი და ნახევარი ბოთლი არაყი თავისი ხურჯინის თვალში გადააბარგა, ღოქს უტრიალა, – ამასაც წავიღებ, – თქვა და ხურჯინში ჩასადებად ასწია.

კოტემ და დათებამ ერთმანეთს გაკვირვებულებმა გადახედეს.

– ეგ ღოქი გვჭირდება, წყლისთვისა გვაქვს, ღვინო თუ გინდა, გადაისხი რამეში, – ბრაზნარევი კილოთი უთხრა კოტემ.

– თქვენ სხვასაც იშოვით, არ შეეპუა სიკა და ღოქი ხურჯინის მეორე თვალში ჩაიდგა.

– შენ რა მასხარად გვიგდებ, თუ თვალში გეცოტავებით! გეუბნები, ღოქი გვჭირდება-მეთქი! – გაბრაზდა კოტე.

– ღოქი კი არა, შეშის ფული გამოუშვით! მე ბევრი ლოდინის დრო არა მაქვს.

– შენ შეშა ვინ მოგცა, ფულს რომ თხოულობ?! – მოთმინების ფიალა აევსო დათებას.

– ტყეც ჩემია და შეშაც, თუ ძალიან გააჭირებთ საქმეს, ერთ ღერ-საც არ გაგატანთ! დაგილალამკე და ორივეს სატყეოში მიგრეკამთ.

– ეტყობა ეს ჩვენი ღვინო შენზე არამია, ძალიან გაწყინა, ჩამოდ-გი ესლავე დოქი დაბლა! – შეუტია კოტემ.

– ფული გამოუშვით, თორემ აქტს შეგიყენებთ! – დაიმუქრა სიკა.

– ვისი დაცვის ტყეც არის, იმ მეტყევემ გამოგვიშვა, შენ საით კუდილლია ხარ! იმას არც ფული უთხოვია და არც შენსავით უნამუ-სოდ არ გამომძღარა სხვის ლუკმაზე.

სიკა ცოტა შეეყონდა, რამდენი ხანია ამ ტყეში შესვლის უფლება აუკრძალა ზონის მეტყევემ.

– იმან რომ არ გამოგართვათ, მე მითხრა, ნაცნობები არიან, მე-რიდება, ფული ვთხოვო და გამამაგზავნა, შენ გამართვით, ესლა გაიგეთ?

კოტემ და დათამ ერთმანეთს გადახედეს.

– ის ერთი იყო ნამუსიკანი, კაცო, და თუ ისიც ეგრე წახდა, აღარა ყოფილა თქვენი საშველი.

– თქვენ ნამუსიანიო თქვით, აბა, ისა ღვერავეს ხალხს, თორემ მე რა მიჭირს.

– დღემდე არ გაგვიგონია ცრუ და მავნე ყველა იმისი კმაყოფილი იყო, შენი მსგავსი უნამუსო რომ ეყოლება გვერდზე, გაფუჭდება, მაშ რა მოუვა.

– ვინა? ლაზარეა პატიოსანი? – გაიკვირა სიკამ.

– ჰო, ეგრე იცის ქვეყანამ, შენსავით ქვრივ-ოხრებსა და ბავშ-ვებს ტყავს კი არ აძრობს, ვისაც ტყეში ურმით დაიჭერს ხოლმე უნებართვოდ, ვინც ყველაზე გაჭირვებულები არიან, ჯერ იმათთან გაატანს შეშას ჩამოსარიგებლად, შემდეგ კი აღარც თავისთვის ეტყვის უარს, რადგან გაჭირვებულებს დაეხმარა, ფულის გამორთმევა ლაზა-რე მეტყევესაგან პირველად ესლა გავიგეთ.

– გაიგეთ და გამოუშვით კიდევ, მაგ ზღაპრების ლაი-ლაის შეეშ-ვით, ლაზარეზე ხარბი მეტყევე ამ მხარეში არ არის. მე კი ქვრივ-ობ-ლების დახმარების მეტი არაფერი გამოიკეთებია, ის თქვენი სოფლელი ბრძაც იმიტომ მიმეტყეპინა, რომ ორი საცოდავი ბიჭი დაეჭირნა და შეშის წართმევას უპირებდა.

კოტეს სისხლი აუვარდა თავში. – მაგრამ ავუჭრელე ბეჭები მათ-რახით, ზერგზე ორი კონა აკვიდე და ვუთხარი, ამ ბაღლებს სახლამ-დის მიუტა, თორემ ცოცხალი არ გადაშირჩები-მეთქი.

– მიუტანა?

– არ მიუტანდა და სიკას სად წაუვიდოდა, გავიხარია, სულ ძუნ-ძულით წაიღო, ბოდიშებიც იხადა.

– იცნობ შენ იმ ბრძას?

– ვიცნობ რომელია, ხომ გეუბნებით, ჩემი შიშით ეხლაც კანკა-ლებს.

– იმის მამას თუ იცნობ.

– ერთი იმის მამის ყველაფერიც! – სამსართულიანი გინება და-ყოლა სიკამ.

– მე ვარ იმის მამა, შენი ყველაფერი და შენი ამ ტყეში ჩამთეს-ლებელიც! – კოტემ ვეღარ მოითმინა და სიკას ისეთი მაგარი სილა გააწნა, ბალახებში კოჭურივით გააგორა.

სიკა ძლივს წამოდგა, ცხვირიდან და ტუჩებიდან სისხლი ჩამოს-ლიოდა.

კოტე სახრით იწვედა, მაგრამ დათება იჭერდა.

– არამი იყოს ჩვენი პურ-მარილი მაგ გველის გალაყებული თეს-ლიდან გამოჩეკილზე! გამიშვი, უნდა გადავუყარო ყველაფერი! – ყვი-როდა კოტე, დათება ძლივს აკავებდა.

სიკა ცხენთან მივიდა, ჯიბიდან ცხვირსახოცი ამოიღო და პირის მოწმენდა დაიწყო.

– თქვენი თავისთვის თუ კარგი გინდათ, ფული გამოუშვით, თო-რემ სამართალში ამოგაყოფინებთ თავს! – დაიბუქრა.

– მაგ არაკაცისაგან ყველაფერია მოსალოდნელი, – თქვა დათე-ბამ. ჯიბეში ხელი ჩაიყო და ერთი წითელი სამთუმნიანი ამოიღო.

– ხხხთფუჰ! – დააფურთხა და სიკას გადაუგდო.

სიკამ აიღო, ფურთხი მოწმინდა და დინჯად დააყოლა: – ეს არ ყყოფა, ერთი აწნაირი კიდევ უნდა.

– უნამუსო ვირზე შესვეს, ნეტა ერთი გამაჭენაო, ამ არამზადის საქმეც ეგრეა, – დათებამ მეორე სამთუმნიანი ამოიღო, კიდევ და-აფურთხა, ის იყო სიკასთვის უნდა გადაეგდო, რომ კოტემ გამოსტაცა ხელიდან, – მაიტა აჰ, – უთხრა და ორჯერ გვარიანად დააფურთხა, – ეს მეორე წინა სამთუმნიანზე რომ გამომრჩა, იმისა იყოს, – და რო-გორც აბეზარ ძაღლს ხორცის ნაჭერი, ისე მიუგდო სიკას ფული.

– ეხლა საითაც გინდათ, იქით წადით! – სიკამ ფული აიღო, გაწ-მინდა და ჯიბეში შეინახა.

– ვააა! ეგეთი გათახსირებული კაცი ჩემ დღეში არ მინახავს! – გაიკვირა კოტემ, სახრე მოიმარჯვა და ცხენები გარეკა...

– რა მალე მორჩენილხართ, – ტყიდან გამოსულებს ცხენზე ამ-ხედრებული ლაზარე შემოხვდათ, – ვიფიქრე, მივალ, მივეხმარები, არ გაუჭირდეთ-მეთქი.

– მალე კი არა, ლაზარე, რაც შენი დავალებით იმ „ხოლერამ“ დღე დაგვაყენა ნეტა შემაზე სულ არ გვეფიქრა.

– რაო? დავალებითო? რა „ხოლერა“ რის „ხოლერა“, ხალხო, ერთი წესიერად ამისხენით რაშია საქმე? – გაიკვირა ლაზარემ.

დათებამ დაწვრილებით მოუყვა რაც გადახდათ.

– სად არის?! – ხმის კანკალით იკითხა ლაზარემ.

– არ გინდა, ლაზარე, ჩვენგანაც მოხვდა, ეყოფა.

– სად არის, მითხარით, სანამ ჭკუიდან არ გადავსულვარ! – იღრიალა ლაზარემ.

– იქავე დავტოვეთ, ალბათ უკან მოგვედეს.

ლაზარემ თავგამეტებით გააჭენა ცხენი ტყისაკენ.

– აბა, კოტე, მიაბრუნე ფორანი, მივეშველოთ, თორემ რაღაც უბედურება დატრიალდება, – უთხრა დათებამ კოტეს და ლაზარეს თვალი გააყოლა...

შებინებული იყო. სოფელში შემოდგომის ცივი ნიავი დაწანწალდება. ხალხი სახლებისაკენ იჩქაროდა, თითო ოროლა ნახირს ჩამორჩენილი ძროხა ღობის ძირებში ბალახის ძებნით აუჩქარებლად მიდიოდა ბინისაკენ, ეტყობოდა, რომ იქ ხბო არ ელოდებოდათ, გულოგრილად იყვნენ. ისმოდა საძებნად გამოსული პატრონების ძახილი და ბრაზობა.

სოფლის ბოლოს ჩადგმულ ხის პატარა სატყეო სახლის აივანზე ორნი ისხდნენ, მაგიდაზე ერთი ბოთლი ღვინო და ცოტა მისატანებელი ეწყობოდა, დალევა არა ჩქარობდნენ; ისე ბნელოდა, ერთმანეთის დანახვა უჭირდათ, ლამპას მაინც არ ანთებდნენ.

– სად დაიკარგა, კაცო, მთელი დღე ვერ მოვახერხე იმის დაჭერა, რა აირია ქვეყანა, ყველა იღრინება, იშუქრება, იმ კრიკალივით მოხრილმა მებაღემ „ოვხრა“ ქვია თუ ოხრობა, კინაღამ თოფი დამცა, გათახსირებული ხარ ჩემ ტერიტორიაზე ფეხი არ დადგაო. ერთი კი ვიფიქრე, მოდი აქავე მივანჩო-მეთქი, მაგრამ ხალხი ირეოდა და მოვითმინე, თუ იგეთ ადგილზე გედევყვრები კი, ცოცხალს არ გავუშვებ, სულს გავაფრთხობინებ; პატიოსანის სახელი აქვს სოფელში, რაც ზედ აცვია იმის მეტი არა აბადია რა, უპატრონოა, იგრე მიძალღდება, კაცის შვილი არ იქნება მაგისი მომკითხავი.

– შენი ამბავი რომ ვიცე, თუ გულში ჩაიდე, შეუსრულებელს არ გაუშვებ, ის ურჩევნია, ოხვრაა თუ რაღაცა პანაშვიდი წინასწარ გადაიხადოს, – ცხენივით ახვიხვინდა მეორე.

– კიდევ დიდხანს ველოდოთ? – იკითხა პირველმა.

– ვიყობ აქ, რა გვეჩქარება, სანამ კარგად არ დაბნელდება, ეკლესიისკენ მაინც ვერ წავალთ და ჩვენც ვისხდეთ აქ, – დინჯად უპასუხა მეორემ.

ვიღაცა ცხენოსანი მიადგა მეტყვევის სახლს, ცხენი აივნის სვეტზე მიაბა და უნდელი ნაბიჯით, კოჭლობით, ავიდა კიბეზე.

– რომლები ხართ? – ბნელში მსხდომნი რომ დაინახა, ხმამაღლა იკითხა.

– ნუ გეშინიან, „ხოლერ“, „კობრა“ ვარ, „კობრა“, – დროულად

შეეხმინა დამხდური, თორემ სიკა უკან გაბრუნებას აპირებდა.

– ბნელაში რას უსხედხართ, ხალხო!

– ოთახი დაკეტილი იყო, ლამაზა კიდევ არა გვაქვს.

– ე, კარები გადარაზულია, უჯრა კიდევ კელაპტრებით სავსე მაქვს. რა შენ პირველად ხარ თუ, – უსაყვედურა სიკამ.

ოთახში შევიდა, კელაპტარი აანთო და მაგიდაზე დადგმულ ჭიქაში ჩააყუდა.

– გაიცანი, ყომარის ოსტატი, ფუმფლოების რისვხა, – გააცნო ილამ მეორე სტუმარი, – თელავიდან არის გასტროლოგზე ჩამოსული.

– „მაჟალო“, – ამაყადა თქვა თავისი სახელი უცნობმა ხელის ჩამორთმევის დროს.

სიკა დაჟინებით დააკვირდა, გაბრტყელებულ სახეზე მიტყლაპნილი ცხვირი დიდი ნესტროებით, წინ წამოწეული შუბლი და სადღაც სიღრმეში ხშირ წარბების ქვეშ ჩამამლული თვალები ბოროტად ციმციმებდნენ. „აბა, ეს იქნება ღვთისაგან მოძულებული, აი“, – გაიფიქრა სიკამ და დაჯდა.

– შენი სიფათი არ მომწონს, სადმე მკლავი ხომ არ გაშალე? – ჰკითხა ილამ.

– გავშალე და როგორ, ორნი დავიჭირე, ტყეში შეშასა ჭრიდნენ, კაი პურ-მარილი ქონდათ, სულ მშრალზე დავსვი, ფულიც დავაყრე-ვინე, მათ შორის ერთი, მეფორნე, იმ ბრმა მეჩონგურის მამა ყოფილიყო, მაგრამ ის შობელძალი მეტყევე ლაზარე მამვარდა, მოკვლას მიპირებდა, ჩემი ზონა იყო, შენ რათ გამართვი ფულიო, ის ორნიც უკან გემეყოლებინა თუ გამიჭირდეს, დემხმარეთო. გიყვარდეს მე იმას დღე ვაყარე მათრახით, მაგრამ ორნიც მიეშველნენ და თითო ოროლა მეც მამხვდა, პურმარილი აქ მამქონდა, მაგრამ იმ ჩხუბში ხურჯინიანად დაკვარგე.

– ფული ხომ არ დაკარგე, ფული.

– არა, მაგრამ სულ ნაკუწ-ნაკუწ დაიფლითა, ჯიბეში გდებისაგან.

– ჯიბეში გდებით როდის იყო, რომ ფული იფლითებოდა?!

– ეტყობა იმ გათახსირებულ ლაზარეს ხელი მოუხვდა და... – სიკა დაიბნა.

– ეტყობა, ეტყობა, – ყველაფერს მიუხვდა ილა.

– მე რალაც-რალაცები მაქვს წამოღებული, ისა ვკვამოთ და მეძრე წავიდეთ ეკლესიაში.

– ეგრე აჯობებს, – კვერი დაუკრა „მაჟალომ“...

ეკლესიის ჩრდილოეთ კედელთან მოეწყვნენ.

– ამაზე მეყდრო ადგილი მთელ ქვეყნიერებაზე არ იქნება, – სიამოვნებით თქვა ილამ.

– ამ სოფელში არავინ გყავს ჩვენი ამფსონი? – იკითხა „მაჟალომ“.

– ეხ, არა კაცო, ძალიან უვარგისი და გაუტანელი ხალხია, ერთი კარგი ბიჭი გეყავდა, საწყობის გამგე „გველიხე“, მაგრამ იგრე აიძულეს, საწყობიდან გამააგდეს, ეხლა თოხი უჭირავს და ბრიგადაში უბაგუნებს, ძლივს ჩავითრიეთ თამაშში, მაგრამ შიშით ჩვენსკენ ვეღარ იყურება.

– ჰმ, არ არის კარგი! – მრავალმნიშვნელოვნად თქვა „მაჟალომ“ და შერჩეულ ადგილზე თათარი მლოცველივით მოიკეცა.

გათენება მოახლოვდა, სოფელში მამლების ყვილი გახშირდა. მოთამაშეები კი ისე იყვნენ აზარტში შესულები, ვერაფერსა გრძნობდნენ. ბარდაყებზე ხელის დაკვრით ხორცები დაილილავეს.

„კობრას“ ბედი უდიმოდა, ორივეს გააძრო რაც ქონდათ.

„მაჟალო“ თამაშიდან გავიდა.

„ხოლერა“ ვერ ისვენებდა, აზარტს აეტანა, მზად იყო სული დაევირავებინა ეშმაკთან, ოღონდ ეთამაშა და მოეგო.

– მაილა, კიდე გავაგოროთ! – მოითხოვა მორიგი წაგების შემდეგ.

– რაზე მეთამაშები, აღარაფერი დაგრჩა და.

– რაზეც გინდა, ოღონდ მეთამაშე!

– რაზე ვეთამაშო, „მაჟალო“?

– აბა, მე რა ვიცი, რა აქვს.

– ჰა, რას გაიმეტებ?

– ყველაფერს, ოღონდ მეთამაშე, – სურვილისაგან კანკალებდა „ხოლერა“.

– შენ ხომ იცი, ეს კაცი ვინ არის! – ხელი გაიშვირა „კობრამ“ „მაჟალოსაკენ“, – ფუძფულოების რისხვავა, არ შეასრულებ და საკუთარი თავით აგებ პასუხს.

– ეგრეა, აბა, სხვანაირად რომ იყოს, რაზე ავდგებოდი თამაშიდან, წავალ, რასაც ვიშოვი ერთ ხუთ დღეში დავბრუნდები და ნაღდზე გავაგრძელოთ.

– ვინც დაპირებულს არ შეასრულებს, რა მოუწევს? – გამიზნულად შეეკითხა „კობრა“.

– რა და აი, ეს! – „მაჟალომ“ მოკლე ხანჯალი ამოაძრო უბიდან და რბილ მიწაში ჩაარჭო. – მე ვიქნები თუ სხვა, ვინც წაგებულს არ გაანაღდებს, სიკვდილი! – ეგეთია ჩვენი წესი.

– გაიგე? – მიუბრუნდა „კობრა“ „ხოლერას“.

– გავიგე, რა, უპირო როდის ვიყავი! თქვი, რაზეც გინდა გეთამაშები, სამ დღეში თუ წავაგე მიიღებ, მეტი რა ვქნა?!

– კარგი! – ადგილზე შესწორდა „კობრა“.

– რაზე ვითამაშებთ?

– კლიტენმესტრაზე.

– როგორ თუ კლიტენმესტრაზე? – გაუკვირდა „ხოლერას“.

– როგორ და იგრე, თუ მოვიგე, ერთი ღამით დამითმობ.

– ოხ, შენი დედა!.. – ხოლერა ყელში სწვდა „კობრას“. „მაჟალომ“ ძლივს გააშველათ.

– რას მეჩნუბები, კაცო, – თავი იმართლა „კობრამ“, – თვითონ შემიჩნდა, რაზეც გინდა მეთამაშეო, მეც უთხარი, არ უნდა და ნუ უნდა, მე რა ვაძალებ?!
 „ხოლერა“ ფერწასული იჯდა, რაღაცა წინათგრძნობა კარნახობდა, მიდი, ნუ გეშინია, მოიგებო.

– კარგი, ვითამაშოთ! – უცებ გადაწყვიტა.
 – პირი პირია, „მაჟალო“, იცოდე, თუ წააგო კლიტენმესტრა ამ სამ დღეში უნდა ჩამაბაროს.

– ვერ ეღირსები მაგას! – დაიყვირა „ხოლერამ“.
 – გესმის? – მიუბრუნდა „კობრა“ „მაჟალოს“.
 – აბა, „ხოლერ“, გამტყუნება არ იყოს! – წაისისინა „მაჟალომ“.
 – ვერ ეღირსება იმიტომ, რომ ვერ მოიგებს.
 – მაიტა ხარები! – დაიყვირა „ხოლერამ“...

უკვე მტრედისფრად ინათა, სამივენი რომ წამოიშალნენ, „ხოლერას“ ადამიანის ფერი აღარ ეღო.

– ხვალზევით კლიტენმესტრას მინდორში ბინაში მომიყვან, ჩემს გარდა არავინ იქნება, დილით ისევ გაგატან, – ბოროტი ღიმილით უთხრა „კობრამ“.

– ოხ, შენი! – მიიწია „ხოლერამ“.

– აბა, ეხლა, ეგეთები არ იყოს, წააგე და შეასრულე კიდევ! – შუბლი შეიკრა „კობრამ“.

– ხუთ დღეში გესტუმრებით, მეემზადეთ, – გააფრთხილა „მაჟალომ“ და ფერღობზე დაეშვა.

– ჩვენ რა გამზადება გვინდა, ჩამოხვალ და გაგპარსავთ, ცოტა ბლომად წამაილე, ხშირ-ხშირად რომ არ იარო, – დამცინავდ მიაყოლა „კობრამ“.

– ვნახოთ, ვნახოთ! სულ ეგრე არ იგალებ, – დაუბრუნა ხურდა „მაჟალომ“ და განშირებულ ბუჩქებს მიეფარა...

ბნელოდა, შეშით დატვირთული ფორანი ბრიგადაში რომ მივიდა. ქალებს უკვე ეძინათ თავიანთ ოთახებში, ზოსიმე შეეგება მოსულებს, იმათ ხელი არ გააქნევიან, სულ თვითონ დაცალა და შენობის კუთხეში დააწყო.

დათებამ ლამპა აანთო და სუფრის გაშლას შეუდგა.

– ვივასშმით და მემრე დავიძინოთ, თორემ დღეს ლუკმა არ ჩავიღვია პირში, იმ დასაქცევმა „ხოლერამ“ რა პურმარილი ჩავკომწარა, კაცო!

– ჩვენ თავს ვინა ჩივის, ლაზარესთან მინდოდა ერთი ლუკმა გაგ-

ვეტეხა, როგორ მოიწამლა პატიოსანი კაცი!

ამ ლაპარაკში იყვნენ დათება და კოტე, ზოსიმემაც ფორნის დაც-
ლა დაამთავრა და შეუერთდა მათ.

– მიდი, კოტე, ამაალაგე იმ დასაქცევი „ხოლერას“ ხურჯინიდან
რაც გადარჩა, – უთხრა დათებამ.

– „ხოლერას“ ხურჯინი რათ გინდათ, დღეს ქალებმა კარგი საჭ-
მელი მოამზადეს, თქვენთვის შენახული არის, – ზოსიმემ კარადა
გამოხსნა და ლობიოს ქვაბი გადმოიღო, – გაცივებოდა, მაგრამ არა
უშავს, გემრიელია, ცალკე კირკაჟია მომზადებული, კარგი პამიდორის
მწნილი და ღვინოც არის.

– აბა, თქვენა ყოფილხართ თავადებივით, – გაიხარა დათებამ.

– კოტემ მაინც შემოათრია ხურჯინი და ამოალაგა ის, რაც „ხო-
ლერას“ გადაურჩა.

– მაგ ხურჯინიდან ვერაფერს ვერ დავადებ პირს, ბინძური კაცის
ხელში ნაჭერია, – თქვა დათებამ.

– არც მე მიმდის გული, მაგრამ შემეცოდა გზაში გადასაყრელად,
ეს დოქიც სულ დააბინძურა იმ შობელძალმა, ღორღლიანი ტუჩებით
პირდაპირ მოიყუდებდა ზოლმე.

– არაფერი არ არის საჭირო, თქვენთვის გამზადებული ღვინო
აგერ არის, – ზოსიმემ სავსე ხელადა დადგა მაგიდაზე.

სამივე დასხდნენ. დათება და კოტე მადიანად შეექცეოდნენ. ზოსი-
მემ ჭიქები მოძებნა და ღვინით შეავსო.

– ამ სასმისით ლაზარეს გაუმარჯოს! – ჭიქა ასწია დათებამ.

– გაუმარჯოს! გაუმარჯოს! – მართლა რომ კაცური კაცი ყოფი-
ლა, მაინც რა დღე დააყენა იმ არსახსენებელს კაცო, ჩვენ რომ არ
მიგვესწრო, მოკლამდა ალბათ. ხურჯინი წაართვა, ფული დაუხია და
გადაუყარა, დახრჩობას უპირებდა და შეუსრულებდა კიდევ.

– შენ ეგა თქვი, პურის ჭამაზე უარი რომ გვითხრა! რახან ამ
გათახსირებულის ხელში ჩავაგდეთ, პურის ჭამის ღირსი არა ვარო,
ხურჯინი უკან დამიბრუნეთ, როცა ვნახავ, დანარჩენ მეტყვევებთან
ერთად უნდა დავჭრა და თავზე დავაყაროო.

– კაცი ყოფილა, ძმაო, კაცი, რასაც მაგაზე ადამიანობას ლაპარა-
კობენ, სულ მართალი ყოფილა.

სამივემ გამოცალა ლაზარე მეტყვევის სადღეგრძელო.

კიდევ კარგა ხანს ისაუბრეს, ის ხელადა სულ დალიეს და დასა-
ძინებლად დაწვნენ.

დილით ზოსიმე მამას სახლში გაყვა.

– დიდი ხნით არ დამტოვო, ზოსიმე! ხომ იცი, უშენოდ ბრიგადა-
ში მუშაობას მაღლი არა აქვს, მეც ნახევარი ბრიგადირი ვარ შენ თუ
გვერდით არ მიდგენარ, – დაუბარა დათებამ, – ერთი კვირა დაისვენე

და შემემეხმია.

– შეიძლება უფრო ადრეც, არ მიგატოვებ, ნუ გეშინია!

– ცოტა ხანს გაანებე თავი, დათებ, უნდა დაფინშნო ბიჭი, სარძლოც კარგი ვიშოვნე და მეტი რაღა მინდა, საქორწილო ღვინო უკვე მომარაგებული მაქვს; ერთი ჩვენებურად უნდა მოვილხინოთ, – მხიარული ღიმილით უთხრა კოტემ.

– აბა, ჰა, ოღონდ ეგ საქმე გადაწყვიტეთ და ამ სიბერეში მაცრობა უნდა ვიკისრო.

– იქნება! იქნება! – მიაძახა კოტემ და ცხენები გარეკა...

„კობრა“ ილა მთელი დღე ვერ ისვპენებდა, საღამოთი „მაჟალო“ უნდა ჩამოსულიყო, ერთი სული ჰქონდა შეხვედროდა და კიდევ გაეძრო ტყავი. „ხოლერა“ სიკას ინტერესი აღარა ჰქონდა, როგორც იყო ხომ ჩაივლო კლიტენმესტრა ხელში. ის ღამე გაახსენდა „ხოლერამ“ მოტყუებით რომ მიუყვანა მინდორში და მიუგლო, ტუჩები ხარბად მოილოკა.

– ეხლაც რომ იყოს, უარს არ ვიტყვოდი, – ჩაილაპარაკა, – ვნახოთ, თუ კარგად წავიდა საქმე, ერთხელ კიდევ მოვუგებ, მემრე კი „ხოლერას“ გარეშე თვითონ ქალი დამიწყებს ძებნას, – დააწყო გეგმები „კობრამ“.

„ოხვრა“ ვანოს ჯვარი ჰქონდა. „უპატრონოა, რომ მივანჩო და სადმე ღობის ძირში მივაგლო, კაცის შვილი არ იქნება მაგის მომკითხავი, ძგლები იგრე შეჭამენ, ვერც გაიგებენ ვინ იყო“, – ფიქრობდა „კობრა“ და ვანოს ნაბაღარს მგელიგეშად შორიანლოს უტრიალებდა. უნდოდა, მომენტი ენახა და ანგარიში გაესწორებინა, მთელი ზაფხული ისე გავიდა, მისი ბალიდან ერთი საზამთრო რა არის, არ იცის, პირიქით, რამდენიმეჯერ თოფით გამოუვარდა, აქ ახლოს მოსული არა გნახო, თორემ დაგცემო; სხვა მებაღებმა კი აავსეს, როცა სურვილი ჰქონდა შედიოდა, კრეფდა, თანაც იმათი ყველა შავი საქმეები იცოდა, ღამ-ღამობით ვისი ტრანსპორტით ავზავნიდნენ ნაპარავ საზამთროს და წილში უდგებოდათ; ვანოს კი რას დააკლებდა, როცა ერთსაც არავის არ გაატანდა უკუღმართად, პირიქით, თავისთვისაც კი ენანებოდა, რომ შეეჭამა, ზედ დაკანკალებდა ბაღს და ხალხისათვის არა ზოგავდა.

– რა ბალი ჰქონდა, ავ თვალს არ ენახებოდა, როგორ დამსვა მშრალზე, მაგ შობელძაღვმა! – კბილებში გამოსცრა „კობრამ“.

მთელი დღე ვანო ნაკვეთში მუშაობდა, ასუფთავებდა, სასუქის შესატანად ამზადებდა, ჩქარობდა, რომ მოხვნა მოესწროთ.

შესაღამოვდა. თავისი ჯოხი გაიღო ზურგზე, გადაჰკიდა ზედ ხელები და წელში კითხვისნიშანივით მოხრილი ქოხისაკენ წავიდა. ამ დროს უკანიდან ვიღაცა ცხენოსანი წამოეწია.

– რომელი ხარ? – იკითხა ვანომ, მთელი დღე შრომისაგან დაღლილს ჯოხის ჩამოღება და წელში გასწორება დაეხარა, ნელა მიდიოდა მიწამდე თავდახრილი.

ცხენოსანი ჩამოქვეითდა, უცებ სტაცა ჯოხს ხელი, გამოადრო ზედ გადაკიდებული ხელებიდან.

– ვინა ხარ, შე ოხერო?! – სცადა ვანომ წელში გამართვა, თავი ასწია მაღლა.

მის წინ ჯოხშემართული და საზარლად დაღრეჯილი „კობრა“ იდგა.

– უხ! შე უხსენებელო! – წამოიძახა და „კობრაზე“ მიიწია.

– ესეც შენ, ხალხისათვის თავდადებულ მათხოვარო! – გამეტებით მოუქნია ჯოხი.

ვანომ თავის მორიდება სცადა, საფეთქელში დამიზნებული ჯოხი თავში მოხვდა და უგონოდ ჩაიკეცა. გახეთქილი თავიდან სისხლმა იჩქეფა.

– ესეც შენ! – „კობრა“ მეორედ ზურგში დაარტყა ჯოხი, ცხენს შეაჯდა და მეტყვეის სახლისაკენ გააჭენა.

„ხოლერა“ სიკა, „მაჟალო“ და ერთი მისი მხლებელი ბიჭი უკვე კარგა ხანი ელოდებოდნენ.

„კობრა“ ჯოხის კაკუნით ავიდა აივანზე, „ხოლერა“ განზე გაიხმო და ჯოხი აჩენა. – ერთი სოფლის დარდი უკვე გაუვგზავნე მარილზე, გინდა გამყოლად ის მეჩონგურე მივაყოლოთ? – თან ვანოს ჯოხი აჩენა.

– თუ იმის ჯავრს ამოვიყრი, მაგას რა ჯობია, მაგრამ მანამდე შენ უნდა გადავიხადო სამაგიერო.

– რა გინდა კლიტენმესტრაზე კიდევ უნდა მეთამაშო? – ჩემგან რას მოითხოვ?

– შენი დაგვაჯული ცოლი, გზაზე რომ ეგდოს ზედ არ შავხედამ, მე ვიცი, რაც უნდა მოვითხოვო!

– აბა, აბა, ზედმეტი არ მოგივიდეს, თორემ!

– თორემს მოგცემ მე! – ვალში არ დარჩა „ხოლერა“.

ეკლესიის ჩრდილოეთის კედელთან ახლა ოთხნი ისხდნენ. „მაჟალოს“ მხლებელი ბიჭი თამაშში მონაწილეობას არ ღებულობდა, ის, ეტყობა, თანამგრძობად იყო წამოყვანილი.

შუალამე გადავიდა. „კობრას“ ბედი არ სწყალობდა, ზედიზედ აგებდა. „ხოლერამ“ ამჯერად დაიბრუნა რაც წაგებული ჰქონდა და „კობრაც“ დატოვა მშრალზე. ბოლოს სახლში მიტანილი ორი ტონა ხორბალი და ცხენიც მოუგო.

– მოიტა, კიდევ ვითამაშოთ! – აზარტის ცეცხლი ეკიდა „კობრას“.

– მორჩა, შენ მეტს აღარ გეთამაშები. ნაღდი გამოუშვი! – გადაწყვეტით უთხრა „ხოლერამ“ და „მაჟალოს“ მიუბრუნდა.

გამწარებული „კობრა“ თითებს იჭამდა.

„მაჟალომ“ ხოლერას „კობრასაგან“ მიღებული ნადავლი სულ მოუგო.

– გადამიბარებია შენთვის ის ორი ტონა ხორბალი და ცხენიც, –

გულგრილად უთხრა „ხოლერამ“.

„კობრამ“ ველარ მოითმინა.

– მეთამაშე რაზეც გინდა, სულ ერთია, ველარ მამიგებ.

– გეთამაშო? რაზეც გინდა? – ღრმააზროვნად უთხრა „ხოლერამ“.

– კარგი, გეთამაშები, ოღონდ, პირობა ხომ იცი, ვინც არ შეასრულებს... „ხოლერამ“ „მაჟალოს“ გადახედა.

– მაგას ლაპარაკი არ უნდა! – დაეთანხმა „მაჟალო“.

– მიდი, მიდი! რაც გინდა იყოს! – ხელისკანკალით მისწვდა „კობრა“ ზარებს.

– შენ გოგოზე, ნათელაზე მეთამაშე, – ცბიერი ღიმილით უთხრა „ხოლერამ“;

„კობრა“ ჯოხნაკრავივით წამოხტა.

– გაგიჟდი?! ჯერ მოსწავლეა!

– ჰოდა, მე ეგეთები მამწონს! – ტუჩები მოილოკა „ხოლერამ“.

– ოხ, შენი! – მუშტი შემართა „კობრამ“.

– აბა, აბა! ცოტა ფრთხილად მოსახვევში, არ გადაბრუნდე! – აიჯავრა „ხოლერამ“. – კლიტენმესტრაზე თავი გამაიდუ, შობელძაღლო!

– შობელძაღლო და შენი კეთილებიც... – მიაყოლა მრავალსართულიანი გინება „კობრამ“.

– კარგი, მეთამაშე, შენ ვერ მომიგებ, მე კი კლიტენმესტრას მეორედ ჩავიგორებ!

თამაში განახლდა...

– ხვალე მამიყვანე შენი ნათელა მეტყვევის სახლში, მეც ჩავიკოკლოზინო პირი, ხა! ხა! ხა! – სიხარულით ცას ეწია „ხოლერამ“, ადგა და თავის ცხენისკენ წავიდა კოჭლობით.

– დედას გიტირებ! – გაისისინა „კობრამ“.

– ცხენს ეხლავე მომცემ თუ?... – შეეკითხა „მაჟალო“.

– სამ დღემდე დამაცადე, ცხენსა და ხორბალს ერთად გაგატან, – უთხრა „კობრამ“. გულში კი გაიფიქრა: „მანამდე რამეს მოვიფიქრებ, იქნება ორივე გავასალო“.

– „ხოლერ“ არ გინდა იმ შენ მტერმოყვარე ბრმა მერნგურეზე ჯავრი ამოგყარო? – დაუძახა უკვე ცხენზე შემჯდარს.

– ეხლა იგრე ვარ გახარებულნი, ყველაფერზე თანახმა ვარ! – მხიარულად უპასუხა „ხოლერამ“.

– მაშინ წამოდი, იმათ მხარეს გავიაროთ, ამბობენ ძალიან ადრე დგება და ღამიანად გამოდის სამუშაოდო, იქნება შემთხვევით გელევეყაროთ, ჯოხნებით მივასიკვდილოთ და მემრე სადმე შენ ტყეში დავფლათ, – „კობრას“ გეგმა უკვე შედგენილი ჰქონდა, თუ ზოსიმეს

ვერ შეხვდებოდნენ, სულაც არ დარდობდა, მთავარი იყო „ხოლერა“ ტყეში გაეტყუებინა როგორმე და იქ „გაესაღებინა“, როგორც თვითონ იტყოდა ხოლმე.

წინასწარ გამზადებული თავისი ჯოხი მისცა „ხოლერას“, თვითონ კი ვანოსეულა დაიტოვა.

– სამ ღღეში შეგეხმებიანებით, – მიამახა „მაჟალომ“, თან ნადავლს ჩანთაში აწყობდა.

– შენ იცი, არ დააგვიანო! – დამცინავად უბასუხა „კობრამ“.

ზოსიმემ სახლში ველარ გაძლო დიდხანს, დაიბანა, გამოიცვალა საცმელები და, ახლა დილაბნელზე კანტორაში მიდიოდა, რომ რომელიმე ტრანსპორტს ბრიგადაში გაყოლოდა.

ორი ცხენოსანი მის დანახვაზე ჩამოქვეითდა, ცხენები მოშორებით დატოვეს და უხმოდ მიუახლოვდნენ.

– რომლები ხართ? – ჩვეული ტონით იკითხა ზოსიმემ.

– შენი სიკვდილი მოდის, შე არამზადავ! ამ ჯოხით ერთი სოფლის დარდი „ოხვრა“ ვანო გავაგზავნე მიქელგაბრიელთან, ეხლა შენ მიგაყოლებ ზედ! მარცხნიდან მოუარე! – უბრძანა „კობრამ“ „ხოლერას“ და ზოსიმეზე მიიწია. ზოსიმემ მხარზე გადაკიდებული ზურგჩანთის მოხსნა მოასწრო და თავისი განუყრელი ჯოხით დასახვედრად მოემზადა, მის ფხიზელ სმენას არ გამორჩენია თავდამსხმელთა მცირე მოძრაობაც კი.

იმათ სიფხიზლის მოსადუნებლად ეშმაკურად იკითხა:

– ხომ ველარ გაგექცევით, ის მაინც მითხარით, რომლები ხართ, იმქვეყნად ვანოს ამბად რა მივუტანო?

თავის გადაწყვეტილების უტყუარ შესრულებაში დარწმუნებულმა „კობრამ“ თავხედურად უთხრა:

– მოახსენე „კობრამ“ იმავე ჯოხით დამალევიანა სული, შენ რომ გაგიხეთქა თავიო! – და თან მოუქნია კიდეც ვანოსეულა ჯოხი.

ზოსიმემ დროზე იგრძნო საშიშროება და მარჯვნივ გადახტა. იქ „ხოლერა“ დახვდა და გაბედულად დაჰკრა ჯოხი ბეჭებში, ზოსიმემ მწარე ტკივილს ყურადღება არ მიაქცია და სანამ „ხოლერა“ მეორედ დაუნაცვლებდა, ისეთი მაგრად დაჰკრა მხარში თავისი მძიმე შეინდის ჯოხი, რომ იქავე დაამხო. ტკივილისაგან გონებააბნეული „ხოლერა“ ოთხზე იდგა და ხოხვით ცდილობდა ბრძოლის ველს გასცლოდა.

„კობრამ“ დრო იხელთა და ზოსიმეს თავში დაუშვა ჯოხი. სხვას ეს დარტყმა უგონოდ დაავდებდა მიწაზე, ზოსიმემ გაუძლო, თავბრუსხვევის მიუხედავად თავისი ჯოხი დაახვედრა მეორე მოქნევას და საბედისწერო დარტყმა აიცდინა. ახლა მის წინ ერთი მოწინააღმდეგე იყო. „ხოლერა“ წყობილებიდან გამოსული, მარჯვენა ხელს ველარ იმორჩილებდა, მუხლებზე დამდგარი მომენტს უცდიდა როგორმე აქა-

ურობას გასცლოდა.

„კობრამ“ ერთხელ კიდევ მოასწრო ზოსიმესთვის თავში მოერტყა ჯოხი, მაგრამ სწორედ ამ დროს უწვდინა ზოსიმემაც და მარჯვენა მხარეს შუბლში მოარტყა თავისი ჯოხის წვერი. „კობრა“ დაბარბაცდა, თავბრუ დაეხვია, ჯოხი ხელიდან გაუვარდა. ჩამოდენილმა სისხლმა ის ერთადერთი თვალიც დაუბრმავა, ხელებით სისხლის მოწმენდა დაიწყო და შეშინებული არეული ნაბიჯით ცხენისაკენ გაიქცა.

ზოსიმე გონს კარგავდა, მუხლი ეკვეთებოდა, იქვე ჩაჩოქილ „ხოლერასაკენ“ გარაცრაცდა, „ხოლერას“ ეგონა, ჯოხის დასარტყმელად მოდისო, წამოხტა და თავდავიწყებით გაიქცა ცხენისაკენ, ნატკენ ფეხს გაბედულად ადგამდა, ტკივილს აღარც კი გრძნობდა, სწორედ ამ დროს, როცა გაბედულად დაადგა ფეხი, ჩირქის დენით და ავადმყოფობით შეჭმულმა ძვალმა ვეღარ გაუძლო და კოჭთან გადაუტყდა. საზარლად დაიღრიალა. მაგრამ იმის შიშმა, რომ სოფლელები გამოვიდოდნენ და შეიძლება დაეჭირათ, ძალა შესძინა, ცხენამდე მიკინკილდა, ზედ ვაი-ვაგლახით შეაბობლდა და წყევლა-კრულავით გააჭენა სახლისაკენ.

ამ დროს „კობრა“ უკვე კარგა შორს იყო გასული, ერთი მიზანი ჰქონდა, როგორმე გასცლოდა ამ დაწყევლილ სოფელს.

ზოსიმეს სისხლი ღვარივით ჩამოსდიოდა სახეზე, თავბრუ ეხვეოდა, ცდილობდა გამაგრებულიყო, მაგრამ გონი დაკარგა და იქვე ლობის კუთხეში უგონოდ ჩაიკეცა.

უგრძნობლობის ბურანში მიმავალს ყრუდ ჩაესმა ვიღაცის ყვირილი:

– ხალხო! გამოდით! ვიღაცას ჩვენი ზოსიმე მოუკლავს!..

„კობრა“ ილა თავის დეიდაშვილ ელენესთან მომხდარი ამბის შემდეგ პირველად მივიდა დღისით სახლში. თავგაჩენილი შევიდა ოთახში და დაიყვია: – დედაკაცო, დროზე მომიტა ცხელი წყალი! – და ტკივილისაგან სახე დაელრიჯა.

– შავხვდა შენი ჭკუისა, შე მიწის ტყვევ! რატო მაწანწალა ძალღვივით არ დაგალევინა სული იმ მარჯვენა დალოცვილმა! – წყევლით აიკლო ოთახში შემოსულმა ცოლმა.

– შენ სიცოცხლე ხომ არ მოგძულებია?! – გაისისინა „კობრამ“.

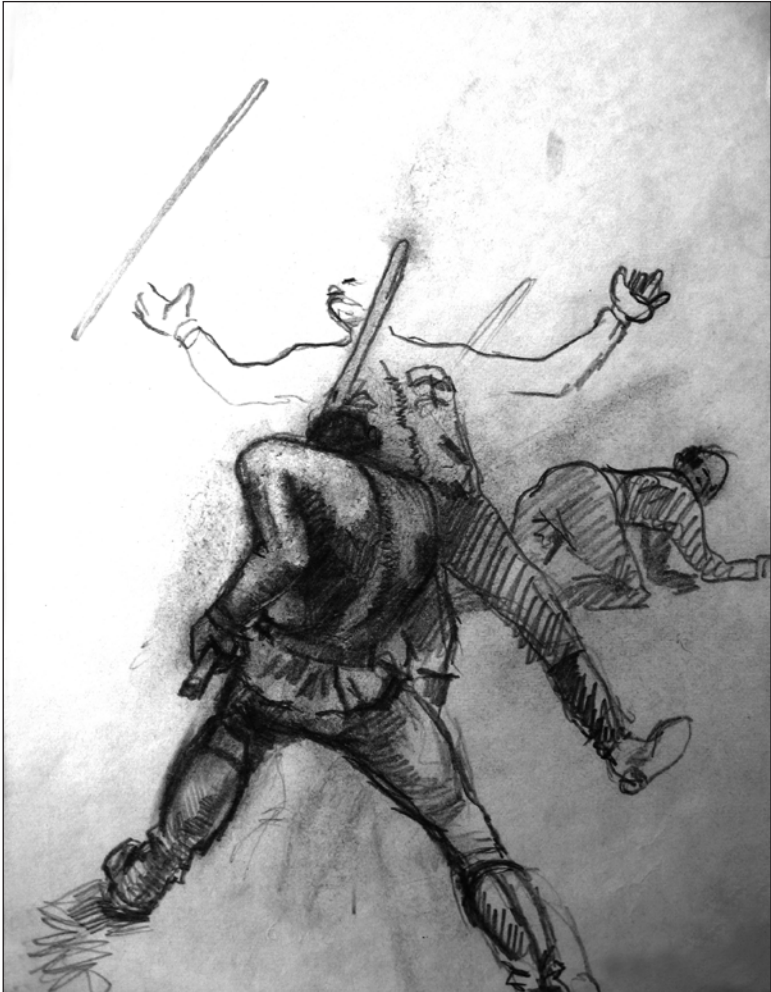
– მოძულებია შენ მაყურებელს, ან რადა ვარ ცოცხალი ამდენ ხანს! – ქალი მაინც გავიდა და წყლის გაცხელება დაიწყო.

„კობრას“ სახლში გული არ გაუჩერდა, თავი შეიხვია, მერე ზევიდან დიდი ცხვრის ტყავის ქუდი დაიხურა და მინდორში წავიდა, აინტერესებდა, ზოსიმე გადარჩა თუ მოკვდა. რამდენიმე მის სოფელს შეხვდა, ცრემლიანი თვალებით ყვებოდნენ, ვიღაცა გარეწარს სოფლის საყვარელი ბრმა მქონგურე მოუკლავსო ამ დილით. „კობრამ“ სიამოვნებით მოიფშენიტა ხელები.

– ესეც ვერე, იმ „ხოლერას“ კი სხვა დროს გაეუსწორდები, – ჩაილაპარაკა, მაგრამ მაშინვე გაახსენდა, რა წააგო იმ ღამით და გუნება ისევ მოედრებლა.

სალამოთი კიდევ შეხვდა ერთ ზოსიმეს სოფელს, იკითხა ამბავი: მძიმედ არის, მაგრამ ექიმებს უთქვიათ, შეიძლება გადარჩესო, რკინასავით ბიჭია, გაუძლებს, რაც მაგას ჭირი აქვს გადატანილი. ეგ რა არის, იტყვის ვინ იყო ის ცოდვიანი და ვაი იმისი ბრალი, სახლკარიანად გადავწვავთ, გულზე ხელი დაირტყა ამბის მომყოლმა.

„კობრას“ ცივმა ოფლმა გამოჟონა შუბლზე. „მართლაც რკინასა-

ვით არის ეგ შობელძალი, რა დარტყმას გაუძლო, ხარს წააქცევდა, ვაიმე! გამოკეთდება და ცუდად წამივა საქმე, ახლა ვანოს ამბავიც დაემატება, იქნება უკვე თქვა, წავიდე „ხოლერა“ გაგაფრთხილო არაფერი წამოსცდეს“ – ამ ფიქრებში გართული „კობრა“ „ხოლერას“ სახლს მიადგა და ხმამაღლა დაუძახა.

კლიტენემესტრამ ფანჯრიდან გამოიხედა:

– ოხ, შე მოძალადე! არ გეყო იმ ღამეს ჩემი სისხლის დაღვევა, რომ მცემე და ძალით დამიმორჩილე?! გაჩვენებ სეირს! – ჩამოვიდა ეზოში, დიდი ცხვრის ნაგაზი აუშვა და ცხენიდან ჩამოქვეითებულ „კობრას“ მიუსია. სანამ ის ძაღლს იგერიებდა, ქალს ბრაზი უფრო მოერია და გაცოფებაში გადაიზარდა.

– ქვეწარმავალი! შენ აქედან ცოცხალი არ უნდა წახვიდე! – კიბეზე აირბინა და კედელზე ჩამოკიდებული თოფი ჩამოხსნა. სანამ დაბლა ჩამოვიდოდა, შარვალჩამოფლეთილი და ბარკალდასისხლიანებული „კობრა“ თავქვე მიაჭენებდა ცხენს.

– დედაკაცო, ზომ არავის უკითხივარ? – ცხენიდან ჩამოუსვლელად ჰკითხა ცოლს.

– ახსოვხარ კი ვინმეს, შე უბედურო! დაუკებნავ, დაუგესლავი არავინდა დაგრჩა, ჩვენ ეზოს კეთრიანებევით ერიდება ხალხი, ვინ გიკითხავდა!

– მილიციიდან ზომ არავინა ყოფილა-მეთქი, – „კობრას“ ხმას ბზარი შეპაროდა.

– აბა, სად არიან ის დალოცვილები, რატო არ ჩნდებიან, რომ დაგაფარონ მძიმე ლოდი მაგ სამიწე გულზე.

„ხოლერას“ ხმა არ გაუცია, ცხენი ისე გააბრუნა უკან.

– რალაცას ჩაიდენდა, ეგ დასაწვაკვი; ნეტა არ იქნება გაირისხოს ამ ქვეყნიდან! – ქოქოლა მიაყარა კვალზე და სახლში შებრუნდა.

„არაფერი არ გამოდის, ხვალე „ხოლერა“ ნათელას მომთხოვს, კლიტენემესტრას შემდეგ არ დამინდობს, ნეტა დამიჭირონ მაინც, არა, არა! ვანოს სიკვდილს არ მაპატიებენ, ჩამქოლავს ხალხი, შეიძლება უკვე იციან, – მთელი ღამე იჯდა „კობრა“ თავის ვენახში და საზარელი მომავლის გახსენება გულს უხეთქავდა, გამოსავალსაც ვერ პოულობდა.

„თავი უნდა ჩამოვისრჩო“ გადაწყვიტა გათენებისას. ცხენს აპეური შეხსნა და ატმის ტოტზე ჩამოკიდა. ყულფი გაუკეთა, თავთან მოიზომა, დაბალი ეჩვენა, დაამოკლა, ველარ შესწვდა, ქვა მოებნა, ზედ შედგა და თავი გაუყარა ყულფში, ცოტა ხანს ეგრე იდგა. „არა, თავს არ დავისრჩობ, გავიქვევი, ვერ მიპოვნიან, მემრე კი გადაავიწყდებათ და...“ – თავის გამოდრობა სცადა ყულფიდან, უცებ ქვაზე აცდა ფეხი და თოკს ჩამოეკიდა, ქვას ძებნა დაუწყო და ამ გაფაცინებულ ფეხის

ქნევაში უფრო შორს გადაუგორდა; ყულფი ყელში წაეჭირა. ფეხის წვერებით სცადა მიწამდე მიწვდენა, მისწვდა კიდეც, მაგრამ ძალა ვერ მიიჭანა, თოკმა ძალუმად მოუჭირა ყელში და სული შეუვება; ფართხალი დაიწყო, მაგრამ ამჯერად უკვე ინსტინქტი მოქმედებდა მხოლოდ, „კობრას“ უკვე დაბინდოდა გონება.

მზე კარგა მალლა იყო ამოსული, რომ მეზობელ ვენახში მომუშავე გლეხმა კიდეც ერთი პლანის თონხა ჩაათავა და უკან გამობრუნდა, რომ ახალს შესდგომოდა.

– რა ვქნა, კაცო, დღეს მთელი დღე ეს „კობრა“ ილა იმ ატმის ქვეშა დგას გაჭიმული, ნეტა რას აკეთებს ამდენ ხანს? წავიდე, შევეხმიანო, მაგრამ ავი კაცია მაგასთან ლაპარაკი არა ღირს, – ახალი პლანის თონხა დაიწყო, რომ ჩაათავა და მობრუნდა, „კობრა“ ისევ იმ პოზაში იდგა.

– ეხ, რაც არის არის, მივალ, ერთი ვკითხავ, ლოცულობს თუ სარი აქვს გადაყლაპული, – ეგრევე თონხადაკიდებულმა გასწია მისკენ.

„კობრა“ თითქმის სწვდებოდა ფეხით მიწას, მალალ ბალახებში არ ეტყობოდა, რომ ჩამოკიდებული იყო; ენაგადმოგდებული და თვალებგადმოკარკლული მისჩერებოდა გლეხს.

– გიჟია ოხერი?! მე რას მელრიჯება! – თვალი მორიდა გლეხმა და ისე მიუახლოვდა.

რამდენიმე წუთის შემდეგ მისმა ყვირილმა შეძრა იქაურობა:

– მიშველეთ, ხალხო! აქეთ წამოდიც! აქეთ! „კობრა“ ილას თავი ჩამოუხრჩვია!!!

იმ ამბის შემდეგ კლიტენმესტრა „ხოლერა“ სიკას გაეყარა. ხმას აღარა სცემდა, „ხოლერაც“ სახლში აღარ შედიოდა.

ფენმოტენილი და დაჟეჟილი რომ მიადგა, კლიტენმესტრა ჯოხით გამოუდგა და ამ სიფიქმდე მისულ ქალს ძლივს გაექცა იქიდან, პირდაპირ თავის ექიმბაშთან მივიდა, მერე კი საავადმყოფოში დაწვა. ერთხელაც არ მოუკითხებია კლიტენმესტრას. ჯერ ფეხი მოკვეთეს, მაგრამ ძვლის დაშლა დაწყებული ჰქონდა. არაფერი ეშველა, სამი თვის შემდეგ მიაბარა სული მიქელგაბრიელს, მანამდე კი „კობრას“ რაც მოუგო ბოლო თამაშის დროს, ყველას დიდი ეშხით უყვებოდა.

მესამე დღეს ჩამოაკითხა თავის „მონაგარს“ „მაჟალომ“, რომ გაიგო, „კობრამ“ თავი მოიკლაო, გაუკვირდა, ჩემი დღენი ყომარსა ვთამაშობ და ესეთი გახრწნილი კაცის შემხვედრი არა ვარ, კიდეც კარგი, რომ იმდენი ნამუსი მაინც შერჩა, თავი მოეკლაო, თქვა და გაბრუნდა უკან.

ზოსიმე საღამოთი მოვიდა გონს და მაშინვე „ოხერა“ ვნო გაიხსენა.

– სასწრაფოდ ნახეთ, ხალხო, ის არსახსენებელი, ტრაბახობდა,

მოვკალიო!

– ნახეს, ზოსიმე, ნახეს! – ჩაესმა მაყვალას ნამტირალევი ხმა.

– როგორაა?

– ექიმებს უთქვამთ, ცოცხალი გადარჩებაო, – ნამტირალევი ხმით უთხრა მაყვალამ.

– მე სადა ვარ ეხლა?

– სახლში ხარ, ზოსიმე, შენს სახლში, – ალერსით უპასუხა მაყვალამ.

– შენ დიდი ხანია ხარ აქ?

– როგორც გავიგე, ჯერ იქავე მოგისწარი, სადაც ის ამბავი მოხდა და მას შემდეგ აღარ მოგცილებივარ.

– ამიერიდან აღარ მომცილდები, სულ ჩემთან იქნები, ჩემო სიცოცხლეკ! – ზოსიმემ ხელები გაშალა და აცრემლებული მაყვალა მკერდში ჩაიკრა.

25.09.1985 წ.

სარჩევი

მცირე წინასიტყვაობა	3
მთხრობები.....	5
უფლის სამსჯავრო.....	5
უიღბლო.....	67
ადამიანი და ძაღლი.....	94
უჯიგრო ქიტა.....	120
კომისარი.....	128
რომანი	150
ბრმა მეჩონგურე.....	150
შემთხვევა ტყეში.....	150
„კობრა“ ილა.....	177
ხარებაანთ გიორგის დაბრუნება.....	184
სოფლის ბირჟაზე.....	195
ხოსრო თავმჯდომარე.....	209
ზოსიმე ბრიგადაში	222
ყომარბაზები.....	247

გივი სომეხი

СУД ГОСПОДЕН

ვივი სომხიძე

უპროს სექსუონო